

Nr 160

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);
- 2) lag om ändrad lydelse av 62 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);
- 3) förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;
- 4) förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;
- 5) förordning angående ändrad lydelse av 7 § förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar; samt
- 6) lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

GUSTAF ADOLF

Per Edvin Sköld

Propositionens huvudsakliga innehåll

1950 års skattelagssakkunniga avlämnade hösten 1954 betänkande med förslag till effektivare taxering. I betänkandet föreslogs olika åtgärder i syfte att främja ett riktigare fullgörande av deklarationsplikten, att skapa vidgade möjligheter till taxeringskontroll och att erhålla en mer ändamålsenlig taxeringsorganisation.

Efter överarbetning av vissa delar av sakkunnigbetänkandet framlägges i propositionen förslag till ändrade regler om uppgiftsskyldighet och taxeringskontroll. Däremot upptages inte nu frågan om ändrad taxeringsorga-

nisation, vilken fråga ansetts böra göras till föremål för ytterligare utredning genom särskilda sakkunniga. I propositionen framhålls, att förslag i sistnämnda hänseende samt om en mera fullständig revision av taxeringsförordningen avses skola underställas 1956 års riksdag.

Det nu framlagda förslaget innebär bl. a. följande.

Den som är deklarationsskyldig eller skyldig att lämna uppgifter till ledning för annans taxering skall i skäligen omfattning föra och för taxeringskontroll tillhandahålla räkenskaper eller andra anteckningar. En uttrycklig bestämmelse om s. k. skönstaxering införes och skall tillämpas då föreskrivna anteckningar till ledning för den egna taxeringen inte förts samt av omständigheterna i övrigt framgår att en riktig taxering icke kan grundas på den skattskyldiges uppgifter.

Självdeklarationer av bl. a. rörelseidkare och jordbrukare skall innehålla vissa för taxeringen erforderliga upplysningar, som för närvarande måste inhämtas genom särskilda förfrågningar.

En viss ökad uppgiftsskyldighet till ledning för annans taxering föreskrives. Detta gäller bl. a. beträffande vissa inköp och försäljningar, som gjorts av rörelseidkare och jordbrukare.

Vidgade möjligheter till granskning av räkenskaper och till annan taxeringsrevision införes. Sålunda skall kontroll kunna ske inte blott hos den skattskyldige själv utan även hos annan, med vilken han haft affärsförbindelser. Vidare skall taxeringsmyndigheterna kunna få hos andra myndigheter ta del av handlingar och annat material, som är av betydelse för taxeringskontrollen.

Särskilda bestämmelser upptages i syfte att förhindra att insynsmöjligheterna medför att befogade intressen av sekretesskydd eftersättes.

Eftertaxering skall kunna åsättas i större omfattning än som med nuvarande bestämmelser är möjligt. I princip bibehålles dock regeln att sådan taxering skall åsättas inom fem år.

De sakkunnigas förslag om en särskild avgift vid avvikelser från deklaration har inte upptagits.

Slutligen föreslås vissa ändrade regler på området för fastighetstaxering, i syfte att ge ökad tid åt arbetet med åsättande av fastighetsvärdena.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1956.

Förslag

till

förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379)

Härigenom förordnas, att 4 §, 5 § 1 mom., 6 § 1 mom., 7 § 1 mom., 12 § 1 mom., 17 § 1 mom., 20 § 1 mom., 22 § 1 mom., 26 § 1 mom., 27 §, 28 § 2 mom., 29 § 1 mom., 31—33 och 35 §§, 36 § 4 mom., 37 § 1 mom., 39 § 1 och 6 mom., 40 §, 40 a § 1 mom., 41 §, 42 § 3 mom., 52 och 54 §§, 55 § 1 mom., 56 § 1 mom., 58 § 2 mom., 59 § 1 och 3 mom., 60 § 2 mom., 62 § 2 och 3 mom., 64 §, 65 §, 66 § 2 mom., 67 § 3 mom., 69 och 71 §§, 72 § 2 mom., 79, 93 och 116 §§, 124 § 1 mom., 140 och 142 §§ samt 144 § 3 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, samt att i samma förordning skola införas åtta nya paragrafer, betecknade 29 a §, 32 a §, 35 a §, 35 b §, 57 a §, 57 b §, 57 c § och 59 a §, av nedan angiven lydelse.

4 §.

Indelning i beredningsdistrikt och fastighetstaxeringsdistrikt verkställs av länsstyrelsen senast den 30 april året näst före taxeringsåret. Senast den 30 november året näst före taxeringsåret fastställer länsstyrelsen indelningen i lokala taxeringsdistrikt och antalet särskilda taxeringsnämnder i länet, därvid tillika för varje särskild taxeringsnämnd skall angivas ej mindre vilka grupper av skattskyldiga, som skola taxeras av nämnden, än även huruvida nämndens distrikt skall utgöras av länet i dess helhet eller visst angivet område inom detsamma. För stad, som ej deltagar i landsting, skall alltid utses minst en särskild taxeringsnämnd.

At distrikten — — — i övrigt.

Innan länsstyrelsen — — — beträffande Stockholm.

5 §.

1 mom. Beredningsnämnd består — — — varje kommun.

Ordföranden förordnas — — — i beredningsdistrikt.

Ledamöterna ävensom suppleanter, en för varje ledamot, väljas av kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige finnas, av dessa. Valet skall

¹ Senaste lydelse av 4 § och 56 § 1 mom. samt 144 § 3 mom. se 1947:591; av 6 § 1 mom., 7 § 1 mom., 32 § 2 mom., 35 § 2 mom., 41 §, 42 § 3 mom., 52 §, 55 § 1 mom., 59 § 3 mom., 66 § 2 mom., 69 § 1 mom., 72 § 2 mom. och 79 § 1 mom. se 1943:855; av 12 § 1 mom. se 1945:901; av 17 § 1 mom., 26 § 1 mom., 29 § 1 mom., 67 § 3 mom. och 124 § 1 mom. se 1954:159; av 20 § 1 mom., 37 § 1 mom. samt 69 § 2 och 3 mom. se 1947:513; av 28 § 2 mom. se 1947:578; av 31 §, 32 § 3 mom., 35 § 3 mom., 39 § 6 mom., 40 § 2 mom., 79 § 2 och 3 mom. samt 93 och 140 §§ se 1951:792; av 33 § se 1954:205; av 35 § 1 mom. se 1950:313; av 35 § 4 mom., 36 § 4 mom., 39 § 1 mom., 40 § 1 mom. och 54 § se 1935:255; av 40 a § 1 mom. och 142 § se 1954:53; av 59 § 1 mom., 60 § 2 mom., 62 § 2 mom. och 65 § se 1951:439; samt av 116 § se 1951:441.

förrättas senast den 30 juni året näst före taxeringsåret. Om utgången av valet skall den som därvid fört ordet omedelbart underrätta ej mindre de valda än även ordföranden i beredningsnämnden och länsstyrelsen.

6 §.

1 mom. Fastighetstaxeringsnämnd består av ordförande samt *å landet* sex och *i stad* fyra eller, i vissa fall, sex ledamöter.

Ordföranden förordnas — — — i fastighetstaxeringsnämnden.

Av ledamöterna förordnas en av länsstyrelsen och i övrigt inträda i nämnden:

å landet:

a) två av landstingskommunens förvaltningsutskott valda ledamöter;

b) vederbörande beredningsnämndsordförande; ävensom

c) två kommunvis av kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige finnas, av dessa valda ledamöter, av vilka minst en skall vara vald till ledamot i beredningsnämnd inom vederbörande kommun;

och skola dessa ledamöter tjänstgöra, de av landstingskommunens förvaltningsutskott valda i hela taxeringsdistriktet, beredningsnämndsordföranden, då fråga är om taxering av fastighet inom ordförandens beredningsdistrikt, samt de av kommun valda, då fråga är om taxering av fastighet inom kommun, för vilken de valts; samt

i stad:

tre eller, därest länsstyrelsen med hänsyn till fastighetstaxeringsdistrikts utsträckning eller andra förhållanden så förordnat, fem av stadsfullmäktige eller, där stadsfullmäktige icke finnas, av allmän rådstuga valda ledamöter.

Val av ledamöter i fastighetstaxeringsnämnd jämte suppleanter, en för varje ledamot, förrättas senast den 30 juni året näst före taxeringsåret.

Om utgången av här omförmälda val har den som därvid fört ordet att underrätta länsstyrelsen, ordföranden i fastighetstaxeringsnämnden och de valda.

7 §.

1 mom. Fastighetsprövningsnämnd i län skall utgöras av medlemmarna av den i 9 § omförmälda länsprövningsnämnden samt ytterligare nio ledamöter, vilka utses av länsstyrelsen senast den 15 augusti året näst före taxeringsåret. Av sistnämnda ledamöter skola tre utses bland dem, som efter förordnande av länsstyrelsen eller val av landstingskommuns förvaltningsutskott äro ledamöter i fastighetstaxeringsnämnd, tre bland dem, som efter val av kommun äro ledamöter i sådan nämnd, samt tre bland personer inom länet, som icke äro ledamöter i fastighetstaxeringsnämnd men genom sin verksamhet kunna antagas besitta sakkunskap i fråga om fastighetsvärdering.

Enligt samma — — — för dem.

12 §.

1 mom. Till medlemmar — — — taxeringens verkställande.

Av kommun må till ledamot eller suppleant i beredningsnämnd, fastighetstaxeringsnämnd eller taxeringsnämnd utses allenast den, som är inom kommunen mantalsskriven, och av landstingskommuns förvaltningsutskott må till ledamot eller suppleant i fastighetstaxeringsnämnd utses allenast den, som är mantalsskriven i kommun inom fastighetstaxeringsdistriktet. Av landstingskommuns förvaltningsutskott må till ledamot eller suppleant i särskild taxeringsnämnd utses allenast den, som är mantalsskriven i kommun inom nämndens verksamhetsområde; beträffande Kalmar län skall därjämte iakttagas att den, som av någondera landstingskommunens förvaltningsutskott väljes, skall vara mantalsskriven i kommun inom samma landstingskommuns område.

Vid kommuns — — — inom densamma.

Vid val — — — ankommande taxeringsfrågorna.

Till medlemmar — — — nämndens verksamhetsområde.

17 §.

1 mom. Till ledning — — — sådan innehavare.

Allmän fastighetsdeklaration — — — och anskaffningskostnader.

Är jordbruksfastighet — — — eller innehavaren.

Kungl. Maj:t må — — — statistiskt ändamål.

Allmän fastighetsdeklaration skall avgivas å blankett enligt formulär, som i enlighet med vad nu sagts fastställles av riksskattenämnden.

20 §.

1 mom. Allmän fastighetsdeklaration skall avlämnas senast den 15 september året näst före det, då allmän fastighetstaxering skall äga rum, och ingivas

beträffande fastighet å landet: till ordföranden i beredningsnämnden för det beredningsdistrikt, landsfiskalen i det landsfiskalsdistrikt eller länsstyrelsen i det län, där fastigheten är belägen; samt

beträffande fastighet i stad: till ordföranden i fastighetstaxeringsnämnden för det distrikt, den lokala skattemyndigheten eller, där staden icke har egen uppbördsförvaltning, magistraten eller kommunalborgmästaren i den stad eller länsstyrelsen i det län, där fastigheten är belägen.

Uppgift enligt 18 § skall avlämnas senast den 20 juli året näst före det, då allmän fastighetstaxering skall äga rum, och ingivas till länsstyrelsen i det län, där fastigheten är belägen.

22 §.

1 mom. Har vid — — — deklaration (särskild fastighetsdeklaration).

Har fastighet — — — av taxeringsenheten.

Särskild fastighetsdeklaration skall avfattas å blankett enligt formulär, som fastställs av riksskattenämnden, och innehålla upplysning om det förhållande, som skall föranleda åsättande av nytt taxeringsvärde, ävensom i erforderliga delar sådana uppgifter beträffande fastigheter, som omförmälas i 17 § 1 mom.

26 §.

1 mom. Nedannämnda skattskyldiga äro, där ej annat följer av stadgandet i 3 mom., skyldiga att utan anmaning till ledning för egen taxering för inkomst eller förmögenhet avlämna deklaration (*självdeklaration*), nämligen:

1) aktiebolag och ekonomisk förening ävensom sådan stiftelse, fond eller inrättning som har till huvudsakligt ändamål att tillgodose viss familjs, vissa familjers eller bestämda personers ekonomiska intressen;

2) annan juridisk person, om dess bruttointäkter av en eller flera förvärvskällor under beskattningsåret uppgått till sammanlagt minst 100 kronor;

3) fysisk person, vilkens bruttointäkter av en eller flera förvärvskällor under beskattningsåret uppgått, om han varit bosatt här i riket under hela beskattningsåret, till sammanlagt minst 1 200 kronor och eljest till sammanlagt minst 100 kronor;

4) fysisk eller juridisk person, vilkens tillgångar av den art, som anges i 3 § 1 mom. förordningen om statlig förmögenhetsskatt, vid beskattningsårets utgång haft ett värde överstigande 50 000 kronor eller, såvitt angår sådan juridisk person som avses i 6 § 1 mom. b) nämnda förordning, 5 000 kronor; samt

5) fysisk eller juridisk person, för vilken garantibelopp för fastighet skall upptagas såsom skattepliktig inkomst.

Vid bedömandet — — — statlig förmögenhetsskatt.

Hava makar, som ingått äktenskap före ingången av beskattningsåret och levt tillsammans under större delen därav, var för sig haft inkomst eller förmögenhet, skall vardera makens deklarationsskyldighet bedömas med hänsyn till makarnas och boets sammanlagda inkomst och förmögenhet.

Skall skattskyldig enligt förordningen om statlig förmögenhetsskatt taxeras för förmögenhet, som tillhör barn eller annan, skall hänsyn därtill tagas vid deklarationsskyldighetens bedömande.

Vid tillämpning av vad i första stycket under 3) är stadgat, skall svensk medborgare, som under beskattningsåret tillhört svensk beskickning hos utländsk makt eller lönat svenskt konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som på grund av sin tjänst varit bosatt utomlands, anses hava varit bosatt här i riket. Detsamma skall gälla sådan persons hustru samt barn under 18 år, därest de varit svenska medborgare och bott hos honom. Person, som under beskattningsåret tillhört främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens

eller konsulatets betjäning och som icke varit svensk medborgare, så ock sådan persons hustru, barn under 18 år och enskilda tjänare, därest de bott hos honom och icke varit svenska medborgare, anses däremot vid tillämpningen av vad i första stycket under 3) är stadgat icke hava varit här i riket bosatta.

I fråga om deklarationsskyldighet för oskift dödsbo efter skattskyldig, som avlidit under beskattningsåret, skall tillämpas vad som skolat gälla för den avlidne.

27 §.

Självdeklaration skall avgivas på heder och samvete samt avfattas å blankett enligt formulär, som av riksskattenämnden fastställs i anslutning till här nedan meddelade bestämmelser. Dock må, där deklaration jämlikt 26 § 2 mom. infordrats av ordförande i taxeringsnämnd, de erforderliga upplysningarna meddelas muntligen inför ordföranden, som inför desamma å deklarationsblankett och därå tager den deklarationsskyldiges underskrift.

28 §.

2 mom. Deklarationsskyldig, som — — — kommunal inkomstskatt.
Särskild självdeklaration — — — flera exemplar.

29 §.

1 mom. Allmän självdeklaration — — — dennes hemortskommun.

Allmän självdeklaration skall därjämte innehålla de uppgifter, som för särskilda fall föreskrivas i denna förordning.

Har skattskyldig under beskattningsåret varit gift, skall han jämväl uppgiva sådan boets eller andra makens inkomst och förmögenhet, över vilken förvaltningen rättsligen tillkommit honom. Åligger skattskyldigheten andra maken, skall uppgiften lämnas å särskild blankett. Då skattskyldig skall taxeras för barns eller annans förmögenhet, skall uppgift lämnas jämväl om sådan förmögenhet.

Svenskt aktiebolag — — — utdelningens belopp.

Inländsk försäkringsanstalt, — — — hänförliga verksamheten.

Med inländsk — — — för medlem.

Utländsk försäkringsanstalt, — — — och 5).

Belopp, som — — — öretal bortfalla.

29 a §.

Därest inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet redovisas enligt bokföringsmässiga grunder med räkenskapsavslutning medelst vinst- och förlustkonto, skall självdeklaration utöver vad eljest är föreskrivet innehålla:

- 1) uppgift, såvitt angår rörelse, om storleken av omsättningen;
- 2) uppgifter huru värdesättningen å lager samt fordringar skett;
- 3) uppgift huru det bokföringsmässiga vinstresultatet justerats till över-

ensstämmelse med de för den skattemässiga inkomstberäkningen stadgade grunderna;

4) uppgifter rörande i räkenskaperna gjorda avdrag för värdeminskning;

5) uppgifter rörande gjorda avdrag för avsättningar till pensions- eller andra personalstiftelser eller till fonder eller stiftelser av annat slag;

6) uppgift om vad den skattskyldige i varor, penningar eller annat uttagit ur näringsverksamheten eller annorledes använt för bestridande av levnadskostnader eller eljest för utgifter, som icke äro hänförliga till omkostnader i verksamheten, så ock om andra förmåner som den skattskyldige åtnjutit av rörelsen eller jordbruksfastigheten;

7) uppgift om belopp, som vid inkomstberäkningen avdragits såsom rese- och representationskostnader, i den mån sådant belopp icke utgivits till anställda och upptagits å kontrolluppgifter rörande dessas förmåner, dock att, därest lämnandet är förenat med synnerliga svårigheter, uppgiften skall lämnas först efter anmaning; samt

8) uppgift om verkställda nedskrivningar av värdet å rättigheter till leverans av omsättningstillgångar samt maskiner och andra inventarier.

Redovisas inkomst av rörelse enligt bokföringsmässiga grunder men utan räkenskapsavslutning medelst vinst- och förlustkonto, skall beträffande innehållet i självdeklaration i tillämpliga delar gälla vad ovan sägs.

31 §.

Vid självdeklaration för deklarationsskyldig, som under beskattningsåret varit skyldig föra räkenskaper eller som, utan att sådan skyldighet förelegat, under beskattningsåret fört räkenskaper i av honom bedriven rörelse, skall fogas bestyrkt avskrift av balansräkning för beskattningsåret och balansräkning för det närmast föregående räkenskapsåret samt av vinst- och förlusträkning för beskattningsåret, om sådan räkning ingått i bokföringen. Har den deklarationsskyldige upprättat särskilt balanskonto, som avviker från balansräkningen, skall han vid deklarationen foga bestyrkt avskrift av sådant konto.

Vid självdeklaration, som ovan sägs, skola vidare fogas uppställningar enligt formulär, som fastställas av riksskattenämnden, med uppgifter erforderliga för tillämpning av gällande bestämmelser rörande avdrag för värdeminskning så ock utdrag av räkenskaperna till styrkande av dessa uppgifter.

För aktiebolag, ekonomisk förening och ömsesidigt försäkringsbolag skall avlämnas bestyrkt avskrift eller tryckt exemplar av förvaltnings- och revisionsberättelser, som avgivits för beskattningsåret.

För inländsk försäkringsanstalt skall avlämnas bestyrkt avskrift av protokoll eller annan handling, som utvisar, huru vinst- och förlusträkningen samt balansräkningen för beskattningsåret slutgiltigt fastställts samt huru vinsten för samma år disponerats. Vad sålunda stadgats skall

dock icke gälla beträffande försäkringsanstalt, som drivit enbart livförsäkringsrörelse.

Idkare av — — — är belägen.

32 §.

1 mom. Envar bör, utöver vad deklarationsformuläret föranleder, meddela de upplysningar till ledning för egen taxering för inkomst eller förmögenhet, som kunna vara av betydelse för åsättande av en riktig taxering.

2 mom. Efter anmaning är envar skyldig att i den omfattning, som i anmaningen angivits, meddela de ytterligare upplysningar, som finnas erforderliga för kontroll av egen deklarations riktighet eller eljest för egen taxering. Dylika upplysningar skola lämnas skriftligen, där ej annat angivits i anmaningen.

3 mom. Angående skyldighet att underkasta sig taxeringsrevision, därom stadgas i 57 c §.

32 a §.

Är stiftelse eller förening helt eller delvis frikallad från skattskyldighet för inkomst eller förmögenhet, skall i fall som nedan angivas särskild uppgift avlämnas rörande inkomst och förmögenhet, som icke i självdeklaration uppgivits till beskattning.

Uppgiftsskyldighet, som i första stycket sägs, åligger

1) pensionsstiftelse,

2) jämlikt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser bildad stiftelse för arbetslöshetsunderstöd, sjukhjälp eller hjälp vid olycksfall,

3) stiftelse som har till huvudsakligt ändamål att under samverkan med militär eller annan myndighet stärka rikets försvar,

4) stiftelse som har till huvudsakligt ändamål att, utan begränsning till viss familj, vissa familjer eller bestämda personer, främja vård och uppföstran av barn eller lämna understöd för beredande av undervisning eller utbildning eller utöva hjälpverksamhet bland behövande eller främja vetenskaplig forskning, ävensom

5) förening som, utan att den i sin verksamhet tillgodoser medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen verkar för ändamål av den art, som anges under 3) eller 4).

Uppgift avfattas å blankett enligt av riksskattenämnden fastställt formulär och skall upptaga inkomster och utgifter under räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars under taxeringsåret, samt tillgångar och skulder vid nämnda räkenskapsårs början och slut, ävensom upplysning om de omständigheter, vilka anses böra föranleda frikallelse från skattskyldighet.

Uppgift avlämnas varje år senast den 31 mars till länsstyrelsen i det län, där stiftelsens eller föreningens förvaltning huvudsakligen utövats, där icke

taxeringsintendenten på därom gjord framställning medgivit befrielse tills vidare från nämnda skyldighet.

Det åligger stiftelse eller förening, som i denna paragraf avses, att efter anmaning meddela de ytterligare upplysningar, som kunna erfordras för bedömandet av stiftelsens eller föreningens skattskyldighet.

33 §.

1 mom. Till ledning vid inkomsttaxering skola varje år utan anmaning uppgifter (*kontrolluppgifter*) för nästföregående kalenderår avlämnas på sätt framgår av följande uppställning:

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
1. a) Statlig och kommunal myndighet, b) aktiebolag, ekonomisk förening, fond, stiftelse och annan juridisk person än dödsbo, c) fysisk person och dödsbo, som bedrivit rörelse, jordbruk eller skogsbruk, samt d) fysisk person och dödsbo, som innehaft annan fastighet.	Den som hos den uppgiftsskyldige innehaft anställning eller uppdrag eller utfört tillfälligt arbete eller som av den uppgiftsskyldige åtnjutit pension, livränta eller periodiskt utgående ersättning, ävensom den som åtnjutit förmån från personalstiftelse eller annan stiftelse.	Avlöning, arvode eller annan ersättning, oavsett huruvida denna utgått kontant eller såsom naturaförmån samt oavsett om densamma utgör ersättning för kostnader, som mottagaren haft att bestrida. Har mottagaren haft att erlagga vederlag för åtnjuten naturaförmån, skall uppgift om förmånen och vederlaget lämnas. <i>Undantag:</i> a) folkpension, b) ersättning och förmån för tillfälligt arbete, om det som mottagaren sammanlagt åtnjutit haft ett lägre värde än 100 kronor för hela året, c) ersättning och förmån till någon för tillfälligt arbete å annan fastighet än jordbruksfastighet, om vad som utgivits har lägre värde än 500 kronor och det icke utgör avdragsgill omkostnad i förvärvskällan rörelse, d) utbetalning till rörelseidkare, som enligt lag varit bokföringsskyldig, av ersättning för tillfälligt arbete, samt e) av statlig myndighet utgiven förmån, som icke utgör skattepliktig intäkt för mottagaren.

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
2. Fysisk person som varit skyldig att verkställa skatteavdrag enligt uppbördsförordningen.	Den å vilkens inkomst skatteavdrag verkställts.	Om uppgiftens innehåll skall i tillämpliga delar gälla vad ovan vid 1. sägs.
3. Försäkringsanstalt och understödsförening.	Den som från anstalten eller föreningen uppburit belopp, ej understigande 200 kronor för hela året, på grund av annan försäkring än sakförsäkring, därest skatteplikt för beloppet föreligger.	Utgivet belopp.
4. Den som utbetalt royalty eller periodiskt utgående avgift för rättighet av goodwill's natur, såsom varumärke, firmanamn o. dyl., eller för utnyttjande av patent, mönster o. dyl.	Den till vilken royaltyn eller avgiften utbetalts.	Det utbetalda beloppet.
5. Den som bedrivit verksamhet, vari ingått inköp av jordbruks- eller trädgårdsprodukter eller husdjur eller från husdjur erhållna produkter, allt i den mån Kungl. Maj:t därom förordnat.	Den från vilken inköp skett.	Utgivet vederlag i penningar, naturaprodukter eller annat. <i>Undantag:</i> vederlag som gottgjorts bokföringsskyldig rörelseidkare.
6. Den som bedrivit verksamhet, vari ingått förvärv av avverkningsrätt eller inköp av virke eller andra skogseffekter, allt i den mån Kungl. Maj:t därom förordnat.	Den som ägt eller brukat fastighet, från vilken upplåtelse av avverkningsrätt eller försäljning av skogseffekter ägt rum.	Vederlag som utgivits eller gottgjorts, ävensom vederlag, om vars utgivande under senare år avtal träffats.
7. Den som bedrivit förmedlingsverksamhet eller annan därmed jämförlig verksamhet, allt i den mån Kungl. Maj:t därom förordnat.	Den som genom verksamheten erhållit anställning, uppdrag eller tillfälligt arbete eller ock försålt egendom.	Ersättning eller vederlag som förmedlats eller varom uppgift eljest finnes tillgänglig.

2 mom. Vid avlämnande av uppgifter, varom stadgas i 1 mom., skall iakttagas följande.

Avser sådan förmån, varom under 1 mom. första och andra punkterna förmåles, endast en del av året, skall upplysning meddelas om den tidrymd, för vilken förmånen utgått.

Har från annan arbetsgivare än statlig myndighet utgått särskild resekostnads- och traktamentsersättning, skall i kontrolluppgiften angivas beloppet av dels resekostnadsersättning och dels traktamentsersättning jämte antalet dagar för vilka traktamentsersättning utgått.

Därest vid avlönings utbetalande avdrag skett för löntagares eller hans efterlevandes pensionering, skall i kontrolluppgiften upptagas bruttolön, vad som avdragits och efter avdraget återstående belopp.

Har arbetsgivare uppburit den anställda tillkommande ersättning på grund av försäkring i allmän sjukkasse, skall angivas jämväl beloppet av vad sålunda uppburits.

I kontrolluppgift skall särskilt för sig upptagas sådant skatteavdrag, som skett för uttagande av preliminär A-skatt.

Särskild uppgiftshandling skall avlämnas för varje person, varom fråga är. Därvid skall fullständigt angivas personens namn, hemvist och bostadsadress. Där så kan ske, bör uppgift lämnas jämväl om hans födelseår ävensom om numret å utfärdad debetsedel å preliminär skatt för året näst före taxeringsåret.

Uppgift skall avfattas å blankett enligt av riksskattenämnden fastställt formulär eller å annan för ändamålet lämpad blankett.

3 mom. Skall annan än statlig eller kommunal myndighet jämlikt 1 mom. första punkten avlämna uppgifter till ett antal understigande tjugufem, skall samtidigt avlämnas ett särskilt sammandrag över uppgifterna, upptagande namn å den eller de personer, varom fråga är, ävensom beträffande envar av dem uppgift angående belopp, som utbetalts, och förmån, som i övrigt åtnjutits.

35 §.

1 mom. I särskilda fall skola efter anmaning kontrolluppgifter för näst-föregående kalenderår avlämnas på sätt framgår av följande uppställning:

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
1. Den som är skyldig att utan anmaning avlämna kontrolluppgift.	Den som hos den uppgiftsskyldige innehaft anställning eller uppdrag eller utfört tillfälligt arbete.	Åtnjutna förmåner, därest icke uppgiftsskyldighet utan anmaning föreligger, med upplysning, då förmånerna avse kortare tid än helt år, om den tidrymd, för vilken de åtnjutits.

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
2. Den som för arbetslag eller liknande grupp av personer i en summa uppburit visst avlöningsbelopp såsom ackordsöverskott eller dylikt för att fördelas inom laget eller gruppen.	Medlem av arbetslaget eller gruppen.	Till medlem utgivet belopp.
3. Bankaktiebolag, sparbank eller annan penninginrättning.	Namngiven skattskyldig.	Gottgjord ränta ävensom beloppet av den skattskyldiges innestående medel vid viss angiven tidpunkt.
4. Annan än penninginrättning, därest vederbörande under näst föregående år utbetalt gäldränta eller haft skuld, när fråga ej är om lån mot obligationer, förlagsbevis eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar.	Varje borgenär.	Borgenärens namn och hemvist, gäldräntans belopp under föregående år och skulden vid viss angiven tidpunkt.
5. Fysisk eller juridisk person, som haft fordran.	Namngiven skattskyldig.	Ränteinkomst från den skattskyldige ävensom beloppet av den skattskyldiges skuld vid viss angiven tidpunkt.
6. Försäkringsanstalt eller understödsförening.	Namngiven skattskyldig.	Arten av försäkring eller eljest tillförsäkrad förmån, beloppet av premie eller annan avgift, tid då sådan erlagts, samt värdet och arten av åtnjutna förmåner, som icke enligt annan föreskrift uppgivits.
7. Den som bedrivit jordbruk, skogsbruk eller rörelse.	Namngiven annan näringsidkare.	Belopp för vilket den uppgiftsskyldige under viss angiven tid köpt eller sålt varor, därest beloppet i säljarens eller köparens hand är skattepliktig intäkt eller avdragsgill utgift, med angivande där så begäres av varuslag och myckenhet, så ock belopp å provision eller an-

Uppgiftsskyldig

Vem uppgiften skall
avse

Vad uppgiften skall avse

nat, som utgjort sådan intäkt
eller utgift.*Undantag:* belopp avseende
köp eller försäljning av va-
ror över disk och liknande
fall, där uppgiftsskyldigheten
uppenbarligen icke kan full-
göras.8. Den som bedrivit
förmedlingsverksamhet
eller därmed jämförlig
verksamhet, om uppgift
icke skolat lämnas utan
anmaning.Namngiven skattskyl-
dig.Ersättning eller vederlag
som förmedlats eller varom
uppgift eljest finnes tillgäng-
lig.

2 mom. Den som bedrivit jordbruk, skogsbruk eller rörelse är skyldig att, ändå att mottagarna icke i anmaningen namngivas, avlämna följande uppgifter

a) uppgift om belopp, som han utbetalt till andra näringsidkare, i den mån beloppen äro av beskaffenhet att i mottagarens hand utgöra intäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse och uppgift därom icke skolat lämnas på grund av annan föreskrift i denna förordning, med upplysning tillika om mottagarens namn och adress; samt

b) uppgift om belopp, för vilka han under viss angiven tid sålt varor till andra näringsidkare, i den mån beloppen äro av beskaffenhet att i köparens hand utgöra avdragsgill utgift, med upplysning tillika om köparens namn och adress.

Vad i detta mom. stadgas om näringsidkares uppgiftsskyldighet skall ej avse köp eller försäljning av varor över disk och liknande fall, där uppgiftsskyldigheten uppenbarligen icke kan fullgöras.

3 mom. Bankaktiebolag, sparbank eller annan penninginrättning är skyldig att efter anmaning lämna uppgift om namngiven persons insättningar och uttag under viss tid.

4 mom. Anmaning som avses i 2 och 3 mom. må endast utfärdas av taxeringsintendent.

5 mom. Har någon enligt denna paragraf anmanats avlämna uppgift och avser uppgiften förhållande, varom han har att iakttaga tystnad, eller anser han att särskilda omständigheter eljest kunna åberopas för att uppgiften ej kommer till annans kännedom, må länsstyrelsen, på framställning av den som anmanats, när synnerliga skäl föranleda därtill, befria honom från skyldighet att lämna uppgiften.

6 mom. Angående skyldighet att underkasta sig taxeringsrevision, därom stadgas i 57 c §.

35 a §.

Bankaktiebolag, sparbank eller annan penninginrättning åligger, utöver vad eljest i denna förordning stadgas, att efter förordnande av Kungl. Maj:t, i den omfattning och ordning som angives vid förordnandets meddelande, lämna uppgift om storleken av insättares ränteinkomst under viss angiven tid och beloppet av insättares inestående medel vid viss angiven tidpunkt samt om insättares fullständiga namn och senast för inrättningen kända bostadsadress ävensom, därest annan än räkningshavare äger förfoga över räkningen, uppgift om den sålunda berättigades fullständiga namn och senast för inrättningen kända bostadsadress.

35 b §.

Aktiebolag är pliktigt att efter anmaning av taxeringsintendent till ledning vid värdesättning av aktier i bolaget avlämna uppgift enligt av riksskattenämnden fastställt formulär rörande bolagets tillgångar och skulder jämte andra omständigheter av betydelse för värdesättningen. Motsvarande skyldighet åligger ekonomisk förening.

36 §.

4 mom. Självdeklaration efter — — — för avlämnandet.

37 §.

1 mom. Självdeklaration, som avgives utan anmaning, så ock uppgift enligt 33 eller 34 § skall avlämnas *antingen* direkt till ordföranden i den taxeringsnämnd, som har att verkställa taxering, för vilken deklarationen eller uppgiften är avsedd att tjäna till ledning, *eller* till länsstyrelsen i det län, den lokala skattemyndigheten eller, där staden icke har egen uppbördsförvaltning, magistraten eller kommunalborgmästaren i den stad eller landsfiskalen i det landsfiskalsdistrikt, där taxeringen skall äga rum. I fall, som avses i 33 § 3 mom., skola dock uppgifterna jämte därtill hörande sammandrag städse avlämnas till myndighet, hos vilken arbetsgivarens allmänna självdeklaration må avlämnas.

Vad i — — — äga rum.

Uppgifter enligt — — — uppgifter avser.

39 §.

1 mom. Varder självdeklaration, som skall avgivas jämlikt 26 § 1 mom. utan anmaning eller jämlikt 26 § 2 mom. efter anmaning, ej behörigen avlämnad inom föreskriven tid, eller är innehållet i avlämnad självdeklaration så bristfälligt, att deklarationen uppenbarligen icke är ägnad att ligga till grund för taxering, skall den skattskyldige, där ej nedan annorlunda stadgas, vara förlustig rätten att hos kammarrätten och Kungl. Maj:t överklaga taxering, för vilken deklarationen skolat ligga till grund. Underlåter den som jämlikt 31 § är pliktig avlämna där angivna handlingar att hörsamma anmaning att avlämna sådan handling eller underlåter den som

erhållit anmaning att fullständiga självdeklaration, som varit ofullständig, att efterkomma sådan anmaning, skall den skattskyldige, där ej nedan annorlunda stadgas, likaledes vara förlustig rätten att hos kammarrätten och Kungl. Maj:t överklaga taxering, för vilken handlingen eller deklarationen skolat ligga till grund.

I de — — — lämpligt vite.

6 mom. Angående föreläggande av vite vid underlåtenhet att underkasta sig taxeringsrevision, därom stadgas i 57 c §.

40 §.

1 mom. Om ansvar för försummelse att behörigen fullgöra föreskrifterna i 33 §, 34 §, 35 § 1, 2 eller 3 mom. eller 35 b § eller efterkomma förordnande, som meddelats jämlikt 35 a §, stadgas i 142 §.

2 mom. Hörsammas icke anmaning att avlämna uppgift enligt 33 §, 34 §, 35 § 1, 2 eller 3 mom. eller 35 b §, må för uppgiftens införskaffande anlitas biträde av länsstyrelsen, som äger förelägga den försumlige, därest han icke är offentlig tjänsteman, lämpligt vite.

40 a §.

1 mom. Har medlem — — — 37 § 1 mom. sägs.

Uppgiften skall avfattas å blankett enligt formulär, som fastställles av riksskattenämnden.

41 §.

Särskild uppgift angående renskötsel, som avses i 26 § 3 mom., skall avfattas å blankett enligt formulär, som fastställles av riksskattenämnden i anslutning till de i 29 § 1 mom. meddelade föreskrifter. Sådan uppgift bör senast den 31 januari avlämnas antingen i den ordning, som i 37 § 1 mom. sägs, eller ock till ordningsmannen i den lappby, uppgiftslämnaren tillhör.

Det åligger — — — vederbörande taxeringsnämnd.

42 §.

3 mom. Envar, som — — — kupongen förvärvats.

Uppgift avfattas enligt formulär, som fastställles av riksskattenämnden, och avlämnas till den, som utbetalar utdelning eller ränta. Denne bör tillse att uppgift avlämnas, innan utbetalning sker.

Om ansvar — — — i 141 § 4 mom.

52 §.

För taxering erforderlig, i denna förordning icke särskilt omförmäld handling eller uppgift skall, då ordförande i beskattningsnämnd i första instans, taxeringskonsulent eller taxeringsintendent framställer begäran därom, tillhandahållas av statligt eller kommunalt verk, allmän inrättning eller överförmyndare.

Vad nu sagts gäller ej handling, som avses i 1—5 §§ samt 31 och 33 §§

lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar och som ej må utlämnas till envar.

Är handling, som avses i första stycket, eljest sådan att den enligt vad därom är stadgat ej må utlämnas till envar, eller är uppgift, som där sägs, av beskaffenhet att omfattas av tystnadsplikt, må uppgiften tillhandahållas allenast efter framställning av taxeringsintendent. Finnes vid prövning av sådan framställning att handlingens eller uppgiftens tillhandahållande skulle, för det allmänna eller med hänsyn till enskilds befogade intressen, lända till synnerligt men, må framställningen lämnas utan bifall.

Efter ansökan av taxeringsintendent må Kungl. Maj:t förordna, att handling eller uppgift skall tillhandahållas honom utan hinder av vad som stadgas i andra och tredje styckena.

54 §.

För de — — — eller eftertaxering.

Angående skyldighet att underkasta sig taxeringsrevision, därom stadgas i 57 c §.

55 §.

1 mom. Rätt att utfärda anmaning, som i 35 § 2 och 3 mom. samt 35 b § sägs, tillkommer taxeringsintendenten i det län, där den uppgiftsskyldiges hemortskommun är belägen, eller, om han saknar hemortskommun, taxeringsintendenten hos överståthållarämbetet.

Rätt att — — — avlämna deklaration.

56 §.

1 mom. Granskning av — — — befintliga självdeklarationer.

För innehållet — — — och 115 §§.

Självdeklaration skall — — — den skattskyldige.

Då besvär — — — annan vederbörande.

Självdeklaration, som — — — oundgängligen erfordras.

I övrigt — — — sådan bearbetning.

Efter taxeringsårets — — — annorlunda föreskriver.

Vad ovan är sagt om självdeklaration gäller i tillämpliga delar även beträffande andra uppgifter, vilka avlämnats till ledning vid taxering för inkomst eller förmögenhet, ävensom av myndighet vid taxeringskontroll upprättade handlingar; dock må uppgifter enligt 42 § 3 mom. vara tillgängliga även för dem, från vilka utdelning eller ränta erhållits, samt av dem anlitade medhjälpare.

57 a §.

Den som enligt denna förordning är skyldig att avgiva deklaration eller annan uppgift till ledning för egen taxering eller ock uppgift till ledning för annans taxering är jämväl skyldig att i skälig omfattning genom räk-

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1955. 1 saml. Nr 160

skaper, anteckningar eller på annat lämpligt sätt sörja för att underlag finnes för deklarations- eller uppgiftsskyldighetens fullgörande och för kontroll därav.

Om skyldighet i vissa fall att föra räkenskaper är stadgat i bokföringslagen och förordningen om skyldighet för vissa idkare av jordbruk eller skogsbruk att föra räkenskaper såsom underlag för taxering.

57 b §.

Har deklaration ej avgivits eller kan, på grund av brister i deklaration eller bristfälligt underlag för sådan, skattskyldigs inkomst av viss förvärvskälla icke tillförlitligen beräknas, skall inkomsten uppskattas efter vad med hänsyn till föreliggande omständigheter såsom verksamhetens art och omfattning finnes skäligt.

57 c §.

1 mom. För kontroll av att deklarations- och uppgiftsskyldighet enligt denna förordning riktigt och fullständigt fullgjorts eller för att eljest bereda beskattningsmyndighet upplysning till ledning vid beslut om taxering eller eftertaxering må *taxeringsrevision* äga rum hos envar deklarations- eller uppgiftsskyldig, dock att sådan revision ej må äga rum hos myndighet eller annat organ, som avses i 52 § första stycket.

Taxeringsrevision må jämväl verkställas hos den som bedriver förmedlingsverksamhet eller annan verksamhet av sådan beskaffenhet, att uppgifter av betydelse för taxeringskontrollen kunna hämtas ur anteckningar eller andra handlingar, som föras vid verksamhetens bedrivande.

Vid taxeringsrevision må granskning i den omfattning, som finnes erforderlig, ske av räkenskaper och anteckningar med därtill hörande verifikationer ävensom av korrespondens, protokoll och andra handlingar rörande verksamheten.

Då taxeringsrevision för visst eller vissa beskattningsår verkställs, må jämväl det löpande årets räkenskaper och handlingar granskas.

2 mom. Den som har att verkställa taxeringsrevision må påfordra att i den utsträckning, som är erforderlig för det med granskningen avsedda syftet, genast få taga del av handlingar som skola granskas.

Vid taxeringsrevision är den, hos vilken revisionen sker, pliktig att lämna de upplysningar, som erfordras för revisionens verkställande.

3 mom. Taxeringsrevision skall såvitt möjligt ske på sådant sätt och på sådan tid att den icke förorsakar hinder i verksamheten för den, hos vilken revisionen sker. Revisionen må med hans medgivande verkställas hos honom. Hava böcker eller handlingar överlämnats för revision, skola de så fort ske kan återställas. Meddelande om resultatet av revisionen skall snarast lämnas den, hos vilken revisionen skett, i vad angår hans taxering.

4 mom. Den som verkställer taxeringsrevision må taga del av handlingar av betydelse för revisionen utan hinder av att den, hos vilken revi-

sionen sker, har att iakttaga tystnad om deras innehåll. Är handlings innehåll av beskaffenhet som nu sagts eller anser den, hos vilken revisionen sker, att särskilda omständigheter eljest kunna åberopas för att handlingens innehåll ej kommer till annans kännedom, må dock länsstyrelsen, på framställning av den hos vilken revisionen sker, när synnerliga skäl föranleda därtill, besluta att handlingen skall undantagas från revisionen.

5 mom. Beslut om taxeringsrevision meddelas av taxeringsintendenten i det län, där revisionen skall äga rum. I fråga om skattskyldig, vilkens taxering prövas av mellankommunala prövningsnämnden, må beslut om taxeringsrevision jämväl meddelas av allmänna ombudet hos denna nämnd.

Taxeringsrevision skall verkställas av taxeringsintendenten eller av tjänsteman, åt vilken taxeringsintendenten uppdrager revisionens verkställande. Taxeringsrevision må jämväl uppdragas åt taxeringsnämndens ordförande eller åt någon i bokföring och taxering sakkunnig person, som därtill godkänts av länsstyrelsen.

6 mom. Underlåter någon, hos vilken taxeringsrevision enligt meddelat beslut skall äga rum, att tillhandahålla räkenskaper eller andra handlingar, må anmälan göras hos länsstyrelsen, som äger förelägga den försumlige lämpligt vite.

58 §.

2 mom. I god tid före sammanträde enligt 59 § 1 mom. har landskamreraren att på grundval av de uppgifter, som jämlikt 18 § avlämnats, och de upplysningar, som eljest kunna vinnas, verkställa undersökning rörande fastigheternas allmänna saluvärde å länets landsbygd. Länsstyrelsen äger kalla lämpligt antal personer med ingående kännedom om fastighetsvärdena att därvid tillhandagå landskamreraren med upplysningar.

59 §.

1 mom. Senast den 20 augusti året näst före det, då allmän fastighetstaxering skall äga rum, skola efter kallelse av länsstyrelsen ordförandena i beredningsnämnderna och fastighetstaxeringsnämnderna å länets landsbygd ävensom de beredningsnämndsledamöter, som därtill utsetts enligt 5 § 3 mom., samt de fastighetstaxeringsnämndsledamöter, vilka enligt 6 § 1 mom. utsetts av landstingskommunens förvaltningsutskott, sammanträda inför landskamreraren å en eller flera lämpliga orter för förberedande överläggningar rörande tillämpningen av de allmänna grunderna vid den förestående allmänna fastighetstaxeringen; och äger länsstyrelsen till dessa sammanträden kalla jämväl andra personer, vilka på grund av sin verksamhet eller eljest kunna antagas äga sakkunskap rörande fastighetsvärdena inom länet eller delar därav eller ock särskilt rörande värdering av skogsmark och skog.

Vid sådant sammanträde redogör landskamreraren för priserna vid försäljning av fastigheter inom länet under tiden efter senaste allmänna fas-

tighetstaxering och för de slutsatser beträffande fastigheternas allmänna saluvärde, som enligt hans mening kunna dragas av dessa priser, så ock för övriga av honom kända förhållanden av beskaffenhet att inverka på nämnda värde. Därjämte skall landskamreraren framlägga jämlikt 58 § 1 mom. andra stycket upprättat förslag till lokala skogstaxeringsanvisningar ävensom, i den mån så finnes erforderligt, förslag till särskilda anvisningar jämväl i andra hänseenden, såsom angående redovisningen av olika ägoslag, värdesättning av övrig mark och bete å skogsmark samt enhetliga grunder för taxeringen av annan fastighet med mera. Avser sammanträdet överläggning angående taxeringen inom allenast viss del av länet, skola redogörelserna och förslagen därefter lämpas.

För sådana trakter inom länet, där jordbruksfastigheterna kunna med avseende å ägoslag och jordens beskaffenhet anses vara väsentligen likartade, böra de vid dessa sammanträden närvarande på grundval av den redogörelse, landskamreraren enligt vad nyss är sagt har att avgiva, beträffande fastigheter i skilda storleksgrupper föreslå vissa värden för ytenhet mark av olika ägoslag, godhetsklasser och bruksförhållanden under förutsättning av normalt byggnadsbestånd, vilka enhetsvärden må tjäna till ledning vid taxeringen av jordbruksfastigheter. Jämväl i fråga om annan fastighet samt beträffande värdesättning av skogsmark och växande skog skola övervägas enhetliga grunder för taxeringen.

3 mom. Landskamreraren har att, sedan sammanträden enligt första och andra momenten hållits, upprätta och senast den 25 augusti året näst före taxeringsåret till riksskattenämnden insända förslag till anvisningar för fastighetstaxeringen inom länet, däri inbegripet lokala skogstaxeringsanvisningar. Riksskattenämnden skall senast den 15 september året näst före taxeringsåret till landskamreraren återställa förslaget jämte de erinringar mot detsamma, som nämnden funnit anledning framställa. Landskamreraren har att förelägga fastighetsprövningsnämnden omförmälda förslag och erinringar. Fastighetsprövningsnämnden skall på grundval av nämnda handlingar fastställa lokala skogstaxeringsanvisningar och övriga anvisningar till ledning för fastighetstaxeringen, vilka senast den 30 september året näst före taxeringsåret skola tillställas ordförandena i beredningsnämnderna och fastighetstaxeringsnämnderna samt samtidigt översändas till riksskattenämnden.

59 a §.

Sedan de av fastighetsprövningsnämnden fastställda lokala skogstaxeringsanvisningarna och övriga anvisningar för fastighetstaxeringen kommit ordförandena i beredningsnämnderna och fastighetstaxeringsnämnderna tillhanda och innan beredningsnämnderna börja det egentliga arbetet, skall å landet ordföranden i fastighetstaxeringsnämnden, efter samråd med taxeringsintendenten angående tid och plats, sammankalla de av länsstyrelsen och landstingskommunens förvaltningsutskott utsedda ledamö-

terna i fastighetstaxeringsnämnden ävensom samtliga ordförande i de till fastighetstaxeringsdistriktet hörande beredningsnämnderna till överläggningar rörande det förestående taxeringsarbetet. Vid överläggningarna bör uppmärksamhet ägnas åt åtgärder för befordrande av likformig taxering inom fastighetstaxeringsdistriktets olika delar samt åt spörsmål, som kunna förväntas vålla beredningsnämnderna svårigheter.

Vid sammanträdet föres protokoll av fastighetstaxeringsnämndens ordförande; och skall ordföranden skyndsamt tillställa beredningsnämndernas ordförande bestyrkta avskrifter av protokollet.

60 §.

2 mom. Samtidigt med översändande av de av fastighetsprövningsnämnden fastställda lokala skogstaxeringsanvisningarna och övriga anvisningar för taxeringen på sätt i 59 § 3 mom. sägs har länsstyrelsen att till ordföranden i den beredningsnämnd å landet eller fastighetstaxeringsnämnd i stad, som i varje särskilt fall vederbör, översända de i 18 § omnämnda uppgifterna.

62 §.

2 mom. Vid beredningsnämndens första sammanträde skall ordföranden, innan taxeringsarbetet tager sin början, avgiva noggrann redogörelse ej mindre rörande av fastighetsprövningsnämnden fastställda enhetsvärden och övriga värderingsgrunder, såvitt distriktet berör, än även rörande samtliga de köp av jordbruksfastighet inom distriktet, som förekommit under tiden efter senaste allmänna fastighetstaxering, samt de slutsatser beträffande fastigheternas allmänna saluvärde i orten, som enligt ordförandens mening kunna dragas av de vid dessa köp tillämpade priser. Finnas inom distriktet fastigheter med skog, bör i redogörelsen tillika lämnas upplysning rörande det virkesförråd, som i medeltal per hektar finnes inom länet eller vederbörlig del därav, och dess fördelning på trädslagklasser och förrådsgrupper samt, i förekommande fall, trädslag ävensom rörande innehåll i övrigt av de lokala skogstaxeringsanvisningarna. Redogörelsen ävensom beredningsnämndens mening härom böra protokollföras.

Härefter åligger — — — i distriktet.

3 mom. Beredningsnämndens förslag till taxering skola upptagas i taxeringslängd (*fastighetslängd*). Närmare föreskrifter angående längdens förande meddelas av Kungl. Maj:t. Fastighetslängden underskrives av beredningsnämndens ordförande och ledamöter.

64 §.

Beredningsnämndens förslag skall föreligga färdigt senast den 10 december året näst före taxeringsåret.

Beredningsnämndens ordförande skall senast den 15 i nämnda månad med allmänna posten tillsända sådan ägare eller därmed likställd inneha-

vare av skattepliktig fastighet, vilkens namn och postadress äro för ordföranden kända, underrättelse om det för fastigheten föreslagna taxeringsvärdet. Underrättelse som nu sagts skall även innehålla upplysning, att ägaren eller innehavaren av fastigheten äger senast den 5 påföljande januari till beredningsnämndens ordförande avgiva skriftliga erinringar mot förslaget.

Beredningsnämndens förslag skall under tio dagar viss angiven tid på dagen hållas tillgängligt inom kommunen hos beredningsnämndens ordförande eller någon dess ledamot, med rätt för ägare eller därmed likställd innehavare av fastighet inom distriktet att på sätt och inom tid, som i nästföregående stycke stadgas, avgiva erinringar mot förslaget, åliggande det ordföranden att sådant i vederbörlig ordning kungöra.

Därest erinran mot förslaget avgivits eller känt blivit, att beträffande i fastighetslängden uppförd fastighet före årsskiftet inträffat sådan omständighet, som föranleder, att fastigheten skall uppdelas i flera taxeringsenheter, skall ordföranden senast den 20 januari hålla sammanträde med beredningsnämnden, som har att yttra sig över inkommen erinran samt i förekommande fall avgiva nytt förslag till taxering. Dylika yttranden och förslag upptagas i protokollet.

Senast den 25 januari skall beredningsnämndens ordförande till ordföranden i fastighetstaxeringsnämnden överlämna de upprättade fastighetslängderna, behörigen summerade, ävensom nämndens protokoll, de deklarationer och andra skriftliga uppgifter och upplysningar, som avlämnats till ledning vid taxeringen, samt de enligt 60 § beredningsnämndens ordförande tillhandakomna handlingarna.

65 §.

Ordförande i fastighetstaxeringsnämnd å landet åligger huvudsakligen:

a) att följa — — — i 64 a §;

b) att före fastighetstaxeringsnämndens sammanträde granska de från beredningsnämndernas ordförande enligt 64 § inkomna längderna och övriga handlingar och därvid särskilt undersöka, huru beredningsnämnderna tillämpat de enhetsvärden och de värderingsgrunder i övrigt, som av fastighetsprövningsnämnden fastställts, ävensom huru beredningsnämndernas uppskattning av virkesförrådet och dess fördelning på trädslagklasser och förrådsgrupper samt, i förekommande fall, trädslag överensstämmer med uppgifterna härom i de för taxeringen fastställda lokala skogstaxeringsanvisningarna;

c) att vidtaga — — — för taxeringen;

d) att kalla — — — underrätta länsstyrelsen;

e) att leda — — —ordet; samt

f) att ombesörja — — — och längder.

Ordförande i — — — under d) sägs.

66 §.

2 mom. Innan fastighetstaxeringsnämnd å landet börjar det egentliga arbetet, skall ordföranden, efter samråd med taxeringsintendenten angående tid och plats, kalla de av länsstyrelsen och landstingskommunens förvaltningsutskott utsedda ledamöterna ävensom samtliga ordförande i beredningsnämnderna i de till fastighetstaxeringsdistriktet hörande beredningsdistrikten till ett förberedande sammanträde. Vid detta har ordföranden, med erforderligt biträde av beredningsnämndernas ordförande, att avgiva noggrann redogörelse för de värderingsgrunder, efter vilka varje beredningsnämnd upprättat sitt förslag, ävensom för sin egen mening, huruvida och i vad mån dessa värderingsgrunder kunna anses överensstämma med av fastighetsprövningsnämnden fastställda enhetsvärden och anvisningar i övrigt eller eljest med de priser, som erhållits vid fastighetsförsäljningar i orten. På grundval av dessa redogörelser skola de vid sammanträdet närvarande taga under övervägande och för anteckning till protokollet uttala sin mening, vilka allmänna jämkningar av beredningsnämndernas förslag finnas erforderliga för en jämn och likformig taxering i hela fastighetstaxeringsdistriktet.

Avskrift av — — — avgivna sammandragen.

67 §.

3 mom. Fastighetstaxeringsnämnd i stad företager fastighetstaxeringen i den ordning, som finnes bäst lämpad för vinnande av jämnhet och likformighet mellan taxeringsvärdena i stadens olika delar. Nämnden beslutar, med vilket belopp taxeringsvärde skall sättas varje fastighet. Nämnden bör i den omfattning, som befinnes lämplig, dessförinnan bereda ägare eller därmed likställd innehavare av fastighet tillfälle att inom viss angiven tid yttra sig över av nämnden ifrågasatt värde å fastigheten.

Då ägare eller därmed jämställd innehavare av fastighet beredes tillfälle att yttra sig över det av nämnden ifrågasatta värdet å fastigheten, skall han samtidigt underrättas därom att särskild underrättelse om fastighetstaxeringsnämndens beslut icke kommer att tillsändas honom, därest erinringar icke riktats mot det ifrågasatta värdet och detta av nämnden fastställles såsom taxeringsvärde. Därjämte skall meddelandet innehålla upplysning om vad som skall iakttagas vid anförande av besvär över fastighetstaxeringsnämndens beslut rörande taxeringen.

Fastighetstaxeringsnämndens beslut om taxering skola antecknas i fastighetslängd, och skola i fråga om denna längd stadgandena i 62 § 3 mom. hava motsvarande tillämpning. De av nämnden följda grunderna för taxeringen, såvitt angår jordbruksfastighet, skola upptagas i en särskild längd. I fråga om denna längd skall i tillämpliga delar gälla vad i 62 § 4 mom. sägs, dock att sammandrag av längden icke skall översändas till landskamreraren i länet.

69 §.

1 mom. Fastighetstaxeringsnämndens arbete bör taga sin början å landet senast den 5 februari under taxeringsåret och i stad senast den 1 oktober året dessförinnan, dock att vad nu sagts icke har avseende å Stockholm. Arbetet skall vara avslutat i länen senast den 25 mars och i Stockholm senast den 15 juni under taxeringsåret.

2 mom. Har ägare eller därmed likställd innehavare av fastighet å landet avgivit erinringar mot beredningsnämndens förslag eller har fastighetstaxeringsnämnden, utan att erinringar avgivits, beslutat åsätta fastighet annat taxeringsvärde än det av beredningsnämnden föreslagna eller eljest beslutat frångå beredningsnämndens förslag, åligger det fastighetstaxeringsnämndens ordförande att tillsända ägaren eller innehavaren, därest dennes namn och postadress äro för ordföranden kända, underrättelse om det taxeringsvärde, som av fastighetstaxeringsnämnden beslutats.

Ordförande i fastighetstaxeringsnämnd i stad åligger att tillsända sådan ägare eller därmed likställd innehavare av fastighet, vilkens namn och postadress äro för ordföranden kända, underrättelse om det taxeringsvärde, som av nämnden beslutats. Vad nu sagts skall dock icke gälla, om meddelande rörande ifrågasatt taxeringsvärde tillsänts ägaren eller innehavaren och taxeringsvärde åsatts fastigheten på sätt i meddelandet angivits.

Underrättelse, som i detta moment avses, skall innehålla upplysning om vad som skall iakttagas vid anförande av besvär över fastighetstaxeringsnämndens beslut.

3 mom. Senast den 31 mars eller vad angår Stockholm den 21 juni skall fastighetstaxeringsnämndens ordförande till länsstyrelsen insända fastighetsdeklarationerna och övriga handlingar ävensom berednings- och fastighetstaxeringsnämndernas protokoll. Fastighetslängderna skola avlämnas å den tid och i den ordning, Kungl. Maj:t föreskriver.

4 mom. Fastighetslängderna, i huvudskrift eller bestyrkt avskrift, skola vara att tillgå för landskamreraren, taxeringsintendenten och fastighetsprövningsnämnden samt i den ordning, Kungl. Maj:t föreskriver, utom vad angår Stockholm, offentligen framläggas inom vederbörande kommun under minst fjorton dagar före den 15 maj under taxeringsåret.

71 §.

Kungl. Maj:t äger förordna, att med ledning av de i 66 § 2 mom. andra stycket omförmälda handlingarna undersökning skall verkställas till utrönande, huruvida vid taxeringen av jordbruksfastigheter å landsbygden jämnhet och likformighet de olika länen emellan blivit uppnådd. Verkställes sådan undersökning, skall resultatet därav meddelas landskamrerarna och taxeringsintendenterna senast den 30 april under taxeringsåret.

Ovannämnda handlingar skola tillhandahållas kammarrätten senast den 1 oktober under taxeringsåret.

72 §.

2 mom. I län sammanträder fastighetsprövningsnämnd på ordförandens kallelse i residensstaden eller, i anseende till inträffade utomordentliga händelser, å annan samlingsort å sådan tid att nämndens arbeten må vara avslutade senast den 30 september under taxeringsåret. Möter för ledamot hinder att tillstädeskomma, bör anmälan därom ofördröjligen göras hos ordföranden, som inkallar suppleant i hans ställe.

Ordföranden är — — — länsstyrelsen utsetts.

Taxeringsintendenten har — — — finna anledning.

Landshövdingen äger — — — i besluten.

Efter framställning — — — dess helhet.

79 §.

Finner taxeringsnämndens ordförande taxeringsrevision som i 57 c § sägs erforderlig, har han att till taxeringsintendenten göra framställning därom. Därvid skall i förekommande fall skattskyldigs deklaration med tillhörande handlingar överlämnas.

Så snart handläggningen av ärendet slutförts, skall, där så erfordras, underrättelse om utgången meddelas taxeringsnämndens ordförande, därvid översänd deklaration skall återställas.

Framkomma vid taxeringsrevision omständigheter av beskaffenhet att kunna antagas inverka å annan taxeringsnämnds taxeringsåtgärd, skall taxeringsintendenten föranstalta om underrättelse härom till ordföranden i denna nämnd.

93 §.

Taxeringsintendenten har — — — 57 § 3 mom. kommunalskattelagen.

Angående taxeringsrevision stadgas i 57 c §. Finner taxeringsintendenten taxeringsrevision böra verkställas i annat län, skall han framställa begäran därom hos taxeringsintendenten i det länet.

Jämväl i — — — föranstalta därom.

Finner taxeringsintendenten — — — taxeringsnämndens ordförande.

Landskamreraren har — — — erforderlig utredning.

I fråga — — — likformig taxering.

116 §.

Kungl. Maj:t äger meddela de närmare föreskrifter angående ordnandet av beskattningsnämndernas arbete, som må erfordras utöver vad denna förordning innehåller. På riksskattenämnden ankommer att fastställa formulär till anmaningar, underrättelse om avvikelser från deklaration eller annan till ledning för egen taxering lämnad uppgift, andra föreskrivna underrättelser med mera dylikt ävensom formulär till i denna förordning föreskrivna längder.

124 §.

1 mom. Besvär enligt 123 § skola, skriftligen avfattade, ingivas till länsstyrelsen i det län, där den överklagade taxeringsåtgärden företagits, eller, i motsvarande fall som i 119 § andra stycket avses, till den mellan-kommunala prövningsnämnden. Besvären skola ingivas, av skattskyldig inom ett år eller, i fall som i 123 § 3 mom. sägs, inom två år efter det han erhållit debetsedel å slutlig eller tillkommande skatt i anledning av den taxering, varom fråga är, och av annan klagande före utgången av kalenderåret näst efter taxeringsåret.

Försummas något — — — motsvarande tillämpning.

Avse besvären — — — senaste tidpunkten.

140 §.

Den som bryter mot vad i 57 § är stadgat, straffes med dagsböter, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen.

Vad som med stöd av bestämmelserna i denna förordning inhämtats vid taxeringsrevision, som avses i 57 c §, eller vid granskning av handlingar, varom i 52 § förmåles, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med revisionen eller granskningen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen.

142 §.

Den, som ej behörigen fullgör vad honom enligt 18, 19, 23, 32 a, 33 eller 34 §, 35 § 1, 2 eller 3 mom., 35 b §, 40 a § 1, 2 eller 3 mom. eller 42 § 4 mom. andra stycket åligger, skall, där ej försummelsen eljest är med straff belagd, böta högst trehundra kronor. Vad nu sagts gälle ock om den, som ej behörigen fullgör vad honom åligger jämlikt förordnande, som meddelats enligt 35 a § eller 42 § 4 mom. tredje stycket eller 42 § 5 mom.

144 §.

3 mom. Den som — — — till länsstyrelsen.

Sedan besvären — — — giva anledning.

Om klagan — — — är sagt.

Över länsstyrelses beslut, varigenom vite förelagts, eller beslut enligt 35 § 5 mom. eller 57 c § 4 mom. må klagan ej föras.

Vid prövning — — — under bedömande.

Denna förordning träder i kraft, såvitt angår 56 § 1 mom., den 1 juli 1955 samt i övrigt den 1 januari 1956; dock att förordningens bestämmelser skola gälla redan dessförinnan i avseende å åtgärder, som erfordras för förordningens tillämpning efter ikraftträdandet.

Förslag

till

**lag om ändrad lydelse av 62 § kommunalskattelagen den 28 september 1928
(nr 370)**

Härigenom förordnas, att 62 § kommunalskattelagen den 28 september 1928¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

62 §.

Har skattskyldig i uppgift eller upplysning, avgiven till ledning vid taxering, lämnat oriktigt meddelande i avseende å förhållande, som icke varit av allenast oväsentlig betydelse för taxeringen, samt har meddelandet följts och har därigenom föranletts att den skattskyldige icke blivit inom vederbörande kommun taxerad till kommunal inkomstskatt eller därstädes blivit för lågt taxerad till sådan skatt, skall han där eftertaxeras till kommunal inkomstskatt för vad som genom berörda förfarande förut undgått taxering.

Föreligga sådana omständigheter, som i föregående stycke sägs, och kan på grund av vad sålunda och i övrigt förekommit antagas att av den skattskyldige lämnade uppgifter icke varit av beskaffenhet att kunna läggas till grund för en riktig taxering, skall genom eftertaxering sådan taxering åvägabringas.

Vad ovan sagts skall äga motsvarande tillämpning, om skattskyldig, ehuru uppgiftspliktig, underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning.

Eftertaxering må icke ske med mindre fråga därom prövats av beskattningsnämnd inom fem år efter det år, då taxeringen rätteligen bort av beskattningsnämnd i första instans verkställas. Har den skattskyldige avlidit, åsättes taxeringen hans dödsbo, dock att sådan taxering icke må ske med mindre fråga därom prövats av beskattningsnämnd inom två år efter utgången av det kalenderår, under vilket bouppteckning efter honom blivit ingiven för registrering.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

¹ Senaste lydelse se 1943:856.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 13 § förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

13 §.

Har skattskyldig i uppgift eller upplysning, avgiven till ledning vid taxering, lämnat oriktigt meddelande i avseende å förhållande, som icke varit av allenast oväsentlig betydelse för taxeringen, samt har meddelandet följts och har därigenom föranletts att den skattskyldige icke blivit taxerad till statlig inkomstskatt eller blivit för lågt taxerad till sådan skatt, skall han eftertaxeras till inkomstskatt att utgå med det belopp, som genom berörda förfarande undandragits statsverket.

Föreligga sådana omständigheter, som i föregående stycke sägs, och kan på grund av vad sålunda och i övrigt förekommit antagas att av den skattskyldige lämnade uppgifter icke varit av beskaffenhet att kunna läggas till grund för en riktig taxering, skall han eftertaxeras till inkomstskatt att utgå med det belopp, som undandragits statsverket genom att en riktig taxering tidigare icke åsatts.

Vad ovan sagts skall äga motsvarande tillämpning, om skattskyldig, ehuru uppgiftspliktig, underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning.

Eftertaxering må icke ske med mindre fråga därom prövats av beskattningsnämnd inom fem år efter det år, då taxeringen rätteligen bort av beskattningsnämnd i första instans verkställas. Har den skattskyldige avlidit, åsättes taxeringen hans dödsbo, dock att sådan taxering icke må ske med mindre fråga därom prövats av beskattningsnämnd inom två år efter utgången av det kalenderår, under vilket bouppteckning efter honom blivit ingiven för registrering.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom förordnas, att 13 § förordningen den 26 juli 1947 om statlig förmögenhetsskatt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

13 §.

Har skattskyldig i uppgift eller upplysning, avgiven till ledning vid taxering, lämnat oriktigt meddelande i avseende å förhållande, som icke varit av allenast oväsentlig betydelse för taxeringen, samt har meddelandet följts och har därigenom föranletts att den skattskyldige icke blivit taxerad till statlig förmögenhetsskatt eller blivit för lågt taxerad till sådan skatt, skall han eftertaxeras till statlig förmögenhetsskatt att utgå med det belopp, som genom berörda förfarande undandragits statsverket.

Föreligga sådana omständigheter, som i föregående stycke sägs, och kan på grund av vad sålunda och i övrigt förekommit antagas att av den skattskyldige lämnade uppgifter icke varit av beskaffenhet att kunna läggas till grund för en riktig taxering, skall han eftertaxeras till förmögenhetsskatt att utgå med det belopp, som undandragits statsverket genom att en riktig taxering tidigare icke åsatts.

Vad ovan sagts skall äga motsvarande tillämpning, om skattskyldig, ehuru uppgiftspliktig, underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning.

Eftertaxering må icke ske med mindre fråga därom prövats av beskattningsnämnd inom fem år efter det år, då taxeringen rätteligen bort av beskattningsnämnd i första instans verkställas. Har den skattskyldige avlidit, åsättes taxeringen hans dödsbo, dock att sådan taxering icke må ske med mindre fråga därom prövats av beskattningsnämnd inom två år efter utgången av det kalenderår, under vilket bouppteckning efter honom blivit ingiven för registrering.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956.

Förslag

till

**förordning angående ändrad lydelse av 7 § förordningen den 27 juni 1927
(nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar**

Härigenom förordnas, att 7 § förordningen den 27 juni 1927 om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

7 §.

Har någon i uppgift eller upplysning, avgiven till ledning vid taxering till utskiftningsskatt, lämnat oriktigt meddelande i avseende å förhållande, som icke varit av allenast oväsentlig betydelse för taxeringen, samt har meddelandet följts och därigenom föranletts att taxering ej skett eller skett till för lågt belopp, skall eftertaxering i erforderlig mån äga rum. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om uppgiftspliktig underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning. Eftertaxering må ej ske med mindre fråga därom prövats av beskattningsnämnd inom fem år efter det år, bolagets upplösning ägt rum.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956.

Förslag

till

**lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om
inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar**

Härigenom förordnas, att 17 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

17 §.

Till myndighet avlämnade uppgifter till ledning för taxering, som avses i taxeringsförordningen, eller eljest för beräkning av skatt må ej i andra fall än i vederbörande skatteförfattning stadgas utan den skattskyldiges samtycke utlämnas till annan tidigare än tjugu år efter uppgiftens datum. Vad nu sagts skall ock gälla beträffande handling, som upprättats av myndighet vid taxeringskontroll enligt taxeringsförordningen. Uppgift, som av aktiebolag eller ekonomisk förening lämnats taxeringsmyndighet till ledning vid värdesättning av aktier i bolaget eller andelar i föreningen, må ej utan samtycke av den som lämnat uppgiften utlämnas till annan tidigare än tjugu år efter uppgiftens datum. Är det med hänsyn till pågående utredning rörande någons taxering av betydelse att innehållet i kontrolluppgift eller annan för taxeringskontroll enligt taxeringsförordningen avsedd handling icke kommer till den skattskyldiges kännedom, må myndighet, som innehar handlingen, vägra att utlämna denna, så länge utredningen pågår.

Förmögenhetslängd ävensom — — — längdens datum.

Handlingar i — — — handlingens datum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

¹ Senaste lydelse se 1951:444.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
11 mars 1955.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *åtgärder i syfte att främja en effektivare taxering* samt anför följande.

I. Inledning

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 maj 1952 uppdrog jag åt 1950 års skattelagssakkunniga att verkställa en översyn av taxeringsförordningens bestämmelser.

De sakkunniga (kammarrättsrådet H. Björne, ordf., regeringsrättssekreteraren Å. Granlund och förste taxeringsintendenten S. Holdo) har med skrivelse den 8 september 1954 överlämnat betänkande med förslag till effektivare taxering (SOU 1954: 24). I betänkandet upptas förslag till ny taxeringsförordning m. fl. författningar. Förslaget innebär bl. a. väsentligt ökade skyldigheter för de skattskyldiga och andra att i och för taxeringen föra anteckningar och avgiva uppgifter, vidgade befogenheter för taxeringsorganen i deras kontrollerande verksamhet, ökade möjligheter till eftertaxering samt skyldighet att vid oriktig självdeklaration erlagga särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen. Därutöver föreslår de sakkunniga betydelsefulla ändringar i fråga om organisationen av taxeringsorganen och förfarandet hos dessa.

Över betänkandet har efter remiss *yttranden* avgivits av justitiekanslersämbetet, statskontoret, kammarrätten, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, riksräkenskapsverket, riksskattenämnden, riksförsäkringsanstalten, 1953 års skatteflyktskommitté, valutakontorets styrelse, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, allmänna ombudet hos melankommunala prövningsnämnden, 1949 års besvärssakkunniga, Sveriges

häradsskrivareförening, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Föreningen Sveriges taxeringsintenter, Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer, Föreningen Sveriges landskanslister, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges lantbruksförbund, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Svensk industriförening, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Svenska livförsäkringsbolags förening, Försäkringsanstalterna Folket-Samarbete, Kooperativa förbundet och Sveriges advokatsamfund.

Yttranden har därjämte inkommit från riksarkivet, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Sveriges redareförening och Svenska företagares riksförbund.

Sveriges industriförbund och Svenska bankföreningen åberopar ett av delegerade för nämnda organ samt för Stockholms handelskammare och Svenska försäkringsbolags riksförbund upprättat yttrande. Nämnda yttrande, vilket jämväl åberopas av Svenska arbetsgivareföreningen och handelskammaren i Göteborg, betecknas i fortsättningen såsom avgivet av Näringslivets skattedelegation. Försäkringsanstalterna Folket-Samarbete hänvisar till de yttranden som avgivits av Svenska livförsäkringsbolags förening och Kooperativa förbundet.

I yttrandena vitsordas allmänt behovet av effektivare taxering, och vissa av utredningens förslag har vunnit anslutning från flertalet remissinstanser. Meningarna är emellertid delade på viktiga punkter, och förslaget har blivit föremål för åtskillig kritik, såväl i vad angår dess allmänna innebörd och uppläggning som beträffande de föreslagna lösningarna av olika frågor.

De sakkunniga har vidare som komplement till betänkandet överlämnat en den 30 november 1954 dagtecknad promemoria med förslag till föreskrifter i taxeringsförordningen rörande fastighetstaxering (stencilerad).

Över promemorian har efter remiss *yttranden* avgivits av kammarrätten, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Kristianstads, Örebro, Norrbottens, Jönköpings, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands samt Västmanlands län, Svenska landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Sveriges lantbruksförbund och Sveriges industriförbund.

Åtskilligt av vad de sakkunniga föreslagit på området för främjande av ett riktigare fullgörande av deklarationsplikten och i syfte att vidga möjligheterna till en effektiv taxeringskontroll synes mig vara av beskaf-

fenhet att kunna läggas till grund för ett förslag till riksdagen om ändrad lagstiftning. Dessa frågor avser jag att nu anmäla. Jag erinrar emellertid om att jag tidigare denna dag — i samband med en hemställan om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga med uppdrag att verkställa en ytterligare utredning rörande taxeringsorganisationens utformning — framhöll, att inte blott sistnämnda fråga utan även vissa spörsmål berörande deklarationsplikten och taxeringskontrollen krävde ytterligare utredning och överväganden, innan de kunde i statsrådet anmälas för ett slutligt ställningstagande. Jag kommer i det följande att något beröra även de sist antydda frågorna. Slutligen får jag i detta sammanhang erinra om att vissa ändringar i taxeringsförfordningen föranledes jämväl av de i propositionen nr 59 till innevarande års riksdag framlagda förslagen om schablonberäkning av vissa omkostnader vid inkomsttaxering m. m. Då emellertid de i nämnda proposition föreslagna reglerna inte skall tillämpas förrän vid 1957 års taxering, synes frågan om därav påkallade ändringar i taxeringsbestämmelserna kunna anstå.

II. Gällande bestämmelser i huvuddrag

Genom det årliga taxeringsförfarandet fastställs underlaget för påföring av allmän kommunalskatt samt statlig inkomstskatt och statlig förmögenhetsskatt. Därjämte prövas skattskyldigheten enligt speciella författningar såsom förordningen om utskiftningsskatt och förordningen om ersättningsskatt.

Huvudreglerna för den taxeringsmässiga inkomstberäkningen är meddelade i kommunalskattelagen, och taxeringsförfarandet går därför i materiellt hänseende främst ut på tillämpningen av nämnda lag. Förordningen om statlig inkomstskatt hänvisar i väsentliga avseenden till kommunalskattelagen men innehåller därutöver särskilda bestämmelser för beräkning av det statliga skatteunderlaget.

Såväl i kommunalskattelagen som i förordningen om statlig inkomstskatt och förordningen om statlig förmögenhetsskatt hänvisas beträffande taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering till vad som stadgas i gällande *taxeringsförfordning*. Nämnda författning är utfärdad den 28 september 1928 (nr 379) och har sedermera ändrats vid upprepade tillfällen.

Taxeringsorganen m. m.

För den årliga taxeringens verkställande indelas varje län i *taxeringsdistrikt*. Två slag av distriktsindelning tillämpas. För taxeringen av fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser indelas län i lokala taxeringsdistrikt, vart och ett omfattande en kommun eller del av kommun. I särskilda fall kan dock två eller flera kommuner förenas till ett lokalt taxeringsdistrikt. För taxeringen av andra skattskyldiga — aktiebolag,

ekonomiska föreningar och andra juridiska personer — kan län i dess helhet utgöra s. k. särskilt taxeringsdistrikt men län kan även uppdelas i särskilda taxeringsdistrikt. Beslut om indelningen i taxeringsdistrikt meddelas av vederbörande länsstyrelse.

I varje lokalt taxeringsdistrikt skall finnas en *lokal taxeringsnämnd*, bestående av en av länsstyrelsen förordnad ordförande, en av länsstyrelsen förordnad ledamot, benämnd kronoombud, samt minst tre och högst åtta av vederbörande kommun valda ledamöter. Omfattar taxeringsdistrikt två eller flera kommuner, kan antalet kommunvalda ledamöter uppgå till tio. Har kommun indelats i två eller flera lokala taxeringsdistrikt, må länsstyrelsen förordna att beträffande viss grupp eller vissa grupper skattskyldiga eller vid fastighetstaxering annan indelning skall tillämpas än som föreskrives för taxeringen i övrigt. Denna bestämmelse har möjliggjort att inom en större stad taxeringen av samtliga skattskyldiga, vilkas taxering medför speciella och likartade problem, exempelvis handelsresande eller personer med större förmögenhet, kan uppdragas åt samma taxeringsnämnd. Denna har därvid brukat sammansättas med hänsyn till de särskilda uppgifterna. Dessa nämnder, vilka enligt taxeringsförordningens terminologi är lokala taxeringsnämnder, har brukat benämnas *speciella taxeringsnämnder*.

Inom särskilt taxeringsdistrikt skall enligt länsstyrelsens bestämmande finnas en eller flera *särskilda taxeringsnämnder*. Finnes mer än en sådan nämnd inom ett särskilt taxeringsdistrikt, fördelas taxeringen av de olika grupperna skattskyldiga mellan nämnderna. Särskild taxeringsnämnd består av en av länsstyrelsen förordnad ordförande, en av länsstyrelsen förordnad ledamot, benämnd kronoombud, samt ett antal ledamöter, som väljes av vederbörande landstings förvaltningsutskott. Skall nämnden tjänstgöra i stad, som ej deltagar i landsting, väljes ledamöterna av stadsfullmäktige. Antalet av de valda ledamöterna skall utgöra minst fem och högst åtta. I stad utgör dock minsta antalet tre.

En lokal taxeringsnämnd i Stockholm förordnas årligen att, utöver nämnden eljest tillkommande göromål, såsom en för riket gemensam taxeringsnämnd handhava taxeringen av skattskyldiga, som saknar hemortskommun i riket, m. m.

Uppdragen såsom ordförande och kronoombud i taxeringsnämnderna innehaves såsom bisysslor och ersättning därför utgår med ett för uppdraget bestämt arvode. Enligt den för överståthållarämbetet gällande organisationen skall dock i Stockholm tjänsteman vid överståthållarämbetet i sin tjänst fullgöra uppdrag såsom kronoombud i särskilda och s. k. speciella taxeringsnämnder.

I samband med förordnande av ordförande och kronoombud i taxeringsnämnderna skall för visst antal lokala taxeringsdistrikt förordnas lämplig person till *taxeringskonsulent* med uppgift att biträda taxeringsnämnderna

med handläggningen av mera komplicerade taxeringar. Taxeringskonsulent förordnas icke för de s. k. speciella taxeringsnämnderna, enär dessa förutsättes bli så sammansatta, att erforderlig sakkunskap finnes företrädd inom nämnderna.

Jämväl uppdragen såsom taxeringskonsulenter innehaves såsom bisyssla.

Varje län utgör ett provningsdistrikt med en *länsprovningsnämnd*. Stockholms stad utgör ett särskilt provningsdistrikt med en provningsnämnd.

Provningsnämnd fungerar både såsom besvärinstans och såsom beskattningsnämnd över taxeringsnämnderna. Sålunda kan skattskyldig, ävensom kommun eller därmed jämställd kommunal samfällighet, anföra besvär hos provningsnämnd över taxeringsnämnds beslut. Provningsnämnd kan emellertid även utan att besvär av skattskyldig eller kommun anförts ändra av taxeringsnämnd åsatt taxering eller själv åsätta taxering, där sådan underlåtit. Fråga härom kan upptagas till behandling på yrkande av ombud för det allmänna eller på förslag, som framställles av medlem av nämnden. Utom de uppgifter, som nu nämnts, har provningsnämnd att årligen utfärda anvisningar för taxeringen.

Provningsnämnd skall bestå av landskamreraren (i Stockholm skattedirektören) såsom ordförande samt minst fyra och högst åtta ledamöter jämte suppleanter för dem, en för varje ledamot. Ledamöter och suppleanter utses av Kungl. Maj:t för en tid av fyra år.

Vid sidan av de länsvis fungerande provningsnämnderna finnes en för hela riket gemensam provningsnämnd, den *mellankommunala provningsnämnden*. Dess uppgift är att i stället för länsprovningsnämnd (eller Stockholms stads provningsnämnd) taga befattning med taxering för inkomst och förmögenhet av skattskyldig, vilken har förvärvskälla berörande olika provningsdistrikt, samt av skattskyldig beträffande vilken det är tvistigt inom vilket provningsdistrikt han skall taxeras.

Den mellankommunala provningsnämnden utgöres av ordförande och sju ledamöter, vilka förordnas av Kungl. Maj:t.

Ledningen av taxeringsarbetet inom varje län ankommer på *länsstyrelsen*. Länsstyrelsen skall vaka över att taxeringsarbetet ordnas och bedrivs ändamålsenligt.

Den ene av länsstyrelsens två avdelningschefer, landskamreraren, är självskriven ordförande i länets provningsnämnd och tillika chef för landskontoret, inom vilket skatte- och taxeringsfrågor handlägges å en särskild sektion, taxeringssektionen, med en sektionschef, benämnd taxeringsintendent. Kansligöromål för provningsnämnden utföres inom landskontoret och dess taxeringssektion.

Något organ för central ledning av taxeringsverksamheten finnes icke inrättat. Emellertid har från och med den 1 juli 1951 en för hela riket gemensam nämnd, *riksskattenämnden*, funnits med uppgift att genom rådgivande och vägledande verksamhet främja en riktig och enhetlig tillämp-

ning av taxeringsförfordningen och de skatteförfattningar, enligt vilka taxering verkställas på sätt taxeringsförfordningen föreskriver.

Förutom utövningen av sin nyssnämnda allmänna verksamhet har nämnden att meddela förhandsbesked i taxeringsfrågor, fastställa för taxeringsväsendet erforderliga blanketter, handlägga åtskilliga dispensfrågor och ärenden rörande dubbelbeskattning m. m. Nämnden består av ordförande och ytterligare sex ledamöter, vilka jämte suppleanter utses av Kungl. Maj:t för en tid av fyra år.

För nämndens verksamhet finnes inrättat ett kansli, vars personal utgöres av en byråchef, en bokföringssakkunnig samt ytterligare personal för föredragning och expeditionsgöromål.

Kammarrätten är besvärinstans för överklagande av provningsnämnds beslut rörande taxering.

Ehuru kammarrätten jämväl handlägger vissa andra slag av mål — mantalsskrivningsmål, vissa socialvårdsmål av ekonomisk natur och mål rörande statliga avlöningsförmåner m. m. — är beskattningssmålen så övervägande till antalet, att kammarrätten huvudsakligen kan betraktas såsom en central administrativ domstol i skattemål.

Över kammarrättens utslag i mål rörande taxering för inkomst eller förmögenhet må besvär anföras hos Kungl. Maj:t. Sådana besvär avgöres i *regeringsrätten*.

Deklarationsplikt

Enligt taxeringsförfordningen skall de skattskyldiga årligen avlämna deklARATIONER rörande inkomst och förmögenhet att tjäna till ledning vid taxeringarnas åsättande.

De deklARATIONER, som skall avlämnas enligt taxeringsförfordningen, är av två slag, allmän självdeklARATION och särskild självdeklARATION.

Allmän självdeklARATION avlämnas å den ort, där skattskyldig skall taxeras till statlig inkomstskatt, d. v. s. i hemortskommunen. Saknar skattskyldig hemortskommun, avlämnas deklARATION och verkställas taxering i Stockholm.

Förutom allmän självdeklARATION skall vissa skattskyldiga avlämna en eller flera särskilda självdeklARATIONER. Sådan skyldighet åligger den som haft förvärvskälla, varav inkomsten enligt kommunalskattelagens regler om beskattningssort skall beskattas å annan ort än i den skattskyldiges hemortskommun, d. v. s. i regel skattskyldig, som haft fastighet eller drev utom hemortskommunen.

Bestämmelserna om innehållet i allmän självdeklARATION anknyter till skatteförfattningarnas föreskrifter om huru inkomst och förmögenhet skall beräknas. Sålunda är föreskrivet, att allmän självdeklARATION, förutom uppgift om den skattskyldiges person och hans förvärvskällor, skall upptaga

intäkter och avdrag i varje förvärvskälla, allmänna avdrag, tillgångar och skulder, erlagd preliminär skatt m. m.

Beträffande vissa speciella kategorier skattskyldiga finns särskilda regler om ytterligare uppgifter i deklarationerna.

Skyldighet att självmant avlämna deklaration åligger varje fysisk person, som haft bruttoinkomst å minst 1 200 kronor eller tillgångar, vartill hänsyn skall tagas vid förmögenhetsberäkning, till ett värde av minst 50 000 kronor.

Aktiebolag och ekonomiska föreningar är alltid deklarationspliktiga. Annan juridisk person är deklarationspliktig, om dess bruttoinkomst uppgått till minst 100 kronor.

Den som icke är pliktig att enligt angivna bestämmelser självmant avlämna deklaration, blir deklarationsskyldig, om han av taxeringsmyndighet anmanas att avlämna självdeklaration.

I fråga om tiden för deklarations avlämnande är stadgat, att deklaration skall vara avlämnad senast den 15 februari under taxeringsåret. Anstånd med avlämnandet till den 31 mars åtnjutes *dels* av staten, landsting, kommun och annan dylik menighet, *dels* av aktiebolag, *dels ock* av annan, som nästföregående år enligt lag varit bokföringsskyldig, om räkenskapsåret slutat senare än den 31 oktober året före taxeringsåret.

Vederbörande taxeringsintendent kan på framställning av skattskyldig utsätta särskild tid för deklarations avlämnande, om hinder möter för densammas avlämnande inom eljest föreskriven tid till följd av förvärvskällornas särskilda beskaffenhet eller verksamhetens mera betydande omfattning eller annan omständighet av säregen beskaffenhet.

Vissa påföljder är stadgade för försummelser i fråga om deklarationsplikens behöriga fullgörande.

Den som underlåter avlämna självdeklaration, vilken skolat avlämnas utan anmaning, kan anmanas att avlämna självdeklaration. Underlåtenhet att hörsamma sådan anmaning straffas med dagsböter.

Är någon deklarationsskyldig först efter anmaning, inträder bötesstraff, om två efter varandra utfärdade anmaningar icke efterkommes.

För underlåtenhet att fullgöra deklarationsplikt, som föreligger utan anmaning, eller att efterkomma en första anmaning, som tillställs den vilken är deklarationsskyldig först efter anmaning, inträder vidare den påföljden, att den försumlige förlorar rätten att hos kammarrätten och Kungl. Maj:t överklaga taxering, för vilken deklarationen skulle ha legat till grund. Den deklarationsskyldige måste alltså åtnöjas med den taxering, som beslutas av taxeringsnämnden eller av prövningsnämnden. Förlust av besvärsrätt inträder emellertid ej, om det kan antagas, att skälig anledning förelegat för underlåtenhet att lämna deklaration.

Är avlämnad självdeklaration ofullständig, medför detta i och för sig icke någon påföljd. Den skattskyldige kan emellertid anmanas att fullstän-

diga deklarationen, och om denna anmaning icke hörsammas går den skattskyldige förlustig sin besvärsmätt.

Lämnas i avgiven deklaration uppsättligen eller av grov oaktsamhet oriktigt uppgift, ägnad att leda till för låg taxering för den som avgivit deklarationen eller den han företräder, kan åtal ske vid allmän domstol och straff ådömas enligt *skattestraftlagen*. Föreligger uppsåt, dömes för falskdeklaration till normerade böter eller fängelse eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Straffet för grov oaktsamhet vid avgivande av deklaration — vårdslös deklaration — är normerade böter eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, fängelse i högst sex månader. Vid ådömande av fängelse eller straffarbete kan därjämte utdömas straffskatt.

Beträffande utdelningar å aktier och andelar samt räntor å obligationer föreligger en särskild form av skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid egen taxering. Den som lyfter utdelning eller ränta skall avgiva en särskild uppgift härom till den som utbetalar utdelningen eller räntan. Uppgifter beträffande utdelningar, som skall taxeras såsom inkomst, överlämnas påföljande år till vederbörande taxeringsmyndighet.

Till bestämmelserna om skyldighet att avlämna självdeklarationer och andra uppgifter till ledning för egen taxering är fogade vissa kompletterande föreskrifter.

För näringsidkare med bokföringsskyldighet gäller, att räkenskapsavskrifter, avseende in- och utgående balansräkning samt vinst- och förlusträkning, skall fogas vid deklarationerna. Vissa juridiska personer skall därutöver avlämna avskrifter av förvaltnings- och revisionsberättelser.

Vidare är stadgat att envar efter anmaning av taxeringsnämndsordförande, taxeringskonsulent eller taxeringsintendent är skyldig att i den omfattning, som i anmaningen angivits, meddela för egen taxering för inkomst eller förmögenhet erforderliga upplysningar utöver dem, som föranledes av deklarationsformuläret.

Såsom ett komplement till deklarationsplikten kan betecknas den skyldighet att för granskning tillhandahålla bokföring med därtill hörande handlingar, vilken åligger vissa skattskyldiga. Sådan skyldighet åligger den som är bokföringsskyldig eller, ehuru icke bokföringsskyldig, fört räkenskaper i av honom bedriven rörelse. Motsvarande skyldighet åligger idkare av jordbruk, skogsbruk eller rörelse, som ej fört räkenskaper, beträffande förda anteckningar om inkomster och utgifter jämte därtill hörande handlingar.

De till ledning för taxering avlämnade självdeklarationerna med därtill hörande handlingar åtnjuter sekretesskydd.

Uppgifter till ledning vid annans taxering

I taxeringsförordningen föreskrives att vissa uppgiftsskyldiga årligen skall avlämna uppgifter till ledning vid annans taxering.

Uppgifterna till ledning vid annans taxering hänför sig i huvudsak till inkomst av tjänst och anställning. Beträffande sådan inkomst är uppgiftsskyldigheten så utformad, att den omfattar i det närmaste all sådan inkomst av betydelse. Beträffande övriga inkomstslag är uppgiftsskyldigheten jämförelsevis begränsad.

Uppgifter skall i allmänhet avlämnas utan anmaning. Därutöver skall emellertid vissa uppgifter lämnas efter anmaning.

U t a n a n m a n i n g lämnas uppgift beträffande inkomst av *jordbruksfastighet* från den som bedriver trävarurörelse eller eljest avverkar skog å annans mark, såvitt angår belopp som utbetalts i vederlag nästföregående år för upplåten avverkningsrätt till skog.

Beträffande inkomst av *annan fastighet* föreligger icke någon uppgiftsskyldighet.

Rörande inkomst av *rörelse* lämnas uppgift om utbetald royalty för patent o. d.

I fråga om inkomst av *tjänst* skall arbetsgivare i allmänhet lämna uppgifter angående avlönings- eller pensionsförmåner. Fysisk person är dock endast skyldig att lämna uppgift om förmåner som utgått från rörelse, jordbruk eller skogsbruk. Uppgiftsskyldigheten gäller således icke t. ex. avlöningar från fysiska personer till hembiträden, privatchaufförer och portvakter. Icke heller föreligger uppgiftsskyldighet för ersättning för tillfälligt arbete, om sådan ersättning under året utgått med mindre än 100 kronor till samma mottagare eller om beloppet utgått till den som enligt lag varit skyldig föra räkenskaper. Försäkringsbolag och understödsföreningar lämnar uppgift om pensioner, livräntor, ersättningar på grund av sjukförsäkringar, tagna i samband med tjänst, samt därmed jämförliga belopp.

Såvitt angår inkomst av *kapital* föreskrives, att bankerna är skyldiga att enligt förordnande av Kungl. Maj:t, i den omfattning som i förordnandet anges, lämna uppgift om banktillgodohavanden och räntor. Här avsedd föreskrift har brukat tillämpas på det sättet, att Kungl. Maj:t varje år meddelat föreskrift att uppgifter skall lämnas om sådana insättare, vilkas efternamn börjar med vissa bokstäver, exempelvis på något av följande sätt: Al, Bj och Sk. Uppgiftsskyldigheten har brukat begränsas till behållningar å minst 3 000 kronor.

Skyldighet att efter anmaning avlämna uppgift rörande *viss namngiven* skattskyldig föreligger i följande fall:

a) arbetsgivare är pliktig lämna uppgift om avlöningsförmåner, som utgått till hos honom anställd namngiven person;

b) bank eller annan penningförvaltande inrättning har att lämna uppgift om namngiven skattskyldigs ränteinkomst och inestående medel;

c) försäkringsbolag eller understödsförening skall lämna uppgift rörande arten av namngiven skattskyldigs personförsäkring hos anstalten samt beloppet av premien;

d) den som bedriver jordbruk, skogsbruk eller rörelse är skyldig lämna uppgift om belopp, som utbetalts till annan näringsidkare, om beloppet i mottagarens hand utgör intäkt av jordbruksfastighet eller rörelse.

Skyldighet att efter anmaning lämna uppgifter om utbetalningar till *icke namngivna* personer föreligger i följande fall:

a) den som för arbetslag eller liknande grupp av arbetare i en summa uppburit visst avlöningsbelopp såsom ackordsöverskott eller dylikt för att fördelas inom laget eller gruppen har att lämna uppgift angående beloppets fördelning;

b) den som i sin självdeklaration gjort avdrag för gäldränta eller skuld är skyldig att, i den mån så kan ske, lämna uppgift om borgenärens namn och hemvist;

c) den som idkat jordbruk, skogsbruk eller rörelse är, dock endast efter anmaning av taxeringsintendent, skyldig att avlämna uppgifter om belopp, som han utbetalt till andra näringsidkare, om beloppet i mottagarens hand utgör intäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse. Anmaning om uppgifter av denna art har oftast avsett utbetalningar till personer, vilkas efternamn börjat med viss bokstav.

För möjliggörande av kontroll över fullgörandet av sådan skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid annans taxering, som föreligger oberoende av anmaning, är den uppgiftsskyldige pliktig att efter anmaning av taxeringsintendent tillhandahålla räkenskaper eller anteckningar om inkomster och utgifter.

Utom för ändamål, som nyss sagts, föreligger skyldighet att hålla bokföring tillgänglig för granskning från taxeringsmyndigheternas sida i syfte att kontrollera andras taxering endast i ett fall. Rörelseidkare, som från rörelsen utbetalt ränta å gäld, exempelvis bank, är nämligen skyldig att tillhandahålla bokföring för att bereda beskattningsmyndighet upplysning om räntebetalningar.

Taxeringsarbetet i första instans

Den årliga taxeringen verkställs av taxeringsnämnderna, som var för sitt distrikt har att redovisa resultatet av sitt arbete i form av taxeringslängder.

Såsom arbetsmaterial erhåller taxeringsnämnd *dels* stomme till inkomstlängd, mantalslängd, självdeklarationer med tillhörande handlingar samt kontrolluppgifter å löner m. m., *dels ock* föregående års taxeringslängder och deklaramaterial.

Beslut om åsättande av taxering fattas av taxeringsnämnden vid sammanträden, vid vilka för beslutförhet fordras att ordföranden, kronoombudet samt minst två, i vissa fall tre av de valda ledamöterna är närvarande.

Innan taxeringsnämnd kan fatta beslut måste ett vidlyftigt expeditions-

och kontrollarbete utföras. Detta arbete ankommer på ordföranden, som även har att vara föredragande i nämnden samt föra dess längder och protokoll. Ordföranden skall vidare fullgöra de expeditionsgöromål, som skall utföras i anslutning till nämndens beslut, avge yttranden över anförda besvär m. m.

Ordföranden skall i sitt arbete biträdas av kronoombudet i taxeringsnämnden. Kronoombudets arbetsinsats är dock mycket olikartad. I vissa fall fungerar kronoombudet i huvudsak blott på samma sätt som kommunvald ledamot av nämnden. I andra fall, särskilt i Stockholms stad, har i lokala taxeringsnämnder en verklig arbetsfördelning skett mellan ordförande och kronoombud. I särskilda och s. k. speciella taxeringsnämnder i Stockholm, där tjänstemän hos överståthållarämbetet i sin tjänst fullgör uppdrag såsom kronoombud, åvilar övervägande delen av nämndernas arbetsuppgifter dessa tjänstemän.

Vid granskning och föredragning i taxeringsnämnden av vissa deklARATIONER, i huvudsak deklarationer som avgivits av rörelseidkare, biträdes — utom vad beträffar Stockholm — ordföranden av den för distriktet förordnade konsulenten. Denna arbetsuppgift fullgöres i Stockholm av kronoombudet.

För arbetet å taxeringsnämndsstadiet är begränsad tid anslagen, i det att detta arbete för lokal taxeringsnämnds vidkommande skall vara avslutat senast den 15 maj. Länsstyrelsen kan dock, där så finnes oundgängligen erforderligt, medgiva utsträckning av tiden för arbetets avslutande till den 15 juni. För taxeringsnämnd i Stockholm gäller, att arbetet skall vara avslutat senast den 15 juni. Samma tid gäller för avslutande av det arbete, som åligger de särskilda taxeringsnämnderna i länen.

Efter taxeringsarbetets avslutande överlämnas de upprättade taxeringslängderna till de lokala skattemyndigheterna, som har att uträkna beskattningsbara inkomster, verkställa avskrifter av längderna samt utföra debiteringsarbetet. Taxeringsnämndernas arbetsmaterial i övrigt insändes till vederbörande länsstyrelse för att vara tillgängligt vid arbetet å prövningsnämndsstadiet.

I städer med egen uppbördsförvaltning skall den lokala skattemyndigheten lämna taxeringsnämndsordförandena erforderligt biträde med uppläggandet och kompletterandet av taxeringslängderna. I vissa städer utföres hela arbetet med längdföringen av organ inom stadens uppbördsförvaltning.

Under taxeringsarbetet äger taxeringsnämndsordförande erhålla råd och upplysningar av vederbörande taxeringsintendent och övrig personal å länsstyrelsens (resp. överståthållarämbetets) taxeringsavdelning liksom även biträde med utredning i invecklade taxeringsärenden och med bokföringsgranskningar.

Rörande förfarandet i taxeringsnämnd kan slutligen antecknas, att sammanträdena hålles inom slutna dörrar samt att skattskyldig är berättigad

att personligen företräda inför taxeringsnämnden för att meddela upplysningar rörande taxeringen, i vad honom angår.

Förfarandet hos prövningsnämnderna

Under tiden från slutet av maj till slutet av juni under taxeringsåret inkommer varje år från taxeringsnämnderna till vederbörande länsstyrelse hela det arbetsmaterial, som legat till grund för taxeringsnämndernas arbete. Under juli månad inkommer vidare från de lokala skattemyndigheterna avskrifter av taxeringslängderna. Därefter kan handläggningen å prövningsnämndsstadiet av årets taxeringar börja.

Prövningsnämnden har till uppgift *dels* att besluta över besvär, som av skattskyldiga (eller kommuner) anförts över taxeringsnämndernas beslut, *dels ock* att granska och pröva årets taxeringar i övrigt.

Besvärsprövningen avser så gott som uteslutande besvär av skattskyldiga.

Varje skattskyldig äger rätt att hos prövningsnämnden anförda besvär över honom åsatt taxering. Besvären skall vara inkomna senast den 31 juli under taxeringsåret. Besvärsrätt föreligger oavsett om klagandens deklaration frångåtts vid taxeringen eller ej och oavsett om självdeklaration av klaganden avlämnats till ledning vid den överklagade taxeringen eller ej.

Kommuns besvärstid utgår den 15 augusti under taxeringsåret.

Om den förberedande behandlingen av besvär är stadgat, att landskamreren har att sörja för införskaffandet av erforderliga yttranden över besvären och, där yttrandena föranleder därtill, påminnelser samt att taxeringsintendenten har att åvägabringa för besvärens prövning eljest erforderlig utredning. Yttranden över besvär brukar infordras från vederbörande taxeringsnämndsordförande. Därjämte brukar, i regel utan formell remiss, yttrande avgivas av taxeringsintendenten. I Stockholms stad infordras dock merendels ej yttrande från taxeringsnämndsordföranden.

Förutom den besvärsrätt i vanlig ordning, som nu nämnts, finns föreskrifter meddelade om rätt för skattskyldig att i vissa fall hos prövningsnämnd anförda besvär i särskild ordning, sedan den ordinarie besvärstiden utgått. Denna s. k. extraordinära besvärsrätt föreligger huvudsakligen, då taxering skett i strid mot skatteförfattningarnas bestämmelser om objektiv skatteplikt eller subjektiv skattskyldighet eller om beskattningsort, då skattskyldig icke inom behörig tid fått föreskriven underrättelse om avvikelse från deklaration eller om taxering samt då taxering blivit felaktig på grund av felräkning, misskrivning eller annat uppenbart förbiseende. Föreligger sistnämnda förhållande, tillkommer besvärsrätt även taxeringsintendent och kommun.

Prövningsnämnden äger befogenhet att, även om besvär icke anförts av skattskyldig eller kommun, till behandling och avgörande upptaga fråga om ändring av taxering, som påförts inom prövningsdistriktet, eller om påförande av taxering. Initiativrätt i sådant hänseende tillkommer medlem

av prövningsnämnden samt vederbörande taxeringsintendent. I allmänhet sker den prövning, som här avses, på yrkande vilket framställles av taxeringsintendenten såsom resultat av den granskning av årets taxeringar, han har att verkställa. Beträffande yrkande av taxeringsintendent eller medlem av prövningsnämnden gäller, att detsamma skall framställas senast den 31 december under taxeringsåret. Yrkandet behöver ej preciseras redan då det framställles utan kan sedermera närmare utformas.

Taxeringsintendenten har att varje år beträffande taxeringarna inom länet noggrant undersöka, huruvida dessa taxeringar är med skatteförfattningarna överensstämmande samt likformiga och rättvisa, samt för sådant ändamål granska tillgängliga handlingar rörande samma taxeringar. Under granskningsarbetet må företagas samma anmanings- och kontrollåtgärder, som kan ifrågakomma under taxeringsarbetet i första instans.

Ordföranden (landskamreraren, i Stockholm skattedirektören) är föredragande i prövningsnämnden, där icke för vissa mål eller ärenden annan föredragande av länsstyrelsen utsetts.

Nämnden är beslutför, då ordföranden och fyra ledamöter eller suppleanter för dem är tillstades.

I ärende, som skall handläggas av prövningsnämnd, skall upprättas föredragningspromemoria, innehållande kort redogörelse för ärendet med däri framställda yrkanden. Föredragningspromemoria är dock inte erforderlig i ärende av enklare beskaffenhet.

I god tid före sammanträde med nämnden skall förteckning över de ärenden, som skall förekomma vid sammanträdet, jämte avskrift av föredragningspromemoriorna översändas till varje ledamot. Handlingarna i ärendena skall granskas av en ledamot före sammanträdet.

Taxeringsintendenten har att övervara nämndens sammanträden.

Över beslut av prövningsnämnd skall föras såväl protokoll som särskilda längder (ändringslängder). I ändringslängd antecknas dock ej beslut, som rörande viss taxering fattas senare än den 30 juni året efter taxeringsåret. Protokolls- och längdföringen ombesörjes av personal vid länsstyrelsen.

Skattskyldig, som klagat hos prövningsnämnden, tillställles protokoll med nämndens beslut i rekommenderat brev med mottagningsbevis. Jämväl annan skattskyldig, vilkens taxering ändrats, erhåller på motsvarande sätt del av prövningsnämndens beslut.

Prövningsnämndsbeslut, som föranleder ändrad debitering, delges myndigheter, som har att verkställa debitering eller, om skatt redan erlagts, återbetalning av för mycket erlagd skatt.

Sammanträde med prövningsnämnd hålles inom slutna dörrar.

Skattskyldig samt annan klagande, som besvärat sig hos prövningsnämnd, är berättigad att personligen vara tillstades inför prövningsnämnden vid handläggning av mål eller ärende, som angår den skattskyldige, samt därvid utföra sin talan.

Rörande den mellankommunala prövningsnämnden och dess verksamhet finnes bestämmelser, som i huvudsak motsvarar de ovan återgivna för övriga prövningsnämnder.

Besvär till kammarrätten och regeringsrätten

Över prövningsnämnds beslut i fråga om taxering kan besvär anföras hos kammarrätten för fullföljande av yrkande som i besvär eller eljest inom behörig tid framställts hos prövningsnämnden men icke bifallits.

Besvär må vidare anföras, om prövningsnämnd ändrat av taxeringsnämnd åsatt taxering utan att ändringen påyrkats av klaganden. Sistnämnda stadgande innebär, att den skattskyldige kan klaga över höjning, som vidtagits på yrkande av taxeringsintendenten eller kommun, och de sistnämnda över nedsättning, som skett på yrkande av den skattskyldige.

Någon begränsning av besvärsrätten föreligger icke i princip, men förlust av besvärsrätten till kammarrätten är föreskriven såsom påföljd för vissa fall av försummelse att i rätt tid inkomma med självdeklaration m. m.

Besvärstiden är 60 dagar och räknas för skattskyldig från delfåendet av prövningsnämndens beslut och för taxeringsintendent från justeringen av prövningsnämndens protokoll. Kommuns besvärstid räknas från sistnämnda tidpunkt och utgör 90 dagar.

Besvär till kammarrätten ingives till vederbörande länsstyrelse, som har att komplettera besvären med självdeklaration och samtliga övriga handlingar, som rör den överklagade taxeringen, samt infordra yttranden över besvären. Yttrande brukar infordras från taxeringsintendenten, om den skattskyldige klagat, och från den skattskyldige, om det är taxeringsintendenten, som anfört besvär. Därutöver infordras i viss utsträckning yttrande från vederbörande taxeringsnämndsordförande. Besvären skall av länsstyrelsen insändas till kammarrätten inom sex månader från det de inkommit till länsstyrelsen.

Förfarandet i kammarrätten är skriftligt och handläggningen äger rum inom slutna dörrar. Formella hinder föreligger dock icke mot att muntligt förfarande äger rum, då sådant i visst mål begäres och finnes kunna lända till utredning i målet.

Kammarrättens beslut i taxeringsmål meddelas i form av utslag och delgives den skattskyldige och taxeringsintendenten genom vederbörande länsstyrelse, som jämväl i förekommande fall har att överlämna exemplar av utslagen till vederbörande för verkställande av restitution eller ytterligare debitering.

Över kammarrättens utslag i taxeringsmål kan besvär anföras hos Kungl. Maj:t för fullföljande av yrkande, som icke vunnit bifall i kammarrätten. Besvär kan vidare anföras över att kammarrätten bifallit yrkande, som framställts av annan än den klagande. Besvärsrätten är i princip oinskränkt. Besvär kan anföras av såväl skattskyldig som av taxeringsintendent eller

kommun. Besvärstiden är 60 dagar från delfåendet av kammarrättens utslag.

Besvär till Kungl. Maj:t skall ingivas till finansdepartementet. Över besvären brukar infordras förklaringar i den ordning, som angivits beträffande besvär till kammarrätten.

Hos Kungl. Maj:t anförda besvär föredrages inför och avgöres av regeringsrätten. Förfarandet är helt skriftligt.

III. Allmänna synpunkter på en reform av taxeringsförfarandet

Direktiven

I direktiven för de sakkunniga erinrade jag om att riksdagen (skr. 1950: 21) i anledning av vissa motioner anhållit, att Kungl. Maj:t måtte, med beaktande av vad bevillningsutskottet anført i sitt betänkande 1950: 46, låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning rörande taxeringsförfarandet och taxeringsprocessen. Vid översynen av taxeringsbestämmelserna borde, framhöll jag vidare, undersökas i vad mån bestämmelserna om deklaraionsplikt och påföljd för deklaraionsförsummelse behövde revideras. I förevarande sammanhang borde tillika övervägas, om den nu stadgade påföljden för deklaraionsförsummelse — förlust av besvärsrätten — kunde anses ändamålsenlig. Härefter anförde jag ytterligare bl. a.

Beträffande innehållet i självdeklaraionerna har erfarenheterna från taxeringsarbetet givit vid handen, att beträffande vissa kategorier skattskyldiga upplysning stundom saknas om väsentliga omständigheter av betydelse för taxeringen och att uppgifter härom måste inhämtas genom tidsödande skriftväxling. Undersökning bör ske, i vad mån sådana uppgifter redan från början kan ställas till taxeringsmyndigheternas förfogande genom ändrade bestämmelser om vad deklaraion skall innehålla.

Bestämmelserna om skyldigheten att avlämna uppgifter till ledning vid annans taxering bör granskas för att utröna i vad mån föreskrifterna bör ändras eller fullständigas. I fråga om skyldigheten att avlämna uppgifter till ledning vid annans taxering bör uppmärksammas det förhållandet, att gällande bestämmelser i vissa fall visat sig icke vara fullt effektiva, enär uttryckliga föreskrifter saknas om skyldighet att föra anteckningar eller räkenskaper av den beskaffenhet, att uppgiftsskyldigheten kan behörigen fullgöras.

För att möjliggöra kontroll av deklaraionerna finnes i taxeringsförordningen — förutom föreskrifter om skyldighet att avlämna uppgifter till ledning vid annans taxering — bestämmelser om rätt för vissa taxeringsfunktionärer att utfärda anmaningar samt om bokföringsgranskning. I vissa fall torde dessa bestämmelser i sin nuvarande utformning icke vara tillräckliga för att möjliggöra en effektiv taxeringskontroll. Det bör övervägas, i vilken omfattning en utvidgning av taxeringsmyndigheternas befogenhet kan anses av omständigheterna påkallad.

Bestämmelserna om åsättande av eftertaxering bör överses till utrönande av om dessa bestämmelser i sin nuvarande utformning är ändamålsenliga.

I samband därmed bör undersökas, om de möjligheter, som enligt nu gällande föreskrifter stå de skattskyldiga till buds för att efter den vanliga besvärstidens utgång erhålla rättelse i en materiellt sett för hög taxering, är tillfredsställande.

Undersökning bör ske om nuvarande bestämmelser om påföljd för avgivande av oriktig deklaration eller lämnande av felaktiga upplysningar och uppgifter är väl avvägda. I vissa fall torde med nuvarande regler någon påföljd icke inträda oaktat vederbörande sakligt sett måste antagas ha betänkligt brustit i sin uppgiftsskyldighet.

Vid övervägande av de i det föregående berörda frågorna, som syftar till en effektivare taxeringsverksamhet, bör även spörsmålet om taxeringsorganisationen uppmärksammas. Effektiviteten av taxeringsarbetet är nämligen i hög grad beroende av taxeringsorganisationens förmåga att fungera. Uppmärksamhet bör därför ägnas åt möjligheterna att genom ändringar i taxeringsförfarandet åstadkomma ett mera ändamålsenligt handhavande av taxeringsgöromålen.

I fråga om arbetet i den för taxeringsresultatet utomordentligt viktiga första instansen, taxeringsnämnderna, torde för närvarande gälla, att nämnderna är i behov av yrkeskunnigt biträde i avsevärt större omfattning än som för närvarande genom taxeringsavdelningarnas försorg kan beredas dem. Möjligen kan det befinnas lämpligt att i viss utsträckning bereda sådant biträde genom heltidsanställda tjänstemän med arbetsuppgifter motsvarande de nuvarande taxeringskonsulenternas. Jämväl frågan om det lämpligaste sättet för utförande av de med arbetet i första instans förenade tekniska göromålen är av vikt.

Beträffande det arbete, som nu utföres på prövningsnämndsstadiet, kan ifrågasättas, om icke åtskilliga ärenden av rutinartad beskaffenhet kunde avgöras i enklare former än som för närvarande sker. Vidare bör undersökas i vad mån de göromål och befogenheter, som nu enligt taxeringsförordningen ankommer utslutande på taxeringsintendent, kan fördelas på olika befattningshavare i syfte att möjliggöra en ändamålsenlig arbetsfördelning inom länsstyrelsernas taxeringsavdelningar.

Även åtskilliga andra bestämmelser på taxeringsområdet torde vara i behov av översyn och bör, i den mån de faller inom ramen för utredningens allmänna syfte, närmare undersökas. Därvid bör särskilt uppmärksammas de föreskrifter, som berör taxeringsorganens förhållande till de skattskyldiga och andra uppgiftsskyldiga. Resultatet av taxeringsarbetet är i väsentlig mån beroende av samverkan mellan taxeringsorganen och de uppgiftsskyldiga, varför man bör eftersträva en sådan utformning av taxeringsförordningens föreskrifter, som främjar en sådan samverkan och i möjligaste mån förebygger motsättningar och irritation.

De sakkunniga

Brister i deklarations- och taxeringsförfarandet

Självdeklarationerna

De sakkunniga konstaterar inledningsvis, att erfarenheterna från taxeringsarbetet visar, att allvarliga brister föreligger i fråga om fullgörandet av deklarationsskyldigheten. Bristerna består framför allt däri att deklarationerna i betydande omfattning är oriktiga i den meningen att inkomster

utelämnats eller obehöriga avdrag skett. I övrigt anmärkes, att ett avsevärt antal skattskyldiga helt underlåter att avlämna självdeklaration, att deklaration i för taxeringsarbetet hinderlig omfattning avlämnas först efter utgången av föreskriven tid, samt att avlämnade deklarationer ej sällan är ofullständiga, ibland till den grad att deklarationerna ej ens är avsedda att ligga till grund för taxeringen utan avlämnas under uppgivna förutsättningen att definitiv deklaration senare skall avlämnas.

Antalet skattskyldiga i riket utgör för närvarande i avrundat tal 4 miljoner. Vid 1953 års taxeringsarbete utfärdades omkring 425 000 anmaningar att deklarerat. Det helt övervägande antalet av dessa riktade sig mot skattskyldiga, som varit skyldiga att utan anmaning avlämna deklaration.

Flertalet av dem, som anmanas, åtyder anmaningen och avlämnar självdeklaration. Emellertid torde beskattningsnämnderna nödgas årligen åsätta taxeringar utan tillgång till deklaration beträffande 100 000 å 200 000 skattskyldiga.

Avlämnande av provisorisk deklaration, som senare — stundom på ett så sent stadium av taxeringsarbetet att vanliga kontrollåtgärder ej medhinnas — åtföljes av definitiv deklaration har, framhåller de sakkunniga, på vissa håll av personer, som yrkesmässigt sysslar med att biträda andra vid upprättande av deklarationer, utnyttjats systematiskt i syfte att kringgå bestämmelserna om tiden för avlämnande av deklaration.

De sakkunniga upplyser, att vid taxeringen år 1953 avvikelse funnits böra ske beträffande mer än var fjärde deklaration. Anledningarna till att deklarationerna frångås i så stor omfattning är enligt de sakkunniga flera.

Uppsätlig falskdeklaration förekommer i icke ringa omfattning. Oakt-samhet förekommer beträffande vissa grupper skattskyldiga i sådan utsträckning, att den måste betecknas såsom vanlig. I fråga om naturaförmåner föreligger sedan gammalt en allmän benägenhet att undervärdera desamma. Genom taxeringsmyndigheternas anvisningar angivna normalvärden å vissa förmåner betraktas gärna såsom maximibelopp, varför normalvärdena begagnas även där skäl till högre värdering föreligger. Vad beträffar avdragen torde det — fränsett fallen av falskdeklaration och vårdslös deklaration — främst vara obenägenheten att tillräckligt klart skilja mellan å ena sidan verkliga omkostnader och å andra sidan levnads-kostnader eller utgifter för grundförbättring o. d., som föranleder avvikelser.

I viss omfattning föranledes utan tvivel felaktigheter av bristande insikter om vad som skall upptagas såsom skattepliktig intäkt och vad som får avdragas såsom omkostnad. Ett bedömande därav förutsätter — även i många till synes enkla fall — ett skattetekniskt kunnande, som en deklarat eller hans medhjälpare icke alltid besitter. Detta förhållande tillika med de olikheter vid bedömningen, som faktiskt förekommer i praxis, har skapat en ej ringa osäkerhet bland allmänheten om hur deklaration i speciella fall bör upprättas. De anvisningar för självdeklarations upprättande, som tillhandahålles i samband med deklarationsblanketterna, innehåller i allmänhet icke något utöver en redogörelse för skatteförfattningarnas stadganden och lämnar alltså ingen vägledning för dessa författningars tolkning i särskilda fall.

Ett klart samband råder mellan deklarationernas kvalitet och befintliga möjligheter att kontrollera deklarationernas riktighet. Ju mindre kontrollmöjligheterna är, desto sämre är deklarationerna.

De sakkunniga återger i detta sammanhang vissa försök till beräkningar som gjorts angående de belopp som genom oriktig deklaration undanhålles från taxering.

En överslagskalkyl, verkställd för ett antal år sedan med ledning av vissa uppgifter om omsättningen inom detaljhandeln, som lämnats för taxeringen till allmän omsättningsskatt, har sålunda gett vid handen, att de obeskattade inkomsterna vid den tiden kunde beräknas till 3 å 4 miljarder kronor om året. Efter en beskattning av i genomsnitt 25 procent skulle detta innebära en årlig skatteförlust för stat och kommun å 750 å 1 000 miljoner kronor.

Liknande resultat har erhållits vid en senare företagen undersökning, som verkställdes av dåvarande aktuarien vid Industriens Utredningsinstitut, filosofie licentiaten Ragnar Bentzel, och som redovisas i ett år 1952 utgivet arbete »Inkomstfördelningen i Sverige».

De sakkunniga uttalar, att storleken av undanhållna inkomster av naturliga skäl icke kan direkt påvisas. De gjorda beräkningarna ger emellertid enligt de sakkunniga vid handen, att den sammanlagda taxerade inkomsten torde med åtminstone en å två miljarder kronor understiga vad som rätteligen borde taxeras.

De antaganden om förekomsten av oriktig deklaration i stor omfattning, som gjorts på grundval av beräkningar av allmän natur, vinner enligt de sakkunniga stöd av de erfarenheter, som gjorts under taxeringsarbetet.

En sammanställning rörande resultat av bokföringsgranskningar, som utförts i Stockholms stad, visar sålunda följande höjningar utöver sänkningar av deklarerade belopp:

År	Antal granskade företag	För granskade företag			För tredje man		
		kommunal inkomstskatt	statlig inkomstskatt	statlig förmögenhetsskatt	kommunal inkomstskatt	statlig inkomstskatt	statlig förmögenhetsskatt
1950	410	4 709 194	4 770 723	3 711 967	2 088 884	2 110 036	5 489 846
1951	246	5 612 598	5 709 844	9 271 199	2 106 655	2 203 011	13 876
1952	264	4 057 804	4 052 204	1 377 824	1 809 875	1 822 839	1 535 281
1953	385	5 217 756	6 578 161	671 105	2 388 308	2 392 652	8 431 166

Utöver ovanstående har granskningarna även föranlett höjningar av taxeringar till allmän omsättningsskatt, investeringsskatt och konjunkturskatt. Med uttrycket »tredje man» förstås här närmast delägare i familjebolag och anställda i det granskade företaget, beträffande vilka bokgranskningskontoret framlagt förslag till ändring i taxeringarna. Däremot har vid undersökningen icke kunnat beaktas sådana höjningar av taxering för tredje

4 — Bihang till riksdagens protokoll 1955. 1 saml. Nr 160

man, som föranletts av kontrolluppgifter, som granskningsmannen översänt till vederbörande beskattningsnämnd för undersökning av vederbörandes deklarationer. Härtill kommer sedan, påpekar de sakkunniga, de betydande indirekta verkningarna av granskningsverksamheten. Vid taxeringsarbetet har nämligen iakttagits, att en ett år företagen granskning beträffande viss kategori skattskyldiga inom ett område medfört att vederbörande under följande år deklarerar på ett betydligt riktgare sätt än tidigare.

Vidare anför de sakkunniga som exempel, att en hösten 1952 påbörjad granskning av vissa droskägares och deras anställdas inkomster gav vid handen, att inkomster i avsevärd omfattning undanhållits från deklaration och beskattning. Gransknigen resulterade i förslag om höjning av deklarerade inkomster samt eftertaxeringar å sammanlagt 3 370 000 kronor.

Ytterligare åberopas, att en år 1952 i en stad företagen granskning av läkares och sjukgymnasters taxeringar föranledde förslag om taxering av i deklarationer undanhållna inkomster med sammanlagt 483 000 kronor. Åtal, som följde på denna granskning, föranledde utdömande av böter å sammanlagt 106 450 kronor. Under åren 1953 och 1954 deklarerade de skattskyldiga inkomster, som med resp. 69,4 och 93,5 % översteg de år 1952 deklarerade inkomsterna.

De sakkunniga har från länsstyrelserna inhämtat uppgifter om det antal bokföringsgranskningar, som utförts i riket under år 1953, och resultatet därav. Uppgifterna utvisar, att granskningarna avsett 7 339 skattskyldiga. Beträffande 1 015 därav har gransknigen icke föranlett erinran mot avgiven deklaration, men beträffande 6 324 skattskyldiga har på grundval av vad vid granskningarna iakttagits föreslagits höjningar av deklarerade inkomster med i runt tal 52 500 000 kronor. Antalet enskilda rörelseidkare och aktiebolag i riket kan uppskattas till omkring 300 000, varför granskningarna omfattat endast omkring 2,5 % av antalet skattskyldiga, som kunnat bli föremål för bokföringsgranskning eller liknande undersökning.

Iakttagelserna om det sätt varpå deklarationsskyldigheten fullgjorts visar enligt de sakkunnigas uppfattning, att deklarationsskyldigheten för närvarande i betydande omfattning fullgöres på ett mindre tillfredsställande sätt. Det torde vidare kunna fastslås, att tendenserna att deklarerera oriktigt är i hög grad beroende av den brist på kontroll, som för närvarande föreligger beträffande vissa kategorier skattskyldiga.

I betänkandet påpekas, att taxeringsförordningen icke innehåller några föreskrifter om skyldighet för den, som är deklarationspliktig, att sörja för att räkenskapsmaterial eller annat material finns tillgängligt såsom underlag för deklarationer och i förekommande fall kontroll av deklarationerna. Dock förutsättes, att skattskyldig, som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen, skall upprätta självdeklaration på grundval av den bokföring, han enligt nämnda lag är skyldig att ha.

Varken bokföringslagen eller taxeringsförordningen föreskriver emellertid skyldighet att vid fullgörande av bokföringslagens föreskrifter taga hänsyn till vad som erfordras för att en bokföring skall utgöra ett tillfredsställande underlag för upprättande av en riktig självdeklaration eller för avlämnande av föreskrivna uppgifter till ledning vid annans taxering.

En icke obetydlig grupp rörelseidkare och utövare av s. k. fria yrken är icke underkastad bokföringslagens föreskrifter. Ej heller i övrigt finns för denna grupp bestämmelser om skyldighet att genom fortlöpande anteckningar om inkomster och utgifter sörja för att deklarationerna skall kunna grundas på ett tillfredsställande underlag. Även för en del skattskyldiga med inkomst av tjänst föreligger liknande förhållanden. Såsom exempel må nämnas vissa läkare i allmän tjänst samt anställda, vilkas inkomster i tjänsten helt eller till avsevärd del utgöres av belopp, som uppbäres av allmänheten, bl. a. servitörer, droskchaufförer m. fl. Frånvaron av varje bestämmelse om anteckningsskyldighet medför, framhåller de sakkunniga, att skattskyldiga av denna kategori ofta uppgiver sina inkomster utan stöd av anteckningar eller med endast ofullständiga sådana såsom grund. Den uppskattning, som den skattskyldige därvid företager, blir ofta mycket för låg.

Beträffande påföljderna för oriktig deklaration uttalar de sakkunniga, att tillämpningen av skattestrafflagen måste betecknas såsom mycket ojämn. En undersökning av de åtalsanmälningar, som gjorts under år 1952, visar att i somliga län förekommit endast några få anmälningar — i ett län 2, i ett 4, i ett 13 — under det att i andra län anmälningarna är väsentligt flera. Det kan icke antagas, att denna skillnad i åtalsfrekvens motsvaras av variationer i deklarationsmoralen, utan skillnaden torde i huvudsak vara att hänföra till den olika praxis, som tillämpas av taxeringsintendenten och åklagare. Denna praxis torde i sin tur i viss mån vara påverkad av de olikheter i bedömningen, som kommit till synes i domstolarnas utslag.

Antalet åtalsanmälningar var — enligt vad nyssnämnda för år 1952 verkställda undersökning giver vid handen — omkring 2 400 och antalet åtal omkring 1 600. Till jämförelse kan nämnas att antalet anmälningar till åtal för oriktiga deklarationer, som avlämnats vid 1944 års taxering, utgjorde omkring 3 900. Det förefaller alltså som om åtalsanmälan numera sker i mindre omfattning än tidigare.

Erfarenheterna från taxeringsarbetet ger enligt de sakkunniga vid handen, att skattestrafflagen icke är tillräcklig för att inskräpa vikten av att deklarationsplikten fullgöres på riktigt sätt. Brottsbeskrivningen är tämligen allmänt hållen, varför tvekan ej sällan yppats om när en deklaration, som vid taxeringen uppenbarligen måste frångås, skall anses riktig i skattestrafflagens mening. Än större svårigheter möter ofta, när det gäller att bedöma, huruvida en riktig uppgift lämnats uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. De sakkunniga anför vidare.

Över huvud taget måste erfarenheterna från det praktiska arbetet anses giva vid handen, att skattestrafflagen icke är tillräcklig såsom enda medel för att trygga efterföljden av bestämmelserna rörande deklarationsplikten fullgörande. Utan tvivel förefaller det att vara en brist, att icke vid sidan av skattestrafflagen finns påföljder, som direkt anknyter till taxeringsförfarandet och därigenom på ett effektivare sätt kan inskräpa vikten av att deklarationerna upprättas riktigt och med nödig omsorg.

Till belysning av de särskilda svårigheter som möter vid kontroll av rörelseidkares och därmed jämförliga skattskyldigas deklarationer och arten av de brister, som därvid kan konstateras, har de sakkunniga å s. 93—104 i betänkandet återgivit kortfattade uppgifter ur ett antal bokgranskningsrapporter från olika delar av riket. Av uppgifterna framgår, uttalar de sakkunniga, att ifrågavarande form av taxeringskontroll för att kunna tjäna till ledning för åsättande av en riktig taxering ofta måste förbindas med mera ingående och omfattande undersökningar än som täckes av taxeringsförordningens nuvarande uttryck för denna kontrollåtgärd »granskning av skattskyldigs bokföring». Uppgifterna anges vidare vara ägnade att belysa de stora kvalifikationer i fråga om kunskaper och erfarenhet, initiativ och omdöme, som erfordras för att undersökningarna skall kunna verkställas på ett ur olika synpunkter tillfredsställande sätt. Slutligen ger uppgifterna vid handen, att det ej sällan är mycket betydande belopp, som framtages till beskattning såsom resultat av dessa kontrollåtgärder.

Kontrollen

De sakkunniga finner, att skyldigheten för arbetsgivare att utan anmaning avlämna uppgifter till taxeringsmyndigheterna om utgivna löneförmåner och pensioner jämte möjligheten att genom anmaning införskaffa ytterligare uppgifter därom medför, att man för närvarande i allmänhet kan på ett nöjaktigt sätt kontrollera löntagares och andra anställdas bruttoinkomster. Vissa jämkningar anses emellertid erforderliga. Härvidlag pekar de sakkunniga bl. a. på att det icke finnes någon direkt föreskrift om skyldighet för uppgiftspliktig att föra nödiga anteckningar till ledning vid uppgiftspliktens fullgörande.

Beträffande inkomst av rörelse konstaterar de sakkunniga, att den så gott som enda möjlighet, som står till buds för verklig kontroll av rörelseidkares deklarationer, är granskning av bokföring eller räkenskapsanteckningar jämte sådant material, med vilket riktigheten av räkenskaperna och deklarationerna kan kontrolleras. Taxeringsförordningen innehåller redan nu bestämmelser om befogenhet för taxeringsmyndigheterna att granska räkenskaper i syfte att kontrollera riktigheten av rörelseidkares deklarationer, men bestämmelserna härom behöver revideras för att bli tillräckligt effektiva.

Härutinnan framhåller de sakkunniga bl. a., att den nu medgivna gransk-

ningsbefogenheten är alltför begränsad, då den omfattar endast dens bokföring, om villkens taxering är fråga. En tillfredsställande kontroll kräver emellertid, att en rörelseidkares bokföring får granskas för erhållande av upplysningar av betydelse för kontrollen av annan rörelseidkares taxering.

Föreskrifterna om en bokgranskares befogenhet anses ej heller tillräckligt tydligt angivna, varför i praxis uppkommit tvekan om dess omfattning. Påföljden för underlåtenhet att tillhandahålla bokföring är ej tillräckligt effektiv. Mindre nogräknade skattskyldiga kan förhålla företeendet av räkenskaperna i sådan omfattning, att ändamålet med granskningen äventyras. Stundom begagnas det på sådant sätt vunna uppskovet till att konstruera en helt ny bokföring, där anmärkningsvärda förhållanden utelämnats. I viss omfattning anses för närvarande sekretesshänsyn hindra tillhandahållande av material av väsentligt värde för kontrollen. Det är av vikt, uttalar de sakkunniga, att sådana hinder elimineras.

Rörande inkomst av jordbruksfastighet uttalar de sakkunniga bl. a., att det torde kunna betecknas såsom en brist, att regelbunden uppgiftsplikt icke föreligger beträffande yrkesmässigt uppköp av produkter från jordbruk.

Slutligen påpekar de sakkunniga, såvitt angår förmögenhetstaxeringen, att det i åtskilliga fall är av betydelse vid taxeringskontroll att kunna konstatera, huruvida och med vilket belopp en skattskyldig har fordran hos eller skuld till annan. För närvarande saknar taxeringsmyndigheterna generell befogenhet att i sådant fall avfordra gäldenären resp. borgenären erforderlig upplysning.

Taxeringsorganisationen m. m.

De sakkunniga erinrar om att taxeringsarbetet, trots att detta erfordrar yrkesmässig kunskap och rutin, alltjämt skall utföras såsom bisysslor av personer, som icke är utbildade eller tränade för sådant arbete. Taxeringsnämndsordförandena är verksamma blott en kortare tid — tre å fyra månader — varje år och ombyte av ordförande sker jämförelsevis ofta. Arbetet får därför i viss mån provisorisk karaktär, helst som detsamma med hänsyn till den därför anslagna begränsade tiden i allmänhet måste utföras under stor tidsnöd. De sakkunniga anför vidare bl. a.

Taxeringsnämnderna och deras ordförande utför väl i allmänhet ett med hänsyn till omständigheterna berömvärt arbete, men resultatet därav — de av nämnderna åsatta taxeringarna — lider av belänkliga brister.

Å ena sidan undgår inkomster till väsentliga belopp taxering på grund av att taxeringsnämndsordförandena icke hinner med de ofta tidsödande och besvärliga utredningar, som måste vidtagas för att kontrollera i vad mån inkomster riktigt deklarerats eller avdrag är lagligen grundade.

Å andra sidan är emellertid den bristande yrkesmässigheten i taxeringsnämndernas arbetssätt och det summariska förfaringssättet ej sällan till

avsevärt men för de skattskyldiga. Sålunda sker ofta avvikelser från självdeklaration utan att tillräcklig utredning kunnat verkställas med påföljd att den skattskyldige nödgas anlita klagovägen för att få taxeringsnämndens beslut ändrat. Detta bidrager icke till att öka förtroendet för taxeringsnämnderna. Stundom kan erinringar riktas mot taxeringsnämndernas bedömningar. Detta torde i viss utsträckning sammanhånga med att ordföranden har att verkställa utredningar till grund för taxeringen och där efter i egenskap av ordförande och föredragande i nämnden bedöma dessa utredningar.

Det har icke varit ovanligt, att en taxeringsnämnd utan närmare utredning skönmässigt uppskattat en inkomst i syfte att besvär skulle anföras och närmare utredning verkställas å prövningsnämndsstadiet.

I tekniskt hänseende lider taxeringsnämndernas arbete av ganska omfattande brister. Särskilt försummas kommunikationen med de skattskyldiga och behörigt fullgörande av underrättelseplikten. Mången skattskyldig får exempelvis en underrättelse om avvikelser från deklaration, vilken icke ger honom nöjaktig eller fullständig upplysning om skälen för avvikelserna.

De sakkunniga konstaterar vidare, att taxeringsarbetet i första instans företer avsevärda lokala variationer, både i fråga om materiella bedömanden och effektiviteten i taxeringsarbetet.

Uppdragen som taxeringskonsulent innehaves såsom bisysslor och konsulenter har ytterligt kort tid för fullgörande av sina uppdrag. Konsulentinstitutionens möjligheter att verka för bättre taxeringar är därför, framhåller de sakkunniga, starkt begränsade. I allmänhet torde konsulenter ha sett sig nödsakade att inskränka granskningen till det rent tekniska eller att föreslå avvikelser från självdeklaration efter schematiska grunder. — Länsstyrelsernas taxeringssektioner har efter hand förstärkts för att bättre kunna fullgöra desamma bl. a. åliggande uppgift att lämna taxeringsnämndsordförandena råd och upplysningar samt åt ordförandena verkställa utredning i invecklade taxeringsärenden. Emellertid har dessa sektioners arbetsuppgifter beträffande prövningsnämndsärenden samtidigt ökat i sådan omfattning, att deras möjligheter att ägna sig åt taxeringsarbetet i första instans starkt nedskurits.

De sakkunniga framhåller vidare i detta sammanhang.

Skattetryckets ökning har medfört, att varje skattskyldig numera ägnar sina skatteangelägenheter ett helt annat intresse än tidigare. Detta har haft till följd, att deklarationerna blivit mer komplicerade. Försök att nedbringa taxeringen genom avdragsyrkanden av de mest skiftande slag och genom skatteflyktsåtgärder av olika art förekommer allt oftare. Kontrollen blir besvärligare, eftersom benägenheten att deklarera oriktigt ökar med den bristande möjligheten för nuvarande organisation att utöva erforderlig kontroll. De skattskyldiga bevakar allt noggrannare sina intressen och anlitar flitigt besvärmöjligheterna. Taxeringsnämnderna kan därför icke såsom under tidigare skeden var vanligt grunda avvikelser från deklarationer på sin allmänna lokal- och personkännedom och sina uppfattningar. Utredningar måste verkställas angående en skattskyldigs verk-

liga inkomstförhållanden, då fråga uppkommer huruvida en deklaration kan godtagas.

De sakkunniga påpekar ytterligare, att det under senare år mött ökade svårigheter att erhålla lämpliga taxeringsnämndsordförande.

Beträffande prövningsnämndernas och taxeringssektionernas arbete framhåller de sakkunniga följande omständigheter av beskaffenhet att böra föranleda övervägande av ändringar.

1) Taxeringsförordningen förutsätter, att hela det av taxeringsnämnderna behandlade deklarations- och kontrollmaterialet skall underkastas eftergranskning och att alla av taxeringsnämnd åsatta taxeringar, som icke skett till riktigt belopp, skall ändras. Sådan eftergranskning medhinner för närvarande i mycket ringa omfattning, i vissa län ej alls, och kan ej ske utan en väsentlig personalökning. Det synes emellertid enligt de sakkunniga föga rationellt att anordna arbetet i första instans på sådant sätt, att arbetsresultatet skall behöva underkastas en tidsödande och dyrbar eftergranskning med ett stort antal ändringar såsom följd.

2) Prövningsnämndernas arbetsformer är jämförelsevis tunga och personalkrävande.

3) De befogenheter och åligganden, som enligt taxeringsförordningen tillkommer det allmännas företrädare, har tillagts endast taxeringsintendent. Med hänsyn till den stora mängden av ärenden, som på detta sätt skall passera taxeringsintendenten, har dennes genomgång av ärendena i många fall kommit att bli en »flaskhals», som vållat hinder i arbetet.

4) Ledningen av taxeringsarbetet och taxeringskontrollen är icke organisatoriskt väl utformad. I taxeringsförordningen har taxeringsintendenten markerats såsom ansvarig såväl för ledningen av arbetet å taxeringsnämndsstadiet som för taxeringssektionens arbetsuppgifter. Emellertid har taxeringsintendenten icke den självständiga tjänsteställning, som motsvarar de honom ålagda uppgifterna och som torde vara en oundgänglig förutsättning för dessa uppgifters behöriga fullgörande. Sålunda ingår taxeringssektionen i landskontoret, för vilket landskamreraren är chef. Önskemålen att ordföranden i prövningsnämnden skall vara helt fri från engagement i taxeringsarbetet i övrigt är sålunda för närvarande icke helt tillgodosedda.

5) Med hänsyn till arten av de uppgifter, som ledningen av taxeringsarbetet och taxeringskontrollen innefattar, måste det anses såsom en brist, att något centralt organ icke finns inrättat för samordning av dessa uppgifter och för utförande av däri ingående göromål, som är av betydelse för taxeringsarbetet inom riket i dess helhet. De åtgärder för samordning, som vidtagits genom inrättandet av riksskattenämnden och anordnandet av möten med landskamrerare, taxeringsintendenter och revisorer, har i detta hänseende varit av jämförelsevis begränsad betydelse.

I fråga om möjligheterna för beskattningsnämnderna att med nu gällande bestämmelser om deklaration och taxeringskontroll åsätta riktiga

taxeringar bör beaktas, uttalar de sakkunniga vidare, att varje taxering — frånsett de fåtaliga fall då den skattskyldige genom deklarationsförsummelse gått förlustig sin besvärsrätt — genom besvär kan dragas under prövning av skattedomstolarna. En beskattningsnämnd har alltid att räkna med möjligheten av ett överklagande och torde därvid, även om den på grund av sin allmänna erfarenhet och sin många gånger goda person- och lokalkännedom känner sig övertygad om det sakligt berättigade i en avvikelse, ej sällan anse sig tvungen avstå därifrån med hänsyn till svårigheterna att åstadkomma en bevisning, som kan väntas bli godtagen av skattedomstolarna.

Besvärsförfarandet hos skattedomstolarna

Enligt de sakkunniga begränsar sig skattedomstolarna i huvudsak till att bedöma målen på grundval av besvärakterna och inkomna skrifter. Någon aktiv ledning av förfarandet eller därmed jämförlig verksamhet i syfte att, där så är erforderligt, införskaffa underlag för bedömandet av hur taxeringarna med hänsyn till de faktiska förhållandena bör bestämmas förekommer i allmänhet ej. Härav torde föranledas, att hos skattskyldiga och företrädare för det allmänna tvekan stundom uppkommer om beskaffenheten av den utredning som bör förebringas och om vem det åligger att förebringa utredningen. Den jämförelsevis passiva inställningen hos skattedomstolarna torde ock leda till att bevisprövningen stundom blir schematisk.

Ett gammalt önskemål i fråga om skattedomstolarna anges i betänkandet vara, att motivering för fattade beslut skall lämnas i större utsträckning än nu är fallet. En nackdel är att utslagen mera sällan innehåller skäl för bedömningen av bevisfrågor.

Till allvarlig olägenhet för taxeringsförfarandet är den tidsutdräkt, som förekommer vid handläggningen av besvärsmål. Den i 122 § taxeringsförfarandeförordningen stadgade tiden för länsstyrelses insändande av besvärsmål iakttages på åtskilliga håll icke. Vid vissa länsstyrelser överskrides tiden avsevärt. Kammarrättens balans motsvarar för närvarande i huvudsak det antal mål, som avgöres under ett år. Väntetiden är därför i allmänhet något mindre än ett år. I följd av att balansen hos regeringsrätten ökat förflyter för närvarande omkring tre år från dagen för kammarrättens utslag innan regeringsrättens utslag meddelas.

De sakkunniga anför.

Förseningen av taxeringsmålens avgörande är till avsevärt men för såväl de skattskyldiga som det allmänna. De skattskyldiga åsamkas besvär och kostnader genom att deras skattefrågor förblir svävande under många år. Statsverket åsamkas avsevärda utgifter för räntor vid restitutioner. Även för taxeringsmyndigheterna vållas merarbete och olägenheter genom att besked i uppkommande tveksamma spörsmål icke någorlunda snabbt kan erhållas till ledning för taxeringsverksamheten. En balans av taxeringsmål har sålunda en viss tendens att växa på grund av att samma fråga återkommer vid följande års taxeringar och drar med sig nya besvär.

Eftertaxering

De sakkunniga framhåller, att skatteförfattningarnas bestämmelser om förutsättningarna för eftertaxering är knapphändiga och jämförelsevis allmänt avfattade. Möjligheterna att genom eftertaxering beskatta inkomster, som tidigare undgått taxering, är därför i väsentlig grad beroende av skatteminstolarnas praxis. Innehörden av denna är vanskelig att närmare angiva, eftersom utgången ofta är beroende av hur bevisskyldigheten fördelas eller hur orsakssammanhanget mellan uppgifterna i en deklaration och en åsatt taxering bedömes och skatteminstolarnas utslag ytterst sällan innehåller besked härom. Helt allmänt kan dock sägas, att bevisbördan för en eftertaxerings befogenhet i helt övervägande omfattning lägges på taxeringsmyndigheterna. Följden härav blir, att omständigheter av formell natur stundom hindrar att skattskyldiga, som har svårkontrollerade inkomster eller som avsiktligt försvårar taxeringsmyndigheternas utredning, åsättes sakligt befogade eftertaxeringar.

De sakkunniga anför vidare.

Då de gäller rörelseidkare, anses möjligheterna till eftertaxering för närvarande i allmänhet begränsade till direkt påvisbara fel, även om dessa är av den art, att de ådagalägger bokföringens bristande tillförlitlighet i allmänhet och därmed befogenheten av en skönsmässig uppskattning av inkomsten. Detta kan betecknas som en brist i gällande ordning och gynnar otillbörligt de mindre nogräknade skattskyldiga. En rörelseidkare, vilkens räkenskaper granskats för det löpande beskattningsåret och därvid befunnits oriktiga eller otillförlitliga, kan helt undandra sig eftertaxeringar för tidigare år, för vilka räkenskaperna är i samma underhålliga skick, genom att helt enkelt förklara att räkenskaper ej förts eller att förda räkenskaper ej finns i behåll. Detta förfaringssätt har i åtskilliga fall praktiserats.

Beträffande frågan om eftertaxering kan åsättas, när ordinarie taxering åsatts efter det bokgranskning ägt rum, har praxis i vissa fall intagit en hållning, som är ägnad att komplicera bokgranskningsarbetet. Stundom kan det nämligen vara tillräckligt att räkenskaper granskas partiellt. Om en sådan granskning försvårar eller omintetgör möjligheterna till en eventuell framtida eftertaxering, kan det föranleda till att granskningarna måste göras mera omfattande än som i och för sig är nödvändigt. Förutom att detta hindrar ett rationellt ordnande av bokgranskningsarbetet kan det vålla olägenhet för de skattskyldiga, vilkas räkenskaper skall granskas.

Över huvud taget synes för närvarande föreligga en tendens att betrakta eftertaxering såsom ett ingripande, som är mera kännbart och av principiellt annan art än vanlig taxering. Det måste ifrågasättas, om detta betraktelsesätt är motiverat och till gagn för taxeringsförfarandet. Genom eftertaxering uttages ju endast den skatt, som den skattskyldige rätteligen bort erlägga redan tidigare.

Allmänna synpunkter i reformfrågan

De sakkunniga betonar till en början betydelsen av det samband som råder mellan de olika leden i förfarandet, d. v. s. deklarationerna och uppgifterna till ledning för annans taxering, kontrollåtgärderna och åsättandet

av taxering samt besvärsförfarandet hos prövningsnämnderna, kammarrätten och regeringsrätten. De sakkunniga utvecklar detta närmare på följande sätt.

Kvaliteten hos deklarationer och kontrolluppgifter är beroende av de påföljder, som förbindes med försummelser, och den kontroll, som utövas. Ju lindrigare påföljderna är, desto sämre blir deklarationerna och desto mera måste kontrollapparaten utbyggas. Å andra sidan torde kontrollapparaten kunna begränsas, om deklarationernas kvalitet genom skärpta påföljder kan förbättras. Vid den avvägning, som här bör ske, synes det skäligt att i ej ringa mån skärpa nu tillämpade påföljder för de försumliga. En utvidgning av kontrollen kan nämligen icke undgå att bli besvärande för samtliga skattskyldiga, även de noggranna och omsorgsfulla. Det synes riktigare, att de deklaranter, som icke ordentligt fullgör dem åliggande skyldigheter, får bära följderna därav, än att samtliga deklaranter skall betungas. I samband härmed kan betonas vikten av att *möjligheterna* till kontroll väsentligt vidgas. Detta innebär icke, att dessa kontrollmöjligheter behöver begagnas i någon större utsträckning. Snarare bör väl följden antagas bli, att vidgade kontrollmöjligheter begränsar antalet av dem, som deklarerar felaktigt, och därmed bidrager till att kontrollapparaten kan hållas inom rimliga gränser.

Den återverkan som bedömningen i skattedomstolarna, framför allt i regeringsrätten, får å arbetet å beskattningsnämndsstadiet, bör icke förbises. Frågan om möjligheterna att åstadkomma en rättvis och likformig taxering är — här bortses från fall, då en tveksam taxering är beroende uteslutande av lagtolkning — beträffande vissa grupper skattskyldiga beroende av arten och omfattningen av den utredning, som av taxeringsmyndigheterna kan verkställas och skriftligen fogas vid en deklaration för att skäl för avvikelser därifrån skall anses föreligga. Ju större krav som härvidlag — i rättssäkerhetens intresse — uppställles av skattedomstolarna, desto vidlyftigare blir arbetet å beskattningsnämndsstadiet. Detta arbete kommer nämligen av naturliga skäl att inrikta sig på åstadkommande av sådan utredning till stöd för gjorda avvikelser från deklaration, att taxeringarna icke ändras vid överklagande. Att uppfattningarna i detta avseende kan vara olika framgår bl. a. därav, att regeringsrätten av meddelade utslag att döma jämförelsevis ofta ställer större krav på utredning till stöd för frångående av deklaration än vad såväl taxeringsnämnd och prövningsnämnd som kammarrätten gjort. Att beskattningsnämndernas bedömanden i många sådana fall har stöd i de verkliga förhållandena, även om utredning därom med hänsyn till utredningssvårigheter o. d. icke kan förebringas, torde erfarenheterna från taxeringsarbetet utvisa. Det torde kunna sägas, att det för närvarande föreligger en mindre god avvägning mellan å ena sidan kontrollmöjligheterna och taxeringsorganens arbetskraftsresurser och å andra sidan de krav på utredning, som enligt regeringsrättens praxis uppställles för att deklaration skall få frångås. Om en likformig och rättvis taxering med beaktande av rättssäkerhetskraven skall kunna åstadkommas, kräves sålunda väsentligt vidgade kontrollmöjligheter och avsevärt förbättrade organisatoriska resurser.

De sakkunniga ingår härefter på frågan om taxeringsorganens och den skattskyldiges ställning till varandra samt på verkställda jämförelser med förfarandet i allmän civil- och straffprocess. I betänkandet anföres.

Såväl under allmänna diskussioner om taxeringsförfarandets utformning som vid handläggning av särskilda ärenden har det efter hand blivit allt vanligare, att förfarandet vid de allmänna domstolarna ansetts kunna tjäna såsom förebild. Man har därvid velat konstruera ett partsförhållande mellan å ena sidan den eller de myndigheter, som haft att kontrollera deklarationerna och i första hand åsätta taxering eller eljest företräda det allmänna, och å andra sidan vederbörande skattskyldig. Stundom har detta resonemang förts ganska långt, i det att en skattskyldig ansett sig kunna intaga en helt negativ hållning och därvid förutsätta, att hela utrednings- och bevisbördan skulle komma att åvila taxeringsmyndigheterna.

Det kan i fråga om jämförelsen med förfarandet i allmän civil- och straffprocess erinras, att en skattskyldig visserligen har att bevaka sitt intresse av att icke bli för högt taxerad men att han å andra sidan genom skyldigheten att avgiva en fullständig och riktig deklaration är författningsenligt pliktig att positivt medverka till att en riktig taxering skall kunna åsättas. Förpliktelsen till sådan medverkan bör kvarstå även sedan deklaration avlämnats. Eftersom icke heller taxeringsmyndigheterna eller det allmännas företrädare har annan uppgift än att eftersträva en riktig taxering, synes förutsättningar saknas för att i princip konstruera taxeringsförfarandet såsom ett förfarande för avgörande av tvister mellan två parter med motvarandra stridiga intressen.

I fråga om utformningen av kontrollmöjligheterna framhåller de sakkunniga främst angelägenheten av att olika kategorier skattskyldiga i möjligaste mån likställas. För närvarande råder en ytterst betänklig olikhet i detta avseende i så måtto, att vissa grupper, framför allt huvuddelen av arbetare och löntagare i allmän och enskild tjänst, är underkastade praktiskt taget fullständig kontroll, under det att kontrollen beträffande andra grupper är mycket ofullständig. Det är angeläget, att kontrollen i effektivitetshänseende blir så likformig som möjligt. Utformningen av kontrollåtgärderna måste därvid rätta sig efter de olika gruppernas art av inkomst. Av vikt är att myndigheterna beredes tillgång till allt material, som kan tjäna en ändamålsenlig och effektiv taxeringskontroll. I princip bör intet material få undanhållas, om det kan befordra en riktig och rättvis taxering. Skattskyldiga, som icke vill lämna skäligen medverkan till nöjaktig kontroll, bör, uttalar de sakkunniga, få finna sig i en skönsmässig uppskattningsav inkomsten. Erfarenheterna från taxeringskontrollen visar att det ofta är illa beställt med tillförlitligheten hos deklarationerna från sådana skattskyldiga, vilkas inkomster för närvarande icke kan i erforderlig utsträckning kontrolleras.

I fråga om möjligheterna att, sedan taxering blivit åsatt genom laga krafttagande beslut, vidtaga ändring i taxering, konstaterar de sakkunniga, att lagstiftningen sedan gammalt intagit en jämförelsevis restriktiv ståndpunkt. Detta har gällt både i fråga om möjligheterna för skattskyldig att få en taxering, som blivit för hög, nedsatt eller undanröjd och i fråga om befogenheten för taxeringsmyndigheterna att genom eftertaxering beskatta belopp, som undgått taxering. I förstnämnda hänseende har efter hand

vissa uppmjukningar skett. Beträffande efterbeskattning åter måste på grund av gällande bestämmelser och rådande praxis eftertaxeringar ej sällan underlätas även i fall, då en rättelse av tidigare åsatt taxering ter sig sakligt motiverad. De sakkunniga fortsätter.

Uppställandet av jämförelsevis stränga villkor för eftertaxering torde ha tett sig naturligt, då taxeringen huvudsakligen grundade sig på ungefärlig uppskattning efter allmänt kända förhållanden. En uppskattning, som en gång gjorts, borde ej få rivas upp endast därför att uppfattningen om hur uppskattningen borde ske växlade. Sedan taxeringen numera i huvudsak fått karaktären av en på faktiska siffror grundad beräkning, bör det ej vara ägnat att väcka betänkligheter att i väsentligt större omfattning än vad för närvarande anses kunna ske möjliggöra rättelse av taxeringar, som på grund av bristfälligt eller underlåtet fullgörande av deklarationsskyldighet blivit för låga. Någon orätt sker icke härigenom mot den skattskyldige.

Mot de krav, som för närvarande uppställas för eftertaxering, vore intet att invända, om granskningen och kontrollen vid den årliga taxeringen kunde göras tillräckligt omfattande och ingående. Att så förfara skulle emellertid ställa stora krav på kontrollapparaten och medföra betungande plikter för de skattskyldiga. Det synes innebära en lämpligare avvägning, om den årliga kontrollen kan begränsas men möjligheterna att i efterhand rätta för låga taxeringar utökas. En sådan utökning är även ägnad att främja deklarationspliktens riktiga fullgörande.

Taxeringsorganen och taxeringsorganisationen bör enligt de sakkunnigas uppfattning anpassas till den ändrade karaktär, som det egentliga taxeringsarbetet efter hand fått. Detta arbete förutsätter numera sådan rutin och sådana specialkunskaper, att endast ett yrkesmässigt handhavande därav kan väntas leda till ett tillfredsställande resultat. En kvalitativ förbättring av taxeringsarbetet får anses påkallad ej blott med hänsyn till det allmännas och samtliga skattskyldigas intresse av en effektivare och riktigare taxering. För varje enskild skattskyldig är det nämligen angeläget att hans taxeringsangelägenheter handlägges på ett sätt, som är ägnat att bereda honom minsta möjliga besvär och irritation. Även om det egentliga taxeringsarbetet — tekniska göromål och kontrollåtgärder — lämpligast bör omhändervhas av taxeringstekniskt utbildad och rutinerad personal under sakkunnig ledning är emellertid själva fastställandet av taxeringarna av den beskaffenhet, att medverkan av de skattskyldiga är synnerligen värdefull. Systemet med taxeringsnämnder såsom i första instans beslutande organ bör därför bibehållas. Den huvudsakliga taxeringskontrollen bör förläggas till denna instans, som bör få sådan tid för sitt arbete, att ett tillfredsställande resultat därav kan uppnås. Prövningsnämndernas funktion kan därvid begränsas till huvudsakligen besvärsprovning.

De sakkunniga finner vidare, med hänsyn till taxeringsarbetets och taxeringskontrollens alltmer utpräglade karaktär av riksangelägenhet, att verk samma åtgärder bör vidtagas för tryggnad av likformighet i fråga om taxeringskontrollens effektivitet och de beslutande organens bedömningar. Till-

fredsställande resultat i berörda hänseende läser icke kunna uppnås utan centralt organ med resurser och befogenheter att leda, samordna och understödja taxeringsarbetet i länen samt att aktivt deltaga i taxeringskontrollen genom utförande av kontrollgöromål, som avser hela riket eller eljest lämpligen bör ombesörjas av personal vid ett centralt organ. Åt ett sådant organ bör vidare anförtros uppgiften att i lämpliga former bedriva upplysningsverksamhet för främjande av ett riktigt fullgörande av den deklarations- och uppgiftsskyldighet, som föreskrives i taxeringsförfattningarna.

Huvudpunkterna i de sakkunnigas förslag

Åtgärderna för åstadkommande av en riktigare taxering bör enligt de sakkunnigas uppfattning i första hand gå ut på att främja *ett riktigare fullgörande av deklarationsplikten*. I sådant hänseende föreslås stadgande att den som redan nu är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen skall fullgöra denna skyldighet på sådant sätt, att bokföringen kan tjäna såsom underlag för deklarationen och för kontroll av dennas riktighet. Den som nu icke är bokföringsskyldig men bedriver rörelse eller eljest uppbär inkomst i spridda poster från allmänheten skall vara skyldig att föra fortlöpande anteckningar om inkomster och utgifter. Anteckningarna skall utvisa vad den skattskyldige insatt i verksamheten eller därur uttagit, exempelvis för levnadskostnader o. d. Närmare anvisningar om sättet för anteckningarnas förande skall kunna meddelas av riksskattenämnden efter hörande av branschsammanlutning. Uttrycklig bestämmelse föreslås, att för den som icke ordentligt fullgör sin bokförings- eller anteckningsskyldighet skall inkomsten uppskattas efter vad som med hänsyn till rörelsens omfattning och beskaffenhet synes skäligt, om icke den skattskyldige kan förebringa tillfredsställande utredning om sin inkomst.

Utförliga föreskrifter föreslås av innebörd att skattskyldig, som fört räkenskaper, på ett betydligt fullständigare sätt än nu i deklarationen skall lämna sådana uppgifter, som enligt vad gjorda erfarenheter visar behövs för granskning och kontroll. Därigenom kan förebyggas, att vissa rutinmässiga förfrågningar årligen måste riktas till ett stort antal skattskyldiga. Skattskyldig skall vidare lämna klart besked, om deklarationen grundar sig på räkenskaper eller anteckningar.

Även i övrigt skall deklaration innehålla vissa upplysningar av särskild betydelse för taxeringskontrollen.

För att en deklarant icke skall behöva tveka om viss inkomst skall deklarerats eller om viss utgift får avdragas, skall envar ha rätt att vända sig till ett centralt organ med skriftlig förfrågan därom. Besvarandet av dessa frågor, som bör ske kostnadsfritt, skall enbart ha karaktär av upplysningsverksamhet till ledning för upprättandet av deklarationer.

Med hänsyn till att taxeringskontrollen är relativt kostsam för det all-

männa och att dessa kostnader i huvudsak orsakas av dem som uppsåtligt eller av oaktsamhet deklarerar oriktigt, föreslås att skattskyldig, som i sin deklaration utelämnat skattepliktig inkomst eller felaktigt tillgodogjort sig avdrag utan att lämna korrekta upplysningar om avdragets beskaffenhet, i samband med taxeringen skall påföras en särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen. Avgiften föreslås till 10 procent av icke deklarerad inkomst eller obehörigt avdrag och 1 procent av icke deklarerad förmögenhet. Genom den föreslagna avgiften beräknas de illojala deklaranterna själva få betala kostnaderna för den på grund av deras förfarande nödvändiga taxeringskontrollen. Oberoende av avgiften skall i fall, då skattestrafflagen är tillämplig, åtal ske i vanlig ordning.

Det förutsättes att skattskyldiga med enkla inkomst- och beskattningsförhållanden skall kunna deklarerera å en förenklad deklarationsblankett.

Beträffande *taxeringskontrollen* anföres, att likformighet mellan olika grupper av skattskyldiga bör eftersträvas. För kontroll av jordbrukarnas inkomster skall alla, som i någon sin verksamhet uppköper produkter från jordbruk eller skogsbruk, lämna uppgifter om likvider i samma ordning som uppgifter nu lämnas om anställdas löner. Genom att kontroll över den övervägande delen av jordbrukarnas inkomster på detta sätt anordnas, har bestämmelser om skyldighet för jordbrukare i allmänhet att föra fortlöpande anteckningar om inkomster och utgifter ansetts kunna undvaras. Det förutsättes att uppgiftsskyldighetens behöriga fullgörande omsorgsfullt övervakas, så att alla uppköpare i nämnda hänseende blir likställda.

Vidgad skyldighet för näringsidkare i allmänhet att efter anmaning lämna uppgift om köp och försäljningar föreslås liksom uttryckliga föreskrifter om plikt att föra erforderliga anteckningar att ligga till grund för skyldighetens fullgörande. Bestämmelserna om uppgiftsplikt rörande vissa löneinkomster m. m. föreslås skola kompletteras.

De nuvarande i vissa hänseenden vaga bestämmelserna om bokföringsgranskning ersättes med mera preciserade föreskrifter om att *taxeringsrevision* må ske hos vissa skattskyldiga. Sådan revision skall få verkställas även för kontroll av deklarationer från annan skattskyldig än den hos vilken revisionen sker. Vid taxeringsrevision skall granskning få ske jämväl av handlingar, vilkas innehåll innefattas under tystnadsplikt, som åligger den skattskyldige. Sekretesshänsynen skall tillgodoses genom att granskaren är ålagd samma tystnadsplikt, som gäller för den, hos vilken revisionen sker. De sakkunniga framhåller, att taxeringsrevisioner bör ske såsom normala och rutinmässiga kontrollåtgärder, vilka genomföres planerligt och anses såsom likställda med den kontroll, som genom arbetsgivares löneuppgifter äger rum beträffande löntagare.

Statliga verks och inrättningsars handlingar skall vara tillgängliga för granskning och erforderliga uppgifter därur i särskilda fall lämnas, även om de i övrigt är hemliga. Därunder inbegripes även postgirokontorets upp-

gifter om insättningar och uttag, i samband varmed föreslås en motsvarande uppgiftsskyldighet för andra penningförvaltande inrättningar.

Såsom ett komplement till övriga åtgärder och för att minska utsikterna att genom bristfälligt fullgörande av deklarationsplikten kunna obehörigen undgå skatt föreslås vidgade möjligheter till *eftertaxering*. Skatt på grund av eftertaxering skall förhöjas med ränta efter fem procent per år för den tid, varunder skatt undanhållits.

Beträffande *taxeringsorganisationen* föreslås, att det egentliga taxeringsarbetet skall överföras å heltidsanställd arbetskraft, som anställs hos länsstyrelsernas taxeringsavdelningar. Taxeringsnämnderna bibehålls såsom beslutande organ, men deras sammanträdestid beräknas kunna avkortas avsevärt med hänsyn till det förarbete, som skall utföras av de anställda arbetskrafterna. Antalet befattningshavare i olika lönegrader för taxeringsarbetet i första instans beräknas till omkring 800. De för taxeringsarbetet närmast ansvariga och hos taxeringsnämnderna föredragande tjänstemännen föreslås benämnda taxeringskonsulenter. De årliga avlöningskostnaderna för den personal, som erfordras för taxeringsarbetet i första instans, beräknas till 9,6 miljoner kronor eller cirka en miljon kronor mer än som för närvarande åtgår för arvoden åt taxeringsnämndsordförande, kronoombud och taxeringskonsulenter.

Tyngdpunkten av taxeringsarbetet förlägges till första instans, och arbetet där får fortgå hela året. Taxeringslängder skall avlämnas i mitten av året. Till dess beräknas flertalet deklarationer vara slutgranskade. För skattskyldiga med mera komplicerade förhållanden, vilkas deklarationer ej hunnit slutgranskas, omprövas taxeringarna under andra halvåret, och ändring vidtages där skäl därtill på grund av kontrollåtgärder eller andra omständigheter befinnes föreligga.

Taxeringsavdelningarnas personal leder taxeringskonsulenternas arbete och utför taxeringskontroll av mera kvalificerad art. Revisionspersonalen bör i huvudsak ägna sig åt taxeringsrevisioner och därmed jämförliga undersökningar att ligga till grund för taxeringsnämndernas beslut. Taxeringsavdelningarna föreslås bli fristående från landskontoren i övrigt.

Prövningsnämnderna, vilkas arbete till följd av den omsorgsfullare taxeringen i första instans beräknas minska i kvantitativt hänseende, skall fungera enbart såsom besvärinstans för prövning av besvär från skattskyldiga och framställningar från allmänt ombud. Sådana framställningar torde bli erforderliga i ringa omfattning, då upptäckta fel som regel kan rättas genom att taxeringsnämnden omprövar tidigare beslut. Såsom allmänt ombud med uppgift att avge yttrande över besvär eller göra framställning om ändring i taxeringsnämnds beslut skall taxeringsintendent eller annan tjänsteman å taxeringsavdelningen fungera.

Med hänsyn till att det huvudsakliga taxeringsarbetet skall förläggas till första instans anses mellankommunala prövningsnämnden kunna upp-

höra. Särskilda bestämmelser för åstadkommande i annan ordning av likformighet mellan taxeringar i olika län föreslås.

För att leda och samordna taxeringskontrollen i riket, vid behov bistå taxeringsavdelningarna med tillfällig personalförstärkning samt verkställa taxeringskontroll av betydelse för landet i dess helhet, föreslås inrättande av ett centralt organ, taxeringsstyrelsen, med ett 30-tal befattningshavare. Taxeringsstyrelsen skall ägna särskild uppmärksamhet åt rationaliseringsfrågor av betydelse för taxeringsverksamheten. Riksskattenämndens kansli föreslås skola ingå såsom en byrå i taxeringsstyrelsen men riksskattenämnden bibehållas oförändrad såsom beslutande organ för meddelande av förhandsbesked, utfärdande av anvisningar rörande tolkningen av skatteförfattningar, fastställelse av blanketter m. m.

Remissyttrandena

Flertalet remissinstanser, även de som uttalar kritik mot de sakkunnigas förslag, är ense om behovet av åtgärder för att åstadkomma en jämnare och mera effektiv taxering. Beträffande medlen att avhjälpa nuvarande olägenheter råder dock delade meningar. I huvudsak *tillstyrkande* yttrandena har avgivits av riksräkenskapsverket, riksförsäkringsanstalten, länsstyrelserna i Uppsala, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Värmlands och Örebro län, Föreningen Sveriges taxeringsintendenter, Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer, Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation.

Åtskilliga remissinstanser uttalar sig helt eller övervägande *avstyrkande*, nämligen länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Skaraborgs, Gävleborgs och Norrbottens län, 1949 års besvärssakkunniga, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation, Riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges lantbruksförbund, Näringslivets skattedelegation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Kooperativa förbundet, Skånes handelskammare, Sveriges redareförening och Svenska företagares riksförbund.

En mellanställning intager de remissinstanser som påyrkar en *överbetning* av förslaget innan detta lägges till grund för lagstiftning. Dessa är kammarrätten, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Kalmar, Västmanlands, Kopparbergs och Västernorrlands län, Svenska livförsäkringsbolags förening och Sveriges advokatsamfund.

Utöver nu nämnda remissyttrandena har ytterligare sådana avgivits. I dessa har emellertid endast speciella frågor berörts eller ock någon sammanfattande inställning till de sakkunnigas förslag inte tillkännagivits.

Från remissyttrandena torde här följande få återgivas.

Beträffande behovet av en effektivare taxering göres bl. a. följande uttalanden.

Riksskattenämnden anför.

Behovet av en allmän översyn av taxeringsförfarandet har under senare år blivit alltmera tydligt. Det är naturligt att utvecklingen av den direkta beskattningen, med det skattestryck som numera utmärker denna, måste innebära avsevärda påfrestningar på taxeringsorganisationen och ställa denna inför helt andra krav och problem än som voro aktuella vid den senaste taxeringsreformen år 1943. Läget har i mycket förändrats sedan dess, bl. a. har — som det föreliggande betänkandet torde visa — skattemoralen allvarligt försämrats. Den skatteflykt, som i olika former äger rum, är ingalunda begränsad till någon viss grupp eller vissa grupper i samhället utan förekommer där tillfälle därtill gives och inom alla förvärvskällor, tjänst likaväl som jordbruk och rörelse. Att oriktiga deklarationer sålunda icke äro i huvudsak begränsade till rörelseidkare framgår redan därav att antalet avvikelser från självdeklaration vid 1953 års taxering utgjorde cirka 1,2 miljoner, medan hela antalet rörelseidkare icke är större än omkring 300 000.

Överståthållarämbetet vill för sin del starkt understryka den av de sakkunniga betonade önskvärdheten av snabba åtgärder för att uppnå ett förbättrat taxeringsarbete. Därvid synes — i valet mellan olika åtgärder — uppmärksamheten böra i första hand inriktas på åstadkommandet av en förbättrad taxeringskontroll.

Länsstyrelsen i Stockholms län yttrar bl. a.

Länsstyrelsen delar helt uppfattningen att åtgärder erfordras för att göra taxeringsarbetet effektivare. Behov av sådana åtgärder har förelegat länge; de nuvarande bestämmelserna — både de, vilka avser uppgiftsplikten och de, vilka avser taxeringsorganisationen i första instans — hänför sig till äldre, mindre komplicerade förhållanden och är icke lämpade för nuvarande tid. Det är emellertid icke självfallet att en fullständigare uppgiftsplikt och påföljder av olika slag vid försummelser kan visa sig ha den i alla avseenden gynnsamma effekt, som de sakkunniga synes förvänta. I själva verket får man inom detta område såväl som eljest inom samhällslivet räkna med faktorer, vilka icke kan inrutas i ett strängt kontrollschema. Länsstyrelsen delar emellertid de sakkunnigas mening att i princip intet material får undanhållas, som kan befordra en riktig och rättvis taxering. I stort sett måste de praktiska konsekvenserna härav accepteras, men det torde vara anledning understryka att härvid en avvägning mellan mål och medel måste äga rum.

Länsstyrelsen i Södermanlands län, som tillhör de avstyrkande instanserna, anför inledningsvis.

Mot bakgrunden av den verkställda utredningen samt gjorda erfarenheter äro väl alla ense därom, att en förstärkning av taxeringsorganisationen är erforderlig för att åstadkomma en jämnare och mera effektiv taxering. Likaså torde enighet råda om att orsaken till nuvarande brister framförallt är att hänföra till att taxeringsarbetet i första instans ofta måste ske utan erforderlig tid till förberedelser och granskning, vartill stundom kommer otillräcklig sakkunskap hos taxeringsnämnderna.

Länsstyrelsen i Västmanlands län yttrar.

Det har länge varit påtalat att taxeringsförfarandet är behäftat med åtskilliga, högst allvarliga brister, som på ett betänkligt sätt påverkat taxeringsresultatet. Angelägenheten av snara åtgärder, syftande till en större effektivitet i taxeringen, har i det föreliggande betänkandet klart belysts och länsstyrelsen vill för sin del kraftigt understryka detta behov och att åtgärderna i huvudsak förverkligas utan ytterligare uppskov, även om länsstyrelsen i vissa hänseenden icke kan obetingat ansluta sig till de förslag till åtgärder, som de sakkunniga framlagt.

Instanser, som representerar näringslivet och som avstyrker förslaget, gör följande uttalanden om behovet av reformer och om orsakerna till rådande missförhållanden.

Kooperativa förbundet anför bl. a. följande.

Styrelsen vill oreserverat ansluta sig till de sakkunnigas uppfattning, att den omfattning, i vilken oriktiga deklarationer förekommer, är ägnad att inge allvarliga betänkligheter. Orsaken till dessa missförhållanden är emellertid ej uteslutande att söka i bristande taxeringskontroll utan sammanhänger även med skattetryckets höjd. Till den känsla av missnöje mot taxeringsmyndigheter, som följer av det höga skattetrycket, bidrager också den uppfattningen, att skattebestämmelserna genom täta ändringar blir allt svåröverskådligare. Oavsett vilken uppfattning man har om skattelagarnas utformning och tillämpning, är det givetvis så, att ju högre skattetrycket är, desto större blir frestelserna för de skattskyldiga att på ena eller andra sättet söka undandraga sig någon del av skatteutgifterna.

I det av *Skånes handelskammare* avgivna yttrandet göres följande uttalande.

Handelskammaren är för sin del medveten om, att det nuvarande taxeringsförfarandet har sina brister, samt att åtgärder äro av behovet påkallade för att åstadkomma en effektivare taxering. Handelskammaren är också ense med de sakkunniga däri, att den allmänna skattemoralen otvivelaktigt lider skada därav, att en del skattskyldiga på grund av den otillräckliga kontrollen i större eller mindre omfattning kunna undandraga sig fullgörandet av sin skatteplikt. Det går emellertid icke att blunda för, att den mindre tillfredsställande ordningen på området delvis sammanhänger med det hårda skattetrycket, vilket även det måste menligt inverka på skattemoralen. Det får ej heller förglömmas, att skattelagstiftningen numera är så komplicerad, att det är förenat med betydande svårigheter för menige man att sätta sig in i och iakttaga skattelagarnas bestämmelser; den omständigheten, att under senare år ändringar så ofta vidtagits i bestämmelserna, har i sin mån ökat svårigheterna.

Liknande synpunkter framföres av *Sveriges redareförening* och *Svenska företagares riksförbund*.

Bland allmänna synpunkter på de sakkunnigas förslag må först nämnas de som hänför sig till de tillstyrkande yttrandena.

Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer avger det mest positiva omdömet.

Det har länge varit känt, att den nuvarande taxeringsorganisationen icke till alla delar fungerat tillfredsställande. Detta har i hög grad berott på

bristfälliga kontrollmöjligheter men framför allt på att taxeringsarbetet i första och andra instans icke varit ändamålsenligt organiserat. Det nu framlagda förslaget är därför synnerligen välkommet. Enligt föreningens uppfattning hava utredningsmännen angripit de svåra problemen på ett fördömligt sätt. Trots de många och svårlösta frågorna hava de lyckats framlägga förslag, som böra kunna läggas till grund för en förbättrad organisation och en effektivisering av taxeringsförfarandet.

Även *Landsorganisationen i Sverige* hälsar förslaget med stor tillfredsställelse.

Tjänstemännens centralorganisation ser frågan speciellt från löntagarnas synpunkt och yttrar.

TCO har vid olika tillfällen understrukt, att organisationen anser en effektivisering av skattesystemet vara nödvändig med hänsyn till den skillnad som för närvarande råder i skattetryck mellan å ena sidan löntagare och å andra sidan andra inkomsttagaregrupper, där de senare av skilda skäl har möjligheter att undandra sig en betydande del av den skattebörda som med hänsyn till de verkliga inkomstförhållandena rätteligen borde åvila dem. På detta sätt blir skattebördan för löntagaregrupperna i motsvarande grad större — ett förhållande som måste anses i hög grad orättfärdigt. Såsom framgår av de sakkunnigas betänkande finnes stora möjligheter till effektivisering av taxeringsarbetet, varigenom betydande belopp skulle komma att bli föremål för beskattning. De sakkunnigas förslag synes ägnat att åstadkomma en riktigare taxering och därmed mer rättvis fördelning av skattetrycket. TCO vill kraftigt understryka behovet av åtgärder i detta avseende.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller särskilt reglerna om deklara-tions- och uppgiftsskyldighet samt om taxeringskontrollen.

Av de föreslagna åtgärderna äro särskilt de som beröra de materiella reglerna för taxeringsförfarandet av sådan beskaffenhet, att deras genomförande säkerligen kommer att leda till en effektivare taxering. Vad beträffar bestämmelserna om själva taxeringsorganisationen har länsstyrelsen däremot i vissa betydelsefulla frågor en annan uppfattning än de sakkunniga. Det synes länsstyrelsen som om en eftersträvad större effekt av taxeringsarbetet och ett ändamålsenligare handhavande av taxeringsgöromålen skulle kunna åstadkommas genom mindre genomgripande organisatoriska förändringar än de av de sakkunniga föreslagna.

Länsstyrelsen i Malmöhus län förordar den föreslagna skärpta taxeringskontrollen.

Den nu föreliggande utredningen fäster med skärpa uppmärksamheten på att det är oundgängligen nödvändigt att skyndsamt främja ett riktigare taxeringsutfall genom effektivare taxeringskontroll. Härför krävs bland annat skärpta *kontrollbestämmelser* och en ändamålsenligare utformning av föreskrifter i övrigt, som berör taxeringsorganens förhållande till uppgifts-pliktiga av olika kategorier. Ehuru tvekan kan råda om på vad sätt och hur ingående allmänheten bör betungas i detta hänseende, tillstyrker länsstyrelsen i princip dessa ändringar, vilka bör träda i kraft redan från år 1956.

Vad därefter angår de remissinstanser som uttalar sig i avstyrkande riktning, må följande allmänna synpunkter återges från yttrandena.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län anför.

Redan från början måste göras den anmärkningen, att betänkandet icke alls går in på de många centrala frågor av organisatorisk och ekonomisk art, som direkt sammanhånga med de nu framlagda förslagen. Det är följaktligen icke möjligt för länsstyrelsen att skaffa sig en överblick över hela det komplex av problem, som väl i tur och ordning måste lösas innan man kan räkna med ett förverkligande av organisationsplanerna. Det har därför synts länsstyrelsen naturligt att med avseende på taxeringsorganisationen betrakta de sakkunnigas betänkande mer som ett principutkast än som ett definitivt utformat förslag i ämnet.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län varnar för övertro på möjligheterna att infånga någon större del av det genom underdeklaration orsakade bortfallet av skattepliktigt inkomst. Länsstyrelsen fortsätter.

Även om samhället nedlägger stora kostnader på taxeringarnas effektivisering och för sådant ändamål utfärdar rigorösa bestämmelser komma alltså i skatteavseende illojala medborgare — och de äro många — att manipulera i syfte att i större eller mindre utsträckning undgå beskattning och, vad värre är, ha bibehållen möjlighet därtill. Länsstyrelsen, som ingalunda vill ifrågasätta betydelsen av att granskningsarbetet utvidgas och intensifieras, önskar vidare understryka, att man icke bör överskatta effekten av en utbyggd och förbättrad taxeringsorganisation. Det av de höga skattesatserna föranledda s. k. skattetänkandet har bl. a. hos lojala deklaranter skapat en påtaglig opinion, som fordrar, att effektiva åtgärder vidtagas mot underdeklaration och skattefusk, men som också fordrar, att lojala deklaranter få sina taxeringar objektivt bedömda utan deciderad influens av de fiskaliska intressena.

1949 års besvärssakkunniga bedömer förslaget framför allt från allmänna juridiska och förvaltningsrättsliga synpunkter. Besvärssakkunniga anser att tiden nu är inne att ge de centrala reglerna om taxeringsförfarandet civillags karaktär. Härom yttras bl. a. följande.

Taxeringsförfarandet är ett förvaltningsförfarande av för den enskilde synnerligen stor betydelse. Enligt vanligen tillämpade grundsatser vore naturligt, att bestämmelser därom och om de myndigheter, som handha det, meddelades i allmän civillag. Att reglerna rörande taxeringsförfarandet bliva föremål för lagrådsgranskning, framstår såsom angeläget med tanke på den stora betydelse, inkomst- och förmögenhetsbeskattningen har ur de enskildas synpunkt, och därpå att själva taxeringsförfarandet därutöver medger väsentliga ingrepp i de enskildas frihetssfär och åläggande av avsevärda prestationsskyldigheter.

Besvärssakkunniga anser förslaget behäftat med allvarliga brister, särskilt ur allmänna förvaltningsrättsliga synpunkter. Vidare anföres följande.

Då taxeringsförfarandet intar en betydelsefull ställning bland förvaltningens olika specialförfaranden, framstår det för besvärssakkunniga som angeläget, att det så långt som möjligt anpassas till de allmänna grund-

satser, som enligt besvärssakkunnigas mening böra tillämpas i förvaltningsförfarandet. Förslaget innebär emellertid, att förfarandet i taxeringsmål i stället för att närmas till dessa allmänna grundsatser, för vilkas tillämpning i besvärsförfarandet i allmänhet besvärssakkunniga ha att utarbeta regler, på väsentliga punkter avlägsnas därifrån.

Besvärssakkunniga kunna vidare i detta sammanhang icke underlåta att påpeka, att det föreliggande förslaget på flera punkter kännetecknas av brist på lagteknisk genomarbetning. Skattelagssakkunniga ha flerstädes föreslagit principiella ändringar utan att beakta de konsekvenser dylika omläggningar komma att medföra i andra avsnitt av taxeringsförordningen.

Besvärssakkunniga kunna därför icke tillstyrka förslaget i föreliggande form. Detta torde kräva en genomgripande omarbetning, för att det skall kunna bli godtagbart ur de synpunkter, besvärssakkunniga ha att företräda. Det synes önskvärt, att en sådan omarbetning kommer till stånd. Därvid kunna möjligen de undersökningar, som besvärssakkunniga verkställt rörande förvaltningsförfarandets utformning i högre instanser, tjäna till viss vägledning. Besvärssakkunniga äro sålunda av den uppfattningen, att frågan om taxeringsförfarandets utformning bör upptagas till förnyade överväganden, därvid de önskemål, riksdagen uttalade 1950 om en allsidig och förutsättningslös utredning under hänsynstagande till såväl den enskildes rättssäkerhet som önskvärdheten av effektivitet böra uppmärksammas.

*Taxeringsnämndsordföranden*s riksförbund, som är kritiskt inställt, avger det allmänna omdömet om förslaget att detsamma mera skapat underlag för fortsatta överväganden rörande taxeringsväsendets organisation än en slutgiltig lösning.

Näringslivets skattedelegation gör gällande att åtskilliga av de i betänkandet framlagda förslagen icke synes vara i praktiken genomförbara. Att så är förhållandet torde enligt delegationen till en del sammanhånga därmed, att de sakkunniga underlåtit att ta kontakt med representanter för olika grupper skattskyldiga för att förvissa sig om, huruvida de författningsbestämmelser de haft för avsikt att föreslå, är möjliga att efterleva. Vidare är förslaget behäftat med så allvarliga brister i lagtekniskt hänseende, att enbart dessa nödvändiggör en grundlig översyn av detsamma. Sålunda föreligger i åtskilliga fall påtagliga divergenser mellan ordalydelsen av föreslagna författningsbestämmelser och de sakkunnigas motivering för desamma.

Sveriges köpmannaförbund anför i sitt remissyttrande.

Den enda väg, som kan leda till förbättring på lång sikt, är enligt förbundets mening en reell och ej obetydlig skattesänkning, medan en mera avsevärt skärpt skattekontroll tvärtom är ägnad att skapa ökad irritation mellan skattskyldiga och skattemyndigheter liksom mellan olika grupper av skattskyldiga. En sådan splittring måste givetvis undvikas. Vad man bör sträva efter är en objektiv och under goda förhållanden arbetande skattekontroll, som ger medborgarna garanti för en rättvis och likformig taxering och taxeringsmyndigheterna möjligheter att noggrant pröva föreliggande fall, vilket med nuvarande hets och ständiga ändringar i lagstiftningen

knappast kan ske. Det är däremot icke önskvärt, att vi få en skattepolis, inför vilken de olika grupperna av skattskyldiga utpeka varandra som falskdeklaranter.

Tanken på skattesänkning för att höja den försämrade skattemoralen framföres även av *Svensk industriförening*, *Svenska sparbanksföreningen* och *Sveriges advokatsamfund*.

Sistnämnda sammanslutning pekar på »det mycket hårda skattetrycket och den synnerligen invecklade skattelagstiftningen» och yttrar bl. a.

Dessa förhållanden gör att man utan tvekan måste säga, att skattelagstiftningen ej har den resonans i det allmänna rättsmedvetandet, som är en nödvändig förutsättning för att man skall kunna upprätthålla en något så när tillfredsställande skattemoral. All erfarenhet visar att det ej går att med straffbestämmelser och kontrollåtgärder upprätthålla en lagstiftning, om denna ej uppbäres av en positiv inställning till såväl lagstiftningens syfte som lagens tillämpning från praktiskt taget samtliga samhällsgrupper. Styrelsen är även av den uppfattningen, att om ett framtaget större skatteunderlag kan medföra skattesänkningar och icke endast en ökning av statens utgifter, så skulle detta ha en förmånlig inverkan på skattemoralen.

Enligt *Kooperativa förbundets* bestämda uppfattning kan man icke komma till rätta med problemet om avhjälpande av en dålig deklarationsmoral enbart genom en skärpt och utvidgad taxeringskontroll. De sakkunnigas förslag visar därjämte i många avseenden betänkliga brister i rent tekniskt avseende och innehåller bestämmelser, som är praktiskt ogenomförbara eller uppenbart olämpliga med hänsyn till att de säkerligen ej kan eller kommer att efterföljas i praktiken.

Förbundet förordar vidare att statsmakterna så snart som möjligt gör kraftansträngningar för att åstadkomma en enhetligare skattelagstiftning.

I samband med de allmänna synpunkterna på förslaget upptar åtskilliga av remissinstanserna till behandling frågan om rättsskyddet för de skattskyldiga och r ä t t s s ä k e r h e t e n i taxerings- och besvärsförfarandet. Därvid hävdas att förslaget alltför ensidigt tillgodoser de fiskaliska synpunkterna och att det icke alls eller endast i ringa grad beaktar de enskilda medborgarnas intressen. Man efterlyser en avvägning mellan det allmännas intresse av effektivare taxering och de skattskyldigas intresse av garantier för rättssäkerheten. Dessa synpunkter varierar på olika sätt i de yttranden som avgetts av kammarrätten, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Skaraborgs, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län, 1949 års besvärssakkunniga, Taxeringsnämndsordföranden, riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation, Riksförbundet landsbygds folk, Sveriges lantbruksförbund, Näringslivets skattedelegation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Svenska livförsäkringsbolags förening, Koopera-

tiva förbundet, Sveriges advokatsamfund, Skånes handelskammare, Sveriges redareförening och Svenska företagens riksförbund.

Flertalet av dessa instanser jämte länsstyrelsen i Uppsala län och Svenska sparbanksföreningen vänder sig vidare emot de sakkunnigas uppfattning att det icke finns eller i varje fall att det icke bör finnas någon partsmotsättning mellan den skattskyldige och det allmänna ombudet. Ifrågavarande remissinstanser hävdar att det icke finns något verklighetsunderlag för de sakkunnigas åsikt. Det uttalas, att det föreligger ett regelrätt partsförhållande och att detta faktum måste accepteras. Man bör enligt vad som uttalas i flera yttranden bygga vidare på detta partsförhållande och låta taxeringsprocessen tillgodogöra sig erfarenheter från processen vid de allmänna domstolarna.

Den enda remissinstans, som uttryckligen biträder de sakkunnigas uppfattning i ämnet, är *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

Från de remissyttranden där kritik riktas mot de sakkunnigas uppfattning om rättssäkerheten och partsförhållandet må följande särskilt återgivas.

Kammarrätten yttrar bl. a.

Uppfattningen att det allmännas företrädare icke innehar partsställning i uppkomna taxeringstvister kan äga sin riktighet så länge stridiga uppfattningar icke gjort sig gällande såsom i regel är fallet så länge saken befinner sig på taxeringsnämndsstadiet, men det torde på grund av psykologiska faktorer vara ytterst svårt för allmänna ombudet att intaga en fullt objektiv ställning i en uppkommen tvist. För detta torde krävas en självövertinelse, som endast sällan kan presteras.

Åskådningen sätter sin prägel på hela förslaget och förklarar det ringa intresse som ägnas de skattskyldigas möjligheter att bevaka sin rätt beträffande taxeringarna. Om man lutar till att i främsta rummet taxeringsintendenterna och deras personal skola sörja för att taxeringarna bli materiellt riktiga, ter sig frågan om rättssäkerheten knappast såsom något problem. Rättssäkerhetsfrågan diskuteras icke heller i betänkandet och det torde vara svårt att bland alla de nya bestämmelserna i förslaget finna något som förbättrar de skattskyldigas ställning gentemot taxeringsmyndigheterna, medan taxeringsmyndigheternas befogenheter och de skattskyldigas åligganden utsträckts, ofta över rimliga gränser. Enligt kammarrättens mening är det därför nödvändigt att grundligt överarbeta förslaget så att mot förbättringar i avseende å taxeringens effektivitet väges kravet på rättssäkerhet och skälig hänsyn till de skattskyldiga. Särskild vikt synes därvid böra läggas vid att reglerna om eftertaxering få en väl avvägd utformning och att de intressen som sekretessbestämmelserna avse att skydda bli i gör-ligaste mån tillvaratagna.

Enligt *riksskattenämndens* mening har de sakkunniga icke tillräckligt beaktat en avvägning mellan det allmännas och de enskildas intressen. Rättssäkerhetssynpunkterna har ej fått tillräckligt utrymme och i varje fall icke blivit närmare belysta. Betänkandet lider därför av en viss ensidighet.

Uppfattningen att något partsförhållande ej skulle föreligga kan riks-

skattenämnden ej dela. Den skattskyldige uppfattar utan tvivel det allmännas representant som en motpart i taxeringsprocessen. Förslaget på denna punkt är ett tydligt steg tillbaka och innebär en allvarlig felsyn.

Överståthållarämbetet säger sig icke ha kunnat undgå att finna, att de sakkunnigas i och för sig lovvärda strävan att effektivisera taxeringsarbetet kommit att åt de föreslagna bestämmelserna förläna en fiskalisk dominans, som icke står i god överensstämmelse med den i vårt land traditionella avvägningen mellan det allmännas och den enskildes intressen och som — tvärt emot vad direktiven anbefaller — skulle leda till motsättningar och irritation mellan taxeringsorganen och de skattskyldiga.

Länsstyrelsen i Kalmar län anför bl. a.

Såsom ett allmänt omdöme om det föreliggande förslaget kan sägas, att detsamma giver ett visst intryck av att ensidigt vilja tillgodose det fiskaliska intresset. Rättssäkerheten blir lidande genom det dominerande tjänstemannainflytandet på taxeringen och den i realiteten starkt förminskade möjligheten för lekmännen i taxeringsnämnden att på grund av den snabbbehandling av deklarationer, som förslaget förutsätter, göra ett rättvist bedömande av taxeringsfrågorna. Taxeringsnämndernas medverkan vid taxeringen blir närmast en fiktion.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län yttrar.

Det allmänna intrycket av de sakkunnigas förslag är att det goda kastats ut med det onda. Förslaget innebär ett radikalt undanröjande av alla hinder för effektivast möjliga kontroll utan hänseende till att hindren på sin tid tillkommit som skydd för den allmänna rättssäkerheten. Länsstyrelsen kan inte undgå att betrakta förslaget i vissa stycken snarare som ett diskussionsunderlag än som ett grundligt och allsidigt genomtänkt lagstiftningsalternativ. Länsstyrelsen förutsätter därför, att förslaget blir föremål för fortsatt bearbetning utifrån rättssäkerhetens krav.

1949 års besvärssakkunniga framhåller att man inte kan verkställa en översyn av taxeringsbestämmelserna från en så begränsad utgångspunkt som ett ensidigt tillgodoseende av det allmännas intressen utgör. Bedömning måste göras huruvida vinsten av en bestämmelse i effektivitetshänseende är så stor att den motiverar de därav följande olägenheterna för de enskilda.

Beträffande partsförhållandet anför besvärssakkunniga bl. a. följande.

Under det årtionde, som den nuvarande ordningen varit i kraft, har den i och för sig naturliga uppfattningen att taxeringsintendenten såsom företrädare för det allmänna intar ställning som part i taxeringsförfarandets besvärsprövande instanser slagit helt igenom. Han har därvid uppfattats som motpart till den skattskyldige.

Enligt besvärssakkunnigas mening har intet framkommit, som ger anledning att frånga den grundval, varpå rådande ordning vilar. Det allmännas företrädare bör sålunda även framgent intaga ställning av part i taxeringsförfarandets besvärsprövande instanser. Det av skattelagssakkunniga förda resonemanget om att alla medverkande i taxeringsförfarandet ha samma intresse, nämligen en riktig taxering, är föga övertygande som argu-

ment mot att anordna taxeringsförfarandet som ett förfarande, vari parter med motsatta intressen uppträda mot varandra. På lika goda grunder skulle beträffande tvistemål kunna hävdas, att parterna i en civilprocess i princip ha samma intresse, nämligen att vinna ett riktigt resultat. Avgörande är emellertid — i taxeringsförfarandet lika väl som i civilprocessen — att olika deltagande parter ha skilda meningar i de föreliggande frågorna och framför allt beträffande vilken som är den riktiga utgången. Det är naturligt, att bärare av dylika skiljaktiga meningar, där så är möjligt, intaga partsställning. Någon annan ordning bör icke ifrågakomma i taxeringsförfarandet. För att taxeringsförfarandet i besvärinstanserna skall kunna erhålla en rationell utformning, torde det sålunda vara en ofrånkomlig förutsättning att man, i stället för att radera vad som uppnåddes i förevarande avseende 1943, går vidare på den inslagna vägen och bygger upp taxeringsförfarandet som ett förfarande, där den skattskyldige och det allmännas företrädare, så långt det låter sig göra, uppträda såsom likställda parter. Att det därvid skall åligga taxeringsintendenten eller annan som är allmänt ombud att tillvarata jämväl den skattskyldiges intresse är icke oförenligt med hans partsställning. Allmän åklagare har exempelvis i brottmål motsvarande skyldighet beträffande tilltalad.

Sveriges akademikers centralorganisation hävdar att det är orealistiskt att bestrida det klara motpartsförhållandet mellan det allmännas företrädare och den skattskyldige. Tvärtom bör tvåpartsförhållandet ytterligare utvecklas och genomföras i alla instanser.

Sveriges lantbruksförbund uttalar följande.

Förbundet, som i princip delar uppfattningen, att vissa åtgärder för erhallande av en mera effektiv och rättvis taxering äro önskvärda, vill till en början uttala den meningen, att det framlagda förslaget, måhända beroende på de sakkunnigas sammansättning, synes prägladt av en fiskalisk inställning. Förslaget har enligt förbundets uppfattning fått en utformning, som synes kunna medföra, att den skattskyldiges berättigade intresse av en rättvis och likformig taxering i vissa fall blir mindre beaktat. Redan den av de sakkunniga antagna grundprincipen, att taxeringsförfarandet och skatteprocessen i princip icke kan jämföras med förfarandet i allmän civil- och straffprocess, anser förbundet sig icke kunna godtaga. All erfarenhet av taxeringsarbete torde klart ha givit vid handen, att parterna i taxeringsärendet ofta intaga positioner med påfallande likheter med partsställningen i civil- och straffprocessen.

Näringslivets skattedelegation anmärker att de sakkunniga icke följt vissa i direktiven givna föreskrifter till de skattskyldigas förmån.

Det må i detta sammanhang även erinras om, att finansministern i sina direktiv uppdragit åt de skattelagssakkunniga att — förutom åtgärder i syfte att effektivisera taxeringen — bl. a. överväga dels om den nu stadgade påföljden för deklarationsförsummelse — förlust av besvärsrätten — kan anses ändamålsenlig, dels om de möjligheter, som enligt nu gällande föreskrifter stå de skattskyldiga till buds för att efter den vanliga besvärstidens utgång erhålla rättelse i en materiellt sett för hög taxering, äro tillfredsställande. Såvitt av betänkandet framgår ha de skattelagssakkunniga icke ställt sig dessa föreskrifter i direktiven till efterrättelse.

Svenska företagares riksförbund framlägger sin uppfattning på följande sätt.

Den nu föreliggande utredningen är icke resultatet av den allsidiga och förutsättningslösa utredning av taxeringsförfarandet och taxeringsprocessen, som riksdagen år 1950 begärde, utan väsentligen en av representanter för den statliga skatterätts- och taxeringsexpertisen verkställd undersökning om möjligheterna att effektivt tillgodose de fiskaliska synpunkterna på taxeringsväsendets utformning. Några försök till en avvägning mellan dessa fiskaliska effektivitetssynpunkter — nödtorftigt skylda av utredningens upprepade hänvisningar till det allmänna medborgerliga kravet på en rättvis och likformig taxering — och de i ett demokratiskt samhälle grundläggande kraven på rättssäkerhet och på respekt för privatlivets helgd, kan sålunda knappast förmärkas. Ändock hade de sakkunniga i utredningsdirektiven uppmanats att eftersträva en sådan utformning av taxeringsförfordningens föreskrifter, som främjade en samverkan mellan taxeringsorganen och de uppgiftsskyldiga och i möjligaste mån förebyggde motsättningar och irritation. Det är uppenbart att ett taxeringsförfarande, som icke på ett för medborgarna godtagbart sätt tillgodoser rättssäkerhetskraven måste leda till vittgående och allvarlig irritation och till starka motsättningar mellan taxeringsmyndigheterna och de enskilda.

Slutligen vill Förbundet understryka att vid den fortsatta och mera allsidiga utredning av spörsmålen kring en effektivare taxering, som Förbundet förutsätter skall komma till stånd, särskild hänsyn tages till möjligheterna att genom personella och organisatoriska förstärkningar i övrigt av taxeringsorganisationen åstadkomma en effektivisering, som icke leder till ett eftersättande av rättssäkerhetskraven. Att de nuvarande bristfälligheterna och missförhållandena på detta område avhjälpes är ytterst angeläget. Härom torde också alla lojala medborgare vara eniga. Men Förbundet är övertygat om att de allra flesta medborgare hellre är beredda att påtaga sig bördan av en taxeringsorganisation på en högre kostnadsnivå än den av de sakkunniga föreslagna än att acceptera de ytterst allvarliga intrång i den medborgerliga rättssäkerheten liksom i privatlivets helgd, som ett förverkligande av sakkunnigförslagen skulle medföra.

Liknande synpunkter framföres av övriga organisationer på näringslivets område.

I samband med frågorna om rättssäkerhet och taxeringsprocess påtalas även i åtskilliga yttranden att nuvarande möjlighet till *muntlig handling* inför prövningsnämnd väsentligt beskruts i förslaget. I några yttranden berörs *därjämte kommunikationsprincipen*, varmed avses att ifrågasatt avvikelser från självdeklaration eller yrkanden i högre instans bör delges den skattskyldige.

En stor del av remissyttrandena utmynnar — såsom förut antytts — i yrkanden att förslaget måtte omarbetas eller att hela frågekomplexet göres till föremål för ny utredning, därvid även andra intressen än de fiskaliska och taxeringstekniska borde företrädas inom utredningen.

Sveriges lantbruksförbund anför exempelvis följande.

Sveriges Lantbruksförbund finner sig sålunda icke kunna biträda det av de sakkunniga framlagda förslaget, enär detsamma, såsom framgår redan av förbundets ofullständiga granskning, lider av så stor ensidighet samt är i så många hänseenden otillräckligt utrett och, som det synes, innehåller så många oriktigt formulerade stadganden, att förslaget icke kan i oförändrat skick läggas till grund för lagstiftning. Förbundet hemställer därför om en överarbetning av förslaget genom en ny allsidig och förutsättningslös utredning, vid vilken hänsyn kan tagas både till det allmännas och den enskildes intressen och som bör utföras av ett utredningsorgan, sammansatt av företrädare för båda dessa intressen.

Några remissinstanser förordar uppskov med hela reformen. De flesta av dessa, nämligen länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Kristianstads, Värmlands, Västmanlands och Norrbottens län, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Föreningen Sveriges landskanslisters och Tjänstemännens centralorganisation, anser att man borde avvakta statens organisationsnämnds utredning om införande av hålkortssystem för debitering och längdföring och förordar alltså att taxeringsorganisationen omprövas först i samband med frågan om uppbördsväsendets blivande organisation.

Sålunda anför länsstyrelsen i Södermanlands län.

Vid sin prövning av föreliggande betänkande har länsstyrelsen beaktat vad som är känt rörande den utredning, som inom statens organisationsnämnd pågår rörande ett ändrat uppbördsväsen. Ehuru organisationsnämnden ännu icke torde ha tagit definitiv ställning till frågan, kan man utgå från, att dess förslag kommer att innefatta införande av maskinella anordningar, avsedda att medföra en minskning av personalbehovet inom uppbördsväsendet, kanske framförallt hos de lokala skattemyndigheterna. Vid sådant förhållande måste det väcka betänkligheter, att det föreliggande betänkandet kraftigt ökar antalet inom skatteväsendet anställda personer, samtidigt som man alltså eventuellt kan förutse en personalminskning om icke alltför många år. Även på annat sätt har den nu föreliggande frågan ett nära sammanhang med organisationsnämndens undersökningar. Det kan därför starkt ifrågasättas, om det kan vara lämpligt att med bifall till de sakkunnigas förslag göra en fullständig omläggning av taxeringsarbetet utan att avvakta organisationsnämndens blivande förslag. Det borde vara möjligt att inom den nuvarande organisationens ram införa sådana förbättringar, att med en genomgripande reform kan anstå till dess även uppbördsväsendets blivande organisation kan prövas.

Departementschefen

De materiella skattereglerna är upptagna i kommunalskattelagen samt förordningarna om statlig inkomstskatt och statlig förmögenhetsskatt även som i vissa andra skatteförfattningar där frågor av mer speciell natur regleras. Vid utformningen av dessa bestämmelser har en mycket angelägen uppgift städse varit att, utifrån vissa antagna allmänna principer,

tillse att en inbördes jämlik och rättvis behandling av skattskyldiga eller grupper av skattskyldiga kommer till stånd.

En given förutsättning för en jämlik och rättvis taxering är emellertid tillika att en korrekt redovisning av skattepliktiga inkomster och avdragsgilla omkostnader lämnas av de skattskyldiga eller i allt fall på annat sätt åvägabringas. Värdet av i materiellt hänseende riktigt utformade beskattningsregler är med andra ord beroende av att en korrekt taxering av den enskilde skattskyldige sker. Bestämmelser i syfte att skapa förutsättningar härför är meddelade i taxeringsförordningen.

Taxeringen skall enligt dessa bestämmelser i princip grundas på självdeklaration, avgiven på heder och samvete och under visst straffansvar. Den avlämnade deklarationen skall granskas av taxeringsmyndigheterna, som för sin kontroll har att tillgå arbetsgivares löneuppgifter och liknande material. Taxeringsmyndigheterna kan vidare i viss utsträckning på annat sätt införskaffa granskningsmaterial. För de närmare detaljerna härutinnan har i det föregående lämnats en redogörelse, till vilken jag hänvisar.

Att åtskilligt brister i avseende å det förutsatta korrekta fullgörandet av deklarationsplikten och i myndigheternas möjligheter att utföra ett effektivt granskningsarbete är väl ett förhållande som länge rått. Det är emellertid en allmän iakttagelse, som av 1950 års skattelagssakkunniga i det avlämnade betänkandet närmare belysts, att en fortgående försämring av deklarationsmoralen ägt rum och att man har att räkna med att mycket betydande inkomster för närvarande undandrages taxering. De sakkunniga har på grundval av vissa beräkningar angivit att dessa inkomster ligger i storleksordningen en å två miljarder kronor, men har samtidigt redovisat uppgifter avseende resultatet av vissa bokföringsgranskningar beträffande enskilda rörelseidkare och aktiebolag som lämnar underlag för förmodanden om ett än större skatteundandragande.

Man kan fråga sig vilka omständigheter det är, som främst medverkat till det rådande läget. I vissa remissyttranden har uttalats att den egentliga orsaken vore att finna i det höga skattetrycket och att man därför kunde råda bot på missförhållandena endast genom en skattesänkning. Tillika har gjorts gällande att de talrika ändringarna i skattereglerna verkat förvillande på de skattskyldiga och försvärat deras möjligheter att lämna korrekta deklarationsuppgifter.

Vad angår den förstnämnda synpunkten må framhållas, att det ligger i sakens natur att vid mycket låga direkta skatter intresset av att undanhålla inkomst från beskattning är mindre än när skattetrycket är påtagligt högre. Det kan självfallet från dessa synpunkter sägas att det vore önskvärt med låga skatter. Skattetrycket bestämmes emellertid av de krav, som i olika sammanhang ställes på stat och kommun. Även om alla ansträngningar göres för att iakttaga återhållsamhet i det allmännas utgifter och med beaktande jämväl av de ökade skatteintäkter, som kan beräknas

följa av den fortsatta inkomstutvecklingen, är det uppenbarligen helt orealistiskt att räkna med genomförbarheten av sådana skattesänkningar, som skulle i någon väsentlig mån minska skattetänkandet och bortta intresset hos vissa skattskyldiga att genom felaktiga deklarationer söka undandra sig skatt. Härför skulle krävas en skattesänkning, som helt ligger utanför det möjligas gräns.

Påståendet att det under de gångna åren genomförda reformarbetet på den materiella skattelagstiftningens plan skulle medverkat till underdeklarationer kan vara förtjänt av någon uppmärksamhet. Den lagstiftning, som med påståendet åsyftats, torde knappast kunna vara annan än sådan som tillkommit i syfte att förhindra allehanda transaktioner i skatteundandragande syfte. Här kan t. ex. erinras om begränsningsreglerna i nedskrivning på leveranskontrakt och på rotköpt skog och om åtgärder i syfte att förhindra ett utnyttjande på inte avsett sätt av familjebolagen eller utskiftningsskatteförordningens regler. Att sådana och liknande regler, tillkomna för att förhindra missbruk och — som en följd av de invecklade linjer efter vilka det ekonomiska livet ofta utvecklats — till sin egen konstruktion med nödvändighet ganska invecklade, kan erbjuda vissa svårigheter i tillämpningen är självfallet. Men lika självfallet är att man inte av denna grund kan avstå från dessa regler.

Man kan i denna diskussion inte komma längre än att konstatera, att vi — även om som jag i tidigare sammanhang berört vissa skattesänkningar torde komma att genomföras de närmaste åren — får tills vidare räkna med att ha ett skattetryck, som stimulerar de mindre nogräknade att i större eller mindre utsträckning undandra sig sin andel i bestridandet av det allmännas utgifter, att så även i betydande utsträckning sker samt att en fortgående försämring av deklaramoralen är att emotse om motåtgärder inte vidtages. Att stora grupper av lojala medborgare ställer sig bakom ett starkt understruket krav på åtgärder i syfte att i görligaste mån stävja den beklagliga utveckling, som ägt rum, är också uppenbart. De nuvarande förhållandena är med andra ord inte förenliga med kravet på ett utvecklat rättssamhälle.

Frågan har en ytterligare aspekt, som inte bör förbigås. Såsom bland annat riksskattenämnden understrukit i sitt remissyttrande förekommer skatteundandragande ingalunda blott bland särskilda grupper av skattskyldiga. Skattefusk eller felaktiga deklarationer har konstaterats bland rörelseidkare och jordbrukare såväl som bland löntagare och andra skattskyldiga. Men det är lika uppenbart att nuvarande ordning möjliggör en relativt tillfredsställande kontroll av det stora flertalet löntagares och även många jordbrukares deklarationer. Å andra sidan brister det i mycket stor utsträckning i möjligheten att kontrollera stora grupper av rörelseidkare och s. k. fria näringsutövare. Det är också främst bland de sistnämnda grup-

perna skattskyldiga, som de många och uppseendeväckande fallen av falsk eller felaktig deklaration konstaterats. Att detta direkt sammanhänger med de bristfälliga kontrollmöjligheterna beträffande dessa grupper av skattskyldiga är uppenbart.

Det ligger intet otillbörligt i att de stora grupper av medborgare, vilkas inkomstförhållanden är betryggande verifierade inför taxeringsmyndigheterna, ställer bestämda krav på effektivare kontroll av övriga medborgargrupper. Och det måste vara ett lika starkt intresse bland de lojala skattskyldiga inom sistnämnda grupper att skattefusk där sådant förekommer i görligaste mån stävjas.

En ytterligare omständighet, som vid ett mera allmänt ställningstagande till hithörande spörsmål inte bör förbises, är följande. En skärpt taxeringskontroll får till följd riktigare taxeringar. Detta medför i sin tur ökade skatteintäkter. Även om man ingalunda kan räkna med att denna skärpta kontroll — blotta vetskapen därom är för övrigt ägnad att verksamt bidra till korrektare deklarationsuppgifter — kommer att inbringa de skatteintäkter, som svarar mot de sakkunnigas förut relaterade uppskattningar om odeklarerad inkomst, blir skatteutfallet självfallet likväl större än för närvarande. Att detta i sin mån skapar ökade möjligheter för en skattesänkning ligger i sakens natur. Det är redan med hänsyn härtill uppenbart, att kravet på en effektivare taxering ingalunda är betingat av ett ensidigt fiskaliskt intresse utan i hög grad av ett direkt intresse för alla lojala skattebetalare.

Jag har redan i tidigare sammanhang uttalat som min egen mening att det är i hög grad påkallat med åtgärder i syfte att förbättra taxeringskontrollen. Vad de sakkunniga anfört och vad i det helt övervägande antalet remissyttranden förekommit utvisar även angelägenheten av att sådana åtgärder genomföres snarast. Jag kan följaktligen inte biträda det från några håll gjorda uttalandet att man av speciella skäl borde dröja med en taxeringsreform. En annan sak, vartill jag i det följande återkommer, är att vissa av de utav de sakkunniga framförda förslagen måste göras till föremål för ytterligare utredning, innan slutlig ställning kan tagas till dem.

I anledning av vad vid remissbehandlingen förekommit får jag framhålla att varje förslag till åtgärder på förevarande område självfallet förutsätter en avvägning mellan effektivitetsintresset och vad som betecknas såsom den enskildes krav på rättssäkerhet. Vad sistnämnda krav innefattar är emellertid inte något helt entydigt. En effektiv taxering kan och får aldrig syfta längre än till en riktig taxering eller, i allt fall, en taxering som efter objektiva grunder fastställs till ett så riktigt belopp som möjligt. I den enskildes krav på rättssäkerhet ligger emellertid ett krav på riktig taxering inte blott för egen del utan även

beträffande andra skattskyldiga med vilka han har att dela bördan för finansieringen av det allmännas utgifter. Kravet på rättssäkerhet för den enskilde innefattar sålunda inte bara ett bestämt krav på att obehöriga avvikelser inte göres från en av honom lämnad korrekt inkomstredovisning utan även på att riktiga taxeringar överhuvud taget åsättes. Att sistnämnda synpunkt inte kan tillgodoses med mindre en effektiv taxeringskontroll åstadkommes är lika uppenbart som att denna kontroll även måste avse honom själv.

I rättsskyddet för den enskilde ingår som en väsentlig faktor att han har rätt att underställa högre instans uppkomna meningsmotsättningar, därvid bör gälla att processförfarandet skall vara utformat enligt kontradiktoriska och i övrigt godtagbara principer samt att den högre instansens avgörande inte skall ske på grundval av för den ena eller andra parten påtagligt oförmånligt utformade bevisbörderegler.

Frågan om rättssäkerhet i taxeringsförfarandet inrymmer emellertid ytterligare synpunkter. Jag åsyftar att önskemålet om effektivast möjliga taxeringskontroll måste vägas mot intresset att inte onödigtvis ålägga den lojale medborgaren ett i det enskilda fallet obehövt uppgiftslämnande eller utsätta honom för åtgärder som kan te sig som obehöriga ingripanden i privatlivets helgd eller eljest är av beskaffenhet att hos honom alstra irritation och misstroende mot myndigheternas objektivitet.

Jag kan alltså för egen del helt ansluta mig till att här i mycket stor omfattning är fråga om en avvägning mellan olika intressen. Att nu närmare än som skett diskutera dessa spörsmål torde emellertid inte vara behövt. Men jag vill understryka att de förslag, som jag i det följande kommer att väcka, grundas på en avvägning mellan olika intressesynpunkter.

I detta sammanhang vill jag beröra en fråga, som tilldragit sig åtskillig uppmärksamhet i remissyttrandena. De sakkunniga har riktat vissa invändningar mot resonemanget att ett partsförhållande i egentlig mening skulle föreligga mellan, å ena sidan, taxeringsmyndigheterna eller de som eljest företräder det allmänna, samt, å andra sidan, den skattskyldige. Jag hänvisar till vad från betänkandet härom återgivits och till de sakkunnigas uttalande att förutsättningar skulle saknas för att i princip konstruera taxeringsförfarandet såsom ett förfarande för avgörande av tvister mellan två parter med mot varandra stridiga intressen.

Även beträffande de många kritiska uttalanden, som härav föranletts i remissyttrandena, hänvisar jag till vad förut återgivits.

För egen del får jag i korthet anföra följande.

Förfarandet vid åsättande av taxering i första instans har aldrig varit konstruerat som — eller ansetts böra vara konstruerat som — ett förfarande för avgörande av tvister mellan två parter. Den skattskyldige

har haft att avlämna sin självdeklaration, lämna infortrade kompletterande upplysningar, eventuellt inför taxeringsnämnden företräda och motivera sina framställda yrkanden samt avvakta nämndens beslut i taxeringsfrågan. Denna ordning har veterligen aldrig mött erinringar och är för övrigt den enda i praktiken tänkbara. Jag delar helt de sakkunnigas uppfattning så långt att något med ett allmänt domstolsförfarande jämförbart inte föreligger och lämpligen inte heller bör åvägbringas beträffande verksamheten i första instans. Det kan tilläggas att liknande förhållanden föreligger även på andra områden inom förvaltningen, exempelvis inom socialvården.

När åter en skattskyldig eller annan med behörighet att framställa ändringsyrkande inte åtnöjes med taxeringsnämndens beslut utan för taxeringsfrågan under prövning i högre instans, torde ett verkligt partsförhållande få anses uppkomma. Visserligen kompliceras läget såvitt angår prövningsnämnden genom denna nämnds ställning av på en gång beskattningsnämnd och besvärsinstans. Detta torde likväl inte hindra att förfarandet redan där, med de avvikelser som kan betingas av särskilda förhållanden, i allt väsentligt är och även för framtiden bör vara gestaltat som ett förfarande för avgörande av tvister mellan parter. Att muntlighetsprincipen med hänsyn till processföremålets natur och omöjligheten att i praktiken i större omfattning genomföra densamma ej kan upprätthållas på samma sätt som vid de allmänna domstolarna, torde inte rubba denna uppfattning. Än tydligare framträder partsförhållandet i skattedomstolarna, liksom för övrigt även i riksskattenämnden vid nämndens meddelande av förhandsbesked.

I det föregående har lämnats en redogörelse för huvudpunkterna i de sakkunnigas förslag. Jag får härom anföra följande.

De föreslagna åtgärderna ligger i huvudsak på två olika områden. Till en början är fråga om åtgärder, som mer direkt syftar till ett riktigare fullgörande av deklarationsplikten eller som ökar taxeringsmyndigheternas möjligheter att verksamt kontrollera de lämnade uppgifterna. Hit hör även förslaget om vidgade möjligheter till eftertaxering. Åtskilligt av vad de sakkunniga i förevarande avseenden föreslagit synes, med jämkningar i vissa fall, böra genomföras. Andra åter av de sakkunnigas förslag kräver ytterligare överväganden eller synes vara av beskaffenhet att inte kunna upptagas. Med hänsyn härtill är det nu inte möjligt att på grundval av betänkandet framlägga förslag till en fullständig revision av taxeringsförordningen. De förslag till nya bestämmelser som jag i det följande kommer att väcka går därför endast ut på ändringar och kompletteringar i den gällande förordningen.

I följande avsnitt kommer jag att närmare behandla de olika frågorna.

I sakkunnigbetänkandet har även framlagts förslag till en delvis ändrad taxeringsorganisation. Förslaget avser bl. a. verksamheten i första instans, prövningsnämndens uppgifter, taxeringssektionens ombildning till en från landskontoret fristående taxeringsavdelning samt inrättande av en central överordnad myndighet, varunder taxeringsavdelningarna skulle lyda.

Jag har förut denna dag i statsrådet anmält förslaget i sistnämnda del och jag har därvid erhållit bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för en ytterligare utredning i den för en effektivisering av taxeringskontrollen synnerligen betydelsefulla frågan om en ändamålsenlig taxeringsorganisation. Därför saknas anledning att här närmare ingå på de sakkunnigas förslag i denna del och remissinstansernas inställning till detta. Jag vill emellertid även i detta sammanhang understryka angelägenheten av att den nya utredningen bedrivs med tillbörlig skyndsamhet. Det är ett starkt intresse att kunna förelägga 1956 års riksdag ett förslag i ämnet. I samband därmed avser jag att upptaga de frågor rörande deklarationsplikt och taxeringskontroll m. m., som enligt vad jag nyss anförde kräver ytterligare överväganden. Förutsättningar skulle då även finnas för att framlägga förslag till en helt ny taxeringsförordning.

IV. Deklaration och taxeringskontroll

Självdeklarationen

De sakkunniga

I betänkandet uttalas, att de sakkunnigas förslag till förenkling av vissa materiella beskattningsregler — upptaget till behandling i proposition nr 59 till innevarande års riksdag — möjliggjorde att deklaration och taxeringskontroll kunde göras föga komplicerade beträffande skattskyldiga med enkla inkomst- och beskattningsförhållanden. I anslutning härtil redovisar de sakkunniga ett förslag till förenklat deklarationsformulär för skattskyldiga med okomplicerade inkomstförhållanden.

De sakkunniga påpekar, att kontrollen av sådana deklarationer skulle i huvudsak inskränka sig till kollationering av att deklarationerna överensstämde med inkomna kontrolluppgifter. Denna kontroll kunde liksom annan kontroll av enkel och mera rutinmässig karaktär — om den av de sakkunniga föreslagna taxeringsorganisationen genomfördes — under erforderlig arbetsledning utföras av biträdespersonal. De sakkunniga anför vidare.

Att helt slopa deklarationsplikten för den kategori skattskyldiga, för vilken den föreslagna enklare deklarationsblanketten är avsedd, torde för närvarande icke vara genomförbart. Om så skedde, skulle taxeringsmyndigheterna icke ha annat underlag för taxeringens åsättande än arbetsgivarnas kontrolluppgifter rörande utbetalda löner, vilket i sin tur skulle tvinga till en besvärlig och svårbemästrad kontroll över fullgörandet av denna uppgiftsskyldighet. Grunden till att taxeringen av tjänsteinkomst för närvarande fungerar i stort sett tillfredsställande är utan tvivel den, att

inkomsten både skall deklarerar av den, som mottagit ett belopp, och för kontroll av deklarationen uppgivas av den som utbetalat beloppet.

Bland olika åtgärder för att främja ett riktigare fullgörande av deklarationsplikten nämner de sakkunniga möjligheten att bereda de skattskyldiga tillfälle till snabba och vederhäftiga upplysningar om vilka inkomster som skall uppgivas och vilka avdrag som får ske. De sakkunniga föreslår en rätt för skattskyldig att hos den i betänkandet förordade taxeringsstyrelsen skriftligen begära besked, huruvida en inkomst skall deklarerar eller ej och om en utgift är avdragsgill eller ej. De sakkunniga fortsätter.

Därmed skulle den ovisshet i nämnda hänseenden, som nu ofta återopar såsom förklaring till att en deklaration är felaktig, bortfalla. Denna upplysningsverksamhet, som i likformighetens intresse och med hänsyn till angelägenheten av rationalisering lämpligen bör ankomma på en central myndighet, skulle givetvis vara objektiv. Föreligger tvekan i visst fall, bör den skattskyldige anvisas att uppgiva förhållandet i sin deklaration och därvid framställa de yrkanden, vartill han anser sig äga fog.

De sakkunniga anser vidare, för att varje skattskyldig skall ha tillgång till ett nöjaktigt underlag för upprättande av självdeklaration, att uttryckliga bestämmelser bör meddelas om skyldighet att sörja för sådant underlag genom förande av räkenskaper eller anteckningar om inkomster och utgifter. Härom anføres.

Någon ny belastning för de skattskyldiga innebär en sådan föreskrift egentligen icke, eftersom den redan föreliggande deklarationsplikten måste anses förutsätta en dylik skyldighet. Det är emellertid av vikt att denna skyldighet uttryckligen föreskrives och att i samband därmed fastslås, att en deklarant, som försummar denna skyldighet, icke kan göra anspråk på att hans på otillfredsställande material grundade deklaration skall godtagas.

I fråga om den som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen synes tillräckligt med en hänvisning till denna lag. Beträffande övriga inkomsttagare bör bokförings- eller anteckningsskyldigheten omfatta dem, som icke utan ett sådant underlag kan på tillfredsställande sätt fullgöra sin deklarationsskyldighet. Då dessa inkomsttagare bedriver sin förvärvsverksamhet under mycket växlande förhållanden, lär det icke vara möjligt att genom enhetliga föreskrifter i detalj reglera anteckningsskyldigheten. Föreskrifterna bör därför få den enkla form, som motsvarande bestämmelser i 1940 års förordning om allmän omsättningsskatt erhöi. Det torde emellertid vara lämpligt att för vissa branscher utfärda anvisningar om hur skyldigheten bör fullgöras. Utfärdandet av sådana anvisningar bör ankomma på riksskattenämnden. Det förutsättes att riksskattenämnden där så kan ske inhämtar yttrande i sådan fråga från vederbörande branschorganisation.

I allmänhet behöver icke någon tvekan råda om vilka grupper skattskyldiga, som bör vara skyldiga att föra räkenskaper eller anteckningar om inkomster och utgifter såsom underlag för taxering. Avgörande bör vara

om vederbörande uppbär sina inkomster under sådana förhållanden, att uppgift om inkomsterna kan erhållas och kontroll utövas utan att anteckningsskyldighet föreskrives. En särställning intager i detta hänseende jordbrukarna. Vissa jordbrukare är redan nu skyldiga att föra räkenskaper på grund av att de deklarerar enligt bokföringsmässiga grunder. Av de övriga är det ett stort antal, som säljer sina produkter endast till ett litet fåtal uppköpare, exempelvis till jordbrukarnas ekonomiska föreningar. Beträffande dessa kan uppgifter om inkomsterna erhållas genom att föreskriva en allmän uppgiftsskyldighet för uppköparna. Avdragen sker vanligen med stöd av verifikationer och kan därför kontrolleras. Med hänsyn härtill och då en generell anteckningsskyldighet för alla jordbrukare utan tvivel skulle verka betungande med hänsyn till de omständigheter, varunder flertalet jordbrukare bedriver sin näring, torde särskilda bestämmelser för jordbrukare icke behöva meddelas.

För att bestämmelserna om bokförings- och anteckningsskyldighet skall behörigen iakttagas finner de sakkunniga erforderligt att påföljd för försummelse stadgas. Beträffande möjligheten att införa straffpåföljd uttalar de sakkunniga, att det föreligger stora svårigheter att med tillräcklig noggrannhet precisera, hur ifrågavarande skyldighet skall fullgöras och att det är vanskligt att tillfredsställande övervaka skyldighetens fullgörande. Ett annat sätt att inskräpa vikten av bestämmelsernas efterföljd är, framhåller de sakkunniga, att föreskriva, att vid taxering skönsmässigt uppskattning av inkomst skall ske, om räkenskaper av tillfredsställande beskaffenhet saknas, och att det åligger den skattskyldige att förebringa tillförlitlig utredning om sina inkomster, om han är missnöjd med sådan uppskattning. I betänkandet anföres.

Sistnämnda påföljd synes naturlig, eftersom den som har inkomster av sådant slag, att en riktig deklaration icke kan upprättas utan ett tillfredsställande underlag, icke kan anses äga befogade anspråk på att en deklaration skall godtagas, om den upprättats på grundval av ett mindre tillfredsställande underlag och därför i realiteten grundar sig på en skönssuppskattning av den skattskyldige. Bedömningen bör här bli strängare än vad som stundom är fallet för närvarande. Trots att fel av sådan art påvisats, att tilltron till bokföringens och deklarationens tillförlitlighet över huvud taget måste anses allvarligt rubbad, ser man för närvarande många exempel på att en deklaration frångås endast i de avseenden, där felaktigheter direkt påvisats.

Föreskrifterna om anteckningsskyldighet har upptagits i 49 § förslaget till taxeringsförordning och stadgandet om skönstaxering i 50 §. I anslutning till sistnämnda paragraf yttrar de sakkunniga vidare.

Lämnas i deklaration uppgift om inkomsten av en förvärvskälla av förevarande art utan att till grund för inkomstberäkningen legat riktiga och fullständiga grundnoteringar föreligger nämligen beträffande inkomstuppgiften så många ovissa moment, att densamma måste betraktas såsom helt eller delvis grundad på skönssuppskattning av den skattskyldige. Denna skönssuppskattning blir icke riktigare, om, såsom ofta sker, en formellt riktig räkenskapsavslutning konstrueras med ledning av de mer eller

mindre bristfälliga grundnoteringarna. Den skattskyldige bör icke kunna göra anspråk på att en uppgift skall godtagas såsom exakt, då den grundar sig på bristfälligt underlag och därför icke är exakt. Det bör vidare beaktas, att i sådana fall ett riktigt resultat i allmänhet icke erhålles endast genom rättelse av de direkt påvisbara felen.

En tillfredsställande skönsuppskattning av rörelseinkomst förutsätter god person- och lokalkännedom, vilken i allmänhet är väl företrädd inom beskattningsnämnderna. Det ligger emellertid i sakens natur att de erfarenhetsrön och alla de i varje särskilt fall föreliggande omständigheter, som legat till grund för en skönsuppskattning, icke kan fullständigt antecknas i vederbörande deklaration. Ej heller kan i allmänhet riktigheten av den gjorda uppskattningen verifieras. Det är särskilt med hänsyn härtill som det är av vikt att en skattskyldig, som överklagar en på grund av bristfälliga räkenskaper beslutad skönstaxering, såsom i förevarande § föreslagits, skall ha att förebringa tillfredsställande utredning om sina inkomster.

Övriga av de sakkunniga ifrågasatta påföljder för deklarationsförsummelser behandlas i det följande tillsammans med frågan om påföljder för oriktig deklaration m. m.

De sakkunniga förordar vidare ö k a d u p p g i f t s s k y l d i g h e t för de skattskyldiga, bl. a. i form av ändringar i deklarationsblanketterna. Framför allt gäller detta den rörelsebilaga, som är avsedd för rörelseidkare med bokföring, vilken avslutas medelst vinst- och förlustkonto. Bilagan bör sålunda i större utsträckning än nu innehålla uppgift om sådana poster, som enligt vad erfarenheten givit vid handen behöver särskilt prövas vid taxeringen, exempelvis reparations- och nybyggnadskostnader, representationskostnader, bilkostnader, gåvor o. d. Rörelsebilaga bör vidare innehålla direkta uppgifter om beskaffenheten av det räkenskapsunderlag, på grundval varav densamma upprättats. För närvarande infordras uppgifter i sådant hänseende i stor omfattning genom särskilda skrivelser. Jämväl i jordbruksbilagan kan i samma syfte vissa ändringar vidtagas. Taxeringsförfordningen bör ha sådan avfattning, att den medger sådana ändringar i deklarationsformulären.

I betänkandet erinras vidare om stadgandet i 32 § gällande taxeringsförfordning, att det är envar obetaget att, utöver vad deklarationsformuläret föranleder, meddela uppgifter till ledning för egen taxering. De sakkunniga anser lämpligt att i stället föreskriva, att skattskyldig bör meddela sådana uppgifter utöver vad deklarationsformuläret föreskriver, som är av betydelse för deklarationens granskning och för taxeringen, exempelvis om skattskyldig för bestridande av levnadskostnader o. dyl haft tillgång till andra medel än deklarerade inkomster.

Föreskrifter om innehållet i självdeklarationerna har upptagits i 17—23 §§ förslaget till taxeringsförfordning.

I 17 § 2 mom. föreskrives, att intäkt eller tillgång icke må utelämnas på grund av att åtgärd eller anordning vidtagits i syfte att kringgå skatteför-

fattningarnas föreskrifter, den deklarationsskyldige obetaget att beträffande sådan intäkt eller tillgång framställa yrkande, vartill han anser sig äga fog. Detsamma skall gälla beträffande avdrag för omkostnad eller skuld.

I betänkandet anmärkes, att åtgärder eller anordningar i syfte att kringgå skatteförfattningarna förekommer i icke ringa omfattning och deklarationsskyldig bör vara pliktig att lämna upplysningar därom, för att åtgärdernas verkningar i beskattningshänseende skall kunna prövas av taxeringsmyndigheterna. Det är, som framgår av det nyss återgivna, den skattskyldige obetaget att framställa de yrkanden i nämnda hänseende, vartill han anser sig äga fog. Genom att lämna riktiga upplysningar om de vidtagna åtgärderna kan han undgå den särskilda påföljd, som avses skola inträda, om inkomster eller tillgångar obehörigen utelämnas.

Närmare föreskrifter om innehållet i självdeklarationer för inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet med räkenskapsavslutning medelst vinst- och förlustkonto meddelas i 18 §.

Vidare upptas i 23 § 1 mom. den förut angivna föreskriften att envar bör, utöver vad deklarationsformuläret föranleder, meddela de upplysningar till ledning för egen taxering för inkomst eller förmögenhet, som kan vara av betydelse för åsättande av en riktig taxering. Har i deklaration upptagen intäkt, som icke utgör värde å naturaförmån, helt eller delvis uppgivits efter uppskattning, skall upplysning härom lämnas. Har den skattskyldige för levnadskostnader och andra personliga utgifter använt eller för förmögenhetsökning disponerat medel till belopp av minst 1 000 kronor, som icke upptagits såsom skattepliktig inkomst, bör upplysning därom meddelas. Vidare föreskrives i 2 mom., att envar efter anmaning är skyldig att i den omfattning, som i anmaningen angivits, meddela för egen taxering eller för kontroll av egen deklarations riktighet erforderliga upplysningar utöver dem, som föranledes av deklarationsformuläret. Dylika upplysningar skall avgivas skriftligen.

I motiveringen anmärkes, att uppgift om den skattskyldiges levnadskostnader bör kunna begäras. En uppställning rörande den skattskyldiges levnadskostnader är ofta nödvändig för undersökning av en deklarations riktighet. Det är icke ovanligt, att en för en skattskyldig upprättad s. k. kontantberäkning visar ett överskott, som möjligen kan förslå vid ett ytterst sparsamt levnadssätt men som är för litet för en person med mera normala levnadsvanor och än mindre räcker till för en jämförelsevis god levnadsstandard. En taxeringsnämnd kan i ett sådant fall med sin person- och lokalkännedom ofta med god säkerhet bedöma, om den skattskyldiges deklaration är trovärdig eller ej, men om taxeringen genom besvär av den skattskyldige bringas under prövning av skattedomstol, som saknar denna person- och lokalkännedom, kan underlaget för prövningen utan utredning om den skattskyldiges levnadskostnader bli alltför ofullständigt. Rätten för taxeringsmyndigheterna att begära upplysningar måste därför göras

så omfattande, att alla uppgifter av betydelse för taxeringskontroll och taxering kan erhållas.

Remissyttrandena

Av de olika förslagen i syfte att främja ett riktigare fullgörande av deklarationsplikten har den tilltänkta upplysningsverksamheten genom den ifrågasatta centrala myndigheten mött gensagor i så gott som alla yttranden där man ingått på frågan. I stället förordas i regel, att denna uppgift skall handhas av lokala organ.

Kammarrätten finner syftet med den föreslagna upplysningsverksamheten riktigt men anser att förslaget utformats på ett sätt som tyder på alltför stor optimism. Möjligheterna till missförstånd torde bli stora, då man måste räkna med att de skattskyldiga som regel ej kan lägga fram sina spörsmål på ett riktigt och fullständigt sätt. Genom att kontakten med den tillfrågade myndigheten skulle vara skriftlig, torde ett uppkommet missförstånd ofta ej bli korrigerat. Frågan har stor betydelse på grund av den viktiga funktion som upplysningsverksamheten fått i det nya systemet. Enligt kammarrättens mening torde det vara bättre att de skattskyldiga får möjlighet att vända sig till närmaste lokala myndighet, i första hand taxeringskonsulenten vid taxeringsnämnden och i andra hand till taxeringsavdelningen. Därvid bör den skattskyldige vid personligt besök muntligen få framställa sina frågor. I varje fall bör detta gälla då taxeringskonsulenten rådfrågas.

Överståthållarämbetet anför mot en upplysningsverksamhet genom central myndighet att det ur principiell synpunkt icke kan vara riktigt med två parallella responsainstitut, dels bindande förhandsbesked från riksskattenämnden, meddelade efter infordrad utredning och eventuell komplettering, och dels icke-bindande besked från central myndighet, tydligen avsedda att lämnas utan hörande av någon lokal taxeringsmyndighet. Men härtill kommer, framhåller ämbetet, de utomordentliga, ja, oöverstigliga svårigheterna att administrera en dylik centraliserad upplysningsverksamhet på grundval av i många fall ofullständiga och svårtydbara frågor. I praktiken torde, om förslaget genomföres, beskedet i regel komma att innebära allenast en anvisning till den skattskyldige att i sin deklaration uppgiva de åberopade omständigheterna och därvid framställa de yrkanden, vartill han må anse sig äga fog. En dylik »upplysningsverksamhet» torde icke fylla något behov. Överståthållarämbetet avstyrker därför de sakkunnigas förslag i denna del. Den ifrågavarande upplysningsverksamheten synes böra i stället anförtros åt de lokala taxeringsmyndigheterna; den enklaste och ur många synpunkter lämpligaste formen härför är, att viss eller vissa taxeringstjänstemän på orten står till allmänhetens förfogande för meddelande av muntliga upplysningar i samband med personliga besök.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, som understryker betydelsen för de

skattskyldiga av att kunna få snabba och vederhäftiga upplysningar om vilka inkomster som skall uppges och vilka avdrag som får ske, anser att svar på sådana frågor kan snabbare och med bättre resultat lämnas av lokala myndigheter. Länsstyrelsen fortsätter.

Tanken att för denna upplysningsverksamhet kräva skriftliga förfrågningar är vidare i praktiken ogenomförbar. Den som haft erfarenhet av allmänhetens skrivförmåga torde kunna betyga att skriftliga förfrågningar i stor utsträckning äro så avfattade att svar omöjligt kan lämnas utan inhämtande av närmare förklaringar och preciseringar. Muntliga förfrågningar vid personliga besök, där samtidigt erforderliga kompletterande upplysningar kunna inhämtas, måste uppenbart vara att föredraga.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anför följande.

De möjligheter att begära upplysningar i deklarationsfrågor, som redan stå de skattskyldiga till buds, torde vara fullt tillfredsställande. De skattskyldiga vända sig i stor utsträckning till lokal skattemyndighet och länsstyrelsen för att få råd i deklarationsfrågor, och hos riksskattenämnden kunna de erhålla förhandsbesked i taxeringsfrågor. Tidningarna bedriva en omfattande upplysningsverksamhet i deklarationstider, varjämte myndigheter och organisationer i allt större utsträckning anordna kurser för de skattskyldiga. Det torde vara ganska uppenbart, att de skattskyldiga hellre begagna sig av dessa möjligheter till upplysningar än att vända sig till en central myndighet i huvudstaden.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län erinrar om att en mångfald taxeringsfrågor är av sådan beskaffenhet, att de icke kan utan omfattande och ingående utredning besvaras av en central upplysningsmyndighet.

Besvärssakkunniga yttrar.

Den upplysningsverksamhet, som taxeringsstyrelsen föreslås skola bedriva, kan knappast förväntas bli effektiv. Allmänheten har behov av upplysningar i taxeringsfrågor i huvudsak endast under tiden strax före deklarationernas avgivande. Det synes uteslutet, att en central instans skulle kunna bedriva en så omfattande upplysningsverksamhet att behovet av upplysningar i deklarationstider runt om i landet kunde tillgodoses i tillräcklig utsträckning. Härtill kommer att det i vissa fall skulle bli mycket svårt att draga gränsen mellan upplysning och förhandsbesked. Allmänhetens behov av upplysningar torde bättre tillgodoses av taxeringsavdelningarna, de lokala skattemyndigheterna och taxeringsnämndsordförandena, med vilka allmänheten kan träda i personlig kontakt.

Besvärssakkunniga avvisar även uppfattningen att skattskyldig, som icke utnyttjat denna tänkta upplysningsmöjlighet, skulle bli sämre ställd i bevisningshänseende, om han beginge något misstag.

Även *Svenska sparbanksföreningen* anknyter till sistnämnda konsekvens av förslaget och anför.

Eftersom de sakkunniga åberopa denna upplysningsverksamhet som stöd för den meningen, att brist på kunskap icke längre skall godtagas såsom ursäkt för bristfällighet i deklarationerna, vill föreningen framhålla att de starkaste tvivel måste hysas beträffande de praktiska möjligheterna för de-

klaranterna att inom den begränsade tidrymd som står till buds framställa frågorna och få dem besvarade. Dessutom måste riskerna för missförstånd av de framställda frågornas innebörd och de givna svarens tolkning vara mycket stora. Sparbanksföreningen kan därför icke ansluta sig till vad de sakkunniga i detta hänseende anfört.

I detta sammanhang berör några remissinstanser frågan om hjälp åt de skattskyldiga med deklarationsblanketternas ifyllande.

Kammarrätten anför.

I samband därmed bör upptagas frågan om icke de skattskyldiga som så önska borde erhålla direkt hjälp med deklarationsblanketternas ifyllande. Det vore icke annat än billigt att sådan hjälp lämnades isynnerhet som det icke gärna kan ifrågakomma att ge alla skattskyldiga avdrag vid inkomst-taxeringen för kostnader för upprättande av deklaration, vilket i och för sig vore skäligt. För det allmänna skulle det vara till fördel att lämna de skattskyldiga hjälp i detta hänseende, eftersom man kunde förvänta att deklarationerna härigenom skulle bli riktigare. Hittills har rutinerad personal icke funnits för denna uppgift men de föreslagna konsulenter skulle utan tvivel lämna sig väl för densamma i synnerhet som deras arbetsbörda vid den tiden på året icke skulle utgöra något hinder.

Näringslivets skattedelegation anför liknande synpunkter.

Angående upplysning i interkommunala frågor yttrar *allmänna ombudet hos mellankommunala provningsnämnden*.

Så långt möjligt bör taxeringsintendenterna lämna de skattskyldiga besked exempelvis rörande frågor i samband med bokslut och spörsmål rörande interkommunal fördelning av inkomst. Dessa frågor äro ofta av sådan art att förhandsbesked icke kan lämnas av riksskattenämnden. En sådan upplysningsverksamhet har i betydande omfattning bedrivits hos mellankommunala provningsnämnden och den har medfört minskning av antalet besvär.

Den föreslagna skyldigheten att föra räkenskaper eller andra anteckningar över inkomster och utgifter tillstyrkes i princip av det övervägande antalet remissinstanser, däribland statskontoret, riksräkenskapsverket, flertalet länsstyrelser, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges lantbruksförbund, Svensk industriförening, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation och Sveriges advokatsamfund. Såväl dessa organ som de, vilka ger uttryck för en mera kritisk inställning, förordar emellertid i allmänhet den jämkningen, att anteckningsskyldigheten skall omfatta även jordbrukare.

Mera vittgående ändringsförslag, främst i form av inskränkningar i den föreslagna anteckningsskyldigheten, framföres av kammarrätten, riksskattenämnden, sparbanksinspektionen, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Västernorrlands län, Sveriges akademikers centralorganisation och Svenska livförsäkringsbolags förening.

Huvudsakligen i avstyrkande riktning åter uttalar sig länsstyrelsen i Jönköpings län, 1949 års besvärssakkunniga, Näringslivets skattedelegation, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges grossistförbund.

Till förmån för att anteckningsskyldighet åläggas även jordbrukare anför *länsstyrelsen i Örebro län*.

Det förekommer i stor utsträckning, att jordbrukare säljer produkter av olika slag direkt till konsumenter och till andra jordbrukare. I de fall riktigheten av deklarerade inkomster av detta slag för närvarande ifrågasättes, brukar anteckningar infordras. Om jordbrukarna helt skulle fritagas från anteckningsskyldighet, kan befaras, att vissa jordbruksdeklarationer bli än mer otillfredsställande än för närvarande. Anteckningsskyldighet måste därför i varje fall krävas för sådana jordbrukare utan bokföringsmässig redovisning, som driva försäljning av produkter till andra avnämare än uppköpare av jordbruksprodukter. Det må även framhållas att jordbrukarna redan nu i stor utsträckning föra anteckningar eller enkel bokföring av något slag, varför någon större förändring icke skulle inträda, om skyldigheten härvidlag skulle regleras i taxeringsförordningen. Då det dessutom visat sig, att den ökade kontrollen av inkomstredovisningen medfört, att jordbrukarna ej sällan redovisa utgifter med oriktiga belopp är än mera angeläget, att anteckningsskyldighet förefinnes. Det har också i praktiken visat sig omöjligt att kräva verifikationer för varje utgiftspost, bland annat på grund av att kontantköp ofta förekommer, varvid kvitto ej alltid erhålles.

Länsstyrelsen i Hallands län framhåller att ett mycket stort antal brukare av jordbruksfastighet levererar produkter till privata uppköpare. Erfarenheten visar, att uppköparna icke alltid lojalt fullgör sin uppgiftsskyldighet rörande leverantörerna. Underlåtenhet härutinnan liksom uppköparnas ofta bristfälliga räkenskaper har otvivelaktigt icke sällan sin huvudsakliga grund i ett för uppköpare och säljare gemensamt intresse att undgå beskattning.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län erinrar om att utgiftsverifikationerna vid kontroll av jordbrukares deklarationer ofta befinnes vara i sådant skick, att de icke med tillräcklig grad av säkerhet kan hänföras till visst beskattningsår. Om icke anteckningar förts, föreligger därför risk för att viss utgiftspost kommer att avdragas under två skilda beskattningsår. För att en utgift icke skall avdragas dubbelt, är det således erforderligt, att fortlöpande anteckningar föres.

Föreningen Sveriges taxeringsintendenter föreslår att ett enkelt anteckningssystem för icke bokföringsskyldiga jordbrukare utarbetas under medverkan från jordbrukets organisationer.

Några av de remissorgan som i huvudsak tillstyrker förslaget förordar vissa andra jämkningar och kompletteringar.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser att det hade varit lämpligt om närmare riktlinjer hade kunnat anges för bedömande av den många gånger invecklade frågan om räkenskapernas vitsord vid taxeringen. Länsstyrelsen har i princip inlet att erinra mot bestämmelserna om anteckningsskyldighet

för icke bokföringspliktiga rörelseidkare men påpekar svårigheten för mindre företagare, exempelvis kreaturshandlare, hantverkare och utövare av småindustri, att fullgöra skyldigheten. För dessa kategorier synes knappast samma stränga krav på ordning och reda i anteckningarna kunna uppställas, som när fråga är om fullgörandet av bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen.

Länsstyrelsen i Örebro län framhåller, att anteckningsskyldigheten även synes komma att åvila personer sysselsatta i sådana serviceyrken, där inkomster helt eller delvis uppbäres i form av drickspengar. Hittills har beräkning av sådana inkomster grundats på uppskattning, och i praktiken torde det visa sig svårt för att ej säga omöjligt att genomdriva annan redovisning än den som f. n. tillämpas, d. v. s. 10 procent av serveringssumman.

Med tanke på de svårigheter, som måste komma att uppstå för åtskilliga mindre företagare, vilka icke är bokföringsskyldiga, att fullgöra den föreslagna anteckningsskyldigheten, finner *Skånes handelskammare* det angeläget, att den till densamma knutna bestämmelsen om straffpåföljd slopas eller i varje fall utbytes mot föreskrift om begränsat bötesmaximum.

Kammarrätten uttalar tveksamhet rörande bestämmelsernas utformning. Förslaget biträdades, såvitt angår icke bokföringsskyldiga rörelseidkare, men avstyrkes beträffande övriga icke bokföringspliktiga kategorier. När det gäller jordbrukarna förordas dock anteckningsskyldighet. Kammarrätten anför bl. a. följande.

Förslaget bygger på det klara faktum att det är nödvändigt att den skattskyldige för egen information för noggranna anteckningar om sina inkomster och utgifter. Kammarrätten vill emellertid som sin mening framhålla att man icke torde vinna några stora mål, om denna anteckningsskyldighet genomföres. Det är ej säkert att den som för riktiga anteckningar blir trodd på sina uppgifter. Formellt riktiga anteckningar kunna visa sig vara materiellt oriktiga. Erfarenheten visar att falskdeklaranter ofta ha formellt riktig bokföring. Personer, som uppbära drickspengar, t. ex. servitörer och droskchaufförer, och föra anteckningar över mottagna belopp, torde icke heller efter förslaget genomförande kunna hysa större förhoppningar om att bli trodda på sina uppgifter. Dessa skattskyldiga taxeras nu i regel efter schablon. Deras uppgifter anses icke kunna äga vitsord annat än under särskilda omständigheter. I författningen inskrivna bestämmelser om anteckningsskyldighet kunna ingiva den uppfattningen att i enlighet därmed förda anteckningar skola äga vitsord, vilket sålunda icke synes bli förhållandet. Till detta resultat torde väsentligen bidra den praktiska svårigheten för nyssnämnda kategorier och företagare med verksamhet i mindre skala, såsom gatuförsäljare, rockvaktmästare med flera, att hålla reda på och anteckna varje belopp som inflyter. Möjligheten att förbruka influtna medel för egen del utan att anteckning sedermera sker torde även inverka. Vidare bör framhållas det icke ovanliga bruket att uppräta anteckningar i efterhand.

Även *riksskattenämnden* uttalar att anteckningarna kommer att tillmätas ett överdrivet värde därest skyldighet och påföljd fastslås så hårt som i förslaget ifrågasatts. I verkligheten kan anteckningsskyldighet för alla katego-

rier ej genomföras på det sättet, att dess fullständighet kan få bli avgörande för tilltron till en deklaration. Därför förordas, att bestämmelserna rörande andra än rörelseidkare begränsas till en skyldighet av mera allmän innebörd att sörja för ett tillfredsställande underlag för deklarationens fullgörande.

Överståthållarämbetet förordar att spørsmålet om skyldighet för andra skattskyldiga än rörelseidkare att föra anteckningar om inkomster och utgifter bör upptas till fortsatt utredning. Ämbetet yttrar bl. a.

Anteckningsskyldigheten har i de sakkunnigas förslag utformats så vidsträckt, att den omfattar praktiskt taget alla skattskyldiga och således även jordbrukare, ehuru — inkonsekvent nog — dessa senare i den allmänna motiveringen till sakkunnigförslaget förklarats böra undantagas. Överståthållarämbetet finner det icke välbetänkt att införa en så vidsträckt anteckningsskyldighet, som de sakkunniga föreslagit, och vill i detta sammanhang understryka att, om den ifrågavarande skyldigheten icke begränsas, löper man risken att införa bestämmelser, som av det stora flertalet skattskyldiga icke respekteras, ett förhållande, som det synes särskilt angeläget att undvika på skattelagstiftningens område. Med avseende å flertalet skattskyldiga torde det vara riktigare och lämpligare att i stället för anteckningsskyldighet föreskriva en allmänt formulerad skyldighet att förvara verifikationer och andra handlingar till styrkande av inkomster och utgifter. En särskild ställning intaga sådana skattskyldiga, som uppbära inkomster från allmänheten eller eljest från annan än huvudarbetsgivaren. För många av denna grupp av skattskyldiga skulle anteckningsskyldigheten säkerligen av lätt insedda skäl bli illuorisk ur skattekontrollsynpunkt.

Sparbanksinspektionen anser att de föreslagna bestämmelserna om anteckningsskyldighet är alltför långtgående och detaljerade. Föreskrifterna angående den som driver rörelse, med vars utövande icke följer bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen, innebär i sak att han ålägges sådan bokföringsskyldighet. Vid sådant förhållande förefaller det vara riktigare att utöka bokföringsskyldigheten enligt bokföringslagen för att även tillgodose behovet av taxeringskontroll i stället för att införa samma bokföringsskyldighet i taxeringsförordningen.

Svenska livförsäkringsbolags förening, som tillstyrker i princip, anser att bestämmelserna om anteckningsskyldigheten ger nytt och utvidgat innehåll åt bokföringsskyldigheten och därför bör beslutas i den ordning som är stadgad för civillag. Det gäller här så viktiga nya ålägganden för stora grupper av medborgare, att lagrådet bör höras. Att införa sådana skyldigheter enbart genom bestämmelser i en taxeringsförordning synes därför redan av formella skäl uteslutet.

Förslaget att skattskyldig, som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosatt den ifrågasatta bokförings- eller anteckningsskyldigheten eller skyldigheten att förvara för en kontroll av inkomstberäkningen erforderliga handlingar, skall underkastas s k ö n s t a x e r i n g, om han ej förebringar tillfredsställande utredning till grund för inkomstens beräkning, har väckt gensagor hos några remissinstanser.

Riksförbundet landsbygdens folk anser att den skönsmässiga taxeringen icke är tillfredsställande preciserad och att förutsättningarna för dess tillämpning är oklara. Förbundet yttrar vidare.

Det torde därför, med den utformning stadgandet fått, föreligga betydande risk för att i många fall en skönstaxering kommer att utfalla till den skattskyldiges nackdel på ett materiellt oriktigt sätt. I en sådan situation torde med det sätt, varpå bevisbördan fördelats, den skattskyldige överhuvud sakna möjligheter till rättelses vinnande. Detta kan icke vara tillfredsställande. Förslaget om skönsmässig taxering måste därför avstyrkas.

Sveriges lantbruksförbund anser att förslaget på denna punkt lägger i taxeringsmyndigheternas hand synnerligen stora möjligheter till ingripande även i de fall, då en förhållandevis obetydlig försummelse eller ett ringa förbiseende i fråga om bokföringen visats föreligga. Möjligheten för en skattskyldig att motbevisa taxeringsmyndigheternas uppfattning synes i praktiken bli i det närmaste obefintlig.

Svensk industriförening motsätter sig på det bestämdaste förslaget, som säges ge utrymme för administrativt godtycke. Kautschukbestämmelser bör icke fastställas, och den skönsmässiga taxeringen har redan inom nuvarande snävare gränser missbrukats.

Liknande synpunkter anföres av *Skånes handelskammare*.

Näringslivets skattedelegation framhåller att förslagets utformning ställer en skattskyldig, som även i endast ringa mån brustit i den föreskrivna anteckningsskyldigheten, i väsentligt sämre ställning i en eventuell taxeringsprocess än den, vars anteckningar är formellt oklanderliga. Författningsbestämmelserna bör därför under alla förhållanden omformuleras så, att företeende av formellt oklanderliga anteckningar icke tillerkännes sådan avsevärd betydelse i bevisningshänseende som enligt förslaget.

Sveriges köpmannaförbund anser att i rättssäkerhetens intresse skönstaxering endast bör tillgripas i nödfall. Förbundet framkastar tanken på att särskilda sakkunniga, utsedda av större fack- och branschorganisationer, samråder med taxeringsmyndigheterna, innan skönstaxeringar fastställs.

Länsstyrelserna i Kalmar och Blekinge län uttalar, att skönstaxering liksom hittills bör kunna åsättas oavsett huruvida uppsåt eller oaktsamhet förelegat, enär skönstaxering ej bör ha karaktär av straff för försummelse utan måste tillgripas i de fall, då en någorlunda riktig taxering ej kan åvägbringas på annat sätt.

Å andra sidan efterlyser *länsstyrelsen i Kalmar län* riktlinjer angående den skattskyldiges utredningsskyldighet för undgående av skönstaxering.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län påpekar att skattskyldiga, som blivit skönstaxerade, torde komma att uppfatta skönstaxeringen som en form av bestraffning. Länsstyrelsen befarar att bestämmelserna om anteckningsskyldighet och skönstaxering kan komma att skrämma många till att underlåta lämna deklaration överhuvud taget, då påföljden — skönstaxering — blir densamma hur de än förfar.

De uttalanden i avstyrkande riktning, som göres i några yttranden, grundas i huvudsak på samma skäl som de förut redovisade ändringsförslagen.

Länsstyrelsen i Jönköpings län uttalar sålunda, att de föreslagna bestämmelserna är alltför detaljerade och rigorösa och även i övrigt kan ge anledning till bestämda erinringar. Därest bestämmelser av denna art anses böra intas i taxeringsförordningen, anser länsstyrelsen en grundlig omarbetning nödvändig.

1949 års besvärssakkunniga erinrar om att bestämmelserna i bokföringslagen om bokföringsskyldighet tillkommit huvudsakligen i borgenärernas intresse men att även skatteintressena därvid uppmärksammas och vunnit visst beaktande. Besvärssakkunniga fortsätter.

Under sådana omständigheter synes det osystematiskt att nu i taxeringsförordningen intaga bestämmelser, som dels närmare precisera bokföringslagens regler om sättet för bokföringsskyldighetens fullgörande, dels ålägga nya grupper skyldighet att föra räkenskaper eller anteckningar om inkomster och utgifter. En närmare samordning av bestämmelserna i de båda författningarna torde därför böra komma till stånd. Ur nu angivna synpunkter synes det också vara mindre tillfredsställande att i taxeringsförordningen regler upptagas som bemyndiga en administrativ myndighet — riksskatte-nämnden — att lämna anvisningar om bokföringsskyldighetens fullgörande.

Enligt *Näringslivets skattedelegation* är det med hänsyn till de i hög grad skiftande kvalifikationerna hos de skattskyldiga, som inbegripes i de föreslagna stadgandena om anteckningsskyldighet och de olikartade förhållanden, varunder de utövar den inkomstgivande verksamheten, ägnat att väcka starka betänkligheter att i en skatteförfattning införa bestämmelser av detta innehåll.

Delegationens yttrande på denna punkt utmynnar i följande.

Frågan bör under alla förhållanden bli föremål för en mera allsidig belysning och utredning än de skattelagssakkunniga presterat, innan något förslag i ämnet framlägges för riksdagen. Om det för åstadkommande av en effektivare taxering befines nödvändigt att i viss utsträckning införa bestämmelser av ovan angivna innebörd, synes särskilt böra tagas under omprövning, i vilken utsträckning skattskyldiga, för vilka anteckningsskyldigheten skulle verka särskilt betungande och svår att fullgöra, böra undantagas därifrån. Den stora massan jordbrukare är enligt vår bestämda uppfattning icke att hänföra till denna kategori.

Sveriges köpmannaförbund anser att förslaget är omöjligt att genomföra i praktiken. Förbundets medlemmar, som samtliga är bokföringspliktiga enligt bokföringslagen, fullgör trots utbildnings- och upplysningsarbete stundom sin skyldighet på ett bristfälligt sätt. Svårigheterna kan då väntas bli avsevärt större för andra kategorier, som ofta saknar dessa förutsättningar. Serveringspersonal och chaufförer bör undantagas. Man måste akta sig för att öva större våld än nöden kräver. I stor utsträckning torde ökad upplysning från myndigheternas sida samt samarbete med branschorganisationer kunna leda till önskad förbättring i rådande förhållanden. Riksskattenämnden torde kunna utföra ett för alla parter gagnarikt arbete.

Sveriges grossistförbund anför bl. a. att förslaget, som i princip omfattar varje skattskyldig i vårt land, måste betraktas som verklighetsfrämmande och grundat på en betydande överskattning av det svenska folkets förmåga och beredvillighet att vare sig för sig själv eller än mindre för någon annan dag för dag skriftligen redovisa inkomster och utgifter.

De föreslagna reglerna om ö k a d u p p g i f t s s k y l d i g h e t till ledning för egen taxering har i allmänhet fått ett gynnsamt mottagande vid remissbehandlingen. Förslagen har emellertid upptagits till samlad bedömning endast i ett fåtal yttranden; uttalandena har härvid i huvudsak varit tillstyrkande. Sådana uttalanden göres av länsstyrelsen i Stockholms län, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges köpmannaförbund och Svensk industriförening. Förslaget om ökad uppgiftsskyldighet för rörelseidkare och vissa jordbrukare tillstyrkes även i princip av riksskattenämnden, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Uppsala, Blekinge, Älvsborgs, Västmanlands och Gävleborgs län.

Riksskattenämnden, Sveriges akademikers centralorganisation och Sveriges köpmannaförbund varnar emellertid för att ålägga de skattskyldiga en alltför betungande uppgiftsskyldighet. Liknande uttalanden göres av åtskilliga andra remissorgan i anslutning till särskilda bestämmelser.

Sveriges akademikers centralorganisation anför.

Av icke oväsentlig betydelse är de sakkunnigas i detta sammanhang framlagda förslag att ge deklarationsblanketterna en sådan avfattning som gör dem bättre ägnade att ligga till grund för taxeringen. Härvid bör således hänsyn tagas även till rörelseidkare som icke är bokföringspliktiga. Ett underlättande för dem att riktigt ifylla blanketterna måste samtidigt leda till en minskning i myndigheternas behov av kompletterande uppgifter för taxeringen. De nuvarande beskattnings- och taxeringsbestämmelserna är redan så komplicerade och stundom svårtolkade att de ofta förorsakar den enskilde betydande besvär och även kostnader för anlitan av sakkunnigt biträde. Det är då av vikt att kraven från det allmännas sida i här angivet hänseende icke sättes så höga att de kommer att bli en kännbar belastning.

Utöver vad nu sagts har man i yttrandena huvudsakligen uppehållit sig vid särskilda detaljbestämmelser.

Bland de föreskrifter, som tilldragit sig särskilt intresse, må nämnas stadgandet mot skatteflykt i 17 § 2 mom. Förslaget avstyrkes i denna del av så gott som alla remissorgan, som ingått på densamma. Härvid har i allmänhet anförts, att bestämmelsen är oklar och skulle bereda avsevärda svårigheter i tillämpningen. Det framhålles vidare, att stadgandet icke skulle komma att få praktisk betydelse. Gränsen mellan lojala åtgärder och skatteflyktstransaktioner anses även svår att draga.

1953 års *skatteflyktskommitté* uttalar bl. a., att det knappast synes förenligt med principerna för deklarationsförfarandet att ålägga de skattskyldiga att i de deklarerade beloppen inräkna inkomster, som de anser vara icke skattepliktiga och som måhända icke är det.

Åtskilliga yttranden ingår, såsom nyss antytts, på den i 18 § stadgade ökade uppgiftsskyldigheten för rörelseidkare och vissa jordbrukare.

Att deklaration för skattskyldig, som fört räkenskaper, skall innehålla uppgift om huru värdesättning av in- och utgående lager samt fordringar skett, om avsättningar till fonder och stiftelser och om belopp som vid inkomstberäkningen avdragits såsom rese- och representationskostnader, i den mån sådant belopp icke upptagits å kontrolluppgift för anställd, till vilken beloppet utgivits, anser *länsstyrelsen i Uppsala län* utgöra betydelsefulla nyheter. Alltför ofta har, tillägger länsstyrelsen, bristande uppgifter i dessa avseenden medfört för låg taxering.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län hälsar förslagen med tillfredsställelse och påpekar, att skriftväxlingen med de skattskyldiga därigenom skulle kunna begränsas avsevärt.

Riksskattenämnden finner med hänsyn till erfarenheterna från taxeringsarbetet de föreslagna bestämmelserna i 18 § behövliga och ägnade att minska det antal förfrågningar, som nu i stor utsträckning göres för komplettering av uppgifterna i deklarationsblanketten. Vid flera tillfällen — bl. a. i samband med fall som prövats av riksdagens justitieombudsman — har det visat sig önskvärt, att uppgiftsskyldigheten i dessa hänseenden regleras i författningssväg; uppgifterna torde lämpligen böra upptagas å deklarationsformulären 7 a och 8 a. De specifikationer, varom här blir fråga, kan emellertid i vissa fall vara mycket omfattande och kräva ett stort arbete av den skattskyldige. Ibland kan det också vara uppenbart att arbetet därmed icke står i proportion till den nytta man kan ha av uppgifterna i taxeringen. Riksskattenämnden föreslår därför att bestämmelserna i denna paragraf kompletteras med en allmän föreskrift om att för sådana särskilda fall, då den skattskyldige icke kan lämna uppgifterna utan betydande arbete, han skall äga att i stället påfordra att de inhämtas ur hans bokföring.

Sveriges köpmannaförbund anför.

Tanken, att rörelsebilagan skulle göras mera specificerad för rörelseidkare, vilkas räkenskaper avslutas med vinst- och förlustkonto, finner förbundet i princip riktig med hänsyn till att motsvarande uppgifter redan nu i mycket stor utsträckning infordras genom särskilda anmaningar. Förbundet vill dock framhålla angelägenheten av att uppgiftsskyldigheten begränsas på rimligt sätt, så att man icke ålägger de skattskyldiga utredningar, som gälla bagatellbelopp eller uppenbarligen äro av ringa betydelse. Man borde genom enkla frågor i formuläret kunna sälla bort sådana fall, som annars äro ägnade att irritera.

Näringslivets skattedelegation hemställer, att 18 § förtydligas i olika hänseenden, bl. a. så att därav klart framgår att specifikation icke skall lämnas. Vidare yrkas, att då specifikation infordras genom anmaning, den skattskyldige skall anses ha hörsammat anmaningen, om han inom däri föreskriven tid meddelat, att upprättandet av specifikation skulle medföra betydande arbete.

I övrigt föreligger beträffande 18 § flera förslag om jämkningar och kompletteringar. Punkten 9 — uppgift om räkenkaperna förts enligt gällande författningar och om eventuella avvikelser därifrån — har väckt gensagor hos riksskattenämnden, länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län, Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer, Sveriges lantbruksförbund, Näringslivets skattedelegation och Sveriges köpmannaförbund.

Riksskattenämnden framhåller, att bestämmelsen i stort sett skulle vara verkningslös i praktiken.

Överståthållarämbetet åter förordar en utvidgning på det sätt, att vad i författningsrummet sägs om verifikation av inkomsterna även skall gälla utgifterna.

Stadgandet i 23 § 1 mom. om uppgiftsskyldighet beträffande intäkter som uppgivits efter uppskattning samt om disposition av vissa medel, som icke upptagits som skattepliktig inkomst, tillstyrkes av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Uppsala län men har mött erinringar i åtskilliga remissyttranden, däribland de som avgivits av kammarrätten, länsstyrelserna i Östergötlands och Kalmar län, Sveriges lantbruksförbund och Näringslivets skattedelegation.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser, att bestämmelsen, därest den efterlevs, är värdefull ur kontrollsynpunkt.

Kammarrätten åter finner, att bestämmelserna är omöjliga att efterleva och vänder sig särskilt emot att uppgift skall lämnas huruvida intäkt, som icke utgör naturaförmån, uppgivits efter uppskattning. Ett jakande svar på en fråga härom skulle medföra risk för skönstaxering.

Bestämmelsen om anmaning i 23 § 2 mom. har i allmänhet biträtts i de yttranden som ingått på densamma.

Länsstyrelsen i Uppsala län erinrar om att myndigheterna med stöd av denna bestämmelse kan vid s. k. kontantberäkningar infordra mera detaljerade uppgifter om skattskyldigs levnadskostnader. Länsstyrelsen fortsätter.

Tveksamhet har tidigare rått om i vilken utsträckning uppgifter om skattskyldigs levnadskostnader av olika slag kunde begäras. Det är emellertid tydligt, att där utförligare uppgifter om levnadskostnader infordras, begäran härom får ske med omdöme och efter diskretionär prövning. Givetvis få inga andra uppgifter begäras än sådana, som äro av betydelse för taxeringskontrollen. Erfarenheten har emellertid visat, att utan tillgång till tämligen detaljerade uppgifter tillräckligt underlag för ett sakligt bedömande av levnadskostnaderna saknas och därmed även en säker grund för en riktig taxering i de många fall, där taxeringen måste fastställas med ledning av levnadskostnaderna.

Uttalanden i samma riktning göres av *länsstyrelserna i Östergötlands och Kristianstads län* samt *Näringslivets skattedelegation*.

Länsstyrelsen i Kalmar län finner att stadgandet synes vara alltför vagt

formulerat och synes av en omdömeslös taxeringstjänsteman kunna missbrukas till att avfordra skattskyldig uppgifter, omfattande praktiskt taget hela hans livsföring.

Likaså finner 1949 års besvärssakkunniga, att bestämmelsen är alltför vittgående.

Länsstyrelsen i Blekinge län och Sveriges lantbruksförbund uttalar sig för att genom anmaning infordrade uppgifter allttjämt bör kunna lämnas muntligen.

Departementschefen

Innan jag övergår att behandla de sakkunnigas förslag om åtgärder i syfte att ernå bättre deklarationer och ökade möjligheter till kontroll av dessa, vill jag erinra om de sakkunnigas uttalande att förenklade beskattningsregler för stora grupper av skattskyldiga kan från förevarande synpunkter vara av icke obetydligt värde. Många deklarationer kan därigenom i detaljhänseenden bli riktigare och de i praktiken ofta förekommande tvisterna rörande mer bagatellartade belopp undslippas. Att detta i sin mån skapar förutsättningar för taxeringskontrollens inriktning i mer väsentliga hänseenden är uppenbart. Visserligen är inte utan vidare klart att de befattningshavare, som nu utför granskningsarbetet inom löntagardistrikt o. likn., kan utnyttjas för andra och mer kvalificerade uppgifter. Men ett visst utrymme skapas för mer angeläget kontrollarbete, nämligen genom att behovet av arbetskraft för granskning av skattskyldiga med enklare inkomst- och utgiftsförhållanden minskar.

I proposition nr 59 till innevarande års riksdag har framlagts förslag till vissa förenklingar i antytt hänseende. Som i nämnda proposition närmare utvecklats får de framförda förslagen betecknas som ett första steg på vägen mot en sådan reform. Jag angav därvid även hur det fortsatta reformarbetet på nämnda område lämpligen syntes kunna bedrivas. Jag vill här blott understryka, att även om en effektivisering av taxeringskontrollen åstadkommes, detta inte utgör något skäl mot att i varje sammanhang, där fråga uppkommer om ändrade materiella skatteregler, bevaka intresset av enkla regler för de stora grupperna av inkomsttagare.

Jag övergår så till de ifrågasatta åtgärderna i syfte att erhålla ett bättre deklarationsmaterial.

För att en riktig deklaration skall kunna upprättas, måste den skattskyldige vid deklarationstillfället ha ett tillfredsställande underlag för sina uppgifter. Har den skattskyldige uppburit andra inkomster än sådana, varom han erhållit underrättelse på löneuppgift el. likn. från arbetsgivaren, ligger det i sakens natur att han icke alltid kan ur minnet uppge dessa inkomster riktigt och fullständigt. Detsamma gäller i fråga om omkostnader. Behovet av räkenskaper, anteckningar eller annat underlag är

7 — Bihang till riksdagens protokoll 1955. 1 saml. Nr 160

emellertid olika alltefter omständigheterna. Medan exempelvis en större rörelseidkare för sin deklaration behöver en ordnad bokföring av åtminstone den omfattning som föreskrives i bokföringslagen, kan det i andra fall vara tillräckligt att den skattskyldige samlar postgirotalonger, avräkningsnotor o. dyl. och eventuellt kompletterar dessa med kontinuerliga anteckningar. Behov av att föra särskilda anteckningar och bevara verifikationer o. likn. är mest påtagligt när det gäller rörelseidkare utan ordnad bokföring och många jordbrukare. Men sådant behov kan även föreligga beträffande andra kategorier av skattskyldiga, t. ex. handelsresande med omkostnader för resor, hotell, representation m. m.

I gällande rätt saknas uttryckliga bestämmelser om anteckningsskyldighet. Det förutsattes emellertid att skattskyldiga, på vilka bokföringslagen eller förordningen om skyldighet för vissa jordbrukare att föra räkenskaper är tillämpliga, har sina räkenskaper ordnade i överensstämmelse med vad i nämnda författningar föreskrives. Därutöver torde en viss anteckningsskyldighet få anses följa av den allmänna skyldigheten att avge självdeklaration med tillbörlig omsorg. I mål om ansvar för vårdslös deklaration kan den skattskyldiges sätt att sörja för att underlag finnes för deklarationen bli av betydelse för bedömande om han i avsevärd mån åsidosatt tillbörlig aktsamhet.

De sakkunniga har föreslagit att en vidsträckt anteckningsskyldighet åläggas de skattskyldiga. Sådan skyldighet skulle i första hand stadgas generellt för rörelseidkare. Bokföringsskyldiga rörelseidkare skulle ha sina räkenskaper så förda att de kunde läggas till grund för deklarationen. För övriga rörelseidkare skulle föreskrivas en anteckningsskyldighet, som i viktiga hänseenden skulle vara densamma som enligt bokföringslagen och bl. a. omfatta dagliga anteckningar om inkomster och utgifter. Skyldighet att dag för dag anteckna inkomster skulle vidare föreligga för den som innehar tjänst, uppdrag eller anställning på grund varav han uppbär inkomster från allmänheten eller eljest från annan än arbetsgivaren. Även annan deklara-tions- eller uppgiftsskyldig skulle föra anteckningar om inkomster och utgifter, såvida han icke på annat sätt sörjer för tillfredsställande deklara-tionsunderlag. Anteckningsskyldighet skulle enligt motiven dock icke åvila jordbrukare i allmänhet; beträffande dessa anser de sakkunniga att tillfredsställande kontroll i stället borde åstadkommas genom att ålägga uppköpare av jordbruks- och skogsprodukter vidgad uppgiftsskyldighet.

Såsom viktigaste sanktion mot brister i anteckningsskyldighetens fullgörande föreslår de sakkunniga att den skattskyldige underkastas sköns-taxering.

För att främja det uppställda syftet, ett riktigare fullgörande av deklara-tionsplikten, kan även enligt min mening vissa skäl åberopas för en lagstadgad skyldighet att föra alla de anteckningar, som erfordras för att

kunna fullgöra denna skyldighet. Vissa skäl kan också anföras för en så vidsträckt anteckningsskyldighet som den i de sakkunnigas författningsförslag upptagna. Att jag likväl ställer mig tveksam inför förslaget sådant det av de sakkunniga utformats sammanhänger med följande.

En så omfattande anteckningsskyldighet som den föreslagna torde, såsom påpekats i flera remissyttranden, i praktiken icke kunna upprätthållas. Enligt förslaget skulle exempelvis droskchaufförer, serveringspersonal och andra som uppbär drickspengar vara pliktiga att dag för dag anteckna influtna belopp. Utan kontinuerliga anteckningar kan sådana skattskyldiga visserligen inte upprätta en korrekt deklaration. Likväl måste man fråga sig om något resultat av värde skulle vinnas genom en lagstadgad anteckningsskyldighet för dessa fall. Såsom redan nu gäller i praktiken måste man nog även för framtiden räkna med att taxeringen i dessa fall i allmänhet får ske jämlikt vissa schablonmetoder. Detta innebär självfallet inte att en nu avsedd skattskyldig, som haft större inkomst än vad den generella schablonregeln bygger på, äger rätt att kräva taxering enligt denna regel. Kan med fog antagas att inkomsten varit högre, får den skattskyldige vara beredd att med företeende av anteckningar eller annorledes försöka styrka sina uppgifters riktighet. Men att för samtliga de nu avsedda fallen stadga en obligatorisk anteckningsskyldighet synes mig meningslöst och — i den mån denna skyldighet överhuvud iakttages — i många fall inbjuda till oriktiga anteckningar.

När det sedan gäller den stora gruppen av skattskyldiga, alltså löntagare, är ju läget det att deras inkomst av arbetsanställning i det övervägande antalet fall skall uppgivas av arbetsgivarna till taxeringsmyndigheterna, i samband varmed de skattskyldiga regelmässigt får en avskrift av uppgiften. En anteckningsskyldighet för dessa fall skulle vara av värde för den skattskyldige dels i och för kontroll av att något misstag från arbetsgivarens sida inte föreligger vid löneuppgiftens lämnande och dels för de fall då den anställda inte fått någon avskrift av löneuppgiften. Detta är emellertid inte tillräckliga skäl för en generell, av hänsyn till taxeringskontrollen motiverad anteckningsskyldighet. Då en sådan skyldighet, i den mån den inte skulle för den skattskyldige framstå som så meningslös att han därför inte iakttog den, skulle kunna bli med hänsyn till omständigheterna ganska betungande, kan jag inte heller för dessa fall förorda en obligatorisk anteckningsskyldighet.

Bland den stora massan av arbetstagare med i och för sig enkla inkomstförhållanden finnes emellertid även de beträffande vilka löneuppgifter inte ifrågakommer. Det kan vara fråga t. ex. om skattskyldiga med korta anställningstider hos olika arbetsgivare eller med kortvarigare bisysslor vid sidan av den huvudsakliga anställningen eller om läkare i allmän tjänst som uppbär tjänsteinkomst annorledes än direkt från arbetsgivaren. Med dessa fall är att jämföra sådana där väl intäkternas redovisning och

kontrollen därav inte erbjuder något problem men där den skattskyldige successivt under året haft avdragsgilla omkostnader, ofta sammansatta av många olika poster. I de nu antydda fallen är ofta kontinuerligt förda anteckningar en given förutsättning för en riktig deklaration. För dessa fall skulle även kunna övervägas en i lag föreskriven anteckningsskyldighet.

Vad särskilt angår jordbrukarna är läget visserligen det att, som även framgår av de sakkunnigas motiveringar, inkomsterna i mycket låter sig väl kontrollera. I andra hänseenden är läget likväl inte annorlunda att bedöma för många jordbrukare än för rörelseidkare och fria näringsutövare. Utan ordentliga anteckningar kan i sådana fall en riktig deklaration inte göras. Även för åtskilliga jordbrukares och rörelseidkares vidkommande skulle alltså kunna övervägas lagstadgad anteckningsskyldighet.

Det sagda visar enligt min mening att det kunde vara motiverat med en uttrycklig anteckningsskyldighet i åtskilliga fall men även att övervägande skäl talar mot en sådan skyldighet för det stora flertalet skattskyldiga. Att i en författningsbestämmelse urskilja dessa fall är förenat med svårigheter, kanske omöjligt. Även med ett relativt utförligt stadgande skulle för många ingalunda stå klart huruvida de var underkastade en sådan skyldighet eller ej. Osäkerhet skulle vidare som en konsekvens härav uppkomma i många enskilda fall, huruvida de rättsverkningar skulle inträda, som — för att det skulle vara någon mening med den angivna skyldigheten — måste förknippas med underlåtenhet att iakttaga vad som föreskrivits.

Härtill kommer följande synpunkter. Den omständigheten att formellt korrekta inkomst- och utgiftsanteckningar förts och på begäran företes kan i och för sig inte ge vitsord åt riktigheten av en avlämnad deklaration. Endast om de förda anteckningarna är till sitt innehåll riktiga skulle detta bli fallet. En skattskyldig, som företett anteckningar, måste alltså finna sig i att dessa till sitt innehåll kontrolleras och av honom i möjligaste mån styrkes. Oriktiga anteckningar är i och för sig inte bättre än inga anteckningar alls.

Detta visar att ytterligare invändningar kan riktas mot ett krav på en obligatorisk anteckningsskyldighet med därtill knutna rättsverkningar.

För egen del anser jag att lösningen bör sökas efter följande linje.

Man synes böra anknyta till den skyldighet att hålla reda på inkomster och avdragsgilla utgifter, som redan nu i realiteten föreligger, och genom uttryckliga bestämmelser inskräpa och något vidga densamma. Sålunda bör i viss anslutning till vad nu gäller fastslås, att de skattskyldiga skall i skäligen omfattning genom räkenskaper, anteckningar eller på annat lämpligt sätt sörja för att underlag finnes för deklarationsplikten behöriga fullgörande och för kontroll av de lämnade uppgifterna. Härigenom inskräpes, att den i skattestrafflagen straffsanktionerade skyldigheten att med tillbörlig omsorg fullgöra deklarationsplikten även innefattar att upprätta och bevara ett godtagbart underlag för deklarationen. I det sagda ligger

även att om en skattskyldig i nämnvärd omfattning uppburit andra inkomster än från arbetsgivare, som är skyldig lämna löneuppgift, han bör genom fortlöpande anteckningar om inkomsterna, genom förvaring av verifikationer och därmed jämförliga handlingar eller på annat lämpligt sätt sörja för ett tillfredsställande underlag för deklarationen. Detsamma bör gälla utgifter, för vilka avdrag yrkas i deklarationen. Anteckningarna och handlingarna bör bevaras för att kunna ställas till förfogande vid taxeringskontrollen.

Det här ifrågasatta stadgandet får bl. a. betydelse på det sätt att en skattskyldig, som iakttagit bestämmelsen, intager en gynnsammare position gentemot taxeringsmyndigheterna än den som underlåtit att göra detta. Den omständigheten att den skattskyldige kan uppvisa formellt oklanderliga anteckningar bör visserligen icke hindra taxeringsmyndigheterna att pröva anteckningarnas riktighet och i förekommande fall med avvikelser från deklarationen söka åstadkomma en materiellt riktig taxering. Anteckningarnas förekomst kan emellertid vid denna prövning innebära en viktig omständighet som talar till förmån för att uppgifterna i deklarationen är riktiga. Bestämmelsen ger vidare taxeringsmyndigheterna särskild anledning att i förekommande fall efterfråga och granska underlaget för de deklarationer det här gäller, och den skattskyldige har att räkna med sådana förfrågningar från myndigheternas sida. Den som då inte kan uppvisa anteckningar eller annat material, som skäligen borde ha förelegat såsom underlag, kommer därvid i ett avgjort sämre läge.

Ytterligare synes i författningstexten böra erinras om den skyldighet att föra räkenskaper som följer av bokföringslagen och förordningen om skyldighet för vissa jordbrukare att föra räkenskaper såsom underlag för taxering. Därigenom understrykes att dessa räkenskaper bör föras på sådant sätt att de ger ledning för upprättande av en riktig deklaration.

Utformas bestämmelserna om anteckningsskyldighet på angivet sätt, kommer frågan om skönstaxering i ett annat läge än i sakkunnigförslaget.

Särskilda bestämmelser om skönstaxering saknas visserligen i taxeringsförordningen. Att skönstaxering likväl understundom tillgripes och måste tillgripas, nämligen då tillförlitliga uppgifter saknas om den skattskyldiges inkomst, ligger i sakens natur och följer av taxeringsmyndigheternas allmänna skyldighet att söka åstadkomma en i möjligaste måtto likformig och rättvis taxering.

I likhet med de sakkunniga finner jag, att uttryckliga bestämmelser om skönstaxering bör införas. Därigenom blir på ett tydligare sätt markerat för de skattskyldiga angelägenheten av korrekta uppgifter och nödvändigheten av att i förekommande fall föra och bevara erforderliga anteckningar eller på annat sätt sörja för ett tillfredsställande underlag för deklarationen. Skönstaxering bör emellertid icke såsom i de sakkunnigas förslag uppställas såsom en sanktion för uppsåtligt eller oaktsamt åsido-

sättande av bokförings- eller anteckningsskyldighet eller skyldighet att förvara handlingar och för övrigt icke heller anknytas till brister av mer formell art. Å ena sidan bör rätten att använda skönstaxering vara oberoende av om uppsåt eller oaktsamhet kan antagas föreligga. Å andra sidan bör försummelser från den skattskyldiges sida icke medföra att skönstaxering tillgripes, om den skattskyldiges inkomster ändå kan beräknas med tillbörlig noggrannhet på grundval av föreliggande material. Skönstaxeringen innebär en utväg, som bör tillgripas när inkomsterna icke kan beräknas på annat sätt. Syftet med skönstaxeringen får i och för sig självfallet inte vara annat än att söka uppnå det från materiell synpunkt riktigast möjliga taxeringsresultatet. I enlighet härmed bör utsägas i författningstexten, att skönstaxering skall åsättas till belopp, som med hänsyn till föreliggande omständigheter såsom verksamhetens art och omfattning finnes skäligt.

Jag förordar, att bestämmelser om anteckningsskyldighet och om skönstaxering med här angivet innehåll införes. Bestämmelserna synes lämpligen kunna upptas i den nuvarande taxeringsförordningen i två nya paragrafer, betecknade 57 a § och 57 b §.

För att göra deklarationerna bättre ägnade att ligga till grund för taxeringen föreslår de sakkunniga en väsentligt vidgad uppgiftsskyldighet för de skattskyldiga. Förslagen går i första hand ut på att deklarationerna, särskilt bilagorna för rörelse och jordbruk, fullständigas i olika hänseenden. Förslagen har vid remissbehandlingen nästan undantagslöst godtagits i princip, ehuru jämkningar förordas i åtskilliga detaljer.

För egen del finner jag i likhet med de sakkunniga att väsentliga fördelar kan vinnas, bl. a. i form av minskad skriftväxling mellan myndigheterna och de skattskyldiga, om de sakkunnigas förslag genomföres, och jag finner mig i huvudsak kunna biträda detsamma. Beträffande de olika detaljspörsmålen torde jag få återkomma i specialmotiveringen. Vissa frågor av mera principiell innebörd torde emellertid få beröras här.

Talrika gensagor har vid remissbehandlingen anförts mot den i förslaget upptagna bestämmelsen till förhindrande av skatteflykt. Frågan om åtgärder mot skatteflykt är i första hand ett spörsmål på den materiella skattelagstiftningens område, och detta spörsmål utredes för närvarande av 1953 års skatteflyktskommitté. Innan denna utredning färdigställts torde inte böra ifrågakomma att upptaga särskilda stadganden i ämnet i taxeringsförordningen.

De sakkunniga har föreslagit, att deklarationerna skall innehålla uppgift, huruvida intäkt, som icke utgör värde av naturaförmån, helt eller delvis uppgivits efter uppskattning. Uppgift skulle vidare lämnas om vissa belopp, som den skattskyldige disponerat för levnadskostnader m. m. och som icke upptagits som skattepliktigt inkomst. Även på denna punkt har

åtskilliga invändningar framförts. Ehuru det självfallet är önskvärt att taxeringsmyndigheterna erhåller upplysning i angivna hänseenden, torde det i praktiken möta svårigheter att upprätthålla bestämmelser beträffande uppgiftsskyldighet härom utan anmaning. Med hänsyn härtill finner jag mig, i varje fall i nu aktuella sammanhang, icke kunna förorda förslaget i denna del.

De föreslagna bestämmelserna om *a n m a n i n g* ansluter sig nära till de nu gällande. Ändring föreslås i huvudsak endast därutinnan att det uttryckligen angives att anmaning skall kunna avse jämväl sådana upplysningar, som är av betydelse för en mera allmän kontroll av deklarationens riktighet, varmed åsyftas bl. a. uppgift om skattskyldigs levnadskostnader. Befogenhet att infordra sådana uppgifter torde föreligga redan nu, men jag finner i likhet med de sakkunniga lämpligt att uttrycklig bestämmelse härom finnes. Mot den utformning bestämmelsen erhållit i de sakkunnigas förslag har jag i princip icke någon erinran. Såsom påpekats vid remissbehandlingen bör emellertid denna befogenhet utnyttjas med omdöme och urskillning, så att opåkallade undersökningar av enskildas privatliv icke äger rum.

En jämkning i sakkunnigförslaget synes böra ske på det sätt att infordrade uppgifter efter myndigheternas beprövande alltjämt skall kunna lämnas muntligen.

Bland övriga i sakkunnigförslaget upptagna åtgärder för att främja ett riktigare fullgörande av deklarationsplikten må slutligen nämnas den *u p p l y s n i n g s v e r k s a m h e t* som skulle tillkomma den föreslagna taxeringsstyrelsen. Nämda förslag äger nära samband med de organisatoriska frågor som, enligt vad jag omtalat i annat sammanhang, hänskjutits till särskilda sakkunniga. Anledning saknas därför att nu ingå på detta förslag.

Uppgifter till ledning vid annans taxering

De sakkunniga

I betänkandet framhålles, att ett effektivt medel att bereda möjlighet för taxeringsmyndigheterna att kontrollera deklarationernas inkomstuppgifter är att ålägga vederbörande utbetalare att årligen *u t a n a n m a n i n g* avlämna uppgifter om gjorda utbetalningar eller eljest gottgjorda förmåner av beskaffenhet att i mottagarens hand utgöra skattepliktig inkomst. Emellertid lämpar sig denna form av taxeringskontroll av praktiska skäl endast för kontroll av deklarationer från sådana skattskyldiga, som uppbär sin inkomst endast från ett eller ett fåtal olika håll. Där så ej är fallet, kan uppgiftsplikten bli alltför betungande för de uppgiftsskyldiga och det inkommande materialet alltför stort eller svårhanterligt för att lämpligen kunna utnyttjas vid kontrollen. Att införskaffa omfattande material, varav endast en del kan komma till användning vid vissa stickprovsundersök-

ningar, torde icke vara praktiskt. I sådana fall synes andra kontrollmetoder böra anlitas, exempelvis anmaningar att lämna uppgifter i begränsad omfattning eller inhämtande av uppgifter vid granskning av räkenskaper.

Uppgiftsplikt utan anmaning i syfte att i möjligaste mån bereda tillfälle till kontroll av vederbörande mottagares hela inkomst har hittills förelegat endast beträffande inkomst av tjänst. Med hänsyn till denna uppgiftsskyldighets stora betydelse för taxeringen finner de sakkunniga uteslutet att begränsa den nu i detta hänseende gällande uppgiftsplikten. Viss om ock ej alltför betydande utvidgning av densamma synes tvärtom erforderlig. Sålunda bör uppgiftsplikt beträffande löner, pensioner o. d. föreligga bl. a. i alla de fall, då vederbörande enligt uppbördsförordningen varit skyldig att göra skatteavdrag från inkomsten. Vidare bör nämnda uppgiftsplikt anknytas till utbetalda belopps beskaffenhet, icke såsom nu till utbetalarens egenskap av arbetsgivare. Bestämmelsens nuvarande avfattning kan i vissa fall ge anledning till tvekan.

I fråga om uppgifternas innehåll betonas, att uppgifterna skall upptaga alla förmåner, alltså även sådana naturaförmåner såsom fritt nyttjande av bil, möjlighet att få varor eller nyttigheter till billigt pris e. d. Under senare år har märkts en ökad tendens att överenskomma om sådana förmåner eller betinga sig vederlag i annan form än kontant ersättning i syfte att vinna fördelar i beskattningshänseende. Redan nu föreligger skyldighet att i uppgifterna upptaga sådana förmåner, varför de föreliggande bristerna i huvudsak är att tillskriva bristande kontroll och bristande beivran av försummelser.

En utvidgning av den generella uppgiftsplikten i syfte att möjliggöra en kontroll av inkomsterna, åtminstone i viss mån jämförlik med den som förekommer beträffande inkomst av tjänst, torde enligt de sakkunnigas uppfattning kunna övervägas även beträffande inkomst av jordbruksfastighet. Utvecklingen inom jordbruksnäringen har medfört, att flertalet jordbrukare avyttrar sina produkter till endast ett fåtal uppköpare, framför allt till jordbrukets ekonomiska föreningar. En god kontroll å inkomsterna av jordbruksfastighet skulle erhållas, om alla, som i sin verksamhet verkställer uppköp av produkter från jordbruk och skogsbruk, ålades att årligen lämna uppgifter därom till taxeringsmyndigheterna i samma ordning som gäller för uppgifter om löner o. d. Jordbrukets ekonomiska föreningar torde redan nu allmänt tillhandahålla sina leverantörer sådana uppgifter till ledning för deklarationernas upprättande och införandet av skyldighet att lämna motsvarande uppgifter till taxeringsmyndigheterna borde därför icke bli alltför betungande. Även av övriga uppköpare torde en sådan uppgiftsplikt utan större svårigheter kunna fullgöras. Alla uppköpare av produkter från jordbruk och skogsbruk är nämligen redan nu skyldiga att efter anmaning av taxeringsintendent lämna uppgifter, som här avses.

I betänkandet framhålles, att fullgörandet av den föreslagna uppgifts-

plikten bör noggrant övervakas och försummelser beivras, så att icke den situationen uppkommer, att taxeringskontrollen blir olika allteftersom jordbrukares försäljningar sker till den ena eller den andra uppköparen.

Den uppgiftsskyldighet efter anmaning, som nu är föreskriven för möjliggörande av kontroll av inkomster av jordbruksfastighet och rörelse, föreslås utvidgad. För närvarande kan uppgift begäras endast om utbetalade belopp. Uppgiftsskyldigheten bör emellertid, i den mån uppgiftsskyldighet utan anmaning icke föreligger, omfatta belopp, för vilket den uppgiftsskyldige köpt av eller sålt till annan näringsidkare under angiven period, med angivande där så av särskilda skäl erfordras av slag och myckenhet. En motsvarande uppgiftsskyldighet förelåg enligt 1940 års förordning om allmän omsättningsskatt och ansågs vara av stort värde för kontrollverksamheten.

De sakkunniga framhåller, att anmaningsrätten bör utövas med urskillning, för att icke uppgiftsskyldighetens fullgörande skall bli betungande. Anmaning bör därför, då den icke avser blott en namngiven näringsidkare, utfärdas av taxeringsintendent. Uppgiftsskyldighetens största värde ligger i att den över huvud taget finns och att vederbörande skattskyldiga därmed vet att kontroll kan utövas.

Ifrågavarande bestämmelser återfinnes i 31—40 §§ förslaget till taxeringsförordning.

Vissa med uppgiftsskyldigheten sammanhängande sekretessfrågor behandlas i det följande.

Yttranden

Den föreslagna utvidgade uppgiftsskyldigheten till ledning för annans taxering tillstyrkes helt eller i huvudsak av flertalet remissinstanser, nämligen kammarrätten, bank- och fondinspektionen, riksräkenskapsverket, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, tjugutvå länsstyrelser, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer, Svenska landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges köpmannaförbund, Svensk industriförening, Svenska sparbanksföreningen, Kooperativa förbundet, Sveriges advokatsamfund, Skånes handelskammare och Sveriges redareförening. Uttalanden i huvudsakligen avstyrkande riktning göres endast av 1949 års besvärssakkunniga. Näringslivets skattedelegation, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt Svenska livförsäkringsbolags förening.

Även i de tillstyrkande yttrandena framföres emellertid åtskilliga jämningsförslag.

Sveriges lantbruksförbund, som accepterar de föreslagna bestämmelserna i princip, yttrar bl. a.

Det är av vikt, att den föreslagna kontrollen handhaves på ett sådant sätt, att den skattskyldiges intressen i övrigt icke trädas för nära, och att effektiv kontroll utövas av taxeringsmyndigheterna, att uppgiftsskyldigheten fullgöres. För närvarande torde sådan kontroll vara obefintlig. Sålunda torde icke tillfredsställande kontrolleras exempelvis att löneuppgifter över huvud taget avlämnas eller att, där sådan uppgift lämnas, denna upptager alla förmåner.

Sveriges köpmannaförbund vill icke förneka, att vissa uppgifter utöver dem, som f. n. skall lämnas, säkerligen kan vara till nytta men vill å andra sidan framhålla, att man icke ytterligare skall öka den stora »sump» av obeställbara uppgifter, som redan nu finnes hos länsstyrelsen och som trots betydande spaningsarbete aldrig kan komma till nytta.

Svensk industriförening anför liknande synpunkter.

Sveriges redareförening betonar att det måste tillses, att skyldigheten icke blir alltför betungande för dem, som skall lämna uppgifterna, liksom även att myndigheterna bör visa stor urskillning i fråga om att beivra försummelse att fullgöra uppgiftsskyldigheten. Föreningen efterlyser kontrollföreskrifter beträffande bl. a. den grupp av skattskyldiga som utför mera tillfälligt arbete på fritid.

Besvärssakkunniga framhåller att det måste tillses att de enskilda icke åläggas mer betungande skyldigheter än det allmännas intresse kan anses fordra. Fördelen av att kunna upptäcka ett mindretal illojala skattskyldiga får vägas mot de olägenheter, som kan vållas de skattskyldiga av en minutiös och besvärande uppgiftsskyldighet. De föreslagna bestämmelserna i 31 § 1 mom. 2 och 4 punkterna går sålunda enligt besvärssakkunnigas mening för långt. Som en allmän riktlinje för kontrollens uppbyggnad skulle besvärssakkunniga vilja uppställa det önskemålet, att då förbättringar i kontrollen befinner sig erforderliga, man i första hand borde utvidga taxeringsmyndigheternas särskilda undersökningsbefogenheter snarare än att utöka de plikter, som generellt åvilar medborgarna. Vidare påpekas att anmaning att lämna uppgift om annans taxering ofta nog kan avse förhållanden av mycket ömtålig natur, varför mottagaren av en anmaning borde kunna hänskjuta frågan om huruvida denna bort utfärdas till avgörande av opartisk myndighet. Talan mot anmaningsbeslut föreslås kunna föras hos prövningsnämnden.

Näringslivets skattedelegation anser, att en utvidgning av uppgiftsskyldigheten bör komma till stånd men att därvid måste beaktas att skyldigheten icke ges sådan omfattning att dess fullgörande omöjliggöres eller i alltför hög grad betungar uppgiftslämnarna. De sakkunniga synes i hög grad ha underskattat de svårigheter, efterlevnaden av vissa i denna del föreslagna bestämmelser kommer att medföra. En noggrann omprövning är därför erforderlig.

Liknande synpunkter anföres av *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*.

Vad därefter angår de särskilda förslagen påtalas i några yttranden, att den utökade uppgiftsplikten beträffande inkomst av tjänst (31 § 1 mom. 2 p.) icke kommer att åvila fastighetsägare, såvitt gäller inkomster för deltidanställda, såsom portvakter, gårdskarlar, vice värdar m. fl.

Länsstyrelsen i Örebro län anför.

Även fastighetsägare böra utan anmaning vara skyldiga lämna uppgift angående sådana löneförmåner för vilka avdrag yrkas i deklarationen. Anställning som portvakt, eldare, vice värd o. s. v. fullgöres i regel som bisyssla, varför skyldighet att verkställa löneavdrag icke föreligger för fastighetsägaren. Löneförmåner som åtnjutes av personer, vilka utföra arbete hos fastighetsägare som bisyssla, deklarerar, enligt vad som visat sig i praktiken, ofta icke av de anställda. Vid taxeringsarbetet medhinnes endast att i ringa omfattning infordra uppgifter av detta slag.

Liknande synpunkter anföres av *överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Östergötlands län*.

Länsstyrelsen i Malmöhus län föreslår att frågan löses så att uppgiftsskyldigheten enligt 31 § 1 mom. c) utökas att gälla även fysisk person, som ägt eller brukat fastighet.

Överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Östergötlands län är tveksamma om den obligatoriska uppgiftsskyldigheten skall omfatta hembiträden och andra personliga tjänare, enär det torde bli svårt att få en sådan bestämmelse allmänt efterlevd.

Överståthållarämbetet anför bl. a.

Det torde vara en allmänt omfattad åsikt, att det är vanskligt ålägga arbetsgivare uppgiftsskyldighet gentemot i hushåll anställda. Den av de sakkunniga föreslagna uppgiftsskyldigheten lider av en brist på önskvärd effektivitet såtillvida att den medför kontroll beträffande skattskyldiga, som genom inbetald källskatt redan äro underkastade viss kontroll, men icke omfattar åtskilliga andra skattskyldiga, som alltså icke bliva underkastade någon som helst kontroll beträffande sina inkomster. Bestämmelserna synas därför böra utformas så, att, därest man under kontrollen vill indraga även sådana löner och förmåner, som för utgivaren är att hänföra till levnadskostnader, uppgiftsskyldighet även för fysiska personer borde gälla alla utgivna löner och förmåner på grund av fast och tillfällig anställning samt uppdrag, eller om man det ej vill, så, att uppgiftsplikten omfattar utgivna löneförmåner, arvoden etc., som för utgivaren utgjort omkostnad i någon hans förvärvskälla. Överståthållarämbetet förordar det senare alternativet.

I åtskilliga yttranden behandlas den föreslagna obligatoriska uppgiftsskyldigheten för uppköpare av jordbruks- och trädgårdsprodukter m. m. (31 § 1 mom. 4 p.).

Flera remissinstanser anser, att denna skyldighet går längre än vad som är praktiskt möjligt att genomföra och förordar i stället att nuvarande möjlighet att infordra här avsedda uppgifter genom anmaning bibehålles.

Riksskattenämnden yttrar.

Det bör bemärkas att den uppgiftsskyldighet, varom här är fråga, är av vidsträckt art och kommer att medföra att ett mycket stort kontrollmaterial tillföres taxeringsmyndigheterna. Avsevärda svårigheter torde uppkomma när det gäller att utnyttja detta kontrollmaterial. Dels torde uppgifterna ofta icke medge en direkt avstämning mot deklarationerna, dels torde namn- och adressuppgifter ofta komma att vara ofullständiga. Uppgifterna torde därför många gånger bli av tvivelaktigt värde. Hur vidsträckt bestämmelsen i själva verket är framgår av att den efter ordalydelsen omfattar även sådana fall då t. ex. inköp göres på torget i och för tillhandahållandet av lunch åt rörelseidkares personal. Det måste också medges att bestämmelsen måste bli betungande för den mindre detaljhandeln, exempelvis för en lanthandlare som inköper smärre kvantiteter jordbruksalster från många olika håll. Att föreskriva visst minimibelopp för uppgiftsskyldigheten synes dock icke låta sig göra. Med hänsyn till de nu anförda betänkligheterna är riksskattenämnden närmast böjd för att föreslå att frågan om jordbrukarnas anteckningsskyldighet tages under omprövning och att det undersökes om icke på sådan väg möjlighet kan vinnas att undvika en obligatorisk uppgiftsskyldighet av denna omfattning och, liksom hittills, reservera den för anmaningar i särskilda fall.

Även länsstyrelserna i Kalmar och Hallands län samt Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer föreslår anteckningsskyldighet för jordbrukare i stället för obligatorisk uppgiftsskyldighet för uppköpare av jordbruksprodukter.

Länsstyrelsen i Kalmar län anför bl. a.

Bestämmelserna i punkt 4 synes innebära, att en lanthandlare i fortsättningen skall vara skyldig att icke endast kräva kvitton utan även kunna lämna fullständiga uppgifter om namn, adress och betalningsmottagare samt utbetalade belopp i fråga om exempelvis inköpta ägg. Det torde vara mycket vanligt, att i lanthushållen hushållsräkningarna likvideras på så sätt, att ägg levereras till motsvarande belopp till vederbörande lanthandel. Härvidlag skall sålunda ske en bruttoredovisning, innebärande att lanthandlaren skall föra, för övrigt utomordentligt noggranna, anteckningar angående sina inköp av ägg, även när inköpet sker i form av kvittning mot leveranser. Med hänsyn till den erfarenhet, som hittills kunnat vinnas på detta område, synes det föga verklighetstroget att antaga, att en sådan redovisning verkligen skall kunna bli genomförd i praktiken. Enahanda gäller exempelvis lanthandelns inköp av lingon och blåbär och liknande produkter.

Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer anser att en obligatorisk uppgiftsskyldighet kommer att leda till att taxeringsmyndigheterna blir överhopade med en sådan mängd kontrolluppgifter, att det med fog kan ifrågasättas, om uppgifterna helt kan utnyttjas för sitt ändamål.

Skånes handelskammare nämner, att det exempelvis kommer att åvila Svenska sockerfabriks aktiebolaget att årligen insända kontrolluppgifter för över 28 000 betodlare. En inskränkning av skyldigheten att utan anmaning lämna kontrolluppgifter är enligt handelskammarens mening nödvändig.

Näringslivets skattedelegation anför.

Den bestämmelse, som här föreslås, torde i regel icke kunna efterlevas av de detaljhandelsföretag inom livsmedelsbranschen, restaurangföretag

m. fl., som beröras av densamma. Det är oklart vilka företag som avses, t. ex. huruvida stadgandet gäller för ett företag, som anordnar lunchservering för sin personal. Uppköpen, särskilt av trädgårdsprodukter, ske i stor utsträckning genom torghandel direkt från producenten. Det finnes i dylika fall ofta ingen möjlighet för köparen eller hans ombud att trots straffbestämmelsen i 107 § erhålla tillförlitlig uppgift om säljarens namn och adress. Ur effektivitetssynpunkt vore emellertid den föreslagna uppgiftsskyldigheten önskvärd. Den synes dock endast böra ifrågakomma efter anmaning och under alla förhållanden förses med det uttryckliga förbehållet, att uppgiftsskyldighet endast föreligger, då uppgiften utan svårighet kan lämnas av köparen. Så torde i allmänhet vara fallet, då fråga är om fasta leverantörer.

Länsstyrelserna i Östergötlands och Örebro län föreslår att vid varje länsstyrelse upplägges särskilda register över samtliga kända uppköpare av lantbruksprodukter inom länet.

Länsstyrelsen i Östergötlands län yttrar.

Det bör anmärkas, att oavsett om uppgiftsskyldighet föreligger utan eller efter anmaning, det ur kontrollsynpunkt torde vara ofrånkomligt, att register föras hos länsstyrelserna över alla uppgiftspliktiga och att alla kontrolluppgifter passera länsstyrelserna för anteckning i registren m. m. Med ledning av dessa register kunna lätt varje år de kontrolluppgifter införas, som då finnas påkallade. Möjlighet finnes ju också att i undantagsfall något år infordra kontrolluppgifter från samtliga uppköpare.

Länsstyrelsen i Örebro län förordar vidare, att vederlag understigande 100 kronor för helt år undantas från uppgiftsplikt.

Denna uppfattning delas av *länsstyrelsen i Kristianstads län*, som i övrigt anser att uppgiftsskyldigheten skall utsträckas till att avse fisk och vilt samt att även auktionsförrättare skall åläggas att lämna kontrolluppgifter å av dem förmedlade försäljningar av djur och jordbruksprodukter.

Att uppgiftsskyldigheten bör gälla bl. a. fisk, sjöfågel och skaldjur föreslås även av *länsstyrelsen i Blekinge län* och *Näringslivets skattedelegation*.

Förslaget att uppgift efter anmaning kan begäras ej endast om utbetalade belopp utan även om belopp, för vilket den uppgiftsskyldige sålt till annan näringsidkare (33 § 1 mom. 7 p. och 2 mom. b) lämnas i allmänhet utan erinran av remissorganen. Bestämmelserna avstyrkes emellertid av *Näringslivets skattedelegation*.

Överståthållarämbetet och *länsstyrelsen i Jämtlands län* föreslår vissa kompletteringar.

Överståthållarämbetet yttrar.

Enligt 35 § 2 mom. gällande taxeringsförordning är idkare av jordbruk, skogsbruk eller rörelse skyldig att efter anmaning avlämna uppgift om belopp, som han utbetalt till namngiven annan näringsidkare, därest beloppet hos mottagaren utgör intäkt av jordbruk eller rörelse. Denna bestämmelse motsvaras i de sakkunnigas förslag av 33 § 1 mom. 7. Här anges uppgiften skola avse belopp för vilket uppgiftslämnaren köpt eller sålt varor. Den nu föreslagna bestämmelsen har i ett avseende mindre räckvidd än den gäl-

lande, vilket icke är tillfredsställande. Med stöd av den gällande bestämmelsen är det möjligt att infordra uppgift om provision, ersättning för gjorda tjänster (exempelvis för körslor, som utförts av åkeri), stillestånds- och avbrottsersättning på grund av försäkring, som äges av annan än ersättningsmottagaren, och andra sådana belopp, som icke utgöra betalning för köpta varor. Den föreslagna bestämmelsen synes icke ge dylik möjlighet till kontroll. Bestämmelsen torde därför bära kompletteras så, att uppgiftsskyldigheten även kommer att omfatta belopp, som av den uppgiftsskyldige utbetalats till namngiven näringsidkare.

Det föreslagna stadgandet i 2 mom. 2) av nyssnämnda 33 § täcker icke kreditköp. Bestämmelsen synes bära kompletteras att omfatta skyldighet att lämna uppgift om belopp, vilka uppgiftslämnaren utbetalt till eller för vilka han under viss angiven tid köpt varor från annan näringsidkare.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att bestämmelsen i 33 § 1 mom. 7 p. bör kompletteras med föreskrift om att den uppgiftsskyldige efter anmaning jämväl bör lämna uppgift om varufordran respektive skuld vid viss angiven tidpunkt.

Å andra sidan yrkar *Kooperativa förbundet* och *Skånes handelskammare* på restriktivitet i fråga om anmaningars utfärdande.

Kooperativa förbundet anför.

Det bör vara angeläget, att taxeringsmyndigheterna begagna sig av denna rätt att infordra uppgifter endast i de fall då de verkligen kunna antagas komma till användning i granskningsarbetet. Att dylika uppgifter generellt insamlas bör endast undantagsvis ifrågakomma. Den tid och de kostnader, som företagen redan nu måste offra på arbetet för taxerings- och uppbördsmyndigheternas räkning, är så betungande att ytterligare pålagor av detta slag måste undvikas eller genomföras med största försiktighet.

Sveriges lantbruksförbund föreslår, att uppgiftsskyldigheten endast skall avse den som bedrivit jordbruk, skogsbruk eller rörelse i de fall, där enligt god bokföringssed den uppgiftsskyldige bort ha sådan bokföring att sådana kontrolluppgifter kan erhållas ur densamma.

I ett par yttranden beröres uppgiftsplikten beträffande naturaförmåner och uttalas i vissa fall tveksamhet rörande förmånernas beskattning och värdering.

Sveriges köpmannaförbund yttrar.

I fråga om uppgiftsplikt rörande förmånen av inköp av varor eller nyttigheter till billigt pris är det enligt förbundets mening mycket svårt att ange var gränsen går. Det torde även vara mycket svårt att ange, i vilken utsträckning denna förmån verkligen använts, varför uppgiften blott kan avse det förhållandet, att förmånen funnits. Förbundet vill vidare peka på, att en del samköpsföreningar kunna erbjuda sina medlemmar varor till priser, som stundom understiga detaljhandlarnas inköpspris. Vad är då förmånen värd för de i handeln anställda? Alla inköp från kronans s. k. proviantbodas och liknande institutioner torde vidare falla under den föreslagna uppgiftsplikten.

Svensk industriförening anför liknande synpunkter.

Näringslivets skattedelegation hemställer att 33 § 1 mom. 7, 33 § 2 mom. och 107 § första stycket måtte utgå. För den händelse det sistnämnda författningsrummet, som gäller även för andra fall än de här avsedda, likväl skulle bibehållas, bör under alla förhållanden en sådan uppmjukning av sistnämnda stadgande vidtagas, att strafffrihet inträder för den, som kan visa giltig ursäkt för sin underlåtenhet att lämna ifrågavarande upplysning. Enahanda förbehåll bör jämväl gälla vid tillämpning av 107 § andra stycket. Delegationen anför bl. a. beträffande 33 § 1 mom. 7.

Den under förevarande punkt föreslagna uppgiftsskyldigheten innebär bl. a., att om en hantverkare vid disken i en detaljhandel kontant inköper t. ex. spik, lim, målarfärg eller andra varor av vad slag det vara må och använder dem i sin näringsverksamhet, detaljhandlaren skulle bli skyldig att — vid påföljd enligt 108 § 6) av dagsböter för underlåtenhet — efter anmaning lämna uppgift om, till vilket belopp den ifrågavarande hantverkaren under nästföregående år inköpt varor för dylik användning samt, där så begäres, även uppgift om varuslag och myckenhet. Vidare skulle en lantbrukare eller trädgårdsmästare, som på torget eller eljest kontant försäljer sina produkter — vid enahanda påföljd för underlåtenhet — bli pliktig att efter anmaning uppgiva till vilket belopp viss namngiven näringsidkare under beskattningsåret av honom inköpt varor, avsedda att exempelvis användas i restaurantverksamhet eller återförsäljas i detaljhandel, samt där så begäres även lämna uppgift om varuslag och myckenhet. Detaljhandlaren och restaurantägaren bleve enligt 31 § 4 mom. i sin tur skyldig att — vid samma påföljd för underlåtenhet — utan anmaning lämna uppgift om det belopp, för vilket inköp under året skett av lantbrukaren resp. trädgårdsmästaren med angivande av vederbörandes namn och adress.

Liknande erinringar framföres mot 31 § 2 mom. Delegationen yttrar vidare.

Om föreliggande förslag godkännes, blir det således nödvändigt för varje detaljhandlare att — så snart fråga icke är om kända kunder, vilka icke äro näringsidkare — förhöra sig om, huruvida och till huru stor del av kunden efterfrågade varor komma att användas i av honom bedriven näringsverksamhet samt i förekommande fall anteckna kundens namn och adress, det belopp, för vilket inköpet skett, samt varuslag och myckenhet. Vidare nödgas detaljhandlaren och restaurantinnehavaren vid sådana inköp från lantbrukare eller trädgårdsmästare, som avses i ovanstående exempel, begära upplysning om säljarens namn och adress. I båda fallen måste beloppen bokföras på särskilda konton för kunden resp. säljaren, enär uppgiftsskyldigheten eljest svårligen skulle kunna fullgöras.

Det ligger i öppen dag, att om stadganden av ovan angivet innehåll behöri gen skulle efterlevas, följden härav skulle bli en betydande belastning på all kontant handel, till förfång icke minst för konsumenterna. Förutom att varudistributionen fördröjades skulle de förfrågningar, som såväl säljare som i vissa fall köpare nödgades framställa innan varan kunde överlämnas, vålla betydande irritation och tidsspillan. Det torde emellertid vara uppenbart, att de föreslagna bestämmelserna även med bästa vilja i stor utsträckning icke skulle kunna efterlevas.

Departementschefen

Ett viktigt hjälpmedel vid taxeringskontrollen är de uppgifter, som — utan eller efter anmaning — av arbetsgivare m. fl. lämnas till ledning vid annans taxering.

De sakkunniga konstaterar, att gällande bestämmelser är i huvudsak ändamålsenligt utformade såvitt angår inkomst av tjänst. Motsvarande anses däremot inte vara fallet i fråga om inkomst av rörelse och jordbruksfastighet. I betänkandet föreslås därför betydelsefulla utvidgningar av uppgiftsskyldigheten framför allt i sistnämnda hänseenden. Förslagen har i det stora hela fått ett gynnsamt mottagande vid remissbehandlingen, varvid man dock på flera håll uttalat varningar för att stadga en alltför omfattande uppgiftsplikt och framfört åtskilliga jämningsförslag.

Behovet av ökade kontrollmöjligheter såvitt angår rörelseidkare och jordbrukare är även enligt min mening uppenbart. Jämväl på området för inkomst av tjänst synes förbättringar kunna åstadkommas. Det ligger emellertid i sakens natur, att vissa begränsningar måste göras. De sakkunniga har i fråga om uppgifter, som skall lämnas utan anmaning, framhållit att denna form för taxeringskontroll av praktiska skäl lämpar sig endast för granskning av sådana skattskyldigas deklarationer som uppbar sin inkomst från ett eller ett fåtal olika håll. Där så ej är fallet, kan uppgiftsplikten bli alltför betungande för de uppgiftsskyldiga och det inkommande materialet alltför stort och svårhanterligt. Men även beträffande uppgifter, som lämnas först efter anmaning, torde enligt min mening få tillses att de uppgiftsskyldiga icke betungas oskäligt. I detta sammanhang kan framhållas att varje åläggande att lämna kontrolluppgifter — med eller utan föregående anmaning — förutsätter att den uppgiftspliktige fört räkenskaper eller på annat sätt kan sörja för att han har ett tillförlitligt underlag för kontrolluppgifterna.

Till en början torde få behandlas några huvudfrågor rörande kontrolluppgifter som skall lämnas utan anmaning.

Beträffande inkomst av tjänst föreslår de sakkunniga i huvudsak endast mindre utvidgningar. En synnerligen önskvärd konsekvens av de förordade reglerna blir att pensionsstiftelserna är skyldiga lämna uppgift om utbetalta pensionsbelopp. Vidare må framhållas att uppgift enligt förslaget skall lämnas i alla de fall, då vederbörande enligt uppbördsförordningen varit skyldig att göra skatteavdrag för inkomsten. Härunder kommer bl. a. att falla belopp som utbetalats till hembiträden, andra personliga tjänare samt tillfällig arbetskraft i hemmen, i sistnämnda fall dock endast under förutsättning att vederbörande betalar preliminär A-skatt och tillika har sin huvudsakliga anställning hos den uppgiftspliktige. Vidare blir konsekvensen av förslaget att uppgiftsplikten knytes till de utgivna förmånernas beskaffenhet, icke som nu till utbetalarens egenskap

av arbetsgivare. Dessa förslag, som i allmänhet godtagits vid remissbehandling, kan jag biträda.

I några yttranden har anmärkts, att enligt de sakkunnigas förslag kontrolluppgifter icke kommer att föreligga beträffande deltidanställda vicevärdar, portvakter m. fl. i fastigheter, tillhörande fysiska personer som icke använder fastigheten i rörelse. Då uppgifter härom bör lämnas av fastighetsägarna, torde förslaget få omformuleras och kompletteras med hänsyn härtill.

I detta sammanhang vill jag fästa uppmärksamheten vid några närliggande spörsmål. Gager för artistuppträdanden och liknande ersättningar utbetalas för närvarande i stor omfattning icke av uppdragsgivaren direkt till artisten utan via arbetsförmedlingsbyråer eller liknande institutioner. Dessa inkomster ligger för närvarande i stor utsträckning utanför all kontroll. Liknande förhållanden förekommer även på andra områden. Vid auktioner är det exempelvis vanligt att köparna inbetalar likviderna till auktionsförrättaren, som sedan i sin tur tillhandahåller säljarna dem tillkommande belopp. De sakkunniga har uppmärksammat dessa frågor och bland reglerna om taxeringsrevision upptagit en bestämmelse, enligt vilken sådan revision må verkställas hos den som bedriver förmedlingsverksamhet eller annan sådan verksamhet av beskaffenhet, att uppgifter av betydelse för taxeringskontrollen kan hämtas ur anteckningar eller andra handlingar, som föres vid verksamhetens bedrivande. Att taxeringsmyndigheterna erhåller befogenhet härtill är i och för sig önskvärt. Det synes emellertid väl motiverat att gå ett steg längre. I de nu åsyftade fallen skulle det merendels inte vara förenat med några svårigheter för den som förmedlar beloppen att utan anmaning lämna taxeringsmyndigheterna en motsvarande uppgift härom som en arbetsgivare har att lämna beträffande gjorda löneutbetalningar. Generella föreskrifter i ämnet synes dock mindre lämpliga, då förhållandena kan vara ganska varierande. Jag vill därför förorda, att Kungl. Maj:t skall beträffande företag eller organisation, som bedriver förmedlingsverksamhet eller annan därmed jämförlig verksamhet och i samband därmed utbetalar eller förmedlar utbetalning av ersättning, äga föreskriva skyldighet att utan anmaning avge kontrolluppgifter om sålunda utbetalad eller förmedlad ersättning. Lämpligen synes sådant ärende böra förberedas av riksskattenämnden.

Vad angår kontrolluppgifterna angående inkomster av tjänst må tilläggas att dessa, i enlighet med vad de sakkunniga framhållit, bör upptaga alla erhållna förmåner, däribland naturaförmåner av olika slag.

En betydelsefull nyhet i de sakkunnigas förslag är, att uppköpare av jordbruksprodukter skall vara skyldiga att utan anmaning lämna uppgifter om gjorda inköp och vederlaget härför. De sakkunniga uttalar, att en sådan uppgiftsplikt bör kunna fullgöras utan större svårigheter samt erinrar om att uppköparna redan nu är skyldiga att efter anmaning

lämna de uppgifter som här avses. Förslaget får ses i samband med de sakkunnigas förslag om skyldighet att föra räkenskaper eller anteckningar. Sådan skyldighet skulle, såsom nämnts i annat sammanhang, enligt de sakkunnigas motivering icke åvila jordbrukare i allmänhet.

För egen del har jag i sistnämnda fråga i princip intagit den ståndpunkten att jordbrukarna icke bör inta någon särställning. Men jag vill även erinra om det modifierade förslag angående skyldighet att föra anteckningar m. m., som jag i det föregående förordat. Även om man sålunda kan förutsätta att en viss anteckningsskyldighet kommer att finnas för flertalet jordbrukare, liksom för åtskilliga andra skattskyldiga, talar emellertid skäl för att införa en sådan ordning att kontrolluppgifter om åtminstone de viktigaste inkomstposterna avges utan anmaning. Förutsättningarna härför är dock olika beträffande skilda slag av produkter. Spannmål, större slaktdjur, mjölk och skogsprodukter säljes i regel till ett fåtal uppköpare, vanligen jordbrukarnas egna organisationer, vilka utan svårighet torde kunna lämna kontrolluppgifter. Annorlunda ställer det sig med exempelvis fjäderfä, ägg, grönsaker, bär och liknande produkter. Dessa säljes ofta i mindre poster, exempelvis vid torghandel. Att förelägga de näringsidkare av olika slag, bl. a. restaurang- och kaféinnehavare, som gör inköp av dessa varor, skyldighet att utan anmaning avge kontrolluppgifter i alla dylika fall synes icke kunna komma i fråga. Den omständigheten att uppköparna redan nu är skyldiga att lämna uppgifter efter anmaning kan icke tillmätas avgörande betydelse, då anmaningsrätten självfallet endast användes i begränsad utsträckning. Häri ligger en viss garanti för att de uppgiftsskyldiga icke oskäligt betungas och för att kontrollmaterialet icke blir alltför ohanterligt.

Med hänsyn till det anförda finner jag nödvändigt att göra vissa begränsningar i den föreslagna uppgiftsskyldigheten för uppköpare av jordbruksprodukter. Att i taxeringsförordningen slutgiltigt fixera omfattningen av uppgiftsskyldigheten låter sig emellertid av praktiska skäl knappast göra. I princip kan sägas att denna skyldighet bör begränsas till sådana uppgifter, som kan lämnas utan nämnvärd olägenhet och vilkas värde för taxeringskontrollen är uppenbart. Det kan övervägas att, tills vidare erfarenheter vunnits, ge skyldigheten en mera lokal avgränsning eller utnyttja den stickprovsvis. Allteftersom erfarenheter vunnits, kan utvidgningar eller inskränkningar göras och uppgiftsskyldigheten ges en mera slutgiltig utformning. Uppgifterna synes emellertid icke under några förhållanden böra avse kontantförsäljning från torgstånd eller liknande, ej heller försäljningssummor på mindre än 100 kronor för år räknat.

Med hänsyn till det anförda vill jag förorda att Kungl. Maj:t får befogenhet att närmare bestämma uppgiftsskyldighetens omfattning inom den i sakkunnigförslaget uppdragna ramen. En lämplig anordning synes vidare vara att riksskattenämnden förbereder ärenden av hithörande slag och för Kungl. Maj:t framlägger förslag till föreskrifter. Uppgifter av nu

avsett slag förutsätter att de uppgiftsskyldiga fört erforderliga anteckningar under beskattningsåret. Detta kan medföra att beslut om uppgiftsskyldighet bör få avseende först å en framförliggande tidsperiod.

I detta sammanhang får jag i likhet med vissa remissinstanser framhålla lämpligheten av att man inom länsstyrelserna upprättar register över uppgiftspliktiga personer. För att anordningen skall bli effektiv och vissa uppköpare icke skall kunna skaffa sig obehöriga fördelar genom att underlåta avge uppgift förutsätter jag i likhet med de sakkunniga att bestämmelsernas efterlevnad noggrant övervakas.

Enligt gällande bestämmelser är den som idkat jordbruk, skogsbruk eller rörelse skyldig att efter anmaning lämna uppgift om belopp, som utbetalts till andra näringsidkare, om beloppet i mottagarens hand utgör intäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse. Uppgiften kan avse utbetalningar till viss namngiven skattskyldig eller, om taxeringsintendent utfärdat anmaningen, utbetalningar till icke namngivna personer.

De sakkunniga föreslår, att denna uppgiftsplikt vidgas till att avse varje belopp, för vilket den uppgiftsskyldige under viss angiven tid köpt eller sålt varor, därest beloppet i köparens eller säljarens hand utgör skattepliktig intäkt eller avdragsgill utgift. Såvitt angår namngiven annan näringsidkare skulle därjämte på begäran anges varuslag och myckenhet.

I vissa yttranden har gjorts gällande att den föreslagna uppgiftsplikten blivit alltför vidsträckt. Häremot vill jag framhålla, att en uppgiftsplikt av denna omfattning torde vara en nödvändig förutsättning för att näringsidkarnas deklarationer i förevarande hänseende skall kunna kontrolleras med samma noggrannhet som exempelvis löntagarnas. Genom förslaget möjliggöres bl. a., att myndigheterna i förekommande fall kan närmare följa affärsförbindelserna mellan olika näringsidkare, något som icke kunnat ske med nuvarande regler, enligt vilka uppgifterna endast må avse utbetalda belopp. Den kritik som framförts i vissa remissyttranden synes mig uppenbarligen skjuta över målet. Bl. a. kan påpekas, att kritiken delvis även träffar de nuvarande bestämmelserna, vilkas tillämpning, såvitt är känt, icke vållat nämnvärda olägenheter.

Det måste emellertid självfallet tillses, att uppgiftsskyldighet icke kräves i sådana fall, där dess fullgörande i praktiken icke kan efterkommas. Sålunda bör, i enlighet med vad som påpekats i ett yttrande, kontantförsäljning över disk undantagas.

Med nu angivna jämkning förordar jag de sakkunnigas förslag. I likhet med de sakkunniga vill jag understryka att taxeringsmyndigheterna bör begagna anmaningsrätten med urskillning, så att de uppgiftsskyldiga icke betungas i oskälig omfattning.

Såsom tidigare anmärkts förutsätter uppgiftsplikten, att den som skall lämna uppgifterna sörjer för att han har tillförlitligt underlag för dessa. Med hänsyn till den förhållandevis stora omfattning, som upp-

giftsplikten kommer att erhålla, synes skyldighet att sörja för underlag icke kunna gälla utan undantag. I fråga om uppgifter till ledning för egen taxering har jag förordat en allmän bestämmelse av innebörd att underlag skall finnas i skälig omfattning. Jag förordar en motsvarande regel när det gäller uppgifter till ledning för annans taxering. Detta medför, att om brister i fullgörandet av skyldighet att lämna sådana uppgifter beror på underlåtenhet att föra erforderliga anteckningar och den uppgiftspliktige icke kan anses ha gjort sig skyldig till vårdslöshet, straff icke skall ådömas.

Taxeringskontrollen

De sakkunniga

Under uttrycket taxeringskontroll sammanfattas i betänkandet åtgärder, som kan ifrågakomma för utvärderande av huruvida i taxeringsförfattningarna föreskriven deklarations- eller uppgiftsskyldighet behörigen fullgjorts eller för inhämtande av uppgifter och upplysningar att tjäna till ledning vid taxering.

Det är, framhåller de sakkunniga, naturligt att grundmaterialet för besluten om taxeringarnas åsättande — självdeklarationerna — skall vara föremål för kontroll. Åtgärder för denna kontroll uppfattas stundom felaktigt såsom utslag av misstänksamhet och det göres till och med ibland gällande, att särskilda skäl för misstankar om oriktig deklaration e. d. bör kunna påvisas för att en kontrollåtgärd skall få vidtagas. Möjligen kan föreställningar av denna art ha uppkommit på grund av att självdeklarationerna skall avges på heder och samvete och kontrollåtgärderna därför betraktats såsom ett ifrågasättande av deklarantens heder. Det synes angeläget att bestämmelserna om taxeringskontrollen avfattas på sådant sätt, att missuppfattningar av antydd art skingras. Taxeringskontrollen bör anses jämförlig med annan rutinmässig kontroll av ekonomisk natur, exempelvis den revision, som författningsenligt skall äga rum inom ett aktiebolag. Kontrollens omfattning och beskaffenhet bör därvid bestämmas av de praktiska erfarenheterna. För närvarande behöver taxeringskontrollen otvivelaktigt utvidgas, men den bör begränsas i den mån deklarationsmoralen kan förbättras.

Taxeringskontrollen sker i första hand genom granskning av deklarationerna och dessas jämförande med kontrolluppgifter, som avlämnats utan anmaning eller efter anmaning eller på annat sätt införskaffats rörande vissa grupper skattskyldiga. Där ytterligare upplysningar befinnes erforderliga, införskaffas desamma genom förfrågningar, muntligen eller per telefon, eller genom skriftliga anmaningar. Bestämmelserna härom är allmänt hållna, och de sakkunniga betonar, att närmare föreskrifter näppeligen kan meddelas, eftersom de uppgifter, som kan vara av betydelse för taxering och kontroll, är av mycket skiftande art. Det är av vikt, att jämväl kontroll-

synpunkterna tillräckligt beaktas. Såsom exempel nämnes, att en skattskyldigs levnadskostnader och dessa kostnaders huvudsakliga fördelning å olika poster kan vara av den största betydelse för kontrollen av hans deklaration. Det är sålunda ej ovanligt, att en näringsidkares deklaration och därtill hörande handlingar utvisar ett för levnadskostnader disponibelt belopp, som undantagsvis kan förslå till dessa kostnader men i regel måste antagas vara otillräckligt. För utrönande av om anledning finns till antagande att vederbörande haft inkomster utöver de uppgivna anser de sakkunniga nödvändigt att ingå på frågan om den skattskyldiges levnadsstandard och storleken av hans levnadskostnader.

De sakkunniga betonar, att all taxeringskontroll i nu ifrågavarande form bör ske under hänsynstagande till ändamålet med kontrollen och till den skattskyldiges intresse av att icke besväras mer än som är nödigt. Alla åtgärder bör ske i korrekt form och anledningar till onödig irritation i förhållandet mellan skattskyldiga och myndigheter undvikas. I den mån anledning till erinringar i nu berörda avseenden hittills förekommit, torde det i huvudsak vara att tillskriva de organisatoriska förhållandena.

Beträffande den s. k. bokföringsgranskningen erinras om att denna alltså förekommer i ringa omfattning. Emellertid framhålles, att bokföringsgranskning eller därmed jämförlig granskning är den enda form av taxeringskontroll, varigenom kontroll av näringsidkares deklarationer kan ske på ett någorlunda tillfredsställande sätt. Det måste anses vara en angelägenhet av synnerlig vikt att denna kontrollform användes i ökad omfattning — behovet därav framgår till fullo av i betänkandet återgivna siffror och i övrigt gjorda erfarenheter. Bokgranskningen bör ske planmässigt och sålunda icke endast då besvär anförts eller eljest särskild anledning därtill yppats.

För att bättre angiva arten av ifrågavarande kontrollåtgärd föreslår de sakkunniga, att den benämnes *taxeringsrevision*. Därigenom markeras, att åtgärden kan omfatta icke blott en granskning av bokföringen med tillhörande handlingar utan även andra undersökningar, som kan tjäna det med taxeringsrevisionen avsedda syftet. Det må i detta sammanhang framhållas, att granskningarna numera ofta måste ske på ett annat sätt än tidigare. Under de första åren, då bokgranskningar skedde, bestod felen huvudsakligen i att belopp obehörigen bokförts såsom omkostnader utan att återföras å rörelsebilagan, under det att bokföringen i och för sig riktigt återgav de förekomna affärshändelserna. Numera förekommer allt oftare, att själva bokföringen är felaktig och exempelvis grundar sig å oriktiga fakturor. Granskningarna blir därför alltmer komplicerade och kräver genomgång av ett allt vidlyftigare material.

Även om taxeringsrevisionen i första hand avser ett eller flera gångna år, anser de sakkunniga erforderligt att den får utsträckas att avse jämväl det löpande årets räkenskaper fram till det tillfälle, då revisionen sker.

Härigenom kan även kontrolleras, om bokslutet och därmed deklarationen grundats å noteringar, som gjorts fortlöpande. Det är nämligen icke ovanligt, att räkenskaper, som vid första påseendet förefaller oklanderliga, visar sig utgöra efterhandskonstruktioner av allt annat än tillförlitlig karaktär.

Vidare förordas, att den begränsning av granskningsbefogenheten, som nu föreligger så till vida att granskning må ske för kontroll av den skattskyldiges egen deklaration, bortfaller. I åtskilliga fall måste nämligen uppgifter för kontroll av en skattskyldigs deklaration eller bokföring hämtas från annan skattskyldigs bokföring.

Givetvis bör, påpekar de sakkunniga, stor uppmärksamhet ägnas åt att varje taxeringsrevision utföres av person, som är lämpad för den granskning, varom i varje särskilt fall är fråga. Är särskild diskretion av behovet påkallad, bör hänsyn därtill tagas. Det är jämväl viktigt — inte minst för att revisionerna skall bli så litet besvärande för de skattskyldiga som möjligt — att uppmärksamhet ägnas åt utarbetande av lämpliga revisionsmetoder och meddelande av instruktion åt personal, som sysselsättes med revisionsarbete.

I betänkandet framhålles vidare, att det vid revisionernas planläggande och genomförande icke bör vara nödvändigt att i varje särskilt fall utföra en fullständig revision. En partiell revision kan stundom vara tillfyllest för det ändamål, som är aktuellt. Därvid förutsättes, att bestämmelserna om eftertaxering så utformas, att icke hinder mot eftertaxering kan anses föreligga, om sedermera befinnes, att granskade räkenskaper är behäftade med fel, som lett till en för låg taxering.

Bestämmelser om taxeringsrevision upptas i 51—54 §§ förslaget till taxeringsförordning. Därmed sammanhängande sekretessfrågor behandlas särskilt i det följande.

Remissyttranden

De sakkunnigas uttalanden om behovet av effektiviserad taxeringskontroll vitsordas allmänt i yttrandena, och remissinstanserna har, såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen, som regel givit uttryck för en positiv inställning till de förslag om vidgad antecknings- och uppgiftsskyldighet för de skattskyldiga samt om ökad skyldighet att lämna uppgifter till ledning för annans taxering, som framlagts av de sakkunniga i syfte att möjliggöra en sådan kontroll.

Särskilt intresse i förevarande sammanhang har i yttrandena ägnats förslaget att utbygga den nuvarande s. k. bokföringsgranskningen till en mera rutinmässig och omfattande kontrollåtgärd, *taxeringsrevision*. Detta förslag tillstyrkes i princip — här bortses från sekretessfrågorna — i det helt övervägande antalet remissyttranden, däribland de som avgivits av kammarrätten, riksskattenämnden, flertalet länsstyrelser, 1949 års besvärssakkunniga, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Taxeringsnämnds-

ordförandenas riksförbund, Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer, Svenska landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges köpmannaförbund, Svensk industriförening och Svenska livförsäkringsbolags förening. En övervägande kritisk hållning intar åter Näringslivets skattedelegation, Kooperativa förbundet och Sveriges advokatsamfund.

Från remissyttrandena torde här följande få återgivas.

Länsstyrelsen i Värmlands län framhåller, att de föreslagna bestämmelserna synes väl ägnade att underlätta genomförandet av en effektivare taxeringsrevision. Enligt länsstyrelsernas mening borde genom press och radio inskräpas hos allmänheten, att taxeringsrevisionen sker i varje skattskyldigs intresse samt, att ju effektivare den är, desto förmånligare är det för alla lojala skattedragare.

Sveriges lantbruksförbund yttrar bl. a.

Det är av synnerlig betydelse, att kontrollen genom den s. k. taxeringsrevisionen utföres såsom kedjegranskning, dvs. att granskningen sker genom alla leden från fabrikant via grosshandel till detaljhandel och omvänt och att kontrolluppgifter kunna inhämtas från en bokföringsskyldig för granskning av andra skattskyldiga. På vederbörande granskningsmän måste därvid ställas det absoluta kravet, att de ha fullständig kännedom om den bransch de granska. Taxeringsrevisionen borde gå över provningsdistriktsgränserna i större omfattning än nu tillämpas. Samma granskningsmän borde användas inom samma bransch över större områden helst hela riket.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund framhåller att en utökning av bokgranskningspersonalen är en av de väsentligare åtgärderna för höjande av effektiviteten i taxeringen.

Några av de remissinstanser som tillstyrker i princip anser, att förslaget går något för långt, och yrkar på begränsningar i taxeringsmyndigheternas befogenheter.

1949 års besvärssakkunniga framhåller sålunda, att en avvägning av taxeringsmyndigheternas särskilda undersökningsbefogenheter måste ske. Besvärssakkunniga yttrar bl. a.

Reglerna om taxeringsrevision i 51 § kunna t. ex. medföra mera vittgående intrång i privatlivets helgd än som kan anses berättigat med hänsyn till effektivitetsintresset. Vidare bör tillses att det organ, som skall äga besluta om undersökningar av mera ingripande och grannliga natur, såvitt möjligt icke är den skattskyldiges motpart eller eljest ett organ med partsintressen utan en objektiv myndighet. I fall, då avgörandet av praktiska skäl måste ligga hos företrädaren för det allmänna, kunde tänkas att giva möjlighet till talan hos exempelvis provningsnämnd.

Riksskattenämnden anför bl. a.

Beträffande taxeringsrevisionens omfattning uppkomma vissa ömtåliga spörsmål i samband med att revisionen skall kunna avse även mera privata anteckningar, korrespondens m. m. Det torde vara särskilt viktigt att veder-

börande granskningsmän här gå fram med gott omdöme och iakttaga tillbörlig varsamhet. Frågan om hur långt taxeringsrevisionen bör få sträcka sig och i vad mån man för detta ändamål vill offra sekretesshänsynen i olika fall hör emellertid samman med spörsmålet om förekommande kollisioner mellan taxeringskontrollen och civilrättslig lagstiftning.

Sveriges köpmannaförbund yttrar bl. a. följande.

Förbundet vill här understryka vikten av att de skattskyldiga ej besväras mer än som är nödvändigt samt att kontrollen sker under så litet irriterande former som möjligt. Det är sålunda oundgängligen nödvändigt, att stora krav ställas på lämpligheten hos den personal, som skall syssla med taxeringskontroll. Alldeles särskilt gäller detta den personal, som har med taxeringsrevision att göra. Taxeringsrevision är en synnerligen grannliga uppgift, som måste genomföras med takt, omdöme och diskretion.

Det är vidare högst angeläget, att befogenheten att granska korrespondens och andra handlingar endast får gälla i den mån dessa handlingar avse rörelse eller liknande verksamhet. Privat korrespondens och privata handlingar måste uttryckligen undantagas.

Liknande synpunkter framföres även av *Sveriges akademikers centralorganisation*, *Svenska livförsäkringsbolags förening* och *Sveriges redareförening*.

Enligt *Svensk industriförening* synes det nödvändigt att entydiga och restriktiva bestämmelser utfärdas rörande myndighetspersonernas befogenheter vid deras granskning av de enskilda medborgarnas privatliv, så att i görligaste mån onödiga och bryska ingrepp omöjliggöres.

Kooperativa förbundet hävdar, att de sakkunniga gått längre än som kan anses vara lämpligt och tillrådligt. Förbundet erinrar om de sakkunnigas direktiv, vari utsäges, att resultatet av taxeringsarbetet i väsentlig mån är beroende av samverkan mellan taxeringsorganen och de uppgiftsskyldiga, varför man bör eftersträva en sådan utformning av taxeringsförordningen, som främjar sådan samverkan och i möjligaste mån förebygger motsättningar och irritation. Förbundet yttrar vidare.

De befogenheter, med vilka de sakkunniga vilja utrusta taxeringsmyndigheternas granskningsmän, är emellertid av så vittomfattande innebörd, att ett missbruk, föranlett av ett missriktat fiskaliskt nit, kan skapa stor irritation och i hög grad försvåra det önskvärda och nödvändiga samarbetet mellan skattskyldiga och taxeringsmyndigheterna. Förslaget inbjuder oneligen till jämförelse med de noggranna föreskrifter, med vilka husrannsakan i brottmål kringgårdats för att skapa garantier mot missbruk. Det förefaller emellertid som om det i första hand borde vara tillräckligt att taxeringsrevisionen omfattade granskning av bokföring, räkenskaper och anteckningar med därtill hörande verifikationer. Däremot bör vederbörande i normala fall icke vara skyldig att vid taxeringsrevision tillhandahålla korrespondens, protokoll och andra handlingar rörande verksamheten. Endast för den händelse det föreligger skäl att verkställa husrannsakan enligt Rättegångsbalkens 28:e kapitel, torde sistnämnda handlingar böra bli föremål för granskning.

Sveriges advokatsamfund anför liknande skäl samt framhåller därutöver att man genom bokgranskningsinstitutet endast torde kunna komma åt mindre delen av felaktigheterna i deklarationerna. Den större delen av felaktigheterna får enligt samfundets mening anses hänföra sig till inkomster, som icke kan kontrolleras med hjälp av bokföring, anteckningar, kontrolluppgifter och dylikt. Såsom ett komplement till bokgranskningen vill samfundet särskilt framhålla metoden att vid jämförelse mellan en skattskyldigs levnadsstandard och hans deklarerade inkomster söka komma oriktiga deklarationer på spåren.

Näringslivets skattedelegation uttalar, att det bör undersökas vilka vägar som kan stå till buds för att åstadkomma en effektivare taxeringskontroll utan att befogade krav på sekretess och respekt för privatlivets helgd åsidosättes. Vidare framhålles att rätten till undersökningar av den skattskyldiges levnadsstandard och storleken av hans levnadskostnader bör handhas med största försiktighet. Ett led i kontrollåtgärderna, som de sakkunniga icke närmare berört men som enligt delegationens mening bör tillmätas avsevärd vikt, är att kontrollera att deklarationer avlämnas av alla, som åtnjutt inkomst till sådant belopp, att skatteplikt inträder, icke minst då det gäller inkomst av tillfälligt arbete. Delegationen hemställer att för taxeringsrevision tillsvidare måtte gälla de för bokföringsgranskning meddelade bestämmelserna, dock med rätt för förrättningsmannen att granska även det löpande årets räkenskaper.

Förslaget att taxeringsrevision skall kunna verkställas hos en skattskyldig för kontroll av *annan skattskyldigs deklaration* lämnas i allmänhet utan erinran av remissorganen.

Riksskattenämnden tillstyrker denna utvidgning av granskningsmöjligheten och anser att utvidgningen är en så betydelsefull nyhet att den borde starkare markeras i författningstexten, lämpligen genom ett uttryckligt påpekande att taxeringsrevision må äga rum, oavsett om den avser kontroll beträffande den, hos vilken revision sker, eller endast avser kontroll av andra skattskyldigas taxering.

Förslaget i denna del avstyrkes emellertid av *Kooperativa förbundet*, *Sveriges advokatsamfund* och *Sveriges redareförening*.

Advokatsamfundet anför.

Enligt styrelsens förmenande är detta att lägga för stor börda på de skattskyldiga. Det må vara, att den skattskyldige, för att värja sig mot misstanken att hans deklaration icke är riktig, kan få finna sig i det besvär som föranledes av en bokgranskning. Men att han skall nödgas finna sig i detta besvär och obehag för en annan skattskyldigs skull är icke rimligt. Det får här räcka med den plikt att lämna upplysning rörande mottagna och utbetalda belopp, som föreslagits.

Sveriges redareförening yttrar.

Föreningen kan ej biträda förslaget, att ett företag skall vara skyldigt att tillhandahålla sin bokföring för kontroll av en annan skattskyldigs de-

klamation. En dylik anordning kan leda till väsentligt avbräck i affärsförbindelserna mellan två företag eller skapa onödig irritation mellan företagen. Så länge den enskilde icke hålles skadeslös av det allmänna för de ekonomiska verkningarna av en dylik kontrollåtgärd, bör han ej heller vara skyldig att tillhandahålla sin bokföring för nyssberörda ändamål.

Departementschefen

Genom de utvidgningar i skyldigheten att lämna uppgifter till ledning för egen eller annans taxering, som jag i annat sammanhang förordat, erhåller taxeringsmyndigheterna väsentligt förbättrade möjligheter att utöva en effektiv kontroll. Även i ett annat hänseende synes granskningsmöjligheterna böra utökas. Jag syftar här på den s. k. bokföringsgranskningen, i sakkunnigförslaget betecknad *taxeringsrevision*.

Bestämmelser om bokföringsgranskning finnes i 32 § 3 mom., 35 § 3 mom., 79 § och 93 § andra stycket gällande taxeringsförordning. Möjligheterna att använda denna form av kontroll är tämligen snävt begränsade. Granskning får endast ske hos den skattskyldige själv och hos den som är pliktig att avge kontrolluppgift utan anmaning; den kan vidare endast avse själva bokföringen eller därmed jämförliga anteckningar.

I de sakkunnigas förslag har dessa begränsningar borttagits. Granskning skulle få ske, oavsett om näringsidkarens egen eller annans deklaration skall kontrolleras. Vidare skulle granskningsmannen få ta del icke blott av bokföringen med därtill hörande verifikationer utan även korrespondens, protokoll och andra handlingar rörande verksamheten. Slutligen föreslås en uttrycklig bestämmelse, att, då taxeringsrevision verkställs för visst eller vissa taxeringsår, jämväl det löpande årets räkenskaper och handlingar må granskas.

Förslagen har i princip godtagits i flertalet yttranden. Kritik har emellertid icke saknats, varvid man särskilt vänt sig emot att granskning skulle få ske hos någon för kontroll av annans deklaration och att granskningsmannen skulle få ta del av korrespondens och dylika handlingar.

Enligt min mening föreligger ett uppenbart behov av de föreslagna utvidgningarna i taxeringsorganens befogenheter.

Vad först angår förslaget att tillåta granskning för kontroll av annans deklaration får jag erinra om att denna kontroll även avser fullgörandet av uppgiftsskyldighet till ledning för annans taxering. Befogenhet att granska räkenskaper för kontroll av sistnämnda art föreligger redan i viss utsträckning. Att sådan kontroll kan ske torde vara i hög grad önskvärt och kan för övrigt i sin mån förhindra att vissa näringsutövere obehörigen förskaffar sig förmåner framför andra genom att utlova ett eftersättande av den föreskrivna uppgiftsskyldigheten. Om, såsom föreslagits, denna uppgiftsskyldighet vidgas, blir det än mer angeläget att kunna kontrollera att uppgiftsskyldigheten fullgöres. Någon anledning att härvidlag, såsom i gällande rätt, göra skillnad mellan dem som är skyldiga att lämna upp-

gift utan anmaning och dem som endast kan anmanas att avge uppgift, synes icke föreligga. Såsom uppgiftsskyldigheten föreslagits utformad, blir det i viss utsträckning beroende av praktiska hänsyn — uppgiftsmaterialets hanterlighet och omfattningen av det arbete som ålägges den uppgiftsskyldige — huruvida uppgift skall lämnas efter anmaning eller utan sådan. Det må tilläggas att en granskning i nu avsett hänseende ingalunda bör vara begränsad till en kontroll av att föreskrivna uppgifter lämnats utan självfallet även bör få ha det vidare syftet att i ytterligare hänseenden vinna underlag för en riktig taxering av annan skattskyldig.

Kritiken mot förslaget att granskningsmannen skall få ta del av korrespondens, protokoll m. m. synes betydligt överdriven. Granskningsbefogenheten omfattar självfallet endast sådana handlingar som rör vederbörandes näringsverksamhet, alltså självfallet icke privatbrev o. dyl. En alltmer allmän iakttagelse från kontrollarbetet är att själva bokföringen ofta nog inte ger underlag för ingripanden, medan andra affärshandlingar kan ge anledning till undersökning huruvida affärstransaktioner vid sidan av bokföringen ifrågakommit. Det är i själva verket i sistnämnda hänseende, som en kontroll är särskilt angelägen. För att nå resultat vid granskningen räcker det således inte att gå igenom själva räkenskaperna och därtill hörande handlingar. En utvidgning av granskningsbefogenheten till att omfatta korrespondens, protokoll och andra handlingar rörande verksamheten synes med tanke härpå välgrundad.

Att granskning må ske även av det löpande årets räkenskaper har i allmänhet tillstyrkts i yttrandena, och förslaget härom synes böra godtagas.

På här anförda skäl kan jag i princip tillstyrka de sakkunnigas förslag om utvidgning av granskningsbefogenheterna. För att markera den ändrade innebörden av ifrågavarande kontrollform bör den i överensstämmelse med förslaget benämnas taxeringsrevision. Till vissa med taxeringsrevisionen sammanhängande sekretessfrågor skall jag återkomma i annat sammanhang.

När bokföringsgranskning påfordras, tillhandahålles materialet i regel frivilligt. Så torde även bli fallet i framtiden. Exempel på motsatsen saknas emellertid icke. Med hänsyn till risken för att materialet förvanskas kan det i dylika fall vara angeläget att granskningsmannen omedelbart kan få tillgång till handlingarna. De sakkunniga har för att tillgodose detta behov föreslagit en bestämmelse, enligt vilken den som har att verkställa taxeringsrevision må påfordra att genast få ta del av handlingar som skall granskas.

Den föreslagna bestämmelsen synes i och för sig väl motiverad och jag tillstyrker att en föreskrift med sådan innebörd upptas i taxeringsförordningen.

Emellertid är att märka, att taxeringsmyndigheterna i dylika fall icke

äger tillgång till annat tvångsmedel än vite. Erfarenheten har visat, att detta understundom icke är tillfyllest. För att komma till rätta med personer, som tredskas med att ställa handlingar till förfogande för taxeringsrevision, synes man därför böra överväga att införa någon motsvarighet till de straffprocessuella tvångsmedlen beslag och husrannsakan. Anmärkas må att i här avsedda situationer ofta föreligger anledning till misstanke om falskdeklaration eller vårdslös deklaration, å vilka brott frihetsstraff kan följa. Bestämmelser av denna art kräver emellertid närmare överväganden, bl. a. för att på lämpligt sätt utforma erforderliga rättssäkerhetsgarantier. Frågan synes därför böra anstå i avvaktan på ytterligare överväganden.

De sakkunniga uttalar om taxeringskontrollen i allmänhet, att denna bör ha karaktär av rutinkontroll och icke bör uppfattas som utslag av misstänksamhet mot den därav berörde. Vad särskilt angår taxeringsrevisionen framhålles att denna bör ske planmässigt och icke endast då besvär anförts eller eljest särskild anledning därtill yppats. Till dessa uttalanden kan jag ansluta mig. I detta sammanhang kan anmärkas, att omfattningen av kontrollen självfallet är beroende av tillgången på personal. Ett av de viktigaste syftena med de tillämnade organisatoriska ändringarna är att skapa ökade resurser för kontrollarbetet.

Jag kan vidare instämma i de sakkunnigas uttalande, att taxeringskontrollen bör utövas under hänsynstagande till ändamålet med kontrollen och till de därav berördas intresse att icke besväras mer än nödigt. Såsom de sakkunniga framhållit bör varje taxeringsrevision utföras av därtill lämpad person. En fullständig revision skall icke behöva utföras i varje särskilt fall, utan granskningsmannen bör, när detta motiveras med hänsyn till ändamålet med granskningen, kunna inskränka sig till en partiell revision.

Sekretessfrågor

I samband med taxeringsförfarandet aktualiseras sekretessfrågor av olika slag. Å ena sidan kan ifrågakomma att från taxeringskontroll undantaga hemliga handlingar hos myndigheter och enskilda. Å andra sidan erfordras sekretesskydd för vissa handlingar som angår taxeringen.

Inskränkningar i taxeringskontrollen

Gällande bestämmelser

I fråga om allmänna handlingar må erinras om stadgandet i 52 § taxeringsförordningen, enligt vilket för taxering erforderlig, i förordningen icke särskilt omförmäld uppgift skall, då ordförande i beskattningsnämnd i första instans, taxeringskonsulent eller taxeringsintendent framställer begäran därom, lämnas av statligt eller kommunalt verk, allmän in-

rättning eller överförmyndare, därvid skall iakttagas de närmare bestämmelser angående uppgiftspliktens fullgörande, som kan av Kungl. Maj:t meddelas. Sådana bestämmelser har utfärdats endast i något speciellt fall.

Genom stadgandena i taxeringsförordningen tages ej ställning till frågan i vad mån sekretesshänsyn får hindra att taxeringsmyndigheter erhåller begärd uppgift av hemlig natur eller erhåller del av allmänna handlingar som är hemliga.

I 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen fastslås, att allmänna handlingar skall vara offentliga. Undantag gäller för sådana handlingar som enligt föreskrift i lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen) skall hållas hemliga.

Bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen har avseende på förhållandet mellan myndigheter och enskilda. Självfallet har myndigheterna samma rätt att ta del av allmänna handlingar, som tillkommer enskilda medborgare. I fråga om myndigheternas rätt att erhålla del av hemliga uppgifter eller hemliga handlingar finnes icke generella bestämmelser; endast för vissa särskilda fall finnes föreskrifter utfärdade.

Sålunda stadgas i 38 § andra stycket sekretesslagen, att om handling, som ej må utlämnas till envar, kan antagas vara av betydelse som bevis i rättegång eller för förundersökning i brottmål, äger domstol, där rättegången föres eller fråga som hör till förundersökningen må upptagas, förordna att handlingen skall tillhandahållas domstolen eller undersökningsledaren. Från denna regel stadgas undantag för vissa uppräknade handlingar samt handlingar med sådant innehåll att den som utfärdat handlingen ej enligt 36 kap. 5 § andra, tredje eller fjärde stycket rättegångsbalken må höras som vittne därom. Ytterligare föreskrives att handlingen ej må, med mindre synnerlig anledning förekommer därtill, företes i rättegången eller vid förundersökningen, om därigenom yrkeshemlighet skulle uppenbaras.

Vidare må erinras om de regler angående rätt att erhålla utdrag av register om brott och straff som upptas i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister m. fl. författningar i ämnet.

I övrigt torde, om det är fråga om hemliga handlingar, få från fall till fall prövas i vad mån ett tillhandahållande åt annan myndighet är förenligt med det sekretesskyddade intresset. Frågor om utlämnande av handlingar till myndighet har i åtskilliga fall prövats i den ordning 2 kap. tryckfrihetsförordningen föreskriver.

Taxeringsförordningens bestämmelser om skyldighet för enskilda personer att lämna uppgifter eller tillhandahålla handelsböcker med därtill hörande handlingar gör i allmänhet icke undantag för uppgifter och handlingar angående sådant varom tystnadsplikt åvilar vederbörande. Emellertid uppställer förordningen tämligen snäva gränser i fråga om uppgif-

ternas eller handlingarnas art. I den mån en vidgad skyldighet att tillhandahålla uppgifter eller handlingar föreskrives, kan kollision mellan taxeringsmyndigheternas anspråk på insyn och den enskildes tystnadsplikt förväntas uppkomma i ökad utsträckning.

Tystnadsplikt för enskilda föreligger — utom på grund av allmän tjänst eller annan befattning med ämbetsansvar — enligt stadganden av olika slag. I ett fall föreligger tystnadsplikt på grund av stadgande i grundlag. Enligt 3 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen må boktryckare, förläggare eller annan, som har att taga befattning med skrifts tryckning eller med tryckt skrifts utgivning, mot författarens vilja ej uppenbara vem författaren är, med mindre sådan skyldighet är i lag föreskriven.

För präst stadgas tystnadsplikt i 7 kap. 2 § kyrkolagen angående vad som röjts för honom i samband med hemligt skriftermål.

I instruktioner och därmed jämförliga författningar stadgas tystnadsplikt för advokater, läkare, barnmorskor och deras biträden m. fl. angående vad som på grund av deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit.

Hänsyn till den tystnadsplikt som åvilar präster, advokater, läkare m. fl. har tagits vid utformningen av rättegångsbalkens regler om vittnesplikt och skyldighet att utgiva skriftliga bevis m. m. (36—40 kap.) samt de tidigare omnämnda reglerna i sekretesslagen om domstols rätt att förordna om tillhandahållande av allmänna handlingar som är hemliga.

Vissa frågor angående taxeringsmyndighets befogenhet att taga del av handlingar hos läkare har behandlats av JO (ämbetsberättelsen 1946 s. 152 f.).

Vidare må erinras om den s. k. banksekretessen. Enligt bestämmelserna därom (258 § lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse, 70 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker samt 192 § av det genom prop. nr 3 till 1955 års riksdag framlagda förslaget till lag om bankrörelse) må enskilds förhållande till bank ej i oträngt mål yppas. Enligt 35 § 1 mom c) och 4 mom. taxeringsförordningen kan emellertid bankerna åläggas att till ledning för taxering tillhandahålla uppgifter om insättares ränteinkomst och inestående medel.

De sakkunniga

De sakkunniga erinrar — utan att göra närmare uttalanden om innebörden av gällande rätt — att det beträffande vissa handlingar av betydelse för taxeringskontrollen hävdats att de icke borde få undanhållas de kontrollerande myndigheternas insyn med hänsyn till något föreliggande sekretessintresse.

I betänkandet anföres.

Då det gäller att utforma bestämmelser, som för framtiden reglerar myndigheternas rätt till granskning av handlingar för taxeringskontroll,

synes självfallet att endast verkliga och mycket tungt vägande skäl bör få begränsa möjligheterna till sådan granskning. Det allmännas intresse av att taxeringarna blir riktiga synes böra tillmätas så stor betydelse att sekretesshänsynen utom i rena undantagsfall bör få vika. I varje fall saknas anledning att beakta sådana anspråk på sekretess, som mer eller mindre kan vara föranledda av vissa skattskyldigas önskan att hindra kontroll av inkomsterna. Under taxeringsarbetet har förekommit fall, då en sådan önskan med hänsyn till omständigheterna måste antagas ha varit den egentliga orsaken till underlåtenheten att tillhandahålla kontrollmaterial. Det allmännas intresse är härvidlag icke begränsat till de skattebelopp, som kan komma att undanhållas av en viss genom sekretessbestämmelser från insyn skyddad grupp skattskyldiga. Efterlåtenhet gentemot en sådan grupp och de missbruk, som därav följer, återverkar kraftigt på andra gruppers deklarationsmoral och minskar därmed effektiviteten av taxeringsverksamheten över huvud taget. Behovet av kontroll är utan tvivel så stort, att i princip allt material av betydelse för kontrollen bör vara tillgängligt. Detta innebär givetvis icke att materialet regelbundet skall granskas. Det har nämligen visat sig, att enbart möjligheterna till effektiv kontroll är ett mycket verksamt medel för att främja upprättandet av riktiga deklarationer, under det att bristen på sådana möjligheter har ytterst menliga inverkningar på deklarationsmoralen. Vid avvägningen av kontrollbefogenheterna med hänsyn till sekretessintressena bör jämväl beaktas det avseende, som för ernående av en rättvis och riktig taxering måste fästas vid sambandet mellan deklarationernas bevisvärde och kontrollmöjligheterna. Förutsättningen för att deklarationerna skall tillmätas bevisvärde bör med hänsyn till gjorda erfarenheter vara att deklarationernas tillförlitlighet kan på något sätt nöjaktigt övervakas. Om tillgången till visst kontrollmaterial av sekretesshänsyn anses böra avskäras, bör därför andra lika verksamma kontrollmöjligheter anvisas.

Beträffande allmänna handlingar har, anför de sakkunniga, diskussionen i huvudsak gällt hos vissa statliga organ, exempelvis valuta-kontoret, tillgängliga uppgifter av ekonomisk natur. Avfattningen av 52 § taxeringsförordningen torde, enligt vad de sakkunniga erfarit, ha lett till tvekan om bestämmelsernas innebörd. De sakkunniga uttalar, att hos myndigheter förvarade handlingar bör vara tillgängliga för taxeringskontroll, även om handlingarna icke är offentliga. Skulle i något enstaka fall särskilda skäl påkalla undantag härifrån, bör beslut härom förbehållas Kungl. Maj:t, som därvid kan pröva, huruvida vederbörande taxeringsmyndighet i annan ordning kan erhålla uppgifter, som är av betydelse för taxeringskontrollen. Vid inhämtande av uppgifter av betydelse för taxeringen från statliga och kommunala myndigheter bör det av de sakkunniga föreslagna centrala organet för taxeringskontrollen kunna medverka till att erforderliga uppgifter kommer taxeringsarbetet tillgodo utan att olägenhet därav vållas. I enlighet med dessa överväganden upptas i 38 § förslaget till taxeringsförordning en bestämmelse enligt vilken för taxering erforderlig, i förordningen icke särskilt omfördäld uppgift skall lämnas av statlig eller kommunal myndighet, allmän inrättning eller överförmyndare, då be-

gäran framställas av taxeringskonsulent eller tjänsteman å länsstyrelsens taxeringsavdelning, såvida icke Kungl. Maj:t på framställning av myndigheten annorlunda förordnat. Taxeringsintendent eller den han därtill förordnar, må enligt den föreslagna bestämmelsen ur handlingar, som förvaras hos myndighet som nyss sagts, inhämta för taxeringskontroll erforderliga uppgifter.

Vad angår enskildas tystnadsplikt framhåller de sakkunniga, att diskussionen i huvudsak gällt läkares och tandläkares patientkort eller jämförliga anteckningar, samt anför vidare.

Det enda skäl som kan åberopas för att från granskning undantaga läkare- och tandläkarehandlingar torde vara hänsynen till patienterna. Emellertid synes dessa hänsyn kunna tillräckligt tillgodoses genom att granskningarna uppdrages åt tillräckligt kvalificerade granskningsmän. De sakkunniga har i taxeringsförordningen upptagit en föreskrift i syfte att denna omständighet skall beaktas. Den av de sakkunniga föreslagna centrala myndigheten bör vid granskningar av förevarande slag kunna tillhandahålla särskilt kvalificerade granskningsmän med erfarenheter av den slags granskning, varom fråga är. Det må framhållas att jämväl granskningsmännen har tystnadsplikt och att denna är omgärdad med minst lika stränga straffbestämmelser som de för läkare, tandläkare och deras biträden gällande. Redan nu kommer patienters förhållanden i samband med läkarbesök i stor omfattning till andras kännedom genom läkarintyg, sjuk-kasseräkningar, recept o. d. Någon verklig olägenhet av att den ifrågasatta granskningsrätten införes torde därför icke kunna uppstå. Det bör framhållas, att granskningarna givetvis skall begränsas till vad som är av betydelse för taxeringskontrollen.

De sakkunnigas förslag upptar bland reglerna om taxeringsrevision vissa bestämmelser i det angivna syftet. Sålunda är den, hos vilken revisionen sker, pliktig att lämna de upplysningar som för revisionens verkställande erfordras (51 § 5 mom.). Vidare må den som verkställer taxeringsrevision taga del av handlingar av betydelse för revisionens verkställande utan hinder av att tystnadsplikt åligger den, hos vilken revisionen verkställas, eller att dessa handlingar enligt gällande föreskrifter icke må utlämnas till annan (51 § 6 mom.).

Yttranden

I åtskilliga yttranden uttalas, att taxeringsmyndigheterna bör erhålla ökad tillgång till sekretesskyddat material av olika slag. De sakkunnigas förslag tillstyrkes också eller lämnas utan erinran av flera remissinstanser. I åtskilliga yttranden, även sådana där taxeringsmyndigheternas behov av att erhålla del av dylikt material vitsordas, anföres emellertid kritik mot förslagen och motiveringarna härför. Frågorna betecknas såsom otillräckligt utredda, och man hemställer i anslutning därtill om ytterligare utredning i ämnet. Olika förslag om undantag från taxeringsorganens granskningsrätt samt om rättssäkerhetsgarantier framföres.

De sakkunnigas förslag har i föreliggande skick tillstyrkts eller i huvudsak lämnats utan erinran av justitiekanslersämbetet, dock endast såvitt angår enskilds tystnadsplikt, valutakontorets styrelse, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Örebro samt Gävleborgs län, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges lantbruksförbund samt Sveriges advokatsamfund, det sistnämnda dock endast såvitt angår allmänna handlingar.

Uttalanden i huvudsakligen avstyrkande riktning har åter gjorts av justitiekanslersämbetet, såvitt angår allmänna handlingar, kammarrätten, bank- och fondinspektionen, såvitt angår inspektionens egna hemliga handlingar, riksskattenämnden, 1949 års besvärssakkunniga, Sveriges akademikers centralorganisation, Näringslivets skattedelegation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Svensk industriförening, Svenska livförsäkringsbolags förening, Sveriges advokatsamfund, det sistnämnda såvitt angår enskilds tystnadsplikt, Sveriges redareförening samt reservanter inom valutakontorets styrelse.

Rörande den allmänna innebörden av de sakkunnigas förslag på ifrågavarande punkter uttalar *justitiekanslersämbetet*, att det i nuvarande läge synes påkallat att en effektivare taxeringskontroll kommer till stånd. En dylik kontroll medför med nödvändighet, att taxeringsmyndigheterna erhåller en vidgad insyn i enskildas ekonomiska och andra förhållanden, men bör å andra sidan icke få föranleda, att verkligt berättigade hänsyn till privatlivets helgd trädes för nära.

Riksskattenämnden instämmer i de sakkunnigas uttalande, att det är av vikt att myndigheterna beredes tillgång till allt det material, som kan tjäna en ändamålsenlig och effektiv taxeringskontroll, och att härvid i princip intet material bör få undanhållas, om det kan befordra en riktig och rättvis taxering. Nämnden påpekar emellertid, att en reservation måste göras för vissa fall av kollision med civilrättslig lagstiftning. Härför kräves en särskild undersökning av vilka konflikter som kunna uppkomma med annan lagstiftning. Vid denna undersökning — där även annan expertis än skatteexpertis bör medverka — torde böra övervägas i vilken utsträckning man till förmån för taxeringskontrollen kan uppge det sekretessskydd, som kan finnas i olika fall. Möjligt är att man härvid kan finna en lösning genom att för mera ömtåliga fall anförtro taxeringskontrollen åt särskilt beprövad personal.

Enligt *länsstyrelsen i Älvsborgs län* torde det icke råda något tvivel om att gällande sekretessföreskrifter av skattskyldiga utnyttjas för obehöriga skattelättnader.

Länsstyrelsen i Örebro län framhåller såsom viktigt, att taxeringsavdelningarna i länsstyrelserna erhåller material för sin granskning genom cen-
9 — *Bihang till riksdagens protokoll 1955. 1 saml. Nr 160*

tralt inhämtade uppgifter från exempelvis valutakontoret samt bank- och fondinspektionen.

Sveriges lantbruksförbund anför.

Utsträckningen av granskningsrätten jämväl till handlingar, vilkas innehåll innefattas under tystnadsplikt, som åligger den skattskyldige, torde kunna försvaras. Sannolikt torde ett oriktigt deklarerande i viss utsträckning förekomma bland skattskyldiga, som kunna åberopa sekretesshänsyn som hinder för en granskning av underlaget för deklarationen. Även det föreslagna utsträckandet av granskningsmöjligheten till statliga verks och inrättnings handlingar, därunder inbegripet postgirokontorets uppgifter om insättningar och uttag, torde kunna accepteras.

Förbundet betonar emellertid att ett frisläppande av sekretesshänsyn vid taxeringskontrollen kan medföra stora svårigheter i praktiken samt anför härom.

Det synes ofrånkomligt att av sekretesshänsyn det vid kontrollen framkomna materialet ej får på något sätt offentliggöras i samband med skriftväxling, protokollföring m. m. Den skattskyldige torde på grund härav bliva försatt i ett svårt läge. Ett enkelt konstaterande av kontrollorganet, att under sekretess lagda handlingar givit anledning till anmärkning på deklarationen, kan av den skattskyldige med hänsyn till hans tystnadsplikt icke bemötas på ett sådant sätt, att det blir offentligt. Ehuru det sålunda måhända bör accepteras, att sekretessbelagda handlingar kunna bliva föremål för kontroll, synes det, för att den skattskyldige utan att bryta sin tystnadsplikt skall kunna tillvarataga sina berättigade intressen i skatteprocessen, vara nödvändigt med utförliga föreskrifter, som garantera, att sådan rätt tillförsäkras den skattskyldige, utan att han samtidigt gör sig skyldig till brott mot tystnadsplikten. Det vill vidare förefalla, som om de sakkunniga icke beaktat de konsekvenser, som ett eftergivande av gällande sekretessbestämmelser kan medföra i avseende å annan lagstiftning, däribland tryckfrihetsförordningen.

Kammarrätten åter motsätter sig att taxeringsmyndigheterna får taga del av sekretessbelagt material, samt anför.

Kammarrätten finner det icke vara tillfredsställande att man under åberopande av sekretesskydd kan undandraga sig deklaraionspliktens rätta fullgörande. Erfarenheten utvisar att så i många fall sker. Emellertid synes det olämpligt att låta taxeringsavdelningarnas granskningsmän ta del av sekretessbelagt material. Tystnadsplikten, som åligger granskningsmannen, torde icke utgöra tillräcklig garanti mot missbruk. Enligt kammarrättens mening har framför allt läkarnas tystnadsplikt en så allvarlig innebörd, att den icke utan vidare kan skjutas åt sidan av det allmännas intresse av riktigare taxeringar. Inskränkningar måste här omgärdas med de största försiktighetsmått, så att ingen skada anställs. Granskningsmannen får sålunda icke i sin granskningsberättelse intaga material som är sekretessbelagt. Det framgår av de sakkunnigas motivering att granskningarna skola uppdragas åt särskilt kvalificerade granskningsmän. Detta krav har emellertid icke beaktats i författningsförslaget (51 § 6 mom.).

Den av förslaget följande skyldigheten för läkare, advokater, präster och andra, som allmänheten vänder sig till i ömtåliga, personliga angelägen-

heter, att trots tystnadsplikten ställa material till förfogande för granskning kan föranleda allvarliga olägenheter och skapa irritation mot taxeringsmyndigheterna. Vidare skulle ett genomförande av förslaget sannolikt erfordra ändringar i andra lagar och förordningar såsom tryckfrihetsförordningen, rättegångsbalken och kyrkolagen. Enligt kammarrättens mening bör frågan därför göras till föremål för en mera allsidig och grundlig utredning, innan slutligt förslag i ämnet utarbetas. Även spörsmålet i vad mån sekretessbelagda handlingar, som finnas tillgängliga hos vissa statliga organ, exempelvis handlingar rörande rikets säkerhet och försvar, böra tillhandahållas för granskning, bör bli föremål för en mera ingående undersökning.

Sveriges redareförening uttalar, att de sakkunniga icke synes ha verkställt närmare utredning om i vad mån hinder möter på grund av särskilda bestämmelser att bringa innehållet i sekretesskyddade handlingar till kännedom för taxeringsmyndigheterna eller deras tjänstemän. Även om det för taxeringskontrollen skulle vara av ett visst värde, att taxeringsmyndigheterna erhöle del av sagda handlingar, måste man dock förutsätta, att, när dessa handlingar kringgärdats med sekretesskydd, så starka skäl härför ansetts föreligga, att denna ur skilda synpunkter betydelsefulla fråga ej kan lösas på det lättvindiga sätt, som de sakkunniga gjort. Föreningen framhåller även, att inom ett näringsföretag kan finnas handlingar av så hemlig natur, att företaget kan hava vägande skäl för att vägra visa sagda handlingar för taxeringsmyndigheterna. De nu berörda frågorna måste göras till föremål för en mera ingående utredning än den de sakkunniga verkställt.

Näringslivets skattedelegation påtalar, att enligt 53 § 2 mom. förslaget till taxeringsförordning må taxeringsrevision verkställas icke blott av taxeringsintendenten underställd tjänsteman utan ock av annan i bokföring och taxering sakkunnig person, som därtill godkänts av länsstyrelsen. Enligt delegationen skulle betydande risk uppkomma för att vid taxeringsrevision vunna upplysningar i affärsangelägenheter bleve obehörigen utnyttjade. Taxeringsrevision bör endast få verkställas av befattningshavare i statstjänst och av heltidsanställd befattningshavare i kommunal tjänst, den senare under förutsättning att han på grund av sin tjänsteställning är förhindrad utföra uppdrag av beskaffenhet att de vid revisionen vunna upplysningarna därvid skulle kunna utnyttjas.

Beträffande frågan om taxeringsorganens befogenheter att ta del av hemliga allmänna handlingar uttalar *justitiekanslersämbetet*, att de sakkunnigas uttalanden i denna del synes till innebörden och konsekvenserna så knapphändigt belysta, att ämbetet icke anser sig kunna taga ståndpunkt därtill.

Valutakontorets styrelse yttrar.

De handlingar hos valutakontoret, som innehålla uppgifter av ekonomisk natur av eventuellt intresse för skattekontrollen, komma i de flesta fall

kontoret tillhanda via bankerna. En bank torde i många fall icke ha skyldighet att till taxeringsmyndighet utlämna dylika uppgifter. Ett stadgande av innebörd att handlingar hos statlig myndighet skola vara tillgängliga för taxeringskontroll, även om handlingarna icke äro offentliga, innebär för kontorets del, att kontoret kan åläggas en vidsträcktare uppgiftsskyldighet än bankerna. De olägenheter detta kan medföra för valutaregleringens handhavande, torde få tillmätas mindre betydelse än det allmännas intresse av en rättvis och riktig taxering.

I speciella fall — t. ex. av diskretionshänsyn i strängt personliga förhållanden — kan undantag från uppgiftsskyldigheten vara behövlig. Styrelsen har beaktat, att möjlighet gives till undantag efter särskild framställning från vederbörande myndighet.

Med anledning av vad de sakkunniga anföra om sambandet mellan deklarationernas bevisvärde och kontrollmöjligheterna, vill styrelsen framhålla, att kontorets material ofta är ofullständigt och i många fall icke torde kunna läggas till grund för en bedömning av deklarationerna.

Bank- och fondinspektionen hemställer, att 38 § i författningsförslaget ges sådan utformning att inspektionen undantas från de myndigheter som blir uppgiftsskyldiga, eller, i andra hand, att uppgiftsskyldighet skall föreligga först efter förordnande av Kungl. Maj:t. Inspektionen framhåller, att dess undersökningsmaterial endast i få undantagsfall kan bli till nytta för taxeringsverksamheten, samt anför vidare bl. a.

Enligt ämbetsverkets erfarenhet är förekomsten av det nuvarande sekretesskyddet av största betydelse för bankmännens beredvillighet att ställa sitt bedömningsmaterial till inspektionens förfogande. Det förekommer sålunda ej sällan att vederbörande uppgiftslämnare uttryckligen förutsätter att ingen utomstående skall få taga del av vad han kommer att yppa. Denna reserverade inställning riktar sig icke mot något visst håll, t. ex. skattemyndigheterna, utan är helt att betrakta som ett uttryck för att samtalet med inspektionstjänstemannen är förtroligt i den meningen att ingen som helst utomstående, myndighetsperson eller annan, skall få taga del av de lämnade uppgifterna.

1949 års besvärssakkunniga yttrar.

Generella regler om i vilken mån en myndighet äger tillgång till hos andra myndigheter befintliga — även hemliga — handlingar saknas i svensk rätt. Det ankommer på vederbörande myndighet att, då särskilda författningsbestämmelser härom icke finnas — såsom dock stundom är fallet, t. ex. beträffande det hos fängvårdsstyrelsen förda straffregistret — själv bedöma om hemlig handling skall tillhandahållas annan myndighet eller ej. Det är långt ifrån givet, att samtliga hos en myndighet befintliga handlingar stå till förfogande för alla andra myndigheter. Det synes uteslutet, att de överväganden, som kunna föranledas av att taxeringsintendent begär utfå hos annan myndighet befintlig handling, för närvarande undantagslöst skulle mynna ut i att en sådan begäran villfares. Det kan under sådana omständigheter icke vara lämpligt att i taxeringsförordningen nu införa en generell rätt för taxeringsintendenten m. fl. att få del av alla allmänna handlingar. Att på detta sätt utan särskild utredning antaga en bestämmelse, vars verkningar icke kunna överblickas, är icke tillrådligt.

Det får i stället i mån av behov på varje särskilt område övervägas, huruvida taxeringsmyndighet bör få del av annan myndighets handlingar. Möjligt är också att den beslutande myndigheten bör tillerkännas större befogenheter härvidlag än taxeringsintendent och allmänt ombud.

Näringslivets skattedelegation anför.

I den mån det gäller handlingar, som med hänsyn till rikets säkerhet och försvar böra hållas hemliga, bör man enligt vår mening avstå från varje åtgärd som, om ock endast i sällsynta undantagsfall, skulle kunna sätta sekretessen i fara, även om detta måste ske på bekostnad av effektiviteten vid taxeringen. Det bör i detta sammanhang beaktas, att anslutning till extrema ytterlighetspartier och meningsriktningar icke utgör hinder för innehavande av stats tjänst. Beträffande uppgifter hos valutakontoret kan ett oförsiktigt handhavande därav åsamka avsevärd skada icke blott för enskilda företag utan även för våra handelsförbindelser med utlandet. I vad mån handlingar och uppgifter av ovanberörda ömtåliga beskaffenhet böra hållas tillgängliga för taxeringsmyndigheterna bör enligt vår mening jämväl bli föremål för en mer ingående utredning i samråd med de i varje särskilt fall ansvariga myndigheterna.

Vad angår uppgifter och handling, beträffande vilka tystnadsplikt föreligger för *e n s k i l d a*, finner *justitiekanslersämbetet*, att de sakkunnigas förslag om rätt att granska läkares patientkort bör kunna godtagas. Ämbetet yttrar.

Lika med de sakkunniga anser ämbetet, att hänsynen till patienternas intressen kan i tillräcklig grad tillgodoses, även om läkares och tandläkares patientkort icke undantagas från granskning i samband med taxeringskontroll. Under förutsättning att det för kontroll av ifrågavarande yrkesgruppers deklarationer är av icke oväsentlig betydelse att de som utföra kontrollen äga tillgång till patientkorten — något som de sakkunniga dock icke närmare utvecklat — ha de sakkunniga enligt ämbetets mening anförst starka skäl för att patientkorten regelmässigt icke böra undanhållas de kontrollerande myndigheternas insyn. Ämbetet vill emellertid understryka vikten av att uppdrag att utföra sådan granskning, som innefattar jämväl patientkort, endast anförtros åt kvalificerade granskningsmän, vilka med fog kunna antagas fullgöra sin uppgift på ett i allo grannlagt sätt. Det synes även lämpligt att å snärre orter om möjligt icke anlitas granskningsmän, vilka äro bosatta å platsen eller eljest äga närmare kännedom om den persons klientel, vilken granskningen avser. Skulle beträffande någon patient framstå såsom särskilt påkallat, att patientkortet icke utlämnas, kanske befogenhet i instruktionell väg kan lämnas granskningsmännen att för sådant fall medge undantag och åtnöjas med uppgift om patientens namn och uppbyret arvode samt med de övriga upplysningar läkaren anser sig kunna lämna.

Överståthållarämbetet uttalar, att det synes oklart, huruvida de föreslagna bestämmelserna skär sig mot de för läkare gällande sekretessföreskrifterna.

1949 års besvärssakkunniga erinrar om att den föreslagna bestämmelsen i 51 § 6 mom. tillkommit för att möjliggöra granskning av läkare- och tandläkarehandlingar, samt anför vidare.

Bestämmelsen har emellertid givits en så generell avfattning att den kommer att gälla för alla handlingar, som kunna finnas hos privatperson och som enligt gällande föreskrifter beröras av en någon åvilande tystnadsplikt eller som enligt särskilt förbehåll icke må utlämnas till annan. Hos enskilda kunna ofta nog finnas allehanda andra handlingar än de av skatte- lagssakkunniga åsyftade, vilka av hänsyn till olika intressen, t. ex. prästs tystnadsplikt, rikets säkerhet e. d., icke må utlämnas till annan. Det synes icke rimligt att sådana handlingar utan särskilt tillstånd granskas i samband med taxeringsrevision. Det kan här också nämnas att handlingar, vilka åtnjuta skydd enligt tryckfrihetsförordningens regler om rätt till anonymitet för författare och meddelare, icke kunna grundlagsenligt granskas vid taxeringsrevision utan särskilt medgivande. Med hänsyn till vad nu anförts synas bestämmelserna i 6 mom. böra omarbetas.

Sveriges akademikers centralorganisation motsätter sig bestämt att taxeringskontrollen utvidgas till att avse patientkort och därmed jämförliga handlingar.

Även *Näringslivets skattedelegation* betonar vikten av att hänsyn toges till läkarnas patienter. Delegationen anför ytterligare.

Läkarna tillhöra emellertid de kategorier yrkesutövare, som i hög grad kollektivt misstänkliggöras, och det vore enligt vår mening icke minst i läkarkårens eget intresse synnerligen önskvärt att skapa kontrollmöjligheter, som åstadkomma en ändring härutinnan utan att befogade krav på läkarsekretessen åsidosättas. Det synes oss böra närmare undersökas, huruvida inte en lösning av detta problem står att vinna exempelvis genom en medverkan vid taxeringskontrollen av den för sjukvården i riket ansvariga centrala myndigheten, medicinalstyrelsen.

Liknande synpunkter anføres av *Sveriges köpmannaförbund* och *Sveriges grossistförbund*.

Svenska livförsäkringsbolags förening framför i huvudsak samma skäl samt påpekar därutöver, att de föreslagna bestämmelserna för försäkringsbolagens vidkommande medför, att dessa icke längre kan garantera sina försäkringstagare sekretess beträffande deras privata förhållanden, såsom exempelvis uppgifter om hälsotillstånd, förmånstagareförordnande och inkomstförhållanden.

Sveriges advokatsamfund erinrar om att vissa yrkesutövare intar en sådan förtroendeställning i förhållande till allmänheten att en tystnadsplikt till skydd för den enskilde är påkallad. I rättegångsbalken har som sådana yrkesutövare angivits bl. a. advokater och läkare. Samfundet påpekar, att det här icke är fråga om att de privata angelägenheterna icke skola komma till myndigheternas eller allmän kännedom, utan vad som skall skyddas är vederbörandes intresse att de icke genom den som fått hans förtroende blir kända av annan än den för vilken han medger att förtroendet får uppenbaras. Den omständigheten, att till exempel en taxeringstjänsteman är ålagd tystnadsplikt, kan alltså icke motivera att inskränkning göres i till exempel en advokats tystnadsplikt. I samfundets yttrande påpekas vidare

att rättegångsbalkens stadganden om frihet från vittnesplikt och editionsplikt för advokater m. fl. gäller utan undantag i fråga om sådana brott som bedrägeri, förskingring, förfalskning, mened, trolöshet eller annan oredlighet, och således även i det fall att målet handlägges inom stängda dörrar. Samfundet anser att det intresse, som i rättegång kan föreligga att få taga del av vissa upplysningar och handlingar, kan vara betydligt större än intresset att få kontrollera en deklaration.

Sekretesskydd för taxeringshandlingar

Gällande bestämmelser m. m.

I 17 § första stycket sekretesslagen föreskrives, att till myndighet avlämnade uppgifter till ledning för taxering, som avses i taxeringsförordningen eller eljest för beräkning av skatt ej må i andra fall än i vederbörande skatteförfattning stadgas, utan den skattskyldiges samtycke utlämnas till annan tidigare än tjugu år efter uppgiftens datum.

Taxeringsförordningens 56 § upptar i anslutning härtill föreskrifter om i vilken utsträckning självdeklarationer och andra uppgifter, som avlämnats till ledning vid taxering för inkomst och förmögenhet, må vara tillgängliga för ledamöter av beskattningsnämnder m. fl. Självdeklaration, som tillhandahålles polis- eller åklagarmyndighet eller som åberopas vid allmän domstol, må icke utan den skattskyldiges samtycke offentligen föredragas eller i protokoll, utslag eller annan expedition intagas eller omnämnas i vidsträcktare mån än som oundgängligen erfordras. Utöver vad i bestämmelsen uttryckligen tillstodjes må ifrågasvarande handlingar icke vara för någon tillgängliga utan att den som avgivit deklarationen skriftligen medgivit dess offentlighöörande.

I 17 § andra stycket sekretesslagen stadgas, att förmögenhetslängd ävensom prövningsnämnds ändringslängd beträffande taxering till statlig förmögenhetsskatt ej må utan den skattskyldiges samtycke utlämnas till annan tidigare än tjugu år efter längdens datum.

Slutligen upptas i 17 § tredje stycket samma lag föreskrift att handlingar, som avses i förordningen om rätt att av riksskattenämnden erhålla förhandsbesked i taxeringsfrågor, ej må utan samtycke av den som sökt beskedet utlämnas till annan tidigare än tjugu år från handlingens datum.

Övriga handlingar är däremot offentliga. Sålunda är inkomstlängderna — i motsats till vad gäller förmögenhetslängderna — tillgängliga för envar. Offentliga är vidare exempelvis fastighetslängderna, besvärsskrifter, av länsstyrelse upprättade sammanställningar av statistiska undersökningar, taxerings- och prövningsnämnders protokoll samt kammarrättens och regeringsrättens utslag. Frågan om anteckningar och promemorior, som upprättats vid bokföringsgranskning, är förenade med sekretesskydd har i ett av regeringsrätten nyligen avgjort mål besvarats nekande. Uppgifter, som avlämnats av aktiebolag till ledning vid värdesättning av aktier i bolaget

har, likaledes i ett av regeringsrätten för kort tid sedan avgjort mål, ansetts böra utlämnas till aktieägare i bolaget. Motsvarande torde få anses gälla beträffande uppgifter angående ekonomisk förening.

Ytterligare må erinras om att, oaktat förmögenhetslängderna är hemliga, kan uppgift om de till statlig förmögenhetsskatt debiterade skattebeloppen erhållas ur de offentliga uppbördshandlingarna, och från skattebeloppen kan man genom skattetabellerna räkna sig till vederbörandes beskattningsbara förmögenhet.

Den inadvartens, som föreligger så till vida att förmögenhetslängderna är hemliga men att uppgifter om storleken av de skattskyldigas beskattningsbara förmögenheter, om ock med viss omgång, kan erhållas ur handlingar, som är offentliga, har tidigare uppmärksammats vid olika tillfällen.

Motioner i ämnet väcktes vid 1950 och 1951 års riksdagar. På hemställan av konstitutionsutskottet (utl. 1950: 12 och 1951: 6) avslogs motionerna under hänvisning till pågående utredningar.

Frågan behandlades vidare av 1949 års uppbördssakkunniga i deras betänkande med förslag till en reviderad uppbördsförordning (SOU 1952: 1). Nämda sakkunniga förordade, att nu gällande regler bibehölls. Det påpekades emellertid, att skäl kunde anföras för att även förmögenhetslängderna borde vara offentliga. Förslaget var icke enhälligt i förevarande fråga. En minoritet förordade, att sekretesskyddet för förmögenhetslängderna borde utsträckas till att omfatta jämväl debiteringslängd och uppbördskort.

I propositionen nr 100 till 1953 års riksdag med förslag grundade på nyssnämnda betänkande uttalade jag, att några nackdelar veterligen icke varit förenade med de nuvarande bestämmelserna. Det vore svårt att inse att det kunde lända någon till men att av offentligen tillgängliga handlingar kunde inhämtas vissa uppgifter om hans förmögenhetsställning. Med denna uppfattning skulle, såsom ock från flera håll ifrågasatts, närmast ifrågakomma att avskaffa sekretesskyddet för förmögenhetslängden, något som för övrigt skulle medföra praktiska fördelar ur debiteringssynpunkt. Jag förklarade mig emellertid icke beredd att i berörda sammanhang taga någon slutlig ställning till förevarande spörsmål.

De sakkunniga

I betänkandet framhålles, att det främsta intresset knyter sig till frågan om taxeringslängdernas offentlighet. Någon gång har gjorts gällande att inkomstlängdernas offentlighet borde upphöra men det har från andra håll ifrågasatts att offentligheten borde utsträckas att omfatta även förmögenhetslängderna.

De sakkunniga anlägger till en början vissa principiella synpunkter i frågan samt anför därvid bl. a.

Frågan om taxeringslängdernas offentlighet eller hemlighållande har betydelse för de skattskyldiga i den mån de har intresse av att deras inkomst eller förmögenhet icke kommer till andras kännedom. Mot dessa sekretessintressen kan ställas de utan tvivel legitima anspråk som skattebetalarna har att kunna få kännedom om taxeringarna och därmed ha möjlighet att bilda sig en uppfattning om taxeringarnas och beskattningens verkningar icke blott i allmänhet utan även i enskilda fall. Med hänsyn till allas intresse av att beskattningen sker likformigt och rättvist har offentlighetsprincipens tillämpning i detta hänseende en väsentlig uppgift att fylla.

Hänsyn till taxeringsverksamhetens effektivitet talar enligt de sakkunnigas uppfattning för att taxeringslängderna i största möjliga utsträckning bör vara offentliga. Det framhålles vidare att inkomsttaxeringarnas offentlighet medger deras utnyttjande för åtskilliga andra ändamål än beskattningen. Sålunda användes taxeringssiffrorna i stor omfattning såsom underlag vid prövning av rätten till vissa sociala bidrag. Även i det enskilda ekonomiska livet torde taxeringssiffrornas offentlighet i ej ringa grad vara till nytta genom de möjligheter, som därigenom ges att få en uppfattning om en persons allmänna ekonomiska ställning.

Av de skäl, som sålunda anförts, synes enligt de sakkunnigas uppfattning offentlighetsprincipen böra såvitt möjligt upprätthållas och någon begränsning av inkomstlängdernas offentlighet sålunda icke ifrågakomma. Vid sådant förhållande bör övervägas om skäl föreligger att bibehålla det sekretesskydd, som allttjämt gäller för förmögenhetslängderna.

I *förmögenhetslängderna* upptages, påpekar de sakkunniga, från och med 1954 års taxering endast sådana skattskyldiga, som har skattepliktig förmögenhet å minst 50 000 kronor. Antalet skattskyldiga med minst 50 000 kronors förmögenhet utgjorde vid 1953 års taxering 174 560 och torde vid 1954 års taxering uppgå till ett något högre antal. De sakkunniga anför vidare.

Ur allmän synpunkt kan till förmån för längdernas offentlighet åberopas, att åstadskommandet av en jämlik och rättvis taxering torde avsevärt främjas samt att möjligheterna till insyn i taxeringsväsendets och beskattningens funktion får anses vara ett medborgerligt intresse av vikt. Att sådan insyn medges beträffande inkomsterna men icke beträffande förmögenheterna ter sig inkonsekvent. Härtill kommer den förenkling i det praktiska taxeringsarbetet, som kan vinnas genom möjligheten att slopa de särskilda förmögenhetslängderna.

Till stöd för sekretesskraven har brukat åberopas de enskildas ekonomiska intresse och privatlivets helgd. Det måste emellertid anses tveksamt, om något direkt ekonomiskt intresse kan anses föreligga i detta hänseende. Här bortses från sådana föga beaktansvärda intressen som att förmögenhetstaxeringen möjligen skulle motsäga de uppgifter en skattskyldig i annat sammanhang kan vilja lämna om sin förmögenhet eller det än mindre beaktansvärda intresse, som en skattskyldig kan ha av att på grund av sekretessen äga möjlighet att helt eller delvis undgå en på skatteförfattningarna grundad beskattning. Beaktansvärt kan däremot vara om skatt-

skyldig har ett verkligt intresse av att vara skyddad mot insyn i sina förmögenhetsförhållanden för att undvika att bli ansatt av låne- och hjälpsökande e. d. Emellertid torde sådana personer redan nu ha svårt att med riktigt fullgörande av deklarationsplikten hålla sitt förmögenhetsinnehav hemligt för den, som vill begagna taxeringslängderna för inhämtande av upplysningar. Inkomsten av kapital skall ju nämligen särskilt upptagas i inkomstlängden, som är offentlig handling. Även höjningen av gränsen för skattepliktens inträde till 50 000 kronor torde ha minskat betydelsen av sekretessen. Enbart kravet på hänsyn till privatlivets helgd torde icke kunna åberopas såsom tillräckligt skäl för sekretess. Eftersom beskattningen över huvud taget är en fråga av stort allmänt intresse, ligger det nämligen i sakens natur, att enskildas ekonomiska förhållanden av betydelse för beskattningen knappast kan undgå att beröras av nämnda allmänna intresse. Dessa ekonomiska förhållanden är följaktligen icke utslutande en den skattskyldiges privatsak.

De sakkunniga vill för sin del förorda, att sekretesskyddet för förmögenhetstaxeringarna upphäves. Om de särskilda förmögenhetslängderna slopas och förmögenhetstaxeringen antecknas i inkomstlängderna, blir uppgifterna automatiskt tillgängliga på samma sätt som uppgifterna rörande inkomsttaxeringen. Föreskriften i 17 § andra stycket lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar blir därmed betydselös och kan upphävas.

I betänkandet upptas vidare frågan om sekretesskydd för anteckningar och promemorior som upprättats rörande verkställda *bokföringsgranskningar*. Det framhålls, att vad i dessa handlingar relateras oftast är att anse såsom kompletterande upplysningar till innehållet i deklarationerna och det skydd, som deklarationerna åtnjuter, synes därför böra komma jämväl promemoriorna och berättelserna till del. I de sakkunnigas förslag till taxeringsförordning (46 §, motsvarande 56 § gällande förordning) upptas i enlighet härmed föreskrift att vad i paragrafen sagts om självdeklarationer skall i tillämpliga delar även gälla av myndighet i samband med taxeringskontroll upprättade handlingar.

Slutligen föreslår de sakkunniga att i samma paragraf upptas en bestämmelse av innebörd att inkomna *kontrolluppgifter* under den tid utredning pågår skall kunna hållas hemliga även för den person uppgifterna avser. I betänkandet anföres härom.

Det har förekommit, att skattskyldiga som deklarerat viss bruttoinkomst utan specifikation eller försummat sin deklarationsskyldighet och anmanas att specificera inkomst eller avlämna deklaration innan anmaningen efterkommes begär att få taga del av eller erhålla avskrift av de kontrolluppgifter, som inkommit. I specifikationen eller deklarationen medtages där efter blott belopp, som är upptagna å de inkomna uppgifterna. Härigenom går syftet med kontrolluppgifterna delvis förlorat, i det att ingen upplysning erhålles om inkomster, som den skattskyldige kan ha haft utan att kontrolluppgifter därå inkommit.

Yttranden

De sakkunnigas förslag att slopa sekretesskyddet för förmögenhetslängderna har blivit föremål för delade meningar.

Förslaget tillstyrkes eller lämnas utan erinran av länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Värmlands län, kanslichefen hos uppbördsdirektionen i Stockholm samt ordföranden och en ledamot av riksskattenämnden.

Förslaget avstyrkes däremot av justitiekanslersämbetet, kammarrätten, riksräkenskapsverket, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Blekinge, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Näringslivets skattedelegation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges advokatsamfund och Sveriges redareförening.

I vissa av de avstyrkande yttrandena ifrågasättes ännu längre gående sekretesskydd för hithörande handlingar.

Sålunda anser Sveriges advokatsamfund att jämväl inkomstlängderna bör vara hemliga.

Vidare uttalar Föreningen Sveriges kronokamrerare och Näringslivets skattedelegation, att debiteringslängderna för förmögenhetsskatt bör vara hemliga; skattedelegationen intar samma ståndpunkt i fråga om uppbördskorten.

Ordföranden och en ledamot av riksskattenämnden yttrar.

Då man icke har något sekretesskydd för inkomstlängden, torde det icke kunna göras gällande att de skattskyldiga ha något i sakens egen natur liggande anspråk på att förmögenhetslängden skall vara sekret. Denna fråga bör därför avgöras utifrån lämplighetssynpunkter. Härvid är att märka, att upphävandet av sekretesskyddet skulle möjliggöra en administrativ förenkling och arbetsbesparing i så måtto att särskild förmögenhetslängd och särskild ändringslängd rörande förmögenhetstaxeringen icke vidare skulle behöva föras.

Mot tanken att upphäva sekretesskyddet har invänts, att offentliggörandet av förmögenhetslängden skulle kunna befordra uppkomsten av ett angiverisystem, som ur samhällelig synpunkt icke är önskvärt. Samma synpunkt skulle emellertid kunna anföras till stöd för att icke heller inkomstlängderna skulle vara publika. Icke heller får förbises att slopandet av sekretesskyddet för förmögenhetslängderna kan främja taxeringsförfarandet på så sätt, att vetskapen om att längderna äro offentliga kan innebära ett visst incitament för den, som överväger att undandölja tillgångar, att noggrannare eftertänka om han skall våga fullfölja sin tanke. Och så mycket har erfarenheten under de senare åren utan tvivel lärt oss, att åtgärder och bestämmelser med sådant syfte och med sådan verkan äro starkt påkallade, om ett bättre taxeringsresultat skall vinnas.

Med hänsyn till det anförda synes de sakkunnigas förslag böra accepteras; detta bör så mycket hellre ske som ett verkligt sekretesskydd icke existerar ens för närvarande, eftersom man redan nu kan från debiteringslängden, som är publik, utan svårighet räkna sig fram till den beskattningsbara förmögenheten.

Länsstyrelsen i Östergötlands län motiverar sitt tillstyrkande på följande sätt.

Länsstyrelsen håller visserligen i princip före att de uppgifter, som återfinnas icke allenast i förmögenhetslängden utan jämväl i inkomstlängden, böra — såsom hänförliga till privatlivets område — vara skyddade mot insyn från allmänhetens sida. Då emellertid genom statsmakternas beslut — förutom inkomstlängden — jämväl debiteringslängden är offentlig handling och genom sistnämnda förhållande sekretesskyddet åt förmögenhetslängden är skäligen illusoriskt, synes anledning icke längre föreligga att bibehålla bestämmelserna härom. Utredningsmännens förslag tillstyrkes därför.

Justitiekanslersämbetet åter framhåller, att stadgandet om sekretesskydd för förmögenhetslängderna, om det ock icke är fullt effektivt, ej kan anses betydelselöst. Genom att taxeringslängderna hålles hemliga försvåras nämligen inhämtandet av uppgifter om förmögenheternas storlek. Och de skattskyldiga, vilka beröres därav, synes ha ett i viss mån berättigat intresse av att deras förmögenheter icke blir allmänt kända. Detta intresse tillgodoses i någon utsträckning genom de regler som nu gäller och som utgör ett låt vara ofullkomligt hinder mot en understundom förvisso besvärande publicitet. På grund härav har ämbetet stannat för att — i likhet med 1949 års uppbördssakkunniga — förorda, att nu gällande regler bibehålles. Detta torde visserligen medföra, att de särskilda förmögenhetslängderna icke kan avskaffas, men denna konsekvens lär ur vissa synpunkter vara till fördel. Ämbetet hänvisar härvidlag till statistiska centralbyråns remissutlåtande över 1949 års uppbördssakkunnigas förslag (prop. 1953:100 s. 399).

Såvitt *kammarrätten* kunnat finna, saknas stöd för de sakkunnigas påstående att åstadkommandet av en jämlik och rättvis beskattning skulle avsevärt främjas genom förmögenhetslängdernas offentlighet. Den omständigheten att inkomstlängdernas offentlighet kan ha den återopade verkan berättigar icke till samma slutsats beträffande förmögenhetslängderna. Gentemot de sakkunnigas argument om intresset av insyn från allmänhetens sida framhålles, att allmänhetens intresse för enskildas förmögenhetsförhållanden huvudsakligen torde vara grundat på nyfikenhet. Vad åter angår den förenkling i det praktiska taxeringsarbetet, som skulle kunna vinnas genom att göra förmögenhetslängderna offentliga, uttalar kammarrätten, att privatlivets helgd får anses väga tyngre än en teknisk förenkling i taxeringsarbetet. Genom att uppgifter om storleken av de skattskyldigas beskattningsbara förmögenheter icke kan publiceras synes det viktigaste önskemålet vara tillgodosett.

Liknande synpunkter anföres av *riksskattenämnden* samt *länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Blekinge, Gävleborgs och Jämtlands län*.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län upplyser, att, såvitt kommit till länsstyrelsens kännedom, offentliggörandet av inkomsttaxeringen genom taxe-

ringskalendrar icke i något fall lett till höjd taxering för viss skattskyldig men väl vållat honom olägenhet och obehag. Ur kontrollsynpunkt synes enligt länsstyrelsens uppfattning förmögenhetslängdernas offentlighet vara av mindre vikt, då i desamma finnes införd endast en relativt ringa del av samtliga skattskyldiga.

Näringslivets skattedelegation anför samma skäl som övriga avstyrkande remissinstanser samt anför därutöver bl. a.

Om förmögenhetslängden skulle bli offentlig och, som troligt är, en publikation med uppgifter om de skattskyldigas beskattningsbara förmögenhet på enskilt initiativ med ledning av dessa längder skulle publiceras, är det väl antagligt, att taxeringsmyndigheterna skulle erhålla åtskilliga, regelmässigt anonyma meddelanden om att viss angiven skattskyldig ägde en del värdefulla tillgångar men likväl icke taxerats till förmögenhetsskatt. Ur effektivitetssynpunkt skulle dock ett dylikt angiveri, som tycks vara det resultat de sakkunniga med sitt förslag närmast syfta till, bli av föga värde. I det alldeles övervägande antalet fall torde anledningen till den underlåtna eller såsom för lågt ansedda förmögenhetstaxeringen finna sin tillfredsställelse förklaring i det förhållandet, att den skattskyldige varit berättigad till avdrag för skulder eller angivaren misstagit sig beträffande äganderättsförhållandena.

Den omständigheten, att förmögenhetslängdernas offentliggörande är ägnat att uppamma sådant angiveri som ovan antytts utgör enligt vår mening icke, såsom de sakkunniga synas hävda, ett skäl för en dylik åtgärd utan tvärtom i och för sig ett starkt skäl däremot. Hur angelägen en effektivisering av taxeringsarbetet än må vara, bör det dock icke ifrågakomma att vidtaga åtgärder i uppenbart syfte att främja utnyttjandet av dylika ovärldiga medel.

Även om frånvaron av sekretesskydd för uppbördslängd och uppbörds-kort måste betecknas som en brist i lagstiftningen, som i många fall vållat olägenheter för enskilda medborgare och enligt vår mening snarast bör avhjälpas, torde dock skadeverkningarna därav åtminstone hittills icke på långt när ha varit av så allvarlig natur som de, vilka måste befaras bli följden av ett upphävande av sekretesskyddet för förmögenhetslängderna. Det bör nämligen bemärkas, att det med hänsyn till vid förmögenhetstaxeringen gällande spärregler icke alltid är möjligt att med ledning av allenast debiterad förmögenhetsskatt beräkna den behållna förmögenheten. — — —

Vi kunna icke underlåta att i detta sammanhang såsom särskilt anmärkningsvärt beteckna de sakkunnigas uttalande att »även höjningen av gränsen för skattepliktens inträde till 50 000 kronor torde ha minskat betydelsen av sekretessen». Detta uttalande kan icke annorlunda förstås än att en minskning av antalet skattskyldiga, som taxerats till förmögenhetsskatt, enligt de skattelagssakkunnigas mening bör föranleda ett annat bedömande av sekretessfrågan än om de varit flera. Tydligare kan det näppeligen uttryckas, att en liten minoritet icke kan göra anspråk på samma skydd för privatlivets helgd och befogade sekretesskrav som en större grupp medborgare. Vi inlägga en bestämd gensaga mot den tankegång, som här kommit till uttryck.

I samma riktning uttalar sig *Sveriges köpmannaförbund*, *Sveriges advokatsamfund* och *Sveriges redareförening*.

Förslaget att införa sekretesskydd för bokgranskningsrapporter tillstyrkes eller lämnas utan erinran av kammarrätten, riksskattenämnden samt länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Gävleborgs län samt Näringslivets skattedelegation. Gensagor mot förslaget framföres icke i något yttrande.

Riksskattenämnden, länsstyrelsen i Östergötlands län och Näringslivets skattedelegation erinrar emellertid om att det för det föreslagna sekretesskyddet icke är tillräckligt med en föreskrift i taxeringsförordningen, utan förhållandet måste regleras genom ett tillägg i sekretesslagen. Länsstyrelsen anför ytterligare.

Utredningsmännens uttalande överensstämmer icke med utformningen av lagtexten (46 §), enligt vilken sekretesskyddet fått en avsevärt vidare omfattning. Så t. ex. blir med den föreslagna lagtexten varje kontrolluppgift, som upprättas i samband med en bokföringsgranskning hemlig. Detsamma gäller i samband med granskning av deklarationer upprättade sammanställningar och utfärdade förfrågningar m. m. Som emellertid någon skillnad väl icke kan anses föreligga mellan infordrade kontrolluppgifter, vilka uppgifter redan för närvarande äro sekretesskyddade, och dylika uppgifter, upprättade av beskattningsmyndigheterna, och då därjämte även dessa och andra nu nämnda handlingar som regel äro att betrakta som komplement till innehållet i deklarationerna, finnes icke anledning till annat än att tillstyrka den utvidgning av sekretesskyddet, som framgår av den föreslagna lagtexten. Denna synes dock böra omformuleras sålunda: »ävensom av myndighet i samband med *granskning av självdeklaration eller annan taxeringskontroll* upprättade handlingar».

De sakkunnigas förslag att innehållet i kontrolluppgifter skall kunna hemlighållas för den skattskyldige tillstyrkes eller lämnas utan erinran av länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Gävleborgs län.

Länsstyrelsen i Östergötlands län påpekar, att förslaget torde förutsätta ändring i 17 § sekretesslagen, samt framhåller vidare, att behovet av en dylik bestämmelse måste anses styrkt av erfarenheterna från det praktiska taxeringsarbetet.

Förslaget att uppta en bestämmelse av detta innehåll i taxeringsförordningen avstyrkes emellertid av 1949 års *besvärssakkunniga*, som anför.

Besvärssakkunniga vilja framhålla, att inskränkningar i enskilds grundlagsskyddade rätt att få tillgång till allmänna handlingar — hit höra otvivelaktigt kontrolluppgifter, som inkommit till taxeringsmyndighet — kunna stadgas endast i den i 2 kap. 1 § andra stycket tryckfrihetsförordningen stadgade ordningen. Det föreslagna stadgandet torde därför, såvitt det avser skattskyldigs rätt att utfå de ifrågavarande handlingarna, icke vara överensstämmande med grundlagen och bör utgå. Erinras må tillika om innehållet i 39 § sekretesslagen.

I några yttranden aktualiseras ytterligare sekretessfrågor. Sålunda erinrar *riksskattenämnden* och *Näringslivets skattedelegation* om att

uppgifter, som lämnats av aktiebolag till ledning för värdering av aktierna i bolaget, i praxis ansetts skola på begäran av aktieägare utlämnas till denne. Riksskattenämnden uttalar, att det får anses vara ett befogat intresse för bolagen, att uppgifter av detta slag är skyddade för insyn i förhållande till exempelvis ett konkurrentföretag, som genom köp kommit i besittning av någon mindre aktiepost i bolaget. Den föreslagna uppgiftsskyldigheten för bolagen bör därför kompletteras med en bestämmelse i sekretesslagen om att uppgifter av förevarande slag icke får utlämnas med mindre bolaget därtill lämnat sitt samtycke.

Vidare framhåller *1949 års besvärssakkunniga* i anslutning till de i 46 § förslaget (56 § gällande förordning) upptagna reglerna om befogenhet för ledamöter i taxeringsnämnd m. fl. att ta del av deklarationer och andra till ledning för taxering lämnade uppgifter, att det står i strid med gängse grundsatser för ett riktigt utformat förvaltningsförfarande att nämndledamöterna icke äger full tillgång till deklarationerna. Regeln härom bör upphävas. Besvärssakkunniga anmärker vidare, att bestämmelserna om självdeklarations och andra handlingars offentlighet, då de åberopas vid allmän domstol, har sin plats i processlagstiftningen. I detta sammanhang hänvisas till 36 § sekretesslagen samt lagen den 10 juli 1947 om inskränkning av offentligheten vid domstol beträffande allmänna handlingar.

Departementschefen

Vårt skattesystem, där taxeringen grundas på deklarationer, som avges av de skattskyldiga rörande deras inkomst- och förmögenhetsförhållanden och som sedan kontrolleras av taxeringsmyndigheterna, medför att myndigheterna erhåller insyn i förhållanden, som eljest är undandragna offentligheten. Självdeklarationer och kontrolluppgifter åtnjuter på grund härav sekretesskydd. Starka begränsningar gäller i fråga om vem som äger ta del av dessa handlingar. I taxeringsnämnderna har exempelvis endast ordföranden, kronoombudet och den kommun- eller landstingsvalda ledamot, som nämnden därtill utser, rätt att granska deklarationsmaterialet. De som äger ta befattning med handlingarna är vidare underkastade tystnadsplikt.

Taxeringsmyndigheternas befogenhet att erhålla insyn i olika förhållanden, som är av betydelse för taxeringen, är angiven i taxeringsförordningen. Denna torde emellertid inte kunna anses ingå på frågan i vad mån taxeringsmyndigheterna äger ta del av allmänna handlingar av hemlig natur eller erhålla upplysningar rörande förhållanden, varom någon ålagts tystnadsplikt. När dessa myndigheter i 52 § av förordningen tillagts en efter ordalagen i princip obegränsad rätt att erhålla erforderliga upplysningar från andra offentliga organ, torde detta sålunda i och för sig inte innefatta någon befogenhet att erhålla del av sekretesskyddat material. Stadgandet torde ej heller ha tolkats så i praxis.

Frågan i vad mån hemliga handlingar för närvarande kan ställas till taxeringsmyndigheternas förfogande blir alltså att bedöma efter samma grundsatser som i allmänhet gäller rörande kommunikation av sekretessskyddade handlingar myndigheter emellan. På några punkter föreligger uttryckliga bestämmelser. Detta gäller exempelvis hemlig handlings företeende såsom bevis i rättegång eller vid förundersökning. I andra fall kan finnas förbud att utlämna handling eller uppgift annat än till vissa myndigheter. Så är fallet bl. a. med självdeklarationer och annat underlag för taxering. I det stora hela saknas emellertid uttryckliga bestämmelser på området. Såsom en huvudregel torde dock få anses gälla att vederbörande myndighet från fall till fall äger pröva i vad mån ett tillhandahållande åt annan myndighet är förenligt med det sekretesskyddade intresset. Det ligger i sakens natur att myndigheterna i viss utsträckning ger varandra del av sekretesskyddade handlingar.

Något formellt hinder att ställa sådana handlingar till taxeringsmyndigheternas förfogande torde således icke föreligga. Med hänsyn till den stränga sekretess som är föreskriven inom taxeringsväsendet skulle det i och för sig kunna göras gällande att ett tillmötesgående av framställningar härom som regel icke skulle behöva väcka betänkligheter. Jag vill i detta sammanhang erinra om att en handling, som tillhandahålles annan myndighet, därmed icke förlorar det sekretesskydd som den eljest kan åtnjuta. I praxis torde emellertid allmänna handlingar av hemlig natur som regel inte ha ställts till taxeringsmyndigheternas förfogande.

Vad åter angår spørsmålet om enskilda personer kan, under åberopande av tystnadsplikt, vägra att lämna upplysningar eller tillhandahålla handlingar vid bokföringsgranskning, torde full klarhet om rättsläget ej föreligga.

De sakkunniga har ansett, att taxeringsmyndigheterna i princip bör ha obegränsad rätt att av andra myndigheter och organ erhålla del av hemliga handlingar. Likaledes skulle vid taxeringsrevision den, hos vilken revisionen sker, vara pliktig att utan inskränkning uppvisa handlingar och lämna upplysningar rörande sådana förhållanden i hans verksamhet som omfattas av honom ålagd tystnadsplikt. Förslaget till taxeringsförordning upptar bestämmelser av denna innebörd. Enligt förslaget skulle dock myndighet, av vilken upplysning eller tillhandahållande av handling begäres, kunna hänskjuta sådan fråga till Kungl. Maj:ts prövning.

Förslaget har biträtts i flera yttranden men i andra utsatts för stark kritik.

För den avsedda effektiviserade taxeringskontrollen saknar dessa frågor ingalunda betydelse. Den oklarhet som i flera hänseenden präglar det nuvarande rättsläget kan ej heller anses tillfredsställande. Jag anser därför påkallat att uttryckliga bestämmelser i ämnet meddelas.

Som de sakkunniga påpekat, är det av vikt, att möjligheterna att granska handlingar är så vidsträckta som möjligt. En icke ovanlig före-

teelse är, att mindre nogräknade skattskyldiga icke blott lämnar oriktiga uppgifter i deklarationerna utan även i motsvarande hänseenden för felaktiga räkenskaper eller anteckningar. För att upptäcka felaktigheter i en deklaration måste man därför, såsom jag framhållit i samband med reglerna om taxeringsrevision, äga tillgång till andra handlingar än deklarationer, kontrolluppgifter, räkenskaper o. likn. Effektiviteten i granskningsarbetet kan självfallet i många fall bli begränsad, om exempelvis handlingar, som finns hos myndigheter, måste undantas av sekretesskäl och den skattskyldige vet att detta material är undandraget skattemyndigheternas insyn. Vidare bör i detta sammanhang beaktas, att taxeringsväsendets funktionärer, såsom jag inledningsvis utvecklat, är underkastade tystnadsplikt samt att deklarationer och andra taxeringshandlingar åtnjuter sekretesskydd. Detta bör för övrigt i vissa hänseenden kompletteras. Till denna fråga återkommer jag senare.

Det ligger emellertid i sakens natur att hänsyn till taxeringsväsendets effektivitet icke kan få vara ensamt utslagsgivande. Att tillerkänna taxeringsmyndigheterna en obegränsad rätt att erhålla del av handlingar och insyn i förhållanden, beträffande vilka sekretesskydd eller tystnadsplikt föreligger, synes icke godtagbart. De sakkunniga, vilkas förslag på förvarande område går mycket långt, har också i fråga om myndighets handlingar uppställt viss begränsning. Även om man håller i minnet att kontrollarbetet inte får avse andra förhållanden än som är av betydelse för taxeringen, bör man räkna med att situationer kan uppkomma, i vilka intresset av en effektiv taxeringskontroll får vika för hänsyn som talar för att visst förhållande inte kommer till utomståendes kännedom.

I vissa yttranden har man anställt jämförelser med förhållandena vid de allmänna domstolarna och därvid gjort gällande att taxeringsmyndigheterna icke borde ha vidsträcktare befogenheter än domstolarna. Enligt min mening kan man icke se saken från så begränsade synpunkter. Genom domstolarnas sammansättning är utan tvivel väl sörjt för att exempelvis uppkomna frågor om införskaffande av hemliga handlingar som bevis i rättegång underkastas en objektiv och samvetsgrann prövning. Har emellertid domstolen beslutat infordra en sådan handling, ingår denna i processmaterialet och blir, även om den därvid åtnjuter sekretesskydd, tillgänglig för en jämförelsevis vid krets av personer. Härvidlag föreligger en betydelsefull skillnad mellan förfarandet vid de allmänna domstolarna och taxeringskontrollen. Denna verkställes i ett begränsat syfte och de upplysningar som inhämtas ur materialet behöver inte gälla förhållanden av hemlig natur. De granskade handlingarna blir icke tillgängliga annat än för granskningsmannen och eventuellt ett fåtal andra funktionärer, som måste ta befattning därmed på tjänstens vägnar.

Med det sagda har jag självfallet icke tagit ställning till frågan om den ena myndigheten bör erhålla vidsträcktare befogenheter än den andra.

Jag har endast velat peka på att de särskilda garantier, som kan vara erforderliga för att tillgodose befogade sekretessintressen, måhända delvis kan behöva utformas på annat sätt när det gäller taxeringsmyndigheterna än för de allmänna domstolarnas del.

När det gäller att avgränsa domstolarnas befogenhet att infordra allmänna handlingar som åtnjuter sekretesskydd, har man valt den metoden att genom uppräknings undanta vissa handlingar. I övrigt är domstolens befogenhet obegränsad; dess begäran om handlingars tillhandahållande skall alltid efterkommas.

En liknande metod synes böra följas beträffande taxeringsmyndigheterna, som alltså i princip bör kunna få del av hos annan myndighet förvarade hemliga allmänna handlingar. En sådan bestämmelse bör emellertid, i viss anslutning till vad som gäller de allmänna domstolarna, icke innefatta skyldighet för vederbörande myndighet att för taxeringskontroll tillhandahålla sådana handlingar som omförmäles i 1—5 samt 31—33 §§ sekretesslagen. Härunder faller bl. a. statsrådsprotokoll, handlingar i ärenden, vilka angår rikets förhållande till främmande makt, handlingar rörande krigsmaktens mobilisering m. m., handlingar i ärenden, om vilkas hemlighållande stadgas i lagen för Sveriges riksbank, samt handlingar, som hänför sig till myndighets upplåningsverksamhet.

De möjligheter att få del av sekretesskyddade handlingar, som sålunda i princip skulle förefinnas, är förhållandevis vidsträckta. Att så blir fallet är betydelsefullt med hänsyn till det förut nämnda intresset att mindre nogräknade skattskyldiga inte skall kunna räkna med att sekretesskyddade handlingar i större omfattning är undantagna från taxeringsmyndigheternas insyn. Bland de handlingar, som enligt den ifrågasatta huvudregeln skulle kunna stå till förfogande, torde emellertid finnas åtskilliga, vilka med hänsyn till befogade sekretessintressen icke bör få utlämnas till taxeringsmyndighet.

För att dessa intressen skall vinna tillbörligt beaktande synes man lämpligen kunna anknyta till den ordning som nu torde få anses gälla och låta den myndighet som förvarar handlingen pröva i vad mån denna kan tillhandahållas. Att framställningar härom i stor utsträckning bör bifallas framgår av det förut sagda. Finnes emellertid med hänsyn till det allmännas eller enskildas berättigade intressen att handlingens tillhandahållande skulle kunna lända till synnerligt men, bör handlingens tillhandahållande kunna vägras. I dylikt fall bör dock taxeringsmyndigheten äga hänskjuta frågan till avgörande hos Kungl. Maj:t i statsrådet. Motsvarande bör gälla om den myndighet, som förvarar handlingen, finner att handlingen tillhör dem som generellt undantagits från skyldigheten för myndighet att tillhandahålla taxeringsmyndighet handlingar.

Vidare bör tillses, att sekretesskyddade handlingar, som i och för sig är av beskaffenhet att kunna tillhandahållas, inte användes i vidare omfattning än som är påkallat samt att granskning av hemliga handlingar endast utföres av kvalificerad personal. För detta ändamål bör stadgas, att framställning hos myndighet att få del av handling, som ej må utlämnas till envar, skall göras av taxeringsintendent. Ytterligare bör övervägas att administrativt föreskriva, att granskning av sådan handling endast får utföras av taxeringsintendent eller den han därtill förordnar.

Jag förordar, att bestämmelser om taxeringsmyndighets rätt att erhålla del av hemliga allmänna handlingar upptas i 52 § taxeringsförordningen i enlighet med vad här angivits.

Såsom tidigare framhållits torde det vara i någon mån tveksamt huruvida *e n s k i l d a* personer för närvarande kan undandra sig att vid bokföringsgranskning tillhandahålla handlingar som ingår i deras bokföring, därest handlingarnas innehåll är sådant att de skall iaktta tystnad därom. Då gällande bestämmelser icke tillåter att bokföringsgranskning utövas annat än i begränsad omfattning, har emellertid frågor av denna art icke så ofta ställts på sin spets. Uppkomna meningsskiljaktigheter har huvudsakligen rört läkarnas patientkort. Utökas befogenheterna att verkställa bokföringsgranskning till att avse en fullständig taxeringsrevision, som får omfatta korrespondens, protokoll och liknande handlingar rörande vederbörandes verksamhet, kan sådana konfliktsituationer uppkomma i ökad omfattning. Såsom tidigare nämnts föreslår de sakkunniga, att sekretesshänsyn aldrig skulle få åberopas såsom skäl för vägran att tillhandahålla handlingar vid taxeringsrevision. Åtskilliga yttranden ger uttryck för oro beträffande konsekvenserna av de sakkunnigas förslag på denna punkt.

Enligt min mening är dessa farhågor överdrivna. Jag får härvidlag erinra om vad jag tidigare anfört om de former i vilka taxeringskontrollen utföres. Det bör även hållas i minnet att kontrollen självfallet icke får avse andra förhållanden än som är av betydelse för taxeringen. Någon nämnvärd olägenhet synes icke ha uppkommit i de fall då myndigheterna tagit del av handlingar, beträffande vilkas innehåll tystnadsplikt föreligger. Jag är därför beredd att såtillvida biträda de sakkunnigas förslag, att det bör fastslås såsom huvudregel att den som verkställer taxeringsrevision bör få ta del av handlingar av betydelse för revisionens verkställande utan hinder av att dessa har sådant innehåll att den, hos vilken revisionen verkställs, är skyldig iakttaga tystnad därom.

I några yttranden har anmärkts att en regel av denna innebörd skulle stå i strid med den skyldighet som enligt tryckfrihetsförordningen åvilar bokförläggare m. fl. att icke röja författares anonymitet. Denna uppfattning torde icke vara riktig. Den åberopade bestämmelsen i tryckfrihets-

förordningen gör undantag för sådan skyldighet att yppa författares namn som är i lag föreskriven, och med lag förstås enligt förordningen stadgande, som tillkommit genom samfällt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Till sådana stadganden torde taxeringsförordningen vara att hänföra.

Även i de hänseenden varom nu är fråga bör emellertid tillses, att berättigade allmänna eller enskilda intressen icke trädes för nära. En särskild garanti härför bör enligt min mening tillskapas. Denna garanti vinnes på så sätt att den hos vilken revisionen sker kan hos annan myndighet påkalla prövning av fråga huruvida viss handling med hänsyn till honom ålagd tystnadsplikt eller andra särskilda omständigheter — t. ex. att yrkeshemlighet eller pågående förhandlingar skulle kunna uppenbaras — bör undantas från revisionen. Vid en sådan prövning bör handlingens betydelse för taxeringskontrollen vägas mot det sekretesskyddade intresset. Av de allmänna synpunkter som tidigare anförts torde framgå att handlingen bör undantas från revisionen endast då synnerliga skäl föranleder därtill. Då länsstyrelsen har att uppta fråga om eventuellt vitesföreläggande mot den, hos vilken revision begärts, synes det lämpligt att även den nu ifrågasatta prövningen utföres av länsstyrelsen.

Uppkommer fråga om att utdöma vite, som förelagts för att utfå nu ifrågakomna handlingar, gäller enligt nuvarande regler att kammarrättens och regeringsrättens prövning efter ett eventuellt överklagande må omfatta även spörsmålet om vitet bort föreläggas. Prövning sker alltså därvid även av själva sakfrågan. Dessa regler bör bibehållas oförändrade.

Vad nu anförts synes även böra gälla i fråga om uppgifter till ledning för annans taxering som infordras genom anmaning.

Jag vill här tillägga, att de av mig tidigare förutskickade övervägandena om införande av någon motsvarighet till de straffprocessuella tvångsmedlen beslag och husrannsakan kan aktualisera en översyn av den nyss berörda anordningen.

Enligt de sakkunnigas förslag skall beslut om taxeringsrevision meddelas av taxeringsintendent. Revisionen skall verkställas av intendenten, särskilt förordnad tjänsteman eller av länsstyrelsen godkänd, i bokföring och taxering sakkunnig person. Dessa bestämmelser synes på lämpligt sätt tillgodose intresset av att granskning icke påfordras i oträngt mål och att densamma utföres av kvalificerad person. Jag vill alltså godta förslaget, dock med det tillägget, att jämväl taxeringsnämndens ordförande ges rätt att på intendentens förordnande verkställa taxeringsrevision.

Jag får förorda, att förslag till bestämmelser i här avhandlade frågor utformas i enlighet med de riktlinjer som sålunda uppdragits.

Frågan huruvida sekretesskyddet för *f ö r m ö g e n h e t s l ä n g d e r n a* bör bibehållas har tidigare prövats i olika sammanhang. Remissbehandlingen av de sakkunnigas förslag visar, att det alltjämt råder delade me-

ningar i denna fråga. Då ett upphävande av sekretesskyddet torde vara av relativt underordnad betydelse för effektiviteten i taxeringsförfarandet, anser jag det icke erforderligt att nu taga slutgiltig ståndpunkt i frågan. Denna bör närmare prövas i samband med den slutliga revisionen av taxeringsförrordningen.

Såsom de sakkunniga förordat bör sekretesskydd införas för rapporter och andra handlingar som upprättats vid taxeringsrevision. Vidare bör taxeringsmyndigheterna under pågående utredning kunna vägra att till skattskyldig utlämna kontrolluppgift eller annan för taxeringskontroll avsedd handling, om det med hänsyn till utredningen är av betydelse att innehållet i handlingen icke på detta stadium kommer till den skattskyldiges kännedom. Ytterligare bör, i överensstämmelse med vad som påpekats i några yttranden, sådana bestämmelser införas, att uppgifter, som lämnas av aktiebolag eller ekonomisk förening till ledning vid värdesättning av aktierna i bolaget eller andelarna i föreningen, icke behöver utlämnas till aktieägare eller föreningsmedlem.

I anledning av vad jag sålunda förordat påkallas vissa ändringar i sekretesslagen.

Besvärssakkunniga har i sitt yttrande anfört kritik mot gällande begränsningar i rätten för ledamöter i beskattningsnämnd att erhålla del av innehållet i självdeklarationer och andra taxeringshandlingar. Anledning saknas att nu närmare ingå på detta spörsmål. Jag vill emellertid framhålla, att starka skäl talar för att upprätthålla begränsningar i angivna hänseende. Det torde nämligen vara en förutsättning för den vidsträckta rätt att få inblick i olika förhållanden, som tillkommer taxeringsmyndigheterna enligt gällande föreskrifter och än mer enligt de av mig nu förordade bestämmelserna, att kretsen av de personer som erhåller del av materialet blir så liten som möjligt.

V. Eftertaxering

Gällande bestämmelser m. m.

Har skattskyldig i uppgift eller upplysning, som avgivits till ledning vid taxering, lämnat oriktigt meddelande eller har han, ehuru uppgiftspliktig, underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning, och har därav föranletts, att han icke blivit inom vederbörande kommun taxerad till kommunal inkomstskatt eller att han blivit därstädes för lågt taxerad till sådan skatt, skall han enligt 62 § *kommunalskattelagen* där eftertaxeras till kommunal inkomstskatt för vad som genom berörda förfarande förut undgått taxering. Efterbeskattning må icke ske senare än fem år efter det år, då taxeringen rätteligen bort av beskattningsnämnd i första instans

verkställas. Har den skattskyldige avlidit, åsättes taxeringen hans dödsbo, dock att sådan taxering icke må ske senare än två år efter utgången av det kalenderår, under vilket bouppteckning efter honom blivit ingiven för registrering.

Bestämmelser med i sak samma innehåll upptas bl. a. i 13 § *förordningen om statlig inkomstskatt*, 13 § *förordningen om statlig förmögenhetsskatt*, 7 § *förordningen om utskiftningsskatt*, 12 § *förordningen den 21 maj 1954 (nr 264) om fondskatt* och 17 § *förordningen den 11 februari 1955 (nr 19) om investeringsavgift för år 1955*.

Såsom framgår av tidigare lämnat referat framhöll jag i *direktiven* för de sakkunniga, att bestämmelserna om åsättande av eftertaxering borde överses till utrönande av om dessa bestämmelser i sin nuvarande utformning är ändamålsenliga. I samband därmed borde undersökas om de möjligheter, som enligt nu gällande föreskrifter står de skattskyldiga till buds för att efter den vanliga besvärstidens utgång erhålla rättelse i en materiellt sett för hög taxering, är tillfredsställande.

De sakkunniga

Vid sin redogörelse för bristerna i deklarations- och taxeringsförfarandet har de sakkunniga, såsom angivits i det föregående, bl. a. uppehållit sig vid reglerna om eftertaxering.

De sakkunniga betonar att möjligheter att åsätta eftertaxering i fall, där inkomst eller förmögenhet tidigare undgått beskattning, är erforderliga icke endast med hänsyn till det allmännas ekonomiska intresse av att utfå de skatter, som författningsenligt bör erläggas. Även såsom ett medel att ge eftertryck åt bestämmelserna om deklarationsplikten riktiga fullgörande är ett ändamålsenligt utformat eftertaxeringsinstitut av största vikt. De sakkunniga fortsätter.

De skattskyldiga är i princip pliktiga att bidra till en riktig taxering genom att avlämna i behörig ordning avfattade, riktiga och fullständiga självdeklarationer. Av praktiska skäl är det omöjligt att vid den årliga taxeringen så ingående granska och kontrollera varje deklaration, att alla felaktigheter skulle uppdagas. Granskning och kontroll av denna omfattning bleve alltför kostsam för det allmänna och besvärande för de skattskyldiga. Om det därför av praktiska skäl är nödvändigt att begränsa kontrollverksamheten, är det å andra sidan lika nödvändigt tillse, att icke mindre nogräknade skattskyldiga begagna sig därav för att undandra sig skatt genom underlåtenhet att deklarerat eller genom avlämnande av deklarationer, vilkas godtagande i befintligt skick leder till för låg taxering.

En icke ovanlig situation, vari ökade möjligheter till eftertaxering erfordras, är sålunda den då en rörelseidkares bokföring vid granskning befinnes behäftad med brister av den art, att en behörig taxering icke kan

beräknas enbart genom rättelse av direkt påvisade fel utan skönsmässig inkomstuppskattning måste tillgripas. Om motsvarande brister vidlader tidigare års räkenskaper, anses enligt gällande praxis eftertaxering kunna ske endast på grundval av de direkt påvisade felen. Den skönsmässiga inkomstuppskattning, som betraktas såsom fullt befogad beträffande det löpande årets taxering, anses icke få ske vid åsättande av eftertaxering, ehuru den sakligt sett vore lika befogad. Att sådan uppskattning icke skett vid taxeringen de år, för vilka eftertaxeringen ifrågakommer, är vanligen enbart beroende på att vederbörande då icke bokföringsgranskats. Det förekommer alltemellanåt att skattskyldiga, när bokföringsgranskning skall ske, undan-scaffar tidigare års bokföring för att därigenom förhindra sådana eftertaxeringar, vartill en granskning av räkenskaperna skulle kunna ge anledning. Det löpande årets bokföring tillhandahålles däremot, eftersom den skattskyldige eljest riskerar att helt skönsmässig taxering för det året måste tillgripas.

I allmänhet har eftertaxering ansetts icke böra få ske, om bokföringsgranskning skett men sedermera uppdagade felaktigheter därvid icke observerats. Några sakliga skäl att i sådana fall vägra eftertaxering synes icke föreligga. En bokföringsgranskning bör icke anses innebära något godkännande av vad som vid granskningen lämnats utan erinran. Nyssnämnda inställning hos praxis leder dessutom till att bokföringsgranskningar måste göras vidlyftigare och därmed kostsammare för det allmänna och mer besvärande för den skattskyldige än vad eljest behövde ske. I åtskilliga fall kan nämligen en bokföringsgranskning, om därmed avses att utreda viss omständighet, begränsas till blott viss del av bokföringsmaterialet. En dylik i och för sig önskvärd begränsning måste underlätas, om den verkställda bokföringsgranskningen anses hindra eftertaxering på grund av sedermera uppdagade felaktigheter.

Bestämmelserna om eftertaxering bör enligt de sakkunnigas uppfattning givas sådant innehåll att genom eftertaxering i princip kan till beskattning upptagas all inkomst eller förmögenhet, som tidigare oriktigt undgått taxering. Någon den skattskyldiges rätt kan icke därigenom anses trädas för nära, eftersom någon ny eller extra skatt icke uttages genom eftertaxeringen. Denna syftar endast till rättelse av ett missförhållande och åvägbringande av en riktig beskattning. Eftertaxering bör alltså ej såsom stundom sker uppfattas såsom en straffåtgärd mot den skattskyldige eller eljest betraktas såsom något därmed jämförligt extraordinärt ingripande, för vars tillämpning särskilt stränga krav bör uppställas.

De sakkunniga framhåller emellertid, att en redan prövad taxeringsfråga, exempelvis fråga huruvida viss intäkt författningsenligt är skattepliktig eller ej, icke bör genom eftertaxering få ånyo upptagas till prövning enbart på grund av ändrad uppfattning om tolkningen av vederbörande skatteförfattning eller om värderingen av bostad eller därmed jämförlig förmån.

I enlighet härmed föreslår de sakkunniga nya bestämmelser om eftertaxering, enligt vilka skattskyldig, som icke blivit taxerad för inkomst eller förmögenhet, ehuru så bort ske, eller blivit för lågt taxerad, skall eftertaxeras för vad som förut undgått taxering. Eftertaxering skall dock icke åsät-

tas, om den skattskyldige behörigen fullgjort honom åliggande skyldighet att i självdeklarationen eller eljest lämna riktiga uppgifter om sina inkomster och förmögenhet samt övriga förhållanden av betydelse för taxeringen. De föreslagna reglerna innebär i övrigt den ändringen, att tiden för verkställande av eftertaxering utsträcker från fem till tio år efter det år, då taxeringen rätteligen bort verkställas av beskattningsnämnd i första instans. Den nuvarande tvåårsfristen beträffande dödsbo föreslås förlängd till tre år.

I anslutning till förslagen om tidsfristerna uttalar de sakkunniga att en utsträckning av de nu gällande tiderna synes önskvärd bl. a. emedan fråga om eftertaxerings åsättande, som genom besvär hänskjutes till skatteminstolarnas avgörande, kan komma under slutlig prövning först sedan den nu gällande femårstiden utgått (jfr R. Å. 1942: ref. 8). Det förekommer vidare att fråga om eftertaxering blir aktuell på grund av utslag i taxeringsmål, som meddelas först sedan femårstiden utgått, eller att först efter nämnda tids förlopp uppdagas att en större inkomst undanhållits från beskattning. Även om möjligheterna att i särskilda fall åsätta eftertaxering, på sätt föreslagits, utsträcker till att avse de senaste tio åren, utgår de sakkunniga från att eftertaxeringar i allmänhet, exempelvis då det gäller icke deklarerade ränteinkomster å mindre belopp, skall såsom nu kunna begränsas till att avse de senaste fem åren. Så är påkallat bl. a. med hänsyn till bestämmelserna om tiden för bevarande av självdeklarationer, vilken såväl i gällande förordning (56 § 1 mom.) som förslaget till taxeringsförordning (46 §) är sex år från taxeringsårets utgång, där ej Kungl. Maj:t annorlunda föreskriver.

I samband med frågan om eftertaxeringsreglernas utformning har de sakkunniga beaktat den enligt de sakkunnigas mening opåkallade favör, som för närvarande kan tillgodokomma skattskyldig vilken underlåter deklarerat inkomst och senare åsättes eftertaxering för densamma jämfört med den, som väl deklarerar inkomsten men underlåter erlagga preliminär skatt för densamma. Den sistnämnde påföres ränta enligt föreskrifterna i 27 § uppbördsförordningen, men den förre drabbas icke av någon påföljd på grund av att skatten erlägges ett eller flera år för sent. För att undanröja denna inadvartens — och för att inskräpa vikten av att deklarationsskyldigheten riktigt fullgöres — föreslår de sakkunniga, att skatt som utgår på grund av eftertaxering beräknas till förhöjt belopp. Förhöjning synes lämpligen böra ske med fem procent för år, räknat från och med året före det, då den eftertaxerade inkomsten (eller förmögenheten) rätteligen bort taxeras, till och med det år, då beslut om eftertaxeringen meddelas.

Yttranden

I åtskilliga yttranden vitsordas behovet av vidgade möjligheter till eftertaxering. De sakkunnigas förslag tillstyrkes också i väsentliga delar av flertalet remissorgan. Detta gäller dock icke utsträckningen av tiden för eftertaxering. I denna fråga förordas i allmänhet, att nuvarande femårsfrist bibehålles, dock i åtskilliga yttranden med den jämkningen att rätten till eftertaxering är bevarad, därest yrkande om eftertaxering framställts och delgivits den skattskyldige under femårsperioden. I några eljest tillstyrkande yttranden anföres också kritik mot de föreslagna räntebestämmelserna. Även de i huvudsak avstyrkande remissorganen vänder sig i allmänhet mot tids- och räntebestämmelserna. Därutöver anföres gensagor mot förslagen, att eftertaxering skall kunna ske skönsmässigt och i princip icke vara beroende av påvisad försummelse från den skattskyldiges sida.

De sakkunnigas förslag tillstyrkes helt eller lämnas utan erinran av länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs samt Göteborgs och Bohus län, Svensk industriförening och Tjänstemännens centralorganisation.

Tillstyrkande, utom i fråga om tidsfristerna, är länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Värmlands, Västernorrlands och Jämtlands län. Länsstyrelserna i Skaraborgs och Gävleborgs län biträder förslaget utom såvitt angår tids- och räntebestämmelserna.

Ändringsförslag i andra hänseenden framlägges av överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Älvsborgs län och Sveriges advokatsamfund.

En övervägande kritisk hållning intas av kammarrätten, riksskattenämnden, länsstyrelsen i Blekinge län, 1949 års besvärssakkunniga, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Näringslivets skattedelegation, Svenska livförsäkringsbolags förening, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Kooperativa förbundet, Sveriges redareförening, Svenska företagares riksförbund och Skånes handelskammare.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser i likhet med de sakkunniga, att möjligheterna till eftertaxering enligt nuvarande bestämmelser är alltför begränsade. Bestämmelsernas avfattning och skattedomstolarnas praxis omöjliggör i många fall en befogad beskattning i efterhand av inkomster, som tidigare undgått beskattning. De av de sakkunniga särskilt påtalade svårigheter, som uppstår, då fråga uppkommer om eftertaxering av rörelseidkare, bestyrkes till fullo av erfarenheten från bokgranskningsarbetet. Liksom de sakkunniga anser länsstyrelsen, att eftertaxering alltid bör kunna ske, då skattskyldig åsatts för låg taxering på grund av underlåtet eller otillfredsställande fullgörande av deklarationsplikt eller bokföringsskyldighet. Med den avfattning bestämmelserna enligt förslaget erhållit torde en bättre ordning i ifrågavarande avseende kunna förväntas.

Länsstyrelsen i Gotlands län hälsar med tillfredsställelse de ökade möjligheter till rättelse i efterhand genom eftertaxering, som de sakkunniga föreslagit, och likaså införandet av bestämmelse om räntepåföring vid eftertaxering.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har intet att erinra mot principen att all inkomst och förmögenhet, som tidigare undgått beskattning, bör kunna genom eftertaxering upptagas till beskattning.

Länsstyrelsen i Jämtlands län delar de sakkunnigas uppfattning om behovet av kompletterande bestämmelser rörande eftertaxering för att begränsa utsikterna för skattskyldiga att genom bristfälligt fullgörande av deklarationsplikten obehörigen undgå skatt.

Enligt *länsstyrelsen i Blekinge län* åter talar ur rättssäkerhetssynpunkt starka skäl för att bestämmelserna om eftertaxering även i fortsättningen får en restriktivare utformning än de sakkunniga tänkt sig.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anser, att något strängare krav än vad de sakkunniga föreslagit bör uppställas för eftertaxering, då eljest riskerna för godtycke och rättsosäkerhet blir för stora. Å andra sidan anser länsstyrelsen, att möjligheterna för närvarande att eftertaxera t. ex. en rörelseidkare är alltför begränsade. En verkställd bokföringsgranskning synes sålunda icke, såsom nu är fallet, böra hindra, att eftertaxering påföres på grund av sedermera uppdagade felaktigheter.

Sveriges advokatsamfund påpekar att den föreslagna utvidgningen av eftertaxeringsrätten även kan komma att drabba fullt korrekta och lojala deklaranter, vilka alls icke eller i varje fall i mycket ringa mån kunna sägas hava gjort sig skyldiga till vårdslöshet eller oaktsamhet. Samfundet fortsätter.

Därav följer att även en skattskyldig, som under en lång följd av år i god tro underlåtit att upptaga viss inkomst, t. ex. en naturaförmån, skulle kunna drabbas av eftertaxering med mycket allvarliga ekonomiska konsekvenser.

En förutsättning för den av de sakkunniga föreslagna rätten till utvidgning av möjligheterna till eftertaxering synes därför vara en bestämd gränsdragning mellan å ena sidan de deklaranter, vilka gjort sig skyldiga till uppsåtlig falskdeklaration eller grov vårdslöshet, och å andra sidan övriga skattskyldiga. Beträffande den förstnämnda kategorien föreligger ingen anledning motsätta sig den föreslagna utvidgningen av rätten till eftertaxering.

För den andra kategorien — de lojala deklaranterna — åter torde man kunna ifrågasätta, huruvida icke i själva verket vägande skäl tala för en förkortning av den nu gällande tiden för rätt till eftertaxering.

Riksskattenämnden instämmer med de sakkunniga i att de nu gällande reglerna för eftertaxering i många fall fått en något snäv tillämpning och att eftertaxeringsinstitutet därför är i behov av en viss revidering. De sakkunniga har emellertid gått mycket långt åt motsatt håll. Nämnden vänder

sig sålunda emot principen att till eftertaxering skall kunna upptas all inkomst eller förmögenhet, som tidigare undgått taxering. Nämnden anför.

Konsekvensen hade bort bjuda att även den skattskyldige skulle kunna påkalla nedsättning av sina taxeringar under motsvarande tidsperiod. Emellertid har — som de sakkunniga påpekat — bevisreglerna hittills väl hårt bundit möjligheterna till eftertaxering och riksskattenämnden instämmer i att de nu böra göras något vidare. Det kan dock icke vara lämpligt att gå till en motsatt ytterlighet och tillämpa samma regler för eftertaxering som vid den ordinarie taxeringen med samma möjligheter till skönsmåsig taxering enligt 50 §. Den nu tillämpade principen, att den skattskyldige själv skall ha föranlett det fel som rättas genom eftertaxeringen, bör icke utan vidare slopas; i sådana fall då han själv icke haft någon skuld till att taxeringen blivit felaktig kan det icke vara rimligt att efter många års förlopp taga upp saken. Den föreslagna bestämmelsen i 62 § 1 mom. andra stycket — som synes oklar till sin innebörd — torde i detta avseende icke ge den skattskyldige tillräckligt skydd. En avvägning bör här ske, som kan tillgodose såväl det allmännas intresse som den enskildes rättsanspråk.

Kammarrätten påpekar, att de sakkunniga icke diskuterat frågan, om den bevisskyldighet som enligt förslaget skall åvila den skattskyldige är rimlig och förenlig med rättssäkerhetens krav. Enligt kammarrättens uppfattning är det dock uppenbart att de skattskyldigas möjligheter att värja sig mot skönsmåssiga eftertaxeringar fem till tio år efter beskattningsåret måste vara försvinnande små. Skönstaxering avses ju kunna grundas till exempel på att räkenskaper eller anteckningar är bristfälliga. Vid ett bedömande om man kan utsträcka de för den ordinarie taxeringen gällande bevisreglerna till att avse även taxering för tidigare år synes avgörandet böra bero på hur lång tid den skattskyldige kan beräknas ha sådant minne av händelser och förhållanden att han rimligen kan åläggas den ifrågasatta bevisskyldigheten.

Kammarrätten finner vidare, att den begränsning i möjligheterna till eftertaxering som ligger i den föreslagna bestämmelsen, synes föga rationell, i det att ett fel i deklarationen lämnar fältet fritt för eftertaxeringar av vilket slag som helst. Enligt kammarrättens mening bör eftertaxering icke ifrågakomma, om den skattskyldige är utan skuld till att taxering blivit för låg. Det är möjligt att det krav på kausalitet mellan oriktigheten i deklarationen och den för låga taxeringen, som nu strängt upprätthålles i praxis, kan något uppmjukas. En ändring härutinnan bör emellertid föregås av en ingående undersökning av frågan. Kammarrätten påpekar vidare, att en naturlig konsekvens av de sakkunnigas uppfattning synes vara, att även de skattskyldiga borde ha rätt att påkalla ändring i sina taxeringar för de tio senaste åren. Frågan om de skattskyldigas möjligheter att efter den vanliga besvärstidens utgång erhålla rättelse i en materiellt sett för hög taxering har emellertid, påpekar kammarrätten, överhuvud icke diskuterats i betänkandet, ehuru den enligt de sakkunnigas uppdrag bort av dem undersökas.

I samma riktning uttalar sig *Sveriges lantbruksförbund* och *Näringslivets skattedelegation*.

1949 års besvärssakkunniga anför.

I och för sig kan tyckas att intet är att invända mot att en skattskyldig i efterhand kräves på skatt, som han rätteligen skolat betala tidigare. Därvid måste man emellertid betänka, att en skattskyldigs ekonomiska situation förändras år från år. Den som efter bästa förstånd fullgjort sin deklara-tions- och uppgiftsskyldighet, bör kunna planera sin ekonomi i förlitande på det besked, han fått om sin årliga taxering. Skattekrav, som komma flera år efter det att den inkomst uppburits, vartill de hänföra sig, kunna ej sällan medföra mycket stora ekonomiska svårigheter för den skattskyldige. De medel, som skolat uttagas, äro, då eftertaxering sker, ofta nog förbrukade. Möjligheten till eftertaxering måste därför begränsas.

Det allmänna intresset av att all skattepliktig inkomst blir taxerad bör i första hand tillgodoses genom den årliga taxeringen. Endast i den mån detta intresse på grund av bristande medverkan från den skattskyldiges sida då icke kunnat tillgodoses, bör eftertaxering få äga rum.

Besvärssakkunniga äro däremot ense med skattelagssakkunniga därom, att nuvarande bestämmelsers krav på direkt orsakssammanhang mellan uppdagat fel och eftertaxerat belopp onödigt inskränker eftertaxeringsmöj-ligheterna. Föranleda upptäckta felaktigheter till antagande att deklaratio-nen i sin helhet är felaktig, bör exempelvis hela taxeringen kunna omprövas.

Liknande synpunkter anføres av *Sveriges akademikers centralorganisa-tion* och *Riksförbundet landsbygdens folk*.

Sveriges köpmannaförbund anser det påkallat i rättssäkerhetens intresse, att skönsmässig uppskattning i regel icke får ske vid eftertaxering.

Spörsmålet om användning av skönsmässig uppskattning vid eftertaxering behandlas närmare av *överståthållarämbetet* som sammanställer förslaget i denna del med de föreslagna reglerna om skyldighet att föra anteckningar och räkenskaper. Ämbetet, som förordat fortsatt utredning rörande nämnda regler, anser att frågan om skönsmässigt åsatt eftertaxering utgör ett ytter-ligare skäl för sådan utredning. Vidare anför ämbetet.

I detta sammanhang må framhållas den osäkerhet, som ofta vidlåder bedömningen av skönstaxeringsfallen över huvud, en osäkerhet som hänför sig såväl till förutsättningarna för sådan taxering som till det belopp, vilket därvid bör fastställas. Då en utökning av skönstaxeringarna även till fall av eftertaxering nu föreslås, måste detta uppväcka betänkligheter av olika slag. En sådan hänför sig till författningsbestämmelsens avfattning; till und-vikande av missbruk torde det, då fråga är om eftertaxering, som ju kan avse ett för länge sedan förflutet inkomstår, vara särskilt nödvändigt, att förutsättningarna för sådan eftertaxering så tydligt som möjligt angivas. Man må i detta sammanhang erinra sig att, om de sakkunnigas förslag till ändrad taxeringsorganisation genomföres, det i många fall, ja kanske i regel, blir taxeringskonsulenten som kommer att tillämpa eftertaxerings-bestämmelserna. En annan betänklighet hänför sig till det ofta konstaterade förhållandet att skattskyldiga underlåta att föra noggranna anteckningar om inkomster och utgifter eller förete grundmaterialet för sina deklara-tions-

uppgifter. Införes rätt att skönsmässigt åsätta eftertaxering, kräver billighet och rättvisa att de skattskyldiga ej blott vid övergången utan även sedermera på effektivast möjliga sätt erinras om de risker i taxeringshänseende, vilka äro förbundna med den angivna underlåtenheten.

Slutligen må det påpekandet göras att i de fall, beträffande vilka de sakkunniga föreslagit att anteckningshandlingar skola förvaras i tre år, förutsättning för skönsmässigt åsatt eftertaxering för längre tid än nämnda tre år icke torde föreligga.

De sakkunnigas förslag att utsträcka tidsfristen för eftertaxering från fem till tio år har, såsom förut nämnts, endast biträtts av ett fåtal remissorgan. Däremot förordas i åtskilliga yttranden en utsträckning av tiden på det sätt, att allenast yrkande om eftertaxering behöver ha framställts och delgivits den skattskyldige före femårsperiodens utgång. Denna ståndpunkt intas av kammarrätten, riksskattenämnden, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Östergötlands, Malmöhus, Skaraborgs och Gävleborgs län. I övriga yttranden förordas i allmänhet, att gällande bestämmelser bibehållas i fråga om tidsfristen.

Kammarrätten anför.

Beträffande eftertaxering måste önskemålet att beskattningen skall bli materiellt riktig vägas mot de skäl som tala för en tidsgräns. Dessa skäl, vilka de sakkunniga icke berört, äro främst de skattskyldigas berättigade anspråk på att icke hur länge som helst vara underkastade hotet av okända skattekrav från det allmännas sida. Detta anspråk bör tillmätas stor betydelse. Enligt kammarrättens mening föreligga icke tillräckliga skäl för en sådan utsträckning av tiden för eftertaxering som föreslås. Genom bestämmelserna i 94 § i förslaget om överflyttning av beskattning till annat beskattningsår eller till annan skattskyldig bortfalla i huvudsak de anledningar till efterbeskattning, som skattedomstolarnas utslag nu ge. En viss utsträckning av den nuvarande tidsbegränsningen synes emellertid påkallad. Enligt gällande praxis måste eftertaxering ha åsatts före den stadgade femårsperiodens utgång. Kammarrätten vill förorda införande av sådana bestämmelser att det är tillfyllest att yrkande om eftertaxering delgivits den skattskyldige före femårsperiodens utgång.

Liknande synpunkter anføres av *riksskattenämnden*.

Även remissinstanser, som helt motsätter sig en förlängning av tiden, åberopar likartade skäl.

1949 års besvärssakkunniga erinrar om att preskriptionstiden för falskdeklarationsbrott icke är längre än fem år, samt uttalar vidare, att det allmännas icke väckta skattekrav icke synes kunna jämföras med vanliga civila fordringar, för vilka preskriptionstiden är tio år.

Enligt *Näringslivets skattedelegation* utgör enbart utredningssvårigheterna ett starkt skäl emot att utöver de på senaste beskattningsåret belöpande skatterna utta en kumulerad skatt för längre tid än fem år.

Kooperativa förbundet anser, att de sakkunniga visat allt för liten förståelse för allmänhetens berättigade krav på att inom rimlig tid få klarhet i

fråga om statens slutgiltiga skatteanspråk för inkomst under ett gånget år. Den förlängda tiden för möjligheterna att åsätta eftertaxering blir synbarligen endast i vissa och mera slumpmässigt valda fall möjlig att tillämpa, eftersom deklarationer i regel enligt de sakkunnigas förslag, liksom för närvarande, skall förstöras efter sex år. En sådan ordning måste anses olämplig. För de skattskyldiga måste det också te sig stötande att en rättelse till statens fördel kan verkställas under så lång tid under det att den skattskyldiges möjlighet att vinna rättelse av lagakraftvunnen taxering endast kan ske under noggrant preciserade förutsättningar, innebärande bl. a. att besvär anförts inom ett år efter utgången av taxeringsåret.

Länsstyrelsen i Uppsala län påpekar också, att om de sakkunnigas förslag skulle genomföras, finge tiden för bevarande av självdeklarationerna förlängas.

Samma anmärkning göres i åtskilliga andra yttranden.

Riksarkivet framhåller, att en förlängning med fyra år av tiden för bevarande av självdeklarationerna skulle kräva arkivutrymmen hos länsstyrelserna på omkring 8 000 hyllmeter.

Förslaget om räntepåföljd har, såsom framgår av det förut sagda, tillstyrkts eller lämnats utan erinran i omkring halva antalet yttranden, vanligen utan närmare motivering.

Vissa remissinstanser, som är kritiskt inställda till de sakkunnigas förslag om eftertaxering i dess helhet, tillstyrker emellertid förslaget om ränta med vissa jämkningar.

Sålunda har *riksskattenämnden*, om dess synpunkter i övrigt på eftertaxeringen beaktas, i princip icke någon erinran mot den föreslagna räntepåföringen. Nämnden framhåller emellertid, att, såsom författningsförslaget är skrivet, blir denna ränta icke avdragsgill i skattehänseende i motsats mot ränta enligt 27 § uppbördsförordningen. Ändring härutinnan förordas.

Näringslivets skattedelegation finner, i likhet med de sakkunniga, att den omständigheten att ränta i förekommande fall påföres enligt 27 § uppbördsförordningen kan anses utgöra skäl för att ränta även bör utgå vid eftertaxering.

Delegationen motsätter sig emellertid, att räntan, enligt vad de sakkunnigas förslag i realiteten innebär, gives karaktär av en betungande straffavgift, och hemställer, att den liksom andra ränteutgifter blir avdragsgill i beskattningshänseende.

Även *Kooperativa förbundet* uttalar sig för, att ifrågavarande ränta blir avdragsgill vid taxering.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län åter uttalar att jämförelsen med uppbördsförordningen icke är fullständig, då enligt den åberopade paragrafen ränta icke utgår å belopp under 1 000 kronor samt skattskyldig i sär-

skilda fall kan erhålla befrielse från skyldighet att gälda ränta. Vidare kan den eftertaxerade ha erlagt mer preliminär skatt än vad som motsvarat den slutliga skatten, varför överskjutande skatt återbetalats till honom. I sådana fall kan först efter undersökning avgöras om räntekravet har något berättigande såvitt angår preliminärskatteåret. Av vad sålunda anförts anser länsstyrelsen framgå, att krav på ränta vid eftertaxering icke bör grundas på motsvarande räntebestämmelser i uppbördsförordningen. Skall sådan ändock utgå torde klart böra utsägas att fråga är om straffränta.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län avstyrker förslaget om ränta av följande skäl.

Regeln skulle möjligen i och för sig vara mera motiverad med nuvarande bestämmelse om eftertaxering än med de föreslagna. Det förekommer emellertid fall, då man vid bokföringsgranskning finner skuldposter, som äro fiktiva och som därför böra utgå och tilläggas skattepliktig nettointäkt. Med ränteregeln skulle man vara nödsakad bestämma tillägget till visst taxeringsår, medan man nu torde kunna göra det till löpande års taxering. Här synes med den föreslagna ränteregeln kunna uppkomma avsevärda komplikationer med åtföljande processer. Skall ränteregeln införas, borde den åtminstone avfattas så, att den icke blir obligatorisk utan beroende på i det särskilda fallet föreliggande omständigheter.

Sveriges lantbruksförbund yttrar.

Med den avfattning, som eftertaxeringsbestämmelserna fått enligt förslaget, synas bestämmelserna om »räntepåföring» i många fall kunna drabba skattskyldiga, som icke brustit i fullgörandet av sina deklarationsplikter. Den skattskyldige kan påföras en merskatt uppgående till sammanlagt 55 % av hela skattens belopp. Såvitt förbundet kunnat finna, torde den sålunda påförda merskatten icke bliva avdragsgill vid taxeringen. Det synes enligt förbundets uppfattning orimligt att om »räntepåföring» skall ske, avdrag icke skall erhållas för sålunda utgiven »ränta» vid såväl den kommunala som statliga taxeringen. Förbundet anser emellertid, att stadgandet om förhöjning av påfordr skatt överhuvudtaget icke är försvarligt, var för förbundet icke kan tillstyrka förslaget i denna del.

Departementschefen

Genom den årliga taxeringen prövas och fastställs det underlag, varå ett visst års skatt för inkomst och förmögenhet skall beräknas. Taxeringen blir, i den mån träffade beslut vinner laga kraft, i princip slutgiltig. Vissa undantag gäller emellertid från denna huvudregel. Taxeringsförordningen upptar stadganden om extraordinära rättsmedel, varigenom fel eller misslag som förelupit vid taxeringen i viss utsträckning kan rättas i efterhand. Hänsyn har vidare tagits till det förhållandet, att de skattskyldigas självdeklarationer, som utgör det viktigaste grundmaterialet för taxeringen, stundom kan vara oriktiga eller bristfälliga utan att detta kunnat konstateras vid den årliga taxeringen. För rättelse av taxeringar, som med ledning av senare framkomna upplysningar befunnits för låga, har tillskapats

ett särskilt förfarande, eftertaxering. En viss — om än avsevärt mer begränsad — motsvarighet härtill utgör den möjlighet, som enligt 123 § 3 mom. taxeringsförordningen tillkommer den skattskyldige att efter den vanliga besvärstidens utgång erhålla rättelse i en taxering, som blivit för hög. Prövning av sådana frågor sker emellertid i överensstämmelse närmast med den ordning som gäller för extraordinära besvär i allmänhet.

Möjligheterna till eftertaxering är för närvarande ganska snävt begränsade. Det förutsattes att den skattskyldige lämnat oriktig uppgift eller underlåtit att avlämna uppgift eller infordrad upplysning samt att härigenom förorsakats att taxering underlåtit eller blivit för låg. Bevisbördan ligger härvid i huvudsak på det allmännas företrädare. Genom eftertaxering kan sålunda, såsom de sakkunniga påpekat, endast rättas direkt påvisbara fel. Skönstaxering anses inte kunna tillgripas, även om det finns anledning anta att deklarationen i sin helhet är sådan att den icke borde varit ägnad att läggas till grund för taxering. Vidare har i praxis eftertaxering i allmänhet icke ansetts böra få ske, om någon av den skattskyldige i deklarationen eller därvid fogad handling lämnad uppgift visserligen inte i och för sig kunnat grunda en avvikelse från deklarationen men väl kan sägas ha bort motivera ett infordrande av närmare upplysningar. Ej heller har eftertaxering ansetts kunna ifrågakomma, därest felet kunnat upptäckas vid företagen kontroll, t. ex. om bokföringsgranskning ägt rum utan att felet därvid observerats.

Eftertaxering skall verkställas senast inom fem år efter taxeringsårets utgång.

Den skattskyldiges möjligheter enligt 123 § 3 mom. taxeringsförordningen att vinna rättelse i en för hög taxering är begränsade till ett år efter det han erhållit debetsedel å slutlig eller tillkommande skatt i anledning av den taxering varom fråga är. I övrigt uppställs bl. a. det villkoret att taxeringen skall ha blivit väsentligen för hög.

De sakkunniga intar den ståndpunkten att genom eftertaxering bör i princip få upptas till beskattning all inkomst eller förmögenhet som tidigare oriktigt undgått beskattning. Eftertaxering blir enligt de sakkunnigas förslag i huvudsak att jämställa med den årliga taxeringen. Dock skulle eftertaxering icke få åsättas, om den skattskyldige behörigen fullgjort sin uppgiftsskyldighet. I motiven anmärkes tillika, att en redan prövad taxeringsfråga, t. ex. om viss intäkt författningsenligt är skattepliktig eller ej, inte bör få upptas till ny prövning enbart på grund av ändrad uppfattning om tolkningen av vederbörande skatteförfattning. Ej heller skulle en värdering av naturaförmåner kunna omprövas. Kravet på orsakssammanhang mellan den skattskyldiges försummelse och den oriktiga taxeringen skulle emellertid bortfalla, och bevisbördan skulle omkastas. Det finge sålunda i allt väsentligt ankomma på den skattskyldige att visa, att hans uppgifter i deklarationen inte varit oriktiga. De sakkunniga föreslår vidare, att tiden

för eftertaxering utsträcker till tio år samt att skatt, som beräknas på grund av eftertaxering, skall förhöjas med fem procent för varje år räknat från och med året före det då den eftertaxerade inkomsten eller förmögenheten undgått beskattning.

I likhet med de sakkunniga och flertalet av dem som yttrat sig i frågan finner jag, att man bör överväga att vidga de nuvarande möjligheterna att åsätta eftertaxering. Även om man genom övriga nu framförda förslag och de organisatoriska förändringar som är att vänta kan räkna med en väsentligt effektivare kontroll vid den årliga taxeringen, måste förutses ett fortsatt behov av möjligheter till eftertaxering. Och dessa möjligheter bör vara större än vad för närvarande är fallet. En annan ordning skulle förutsätta att kontrollapparaten och den årliga rutinkontrollen gäves en omfattning som av många skäl, bl. a. hänsyn till de lojala deklaranterna, måste möta befogade invändningar. Såsom torde framgå av det nyss anförda, kan de nuvarande reglerna stundom utgöra hinder för en eftertaxering som ur materiell synpunkt framstår såsom befogad.

Vid en utvidgning av möjligheterna till eftertaxering uppkommer emellertid ömtåliga avvägningsfrågor. Den nuvarande ordningen, enligt vilken lagakraftvunna beslut i taxeringsfrågor i princip är slutgiltiga, uppbäres av starka skäl. Från den enskildes synpunkt skulle avsevärda olägenheter bli följden, om alltför stora avsteg gjordes från denna ordning och besluten i väsentlig mån bleve att betrakta som i själva verket endast provisoriska. De skattskyldiga måste nämligen med styrka kunna kräva att normalt få ett slutligt besked om storleken av skatten på ett visst års inkomst inom en icke alltför lång tid från det deklARATIONEN avgavs. Jag får vidare erinra om att taxeringsförfarandet och skatteprocessen innefattar ett stort antal avgöranden i uppskattningsfrågor och spörsmål av rättslig natur. Uppenbart är att sådana avgöranden i allmänhet icke bör få rivas upp, om ej de förutsättningar, på vilka avgörandet grundas, genom nytillkomna fakta blivit i väsentlig mån förändrade.

Dessa synpunkter har endast i mindre utsträckning vunnit beaktande i de sakkunnigas förslag. Förutsättningarna för att genom eftertaxering ändra lagakraftvunna beslut om taxering skulle enligt förslaget i stort sett icke bli andra än som gäller för att vid den årliga taxeringen göra avvikelser från självdeklARATIONER. Därmed skulle man, såvitt angår realiserandet av det allmännas skatteanspråk, i själva verket komma därhän, att besluten om taxering i stor utsträckning inte skulle bli slutgiltiga, förrän tiden för eftertaxering gått till ända. Att införa regler av sådan innebörd synes icke kunna förordas.

Såsom huvudregel bör enligt min mening alltjämt gälla, att eftertaxering endast får tillgripas, när det konstaterats att den skattskyldige lämnat oriktig uppgift eller på annat sätt brustit i sin uppgiftsplikt. Likaså bör det föreligga orsakssammanhang mellan den skattskyldiges åtgärder och det

oriktiga taxeringsresultat som man vill rätta genom eftertaxering. Någon överflyttning av bevisbördan i dessa hänseenden torde icke heller böra ifrågakomma. Ytterligare synes — i viss överensstämmelse med vad som gäller den skattskyldiges möjlighet att vinna rättelse i efterhand — böra föreskrivas att den felaktighet i taxeringen som sammanhänger med den skattskyldiges åtgärd icke får vara av oväsentlig betydelse. Någon nämnvärd avvikelse från nu tillämpad praxis torde detta dock inte innebära.

Att de nuvarande stränga förutsättningarna för eftertaxering sålunda i väsentliga hänseenden bör bibehållas hindrar emellertid icke att en av dessa förutsättningar, nämligen kravet på orsakssammanhang mellan den skattskyldiges åtgärder och det felaktiga taxeringsresultatet, ges ett i viss mån ändrat innehåll. Detta krav upprätthålles, såsom tidigare antytts, för närvarande förhållandevis strängt. För frågan om man genom eftertaxering skall kunna rätta en oriktig uppgift i en deklaration är det sålunda av väsentlig betydelse, om felet bort kunna upptäckas vid granskningen av deklarationen eller om uppgift förekommit som bort föranleda en närmare kontroll. Att på detta sätt göra en eftertaxeringsfråga helt beroende av den omsorg och skarpsynthet med vilken kontrollen utövats synes ej påkallat. Jag vill i detta sammanhang erinra om att någon prövning av den skattskyldiges skuld inte sker i sådant sammanhang. Det kan ej vara tillfredsställande, att en skattskyldig, som — måhända uppsåtligen eller av grov vårdslöshet — lämnat en oriktig uppgift, undgår eftertaxering enbart på den grund, att felet vid en mycket ingående granskning bort kunna upptäckas. En bättre avvägning synes kunna erhållas genom att göra frågan om eftertaxering beroende av om den oriktiga uppgiften följts eller ej. En regel av sådan innebörd torde i samma utsträckning som den nuvarande tillgodose de berättigade intressen som uppbär kravet på orsakssammanhang. Att sådant sammanhang föreligger, när taxeringen skett med ledning av den skattskyldiges oriktiga uppgift, är uppenbart. Till undvikande av missförstånd vill jag framhålla att den nya regeln icke bör ges den tolkningen, att eftertaxering skall få ske, om den skattskyldige korrekt redovisat föreliggande omständigheter i en viss fråga och den skattskyldiges uppfattning i frågan godtagits, ehuru så vid ett senare granskningstillfälle befinnes inte hava bort ske. I dylika fall, där deklarationen och därvid fogade handlingar kan sägas anvisa alternativa lösningar av en föreliggande skattefråga, torde man med fog kunna göra gällande att oriktig uppgift ej lämnats.

De skäl som talar för att eftertaxering icke får ske annat än i jämförelsevis begränsad utsträckning hänför sig i främsta rummet till att denna åtgärd innebär ett upprivande av en lagakraftvunnen taxering. Däremot synes dessa skäl icke med samma styrka kunna åberopas för att iaktta begränsningar i de fall där eftertaxering ändå skall ske. Viss försiktighet synes dock påkallad även i detta hänseende. Den nuvarande regeln att endast

direkt påvisbara fel får rättas genom eftertaxering, kan, såsom de sakkunniga påpekat, stundom leda till materiellt sett stötande resultat. Att gå till den motsatta ytterligheten och i sin helhet riva upp en lagakraftvunnen taxering, så snart ett fel konstateras, synes å andra sidan vara att gå för långt. Av de sakkunnigas uttalanden att ändring icke bör göras i vissa uppskattnings- och rättsfrågor framgår, att icke heller de sakkunniga velat fullt ut acceptera en sådan ordning.

Enligt min mening bör man därför fasthålla vid att eftertaxering normalt endast bör innefatta rättelse av direkt påvisbara fel. Tidigare beslut i uppskattnings- och rättsfrågor, för vilka förutsättningarna ej ändrats genom nya upplysningar, kommer därvid att lämnas orubbade.

En avvikelse från denna huvudregel synes emellertid påkallad i de fall där en senare gjord utredning ger vid handen att den skattskyldiges deklara-tionsuppgifter överhuvud inte, eller i allt fall inte i den förvärvskälla varom fråga är, varit av beskaffenhet att kunna läggas till grund för taxering. I dylika fall kan den tidigare taxeringen sägas vara grundad på helt oriktiga förutsättningar, och en fullständig omprövning, eventuellt innefattande att sköntaxering åsättes, behöver inte möta betänkligheter. I enlighet härmed synes böra införas bestämmelser av innebörd att om förutsättningar för eftertaxering föreligger och det på grund av vad sålunda och i övrigt förekommit kan antagas att av den skattskyldige lämnade uppgifter icke varit av beskaffenhet att kunna läggas till grund för en riktig taxering, skall genom eftertaxering sådan taxering ävägbringas.

Olika meningar kan råda — och har kommit till synes — rörande den tid inom vilken eftertaxering må äga rum. Av skäl som framgår av det förut anförda anser jag mig för egen del inte kunna biträda förslaget att utsträcka den nuvarande femårsfristen till tio år. Den nuvarande tidsfristen synes mig innebära en riktigare avvägning mellan ett det allmännas intresse och de skattskyldigas krav på definitiva besked inom en rimlig tid rörande skattebelastningen för ett visst års inkomst. I ett avseende anser jag mig emellertid böra föreslå ändrade bestämmelser. Med nuvarande regler kräves att eftertaxering *åsatts* inom femårsperioden. En bättre ordning synes mig vara att beskattningsnämnd inom denna tid skall ha fattat beslut i efter-taxeringsfrågan. Härigenom förhindras inte eftertaxering i sådant fall, där t. ex. prövningsnämnd ej godtagit yrkande härom medan högre instans finner förutsättningar för eftertaxering föreligga men har att ta ställning till eftertaxeringen först efter femårsperiodens utgång.

Vad härefter angår förslaget om viss påföljd vid eftertaxering — de sakkunnigas förslag innebär ett tillägg till skatten med 5 procent för år räknat från och med året före det inkomsten eller förmögenheten i fråga bort taxeras — får jag anföra följande.

Väl synes önskvärt med åtgärder i syfte att förringa intresset av spekulationer i skatteundandragande genom oriktiga eller ofullständiga deklara-

tionsuppgifter. Med hänsyn till att ingalunda alla fall av eftertaxering är sådana, där påföljd enligt skattestrafflagen kan ifrågakomma, finnes också visst fog för åtgärder, som gör att eftertaxering medför en hårdare belastning för den skattskyldige än en taxering i vanlig ordning för inkomsten eller förmögenheten i fråga. Emellertid finns enligt min uppfattning likväl knappast anledning att ränta skall utgå för tid innan eftertaxering åsatts, d. v. s. då det fastslagits att ytterligare skattskyldighet föreligger och skatten blivit till beloppet bestämd. Ränta bör således inte beräknas för tid före beslutet om eftertaxering. Att åter beräkna ränta från dagen för detta beslut och till dess skatten i anledning av eftertaxeringen avfordrats den skattskyldige är en ganska betydelselös åtgärd och ägnad att komplicera debiteringsförfarandet i en utsträckning som inte svarar mot vinsten med anordningen.

Av anförda skäl anser jag mig inte kunna biträda de sakkunnigas förslag i denna del.

Jag förordar, att ändrade bestämmelser om eftertaxering meddelas i enlighet med vad jag tidigare angivit. Ändringarna bör omfatta de permanenta skatteförfattningarna. Däremot synes det icke vara påkallat att ändra de bestämmelser om eftertaxering som upptas i skatteförfattningar av mera tillfällig karaktär såsom exempelvis förordningen om investeringsavgift för 1955.

Såsom tidigare antytts föreligger visst samband mellan bestämmelserna om eftertaxering och den skattskyldiges möjligheter att i efterhand erhålla rättelse i en materiellt sett för hög taxering. I de sakkunnigas förslag till taxeringsförordning återfinnes den nuvarande bestämmelsen i ämnet med allenast vissa smärre jämkningar. Tiden för väckande av sådan fråga skulle alltså vara ett år efter det debetsedel erhållits.

Enligt min mening framstår möjligheterna att erhålla rättelse i nu avsedda fall — särskilt vid en jämförelse med möjligheterna till eftertaxering — såsom alltför snäva. Det hade därför varit önskvärt, om bestämmelserna i detta ämne kunnat omprövas i dess helhet i samband med de ändringar i eftertaxeringsreglerna som här förordats. Vid en sådan omprövning uppkommer emellertid en rad svårbemästrade problem av såväl materiell som formell natur, vilka icke upptagits till behandling av de sakkunniga. De nuvarande bestämmelserna synes därför i huvudsak böra lämnas oförändrade i avbidan på den fullständiga revision av taxeringsförordningens bestämmelser som jag förutskickat. För att i någon mån tillgodose intresset av utvidgningar på området, vill jag emellertid såsom ett provisorium förorda att den nuvarande tidsfristen för väckande av fråga enligt 123 § 3 mom. taxeringsförordningen utsträcker från ett till två år.

VI. Påföljder för oriktig deklaration m. m.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om ansvar för oriktig deklaration upptas i *skattestrafflagen*, till vilken *taxeringsförordningen* (143 §) hänvisar.

I 1 § *skattestrafflagen* stadgas, att var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, skall dömas för falskdeklaration till böter eller fängelse eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skall bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst 100 kronor. Lika med skatt anses annan allmän avgift. Med deklaration avses även däremot svarande skriftlig försäkran.

Begår någon av grov oaktsamhet gärning som förut är sagd, skall han enligt 2 § straffas för vårdslös deklaration med böter eller, där omständigheterna är synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Böterna skall bestämmas till högst hälften av vad i 1 § sägs, men likväl ej lägre än 50 kronor.

Av 4 § framgår, att den som förskyllt fängelse eller straffarbete må efter omständigheterna dömas att gälda straffskatt med högst tre gånger det belopp, som undandragits eller kunde ha undandragits.

I 3 § stadgas, att den som frivilligt rättar oriktig uppgift skall vara fri från straff.

Vidare föreskrives i 6 §, att om gärning, som avses i 1 eller 2 §, är straffbelagd i annan lag än allmänna strafflagen eller i särskild författning, skall bestämmelserna i *skattestrafflagen* ej äga tillämpning.

I *taxeringsförordningen* upptas bestämmelser om ansvar i vissa fall för ordförande och ledamot i beskattningsnämnd (138 och 139 §§), om ansvar för brott mot tystnadsplikt och mot sekretessbestämmelserna (140 §) samt om ansvar för underlåtenhet att inkomma med deklaration eller uppgift m. m. (141 och 142 §§). I 144 § upptas vissa processuella bestämmelser.

Enligt 39 § kan vidare *förlust av besvärsrätt* i vissa fall inträda som påföljd för försummelse att i rätt tid inkomma med deklaration m. m. Sålunda föreskrives i 1 mom., att om självdeklaration, som skall avges utan anmaning eller efter anmaning, ej behörigen avlämnas inom föreskriven tid, skall den skattskyldige vara förlustig rätten att hos kammarrätten och Kungl. Maj:t överklaga taxering, för vilken deklarationen skolat ligga till grund. Underlåter den som jämlikt 31 § är pliktig avlämna balansräkning eller andra där angivna handlingar att hörsamma anmaning att avlämna sådan handling eller underlåter den som erhållit anmaning att fullständiga självdeklaration, som varit ofullständig, att efterkomma sådan anmaning,

inträder motsvarande påföljd. Reglerna i 1 mom. har enligt 2 mom. icke avseende å staten, landsting eller annan dylik menighet. Vidare föreskrives i 3 mom., att om det kan antagas att den som underlåtit att avge självdeklaration därtill haft skälig anledning eller om skattskyldig förmår visa giltig ursäkt för annan underlåtenhet, skall den i 1 mom. stadgade påföljden ej äga rum. För den som är gift och som haft skyldighet att avge självdeklaration på den grund att även boet eller andra maken åtnjutit inkomst eller förmögenhet, inträder påföljden icke, med mindre det kan antagas såsom visst, att han ägt vetskap om att sådan inkomst och förmögenhet uppgått till så högt belopp att på grund därav skyldighet för honom att avge självdeklaration förelegat. — I 39 och 40 §§ upptas även bestämmelser om vitesföreläggande vid försummelse att avge deklaration m. m.

De sakkunniga

Särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen

Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle det vara av stort värde för att främja deklarationsplikens behöriga fullgörande att stadga lämplig påföljd för sådana felaktigheter, som för närvarande icke beivras enligt skattestrafflagen. Antalet fall av oriktig deklaration, som föranleder åtal enligt nämnda lag, är jämförelsevis ringa i förhållande till antalet deklarationer, som på grund av felaktigheter måste frångås vid taxeringen. Åtalen utgör blott omkring 1 600 per år. Antalet avvikelser från deklaration uppgår emellertid till mer än 1 000 000 om året. Visserligen sker ett stort antal av dessa exempelvis av sådana skäl som att hyresvärdet å bostad uppskattats till annat belopp än i deklarationen e. d., men antalet avvikelser på grund av oriktiga uppgifter kan ändå antagas vara betydande. Antalet åtal sammanställas av de sakkunniga med det till cirka 5 900 uppgående antalet skattskyldiga, vilkas deklarerade inkomst höjts efter bokföringsgranskning.

De sakkunniga diskuterar i anslutning härtill lämpligheten av att utvidga skattestrafflagens tillämpningsområde på olika sätt, exempelvis genom att införa straff för oriktig deklaration utan begränsning till fall av uppsåt och grov oaktsamhet. Därigenom skulle bevisningssvårigheterna icke behöva hindra beivran i vissa fall, där sådan nu måste underlåtas. Emellertid finner de sakkunniga, att det vanliga åtalsförfarandet onekligen ter sig alltför omständligt såsom påföljd för de försummelse det här gäller. Icke enbart åklagar- och domstolsmyndigheterna tages i anspråk för åtal för oriktig deklaration. För närvarande måste taxeringsavdelningarnas personal i betydande omfattning engageras därför och så skulle än mer bli fallet, om åtalsfallen ökades. De sakkunniga ifrågasätter vidare, om åtal är den lämpligaste reaktionen mot alla fall av oriktig deklaration. Det uttalas, att åtalsförfarandet nog liksom nu bör reserveras för mera flagrant deklarationsbrott.

En annan påföljd än straff för att ge effekt åt bestämmelserna om skyldigheten att avlämna riktiga deklarationer kan enligt de sakkunniga motiveras och konstrueras på följande sätt.

Flertalet skattskyldiga fullgör sin deklarationsskyldighet fullt tillfredsställande. Beträffande dessa innebär taxeringen intet problem, och kostnaden för taxeringsförfarandet i vad avser dem uppgår till ett minimum. Svårigheterna och kostnaderna orsakas till väsentlig del av att vissa skattskyldiga icke ordentligt fullgör sin deklarationsskyldighet. Det synes skäligt, att de sistnämnda skattskyldiga i samband med den taxering, vid vilken bristfälligheten konstateras, ålägges att efter enkel och lättillämplig grund utöver vanliga skatter erlägga en särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen. Därigenom vinnes dels att de skattskyldiga, som orsakar behovet av en mera omfattande och kostsam kontroll, själva får betala kontrollen och dels att samtliga skattskyldiga får ett påtagligt intresse av att upprätta riktiga deklarationer. Bidraget till kostnaderna för taxeringskontrollen kan lämpligen bestämmas till viss procent av det belopp, som den skattskyldige anses ha underlåtit uppgiva såsom inkomst eller obehörigen tillgodogjort sig såsom omkostnadsavdrag. Bidragsplikten skulle icke få karaktären av straff utan anknytas till den prövning, som sker vid taxeringen. Någon prövning av den skattskyldiges större eller mindre skuld till att oriktig uppgift lämnats skulle icke förekomma, eftersom skyldigheten att erlägga avgift skulle grundas endast på det faktum, att deklarationen på grund av brister däri eller i underlaget för densamma befunnits icke kunna följas vid taxeringen. Avgiftsplikt bör följaktligen inträda även i ett sådant fall som då en skattskyldigs inkomst av rörelse uppskattas skönsmässigt på grund av att bokföring saknas eller bokföringen befunnits icke vara tillförlitlig. Om den av de sakkunniga förordade upplysningsverksamheten genomföres, torde man icke behöva befara, att skattskyldig på grund av okunnighet om vad som är skattepliktig inkomst eller vilka avdrag som får göras blir påförd sådan avgift, då han ju haft möjlighet att genom hänvändelse till upplysningsmyndigheten få upplysning i de spörsmål, varom han varit tveksam. Underlåtes sådan hänvändelse och skulle deklarationen sedan befinnas vara oriktig, synes det icke vara obilligt att även i sådana fall avgift påföres. Ändras taxering, som föranlett påföring av bidrag, skall jämväl beslutet om bidragsplikten ändras.

Den föreslagna bestämmelsen har upptagits i 103 § förslaget till taxeringsförordning.

Övriga frågor

Till förebyggande av att taxeringsarbetet försvåras genom att anmaning eller underrättelse i rekommenderat brev icke utlöses, föreslås skyldighet att utlösa sådan försändelse. Bestämmelse härom upptas i 44 § förslaget till taxeringsförordning. Såsom påföljd för försummelse har i 102 § samt 150 § 6) och 151 § stadgats, att den försumlige skall vara skyldig att betala *kostnaderna för delgivning*, som på grund av försummelsen måste ske genom polismyndighet. Kostnadsersättningen skall enligt förslaget utgå med dels belopp, som vederbörande förrättningsman enligt gällande bestämmel-

ser äger uppbära, dels ock ett belopp av trettio kronor. Ersättningsskyldigheten ålägges av länsstyrelsen.

I övrigt upptas i 104—108 §§ samt 148—149 och 162 §§ förslaget till taxeringsförfordning *straffbestämmelser* av i huvudsak samma innehåll som 138—144 §§ gällande förordning. Påföljderna för vissa försummelser från den skattskyldiges sida (108 § förslaget) har skärpts. Vidare har såväl bötes- som vitespåföljd föreslagits för underlåtenhet att lämna föreskriven medverkan till taxeringsrevision (54 § och 108 § första stycket 15).

De sakkunnigas förslag till taxeringsförfordning upptar vidare i 30 § en föreskrift om *förlust av besvärsrätt*, som ansluter sig till 39 § i gällande förordning men tillika innefattar viss utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde. Förlust av rätten att överklaga taxering hos kammarrätten och Kungl. Maj:t skall sålunda inträda ej blott då självdeklaration icke blivit behörigen avlämnad inom föreskriven tid utan även då innehållet i avlämnad självdeklaration är så bristfälligt, att deklarationen icke är ägnad att ligga till grund för taxering.

Yttranden

Särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen

Förslaget om skyldighet att erlagga särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen avstyrkes av flertalet remissorgan. Endast ett fåtal uttalar sig i huvudsak tillstyrkande eller lämnar förslaget utan erinran, nämligen statskontoret, länsstyrelserna i Gotlands och Örebro län, Föreningen Sveriges kronokamrerare, Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer, Svenska landstingsförbundet och Svenska sparbanksföreningen.

Bland de remissinstanser, som huvudsakligen tillstyrker förslaget, föreslår några jämkningar i detsamma.

Sålunda förordar *länsstyrelsen i Gotlands län*, att bestämmelserna om avgiftsplikt omarbetas, så att det tydligare framgår när avgiftspåföring skall förekomma. Den som underlåtit att deklarera bör icke undgå avgift, ej heller den som endast fått taxeringen till kommunal inkomstskatt höjd.

Länsstyrelsen i Örebro län, som vitsordar behovet av ett mera smidigt och lätthanterligt förfarande för beivrande av deklarationsfusk, är emellertid mycket tveksam angående den föreslagna avgiften och förordar — om det anses lämpligt att införa denna — att det anförtros åt prövningsnämnden att ta ställning till sådana fall.

Svenska sparbanksföreningen är inne på samma tanke, då föreningen förordar att beslut om uttagande av avgift för oriktig deklaration skall fattas av prövningsnämnden och att den skattskyldige alltid skall äga besvärsrätt i dessa frågor hos högre instanser. Det sistnämnda motiveras med att, om även prövningsnämnden skulle finna deklarationen bristfällig, den skatt-

skyldige förlorar sin besvärsrätt hos högre instans enligt 30 § i förslaget. Detta skulle lätt kunna rubba förtroendet för taxeringsväsendets oväld.

Föreningen Sveriges taxeringsrevisorer anser att avgift ej bör uttagas för alltför ringa belopp.

1953 års *skatteflyktskommitté* har, då frågan om särskild avgift ej direkt berör kommitténs arbete, ansett sig ej böra närmare ingå på densamma. Kommittén säger sig emellertid icke kunna underlåta att framhålla att förslaget i sin föreliggande utformning förutsätter en så vidsträckt uppgifts-plikt, att den kan bli så gott som omöjlig att fullgöra för större rörelseidkare. — Kommittén förordar i anslutning till 17 § 2 mom. och 103 § förslaget till taxeringsförordning att sistnämnda bestämmelses 1 mom. a) kompletteras med föreskrift, att särskild avgift ej skall utgå, därest i deklarationen lämnats sådana upplysningar att utelämnad inkomsts eller tillgångs förekomst utan svårighet kunnat upptäckas. Då likartade stadganden redan upptagits under d), e) och f) i samma moment och torde behövas även under c) vore det, uttalar kommittén, för övrigt kanske bäst, att en för alla fall gemensam regel meddelades i ett särskilt stycke.

Ur de avstyrkande yttrandena må följande återgivas.

Kammarrätten fäster stort avseende vid att någon prövning av den skattskyldiges större eller mindre skuld till den oriktiga deklarationen ej skall äga rum. De sakkunnigas utgångspunkt — att den utvidgade uppgiftsskyldigheten och den föreslagna möjligheten för de skattskyldiga att få upplysningar skulle kunna fungera så perfekt att man alltid kunde förutsätta att brister i deklarationen berodde på uppsåt eller oaksamhet — finner kammarrätten verklighetsfrämmande. Brister i deklarationerna kommer liksom hittills i stor utsträckning att bero på okunnighet. Följden blir att den okunnige straffas, ty bland allmänheten kommer avgiften säkert att uppfattas som ett slags straff för oriktig, ofullständig eller vilseledande deklaration. Och för skattskyldiga, som deklarerat efter bästa förmåga, kommer avgiften att framstå som en stor orättvisa. I många fall kan det vara svårt att avgöra, om en inkomst är skattepliktig eller en utgift avdragsgill. I dessa tveksamma fall, där måhända besvärinstanserna har olika uppfattningar i sakfrågan, skulle avgiften vara uppenbart obillig. Kammarrätten fortsätter.

Enligt kammarrättens mening kan avgift i vart fall ej ifrågakomma, utan att oaksamhet från deklaratens sida föreligger. Uppställer man detta krav, måste en prövning göras i varje särskilt fall om oaksamhet är för handen. Vidare är det måhända nödvändigt att variera avgiften efter graden av oaksamhet. Eljest kan det inträffa att ett fel i deklarationen, som visserligen gäller ett större belopp och beror på oaksamhet men tillika är av den art att det ej kan undgå upptäckt, föranleder påföljder som framstå såsom orimliga. Dessa bedömningar torde kräva så mycket arbete av taxeringsmyndigheter och besvärinstanser att man kan fråga om det uppväges

av fördelarna. Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida frågor om en dylik straffavgift lämpligen böra handläggas i en sådan uteslutande skriftlig rättegång som taxeringsprocessen nu är.

På grund av det sålunda anförda måste kammarrätten bestämt avstyrka förslaget i denna del. Det systematiska skattefusket får man försöka komma åt i annan ordning, genom skärpt kontroll, ökad användning av skattestrafflagen med flera åtgärder. Anses avgiften trots detta böra införas, bör den inarbetas i skattestrafflagen.

Riksskattenämnden finner förslaget omöjligt att realisera och anför.

Det kan icke undgås att en avgift av detta slag får karaktär av straff. Fastställandet av avgiften bör därför icke åläggas taxeringsnämnderna. Det måste också erbjuda stora svårigheter att åstadkomma en praktisk tillämpning av någorlunda jämnhet. Redan den invecklade skattelagstiftningen lägger hinder i vägen för detta. Talrika gränsfall måste också uppkomma mellan vad som är avgiftspliktigt och vad som endast är felföringar i deklarationen, feltolkningar av erhållna besked, ursäktliga misstag o. s. v. Härtill komma olika uppfattningar i såväl rättsfrågor som värderingsfrågor. Förslaget måste ur rättssäkerhetssynpunkt möta allvarliga invändningar.

Överståthållarämbetet anser att de praktiska invändningarna mot förslaget är så tungt vägande att överståthållarämbetet redan på grund därav bestämt avstyrker införandet av den särskilda avgiften. Den omständigheten att avgift enligt förslaget icke skall utgå om taxeringen icke sker med ledning av självdeklaration från den skattskyldige kommer enligt överståthållarämbetets uppfattning att leda till att de skattskyldiga finner det med sin fördel förenligt att icke avlämna någon självdeklaration. Förslaget skulle sålunda få en verkan rakt motsatt den de sakkunniga eftersträvat: att främja de skattskyldigas medverkan vid taxeringen.

Länsstyrelsen i Uppsala län finner det icke vara riktigt, att de skattskyldiga själva skall genom särskilda avgifter betala kostnaderna för den av taxeringsmyndigheterna verkställda granskningen. Vidare synes det ej vara förenligt med vår rättsordnings hittills gällande huvudregler, att en deklarent, som i god tro lämnat en felaktig uppgift, skall åläggas att betala sådan avgift.

Länsstyrelsen i Södermanlands län skulle föredraga att man skärpte skattestrafflagen, så att även vårdslöshet av ringare grad kunde föranleda bötesansvar.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län befarar att avgiften kommer att drabba ett stort antal skattskyldiga, som av okunnighet eller ursäktligt förbiseende misslyckats med deklarationen och som därjämte endast med svårighet kan komma ut med den egentliga skatten. Länsstyrelsen håller icke för osannolikt, att avgifterna till större delen, icke i fråga om beloppens storlek men väl såvitt angår antalet skattskyldiga, kommer att drabba den ekonomiskt minst bärkraftiga delen av befolkningen.

1949 års besvärssakkunniga framhåller att kostnadsfrågorna i taxeringsförfarandet måste behandlas under beaktande av båda parternas — det allmännas och den enskildes — intresse av att erhålla kostnadsersättning. Besvärssakkunniga anser vidare anmärkningsvärt, att påföljden föreslagits även för gärningar, som enligt gängse betraktelsesätt icke kan betecknas ens som oaktsamma. Man bör åtminstone inskränka sig till sådana förseelser, som är uppsåtliga eller vårdslösa. Både taxeringsnämnden och prövningsnämnden saknar de utredningsmöjligheter och resurser i övrigt, som är nödvändiga för att ådöma ekonomiska påföljder av den storleksordning det här kan bli frågan om.

Sveriges akademikers centralorganisation anser, att avgiften ger uttryck för en skrämmande syn på förhållandet mellan det allmänna och de enskilda medborgarna. Organisationen yttrar bl. a. följande.

I vårt land har man hittills icke ansett tillräddigt att kriminalisera oriktig deklaration som sådan. Bedömningen i mål av sådan art har ansetts vara alltför svår att verkställa. När man sålunda icke ens tilltrött domstolarna med alla de garantier för rättssäkerheten, varmed straffprocessen är omgärdad, att avgöra dylika frågor, kan det betecknas som minst sagt anmärkningsvärt att skattelagssakkunniga kunnat föreslå införande av en generell skyldighet för administrativa instanser att i mycket stor omfattning pröva frågan om uttagande av straffavgifter i anledning av felaktigheter begångna av oaktsamhet i deklarationer. Man har här öppnat fältet för ett administrativt godtycke och ett tvångsgrepp över de skattskyldiga, som synes svärför enligt med en god rättsordning. Om de nuvarande reglerna i skattestraftlagen är otillräckliga, får utredas vilka skärpningar i dessa som kan befinnas erforderliga. Reglerna om påföljd vid oriktigt deklarerande hör hemma i kriminallag och utdömande av dylika påföljder måste vara en domstolsangelägenhet.

Näringslivets skattedelegation anser det icke rimligt, att vissa skattskyldiga skulle riskera att få bära kostnaderna för taxeringskontrollen av den anledningen, att de bedriver de näringar, som för vår försörjning är nödvändiga, och i följd härav nödgas upprätta invecklade deklarationer, i vilka oftast en eller flera poster kan bli föremål för olika bedömningar. Även den deklarant, som rättar sig efter erhållen upplysning, skulle enligt förslaget bli pliktig erlagga den särskilda avgiften, om taxeringsnämnden eller högre instans ej följer det meddelade beskedet.

Delegationen sammanfattar sin ståndpunkt på följande sätt.

Avgiften synes sålunda, tämligen oberoende av deklarationernas svårighetsgrad, huvudsakligen komma att belasta — förutom falskdeklaranterna — de skattskyldiga, som inte förstått att riktigt och fullständigt framlägga den beskattningsfråga, varom de begärt besked, och framför allt de, som över huvud taget inte förstått att oklarhet kunde föreligga beträffande riktigheten av någon post i deklarationen eller inte fört ordentliga anteckningar samt de, som av en eller annan anledning icke varit i tillfälle att använda sig av upplysningsverksamheten. Den särskilda avgiften komme därigenom att verka såsom en bestraffning av okunnighet och oförmåga.

Svenska livförsäkringsbolags förening finner det orimligt att kräva särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen vid avvikelser från självdeklarationerna. Föreningen påpekar, att det är svårt både för de skattskyldiga och taxeringsmyndigheterna att tolka skatteförfattningarna. Den föreslagna påföljden skulle inträda även vid en mycket ursäktlig feltolkning av en skattebestämmelse. Utformningen av bestämmelserna kan enligt föreningen tänkas leda de skattskyldiga in på en helt ny teknik för självdeklarationernas uppgörande. Föreningen yttrar härom.

För att undgå risken att påföras sådan avgift kan de skattskyldiga nämligen under inkomster och tillgångar medtaga alla belopp, om vilka tveksamhet kan råda, och under avdrag och skulder utelämna alla sådana belopp för att därefter under särskilda yrkanden hemställa, att de i deklara-tionsblankettens sifferkolumner upptagna siffrorna icke skall läggas till grund för taxeringen utan att denna i stället skall ske i enlighet med vad som anges under särskilda yrkanden. Ett sådant förfaringssätt skulle givetvis vara i hög grad opraktiskt både för deklaranterna och för taxeringsmyndigheterna.

Sveriges redareförening erinrar om de svårigheter det svenska sjöfolket har med avseende å fullgörandet av sin deklara-tionsplikt. Det skulle leda till orimliga konsekvenser om sådana skattskyldiga påfördes avgifter till följd av felaktig deklaration, då det för dem i regel är omöjligt att erhålla vederbörlig upplysning till ledning för ett riktigt fullgörande av deklara-tionsplikten. Föreningen finner det strida mot all rättvisa och billighet, att en skattskyldig icke skall äga rätt att till sitt försvar åberopa giltig ursäkt för sitt misstag.

Några av de avstyrkande remissorganen är emellertid positivt inställda till syftet med förslaget men anser att andra utvägar bör prövas.

Sålunda finner *länsstyrelsen i Västerbottens län* önskvärt om andra möjligheter kunde prövas för åstadkommande av en lika verksam reaktion mot slarv och slentrian vid upprättande av självdeklarationer.

Ordföranden och en ledamot av riksskattenämnden anför.

Det lär väl icke kunna bestridas att med den uppläggningsfrågan, som de sakkunniga valt, avgiften kan komma att verka som en straffavgift icke blott för dem, som gjort sig skyldiga till vårdslös deklaration, utan även för deklaranter som av okunnighet eller oförstånd lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter. Förslaget ter sig därför icke tilltalande.

Å andra sidan synes det önskvärt att man icke utan vidare släpper tanken på att införa något slag av påföljd för deklaranter, som göra sig skyldiga till oaktsamhet, som icke är grov och som sålunda icke faller under skattestrafflagen. En dylik påföljd torde nämligen vara mycket önskvärd ur allmänpreventiv synpunkt. Det nuvarande systemet uppmuntrar till en beklaglig »går det, så går det»-mentalitet i fråga om deklarationerna. Blott den skattskyldige undviker att gå över den gräns, som enligt domstolsbedömande markerar grov oaktsamhet, kan han utan någon som helst påföljd tillåta sig varjehandla slag av åtgärder, vilka han, om saken upptäcks, rubri-

cerar som ett helt omedvetet förbiseende och som icke medför annat än att han får betala den skatt, som rätteligen belöper å inkomsten. Det saknas med andra ord ett incitament till noggrannare eftertanke hos den skattskyldige, om han verkligen tagit upp alla sina inkomster respektive icke tillgodofört sig oberättigade (icke synliga) avdrag.

Självfallet kan det erforderliga incitamentet vinnas genom att även annan oaktsamhet än den grova kriminaliseras. Detta torde dock av flera skäl icke vara lämpligt. Vid sådant förhållande synes det önskvärt att man närmare undersöker frågan om införande hos oss av ett liknande system, som det som praktiseras i Norge. Detta system innebär att om deklaranter gör sig skyldig till vårdslöshet (eller till uppsåtligt oriktig deklaration), taxeringsmyndigheten äger pålägga den felande en tilläggsskatt på intill 50 procent (eller vid grov oaktsamhet eller uppsåtligt brott på intill 100 procent) av det skattebelopp som skulle hava undandragits om felet icke upptäckts (se Skatteloven för byene § 113 punkt 2 och § 114 punkt 1). Gärningen kan dessutom domstolsvägen föranleda böter eller frihetsstraff, om gärningen begåtts uppsåtligen eller av grov oaktsamhet.

Vådan ur rättssäkerhetssynpunkt av att låta en tilläggsskatt av angivet slag — om ock icke av samma storlek — påläggas av skattemyndigheterna torde icke böra överdrivas. Standarden hos våra skattedomstolar torde erbjuda fullt tillräcklig garanti för att den ifrågasatta anordningen icke skulle i något avseende missbrukas.

Kooperativa förbundet erinrar om den kända psykologiska erfarenheten, att ju mera man skärper sådana straffbestämmelser som icke har tillräckligt underlag i det allmänna rättsmedvetandet, desto större blir svårigheterna att åstadkomma respekt för lagstiftningen. Förbundet anser, att man genom ökad upplysning och undanröjande av orsakerna till felaktigheterna — främst genom förändring och förenkling av hela skattesystemet — bör skapa förutsättningar för en höjning av skattemoralen.

Föreningen Sveriges taxeringsintendenter anser att om förslaget ej genomföres man bör söka någon ersättning, som ger likvärdig möjlighet till reaktion mot det rådande, icke önskvärda tillståndet. Föreningen ifrågasätter, om man icke skulle kunna lägga i skattemyndighetens hand att meddela strafföreläggande för beivrande icke endast av sådana förfaranden och resultat, som beskrives i 103 § av förslaget, utan även av vissa brott mot skattestrafflagen. I händelse av missnöje med föreläggandet skulle den skattskyldige kunna hänskjuta frågan till domstols prövning. Möjligt är att ett sådant system skulle kunna bringas att fungera tillfredsställande även såtillvida att en mera enhetlig praxis skulle kunna utbildas i fråga om utmätandet av straffen för brott mot skattestrafflagen.

Länsstyrelsen i Kalmar län slutligen finner det psykologiskt riktigare, om man vill åstadkomma felfria deklarationer, att, i stället för att uttaga särskild avgift av den som felat, genom rabatt lindra skatten för dem som upprättat en riktig deklaration.

Övriga frågor

De i 44 och 102 §§ förslaget till taxeringsförordning upptagna reglerna om skyldighet att utlösa rekommenderade brev från taxeringsmyndighet samt att vid underlåtenhet härutinnan erlägga kostnaden för delgivning genom stämningsman eller polismyndighet behandlas av kammarrätten, riksskattenämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs och Gävleborgs län, 1949 års besvärssakkunniga, Sveriges lantbruksförbund och Näringslivets skattedelegation. I samtliga dessa yttranden anföres kritik mot förslaget, och flertalet utmynnar i avstyrkande.

Kammarrätten avstyrker förslaget under framhållande av att ersättnings-skyldigheten ofta torde te sig obillig, såsom när den skattskyldige varit bortrest eller har flyttat. Vidare påpekas, att påföljden lär kunna undgås av den som förnekar att han mottagit avi om försändelsen; det kan nämligen i regel ej bevisas att avin kommit vederbörande tillhanda.

Liknande synpunkter anföres av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

Överståthållarämbetet ifrågasätter av samma skäl de föreslagna bestämmelsernas lämplighet samt framhåller, att om förslaget genomföres, bör påföljdsbestämmelsen i 102 § kompletteras med föreskrift, att påföljd icke skall inträda, om den skattskyldige för underlåtenheten kan visa giltigt ursäkt, exempelvis vistelse å annan ort.

Även *riksskattenämnden* och *Näringslivets skattedelegation* avstyrker förslaget och påpekar därvid, att en avi om rekommenderat brev för närvarande icke innehåller uppgift om vem som är avsändare.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser att påföljden är för hård. Skall överhuvud taget någon ersättning uttas av den skattskyldige, bör det enligt länsstyrelsens mening stanna vid det belopp som vederbörande förrättningsman äger uppbära.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, som tillstyrker bestämmelsen i 44 § om skyldighet att utlösa försändelser, uttalar, att påföljdsbestämmelsen i 102 § bör modifieras och erinrar härvid om innehållet i 55 § 3 mom. gällande taxeringsförordning.

Länsstyrelsen i Hallands län, som ställer sig tveksam till förslaget, erinrar om att bestämmelser erfordras om vem kostnadsersättningen skall tillfalla.

1949 års besvärssakkunniga finner betänkligt att införa en ny administrativ straffliknande påföljd för försumlighet att utlösa vissa handlingar. I varje mål om sådan påföljd uppkommer frågor om laga förfall o. dyl. Att länsstyrelsen skall behöva ingå på prövning av dylika spörsmål för ådömande av en så relativt bagatellartad påföljd synes icke heller rationellt.

Ansvarsbestämmelserna i 104—108 §§ har behandlats av några remissinstanser.

Sålunda uttalar 1949 års besvärssakkunniga att de föreslagna ansvarsbestämmelserna går för långt på åtskilliga punkter, bl. a. 108 § 14) och 15). Beträffande stadgandet i 108 § 2) väckes frågan huru detsamma förhåller sig till skattestrafflagens regler och reglerna i 103 § om särskild avgift. I detta sammanhang ifrågasättes också lämpligheten av att i taxeringsförordningen bygga ut skattestrafflagens regler.

Skånes handelskammare yttrar.

Enligt förslaget skulle dagsböter kunna utdömas för uppenbara bagatellförseelser bl. a. för ett flertal uraktlåtenheter, vilka f. n. icke äro överhuvudtaget kriminaliserade. Att tillämpa dagsböter i dessa fall skulle uppenbart strida mot rättskänslan i vida kretsar. Det är att märka, att liknande fall av uraktlåtenhet i andra lagar icke plägar föranleda annat än vitespåföljd. I den mån straffsanktion under vissa förutsättningar kan behöva tillgripas, anser Handelskammaren, att bestämmelsen därom bör i likhet med andra bestämmelser av liknande eller samma innebörd ha sin plats i skattestrafflagen.

Riksskattenämnden finner alltför strängt att föreskriva dagsböter för de i 3), 4) och 13) av 108 § omförmälda fallen, med tanke på att straff här avses inträda omedelbart på grund av försummelsen och icke gjorts beroende av att anmaning först utsänts. Straffet bör i dylikt fall utgöra direkt i penningar ådömda böter. Vidare torde för samtliga i 108 § uppräknade fall böra gälla att straff icke skall ådömas, när giltigt ursäkt kan visas för försummelsen.

Sveriges lantbruksförbund uttalar, att dagsböter enligt 108 § 3)—15) icke i något fall bör följa, därest giltigt ursäkt kan visas och, för i 3), 4), 9) och 13) upptagna fall först efter anmaning, som icke efterkommits.

Näringslivets skattedelegation hemställer vid 108 §, att ansvar enligt 3) endast skall inträda i andra fall än då anmaning ej hör sammats samt att straffet såväl i nämnda fall som i samtliga de fall, vilka avses i 4)—15), skall utgöra böter till visst maximerat belopp samt att strafffrihet för samtliga i 108 § angivna försummelser skall inträda, då giltigt ursäkt kan visas för underlåtenheten, utom då fråga är om tillämpning av stadgandet under 2).

Länsstyrelsen i Östergötlands län förordar penningböter i de fall som avses i 108 § 3), 7), 8), 10) och 11). Vidare ifrågasätter länsstyrelsen, om behov föreligger av de i 104 § upptagna straffbestämmelserna. I anslutning till nämnda straffbestämmelse anför länsstyrelsen vidare.

För närvarande gäller enligt 144 § 2 mom. taxeringsförordningen att böter av hithörande slag skola utdömas av länsstyrelsen efter anmälan av vederbörande taxeringsintendent, ordförande eller ledamot av beskattningsnämnd i första instans eller annan behörig person. Motsvarande stadgande återfinnes icke i det nya lagförslaget, vilket väl måste innebära att böterna skola utdömas av domstol efter åtal av åklagare. Någon anledning att frångå nu gällande regler synes emellertid icke föreligga. I varje fall bör föreskrift meddelas vem anmälan till åtal skall åligga.

Länsstyrelsen uttalar vidare beträffande 107 §, att förslaget innebär skärpta straffbestämmelser i förhållande till vad för närvarande gäller. Då behov härav får anses föreligga, vill länsstyrelsen icke motsätta sig förslaget genomförande, dock kan länsstyrelsen icke underlåta påpeka de praktiska olägenheter som måste uppkomma vid tillämpningen av straffbestämmelsen i den första punkten, avseende sådana fall, där upplysning om namn m. m. icke alls lämnas.

Sparbanksinspektionen åter ifrågasätter om icke bestämmelsen i 107 § går för långt, när straffansvar ålagts den, som till bank eller penningförvaltande inrättning lämnar ofullständig, oriktig eller vilseledande uppgift av beskaffenhet att försvåra behörigt fullgörande av den uppgiftsskyldighet, som enligt taxeringsförordningen åligger banken eller inrättningen. Det kan dock, uttalar inspektionen, icke anses vara skäligt att lämnandet av t. ex. ofullständig adressuppgift, som kan ha skett utan uppsåt att vilseleda någon taxeringsmyndighet, skall innebära en brottslig gärning. För att straffansvar skall följa bör uppgiftsskyldigheten ha fullgjorts under sådana omständigheter, att det kan anses klarlagt, att vilseledande uppsåt förelåg.

Näringslivets skattedelegation hemställer, att 107 § första stycket måtte utgå.

Å andra sidan anför *länsstyrelsen i Västerbottens län* vissa synpunkter till förmån för en skärpt reaktion mot underlåtenhet att avge deklaration i rätt tid. Länsstyrelsen anför.

Inom vissa delar av länet (framför allt inom lappmarken) råder på detta område ett oeffterrättligt tillstånd. Det har från flera taxeringsdistrikt inrapporterats, att endast omkring 25 procent av deklarationsmaterialet plägar inkomma inom den lagstadgade tiden. Anmaning att deklarerera efterkommes många gånger icke alls eller också inkommer deklarationen i slutet av taxeringsperioden med påföljd att den kort tillmätta tiden för granskning förtryckes och arbetet härmed måste utföras under svår tidsnöd med alla olägenheter som därmed äro förenade. Att tillgripa vites- eller åtalsförfarande i den utsträckning, som vore av förhållandena påkallad, kan icke komma ifråga. De medel, som taxeringsförordningen för närvarande anvisar för åstadkommande av rättelse, äro i praktiken otjänliga. Länsstyrelsen vill därför ifrågasätta, huruvida man icke kunde föreskriva en avgiftsplikt å förslagsvis 25 kronor för skattskyldig, som icke inom föreskriven tid behörigen avlämnar självdeklaration. En sådan avgiftsplikt skulle icke behöva ställa beskattningsnämnderna inför bedömanden av tillnärmelsevis så invecklad art, som kunna befaras uppkomma i samband med den föreslagna straffavgiften.

Frågan om förlust av besvärsrätt som påföljd för deklara-tionsförsummelse har upptagits i flera yttranden. I dessa uttalas i allmänhet, att de sakkunniga bort närmare utreda denna fråga, varjämte gensagor i några fall framföres mot den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för påföljden.

Kammarrätten erinrar om att de sakkunniga i strid med direktiven icke ingått på frågan om förlust av besvärsrätten är en lämplig påföljd. Vidare anföres.

Enligt kammarrättens mening ligger en riktig tanke däri att skattskyldiga, som icke medverka till taxeringen genom att avge deklaration, icke skola kunna taga skattedomstolarnas tid i anspråk för prövning av sina taxeringar. I ett stort antal mål som för närvarande förklaras deserta på grund av deklaraionsförsummelse, är emellertid försummelsen endast ringa. Deklarationen har inkommit en eller annan dag efter tidens utgång och ofta förklarar den skattskyldige att han postat deklarationen i sådan tid att den med normal postgång borde ha kommit myndigheterna till handa i rätt tid. Det förekommer också att skattskyldig av misstag inlämnat en deklaration, som ej underskrivits, men att den sedermera förses med underskrift. Att en så allvarlig påföljd som besvärsrättens förlust skall inträda i dessa fall finner kammarrätten vara för hårt. En viss uppmjukning i detta avseende har skett genom bestämmelserna i 85 § 2 mom. i förslaget, men fråga är om detta är tillfyllest.

Motivet för den föreslagna skärpningen torde enligt kammarrätten vara att man vill förhindra att den som inlämnat en mycket ofullständig eller praktiskt taget blank deklaraionsblankett därmed skall anses ha fullgjort sin deklaraionssskyldighet. Det föreslagna stadgandet synes emellertid gå betydligt längre och kunna ge rum för olika tolkningar av uttrycket »bristfälligt innehåll». Enligt en sträng tolkning skulle väl de flesta deklaraioner, som äro så bristfälliga att de föranleda skönstaxering, därmed också kunna anses medföra förlust av besvärsrätten. En jämkning av ordalagen synes sålunda nödvändig.

Kammarrätten påpekar vidare, att det erfordras en bestämmelse om att deklaration skall avlämnas inom viss tid efter det att giltig ursäkt upphört.

Liknande uttalanden göres av *Näringslivets skattedelegation*, som emellertid finner att starka skäl talar mot bibehållandet av de gällande bestämmelserna, vilkas verkningar betecknas som oberäkneliga och ofta obilliga, samt att under alla förhållanden en utvidgning av tillämpningsområdet icke bör ifrågakomma. En likartad ståndpunkt intas av *Sveriges advokatsamfund*.

Riksskattenämnden finner den föreslagna utvidgningen erforderlig men anser att ordalydelsen kan ge anledning till alltför vidsträckt tolkning. Nämnden förordar, att påföljden skall inträda, om självdeklarationen är så ofullständig, att den uppenbarligen icke kan ligga till grund för taxering.

I samma riktning uttalar sig *länsstyrelsen i Kalmar län* och *Sveriges lantbruksförbund*. Den senare instansen förordar vidare som korrektiv mot en alltför sträng tolkning att införa institutet prövningstillstånd, att meddelas av kammarrätten på yrkande av klaganden. Likaså anser *Svenska livförsäkringsbolags förening*, att frågan om en deklaraions bristfällighet bör kunna besvärsvägen underställas skattedomstol.

1949 års besvärssakkunniga anför, efter en redogörelse för förslaget.

En sådan ordning kan i viss mån te sig naturlig, så länge prövningsnämnden, såsom för närvarande är fallet, har en allmän uppgift att granska och pröva allt, som upplyses rörande en taxering, oavsett anförda besvär, men kan knappast rationellt motiveras, då prövningsnämnden blivit en rent besvärsprovande myndighet. Någon hållbar förklaring till att klagan skall tillåtas i en besvärinstans men icke i övriga, därför att den skattskyldige tidigare gjort sig skyldig till en försummelse, torde knappast kunna förebringas. Överhuvudtaget måste det ur principiella synpunkter anses oriktigt att som påföljd för en sådan förseelse, varom här är fråga, stadga förlust av besvärsrätt. Enligt besvärssakkunnigas mening borde därför övervägas, om icke en påföljd av annan art kunde stadgas.

Departementschefen

För att upprätthålla deklarationsmoralen erfordras icke blott en effektiv taxeringskontroll utan även regler som möjliggör att kännbara påföljder drabbar dem som genom oriktiga uppgifter undandraget skatt. I direktiven för de sakkunniga anmärkte jag, att i vissa fall någon påföljd icke torde inträda med nuvarande regler, oaktat vederbörande sakligt sett måste antagas ha betänkligt brustit i sin uppgiftsskyldighet.

De sakkunniga har icke funnit lämpligt att föreslå någon utvidgning av skattestrafflagens tillämpningsområde. I stället föreslås, att skattskyldig, som lämnat oriktig uppgift, skall åläggas att betala en särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen. Avgiften skulle utgå oberoende av uppsåt eller vållande från den skattskyldiges sida och bestämmas på grundval av det belopp, med vilket avvikelse skett vid taxeringen. Prövningen av dessa frågor skulle handhas av beskattningsnämnderna och skattedomstolarna.

Såsom framhållits vid remissbehandlingen, innefattar en sådan avgift en straffliknande påföljd, som i enskilda fall skulle kunna bli mycket kännbar. Att en sådan påföljd skulle inträda utan någon prövning av den skattskyldiges skuld till det begångna felet, synes icke kunna komma i fråga. Man torde å andra sidan icke kunna utan mera ingående undersökningar uppdraga åt beskattningsnämnder och skattedomstolar att verkställa en sådan prövning.

Jag kan därför icke godta de sakkunnigas förslag i denna del. I den mån en skärpning av påföljderna för oriktig deklaration finnes påkallad, torde man åtminstone i första hand böra överväga att utbygga ansvarsbestämmelserna i skattestrafflagen. Denna fråga är jag icke beredd att pröva i förevarande sammanhang. Jag vill emellertid anmärka, att de nu aktuella reformerna i syfte att förbättra taxeringskontrollen jämväl torde medföra, att ett ökat antal fall av falskdeklaration eller vårdslös deklaration kommer att bli beivrade.

Även de sakkunnigas förslag, att särskild avgift för delgivning skall uttas av den som underlåtit att utlösa försändelse från taxeringsmyndighet, har

mött gensagor. De skäl, icke minst av praktisk art, som anförts mot förslaget, synes bärande, och jag kan därför icke tillstyrka detsamma.

I taxeringsförordningens straffbestämmelser bör i denna etapp icke vidtas andra ändringar än sådana som omedelbart sammanhänger med de ändringar i förordningen som jag i övrigt nu förordar. Vid den slutliga revisionen av förordningen torde få prövas i vad mån ändringar påfordras i utformningen av bestämmelserna på hithörande områden.

Slutligen vill jag med några ord beröra den särskilda påföljd för deklarationsförsummelser som inträder i form av förlust av rätten att anföra besvär hos kammarrätten och regeringsrätten. Gällande bestämmelser härom återfinnes i sakkunnigförslaget med den utvidgningen att jämväl brister i deklarationen skall kunna medföra besvärsrättens förlust.

Såsom framgår av mina uttalanden i direktiven för de sakkunniga, kan det ifrågasättas om besvärsrättens förlust är en lämplig påföljd. Då emellertid något godtagbart alternativ till denna påföljd icke, såvitt nu kan bedömas, föreligger, tillstyrker jag att den tills vidare bibehålles. Härvid bör i viss anslutning till de sakkunnigas förslag en mindre utvidgning ske i bestämmelsens tillämpningsområde. Med det fall att deklaration icke behörigen avlämnats inom föreskriven tid synes sålunda böra jämföras, att deklarationen är så bristfällig att den uppenbarligen icke kan läggas till grund för taxering.

VII. Fastighetstaxering

Gällande bestämmelser i huvuddrag m. m.

Enligt i kommunalskattelagen meddelade bestämmelser skall allmän uppskattning av fastighets värde ske vart femte år (*allmän fastighetstaxering*). Den senaste allmänna fastighetstaxeringen skedde 1952 och nästa är bestämd att äga rum 1957. Sedan taxeringsvärde åsatts en fastighet vid allmän fastighetstaxering, skall detta värde i allmänhet inte ändras förrän vid nästa allmänna fastighetstaxering. Endast i särskilda fall, som närmare anges i 12 § 2 mom. kommunalskattelagen, skall omtaxering ske under löpande femårsperiod.

Formellt sker emellertid taxering av alla fastigheter varje år. De taxeringar (*särskilda fastighetstaxeringar*), som sker under år, då allmän fastighetstaxering inte äger rum, utföres av de vanliga inkomsttaxeringsnämnderna. Vid sådan taxering åsättes fastighet, om inte i 12 § 2 mom. kommunalskattelagen angivet fall föreligger, det vid den senaste allmänna fastighetstaxeringen fastställda värdet. Vidare skall varje år prövas om fastigheten är skattepliktig. I motsats till vad tidigare gällde behöver efter den år 1954 genomförda fastighetsskatteformen inte längre i samband med

fastighetstaxeringen avgöras vem som är skattskyldig för fastigheten, d. v. s. har att såsom skattepliktig inkomst upptaga garantibelopp för fastigheten.

Den allmänna fastighetstaxeringen handhaves av särskilda beskattningsorgan nämligen beredningsnämnder, fastighetstaxeringsnämnder och fastighetsprövningsnämnder. Bestämmelserna rörande förfarandet vid fastighetstaxering återfinnes i taxeringsförordningen. Förfarandet kan i korthet återgivas på följande sätt.

På landet upprättar *beredningsnämnden* förslag till taxering. Nämndens verksamhetsområde utgör beredningsdistriktet, som kan omfatta hela kommunen, del av kommun eller flera kommuner. En för flera beredningsdistrikt gemensam *fastighetstaxeringsnämnd* beslutar om taxeringen.

I stad finnes endast fastighetstaxeringsnämnder, som omedelbart verkställer taxeringen.

Indelning i beredningsdistrikt och fastighetstaxeringsdistrikt verkställas av länsstyrelsen senast den 31 augusti året näst före taxeringsåret. I samband därmed förordnar länsstyrelsen ordförande i berednings- och fastighetstaxeringsnämnderna. Ordförande i beredningsnämnd får inte förordnas till ordförande i fastighetstaxeringsnämnd.

Förutom ordföranden skall beredningsnämnd bestå av kommunvis valda ledamöter till ett antal, som i samband med distriktsindelningen bestämmes av länsstyrelsen. Antalet skall dock vara minst fyra. Ledamöterna jämte suppleanter väljes av kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige finnes, av dessa senast 15 oktober året näst före taxeringsåret.

Fastighetstaxeringsnämnden består av ordföranden samt å landet sex och i stad fyra ledamöter. Av ledamöterna förordnas en av länsstyrelsen. På landet inträder i övrigt i nämnden två av länets landsting valda ledamöter, vederbörande beredningsnämndsordförande samt två kommunvis av kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige finnes, av dessa valda ledamöter. I stad inträder tre av stadsfullmäktige, eller där stadsfullmäktige inte finnes, av allmän rådstuga valda ledamöter. Val förrättas av landsting å lagtima möte, av kommunalstämma eller kommunalfullmäktige i december månad och av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga i september månad året näst före taxeringsåret.

Beskattningsnämnd må anlita biträde av *sakkunnig*. Då fråga är om beskattningsnämnd i första instans tillkallas sakkunnig av ordföranden efter samråd med taxeringsintendenten.

Där så provas erforderligt äger länsstyrelsen senast den 30 april året näst före taxeringsåret förordna två *konsulenter* att biträda vid taxeringen av vattenfallsfastigheter. Av konsulenterna skall den ene företräda taxeringsteknisk och den andre vattenkraftteknisk sakkunskap.

Varje län utgör ett prövningsdistrikt med en *fastighetsprövningsnämnd*. I Stockholms stad, som utgör ett särskilt prövningsdistrikt, tjänstgör den

vanliga provningsnämnden som fastighetsprovningsnämnd. I länen består fastighetsprovningsnämnden av ledamöterna i länsprovningsnämnden samt ytterligare nio ledamöter som utses av länsstyrelsen senast den 15 april under taxeringsåret. Av dessa ledamöter skall sex ha deltagit i fastighets-taxeringsnämndernas arbete. Ordförande är landskamreraren.

Över fastighetsprovningsnämnds beslut må besvär anföras hos *kammarrätten*. Vid handläggningen i kammarrätten inträder, med vissa undantag, av Kungl. Maj:t utsedda särskilda sakkunniga såsom adjungerade ledamöter. Kammarrätten är i regel sista instans, dock kan i vissa rättsfrågor besvär anföras hos Kungl. Maj:t. Sådana besvär avgöres i *regeringsrätten*.

Beträffande allmän fastighetstaxering är i taxeringsförordningen och skogsvärderingsinstruktionen föreskrivna vissa åtgärder, som är ägnade att befordra enhetlighet och jämnhet i taxeringen.

Före allmän fastighetstaxering åligger det sålunda enligt förordningen den 1 juni 1951 (nr 440) med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion) statens skogsforskningsinstitut att efter samråd med skogsstyrelsen senast 1 juni året näst före taxeringsåret fastställa för den följande taxeringsperioden gällande centrala skogstaxeringsanvisningar. Statens skogsforskningsinstitut har vidare att, på grundval av riksskogstaxeringarna, senast 15 september samma år till länsstyrelserna avlämna uppgifter om skogsmarkens areal, genomsnittliga godhetsgrad m. m. I skogsvärderingsinstruktionen föreskrives skyldighet för skogsstyrelsen att efter samråd med domänstyrelsen och statens skogsforskningsinstitut senast 15 september året näst före taxeringsåret lämna uppgifter till länsstyrelserna rörande virkespriser m. m.

Vidare verkställas med ledning av protokoll från de sammanträden, som jämlikt 66 § 2 mom. taxeringsförordningen skall avhållas sedan beredningsnämnderna avslutat sitt arbete, i den ordning, Kungl. Maj:t förordnar, undersökning för utrönande, huruvida vid taxering av jordbruksfastigheter å landsbygden jämnhet och likformighet de olika länen emellan blivit uppnådd. Motsvarande undersökning har på uppdrag av Kungl. Maj:t jämväl pläгат verkställas sedan fastighetstaxeringsnämnderna och fastighetsprovningsnämnderna avslutat sitt arbete.

Såsom förberedande åtgärd för beredningsnämndernas och fastighets-taxeringsnämndernas verksamhet åligger det landskamreraren att på grundval av bland annat lagfartsförteckningar och uppgifter från hypoteksinrättningar angående belåningsvärden verkställa undersökning rörande fastigheternas allmänna saluvärde å länets landsbygd. Undersökningar av berörda art har jämväl på uppdrag av Kungl. Maj:t utförts centralt för landet i dess helhet. För 1957 års allmänna fastighetstaxering utföres av statistiska centralbyrån undersökningar angående saluvärden för jordbruksfastigheter samt bostads- och affärsfastigheter.

Till ledning vid 1952 års allmänna fastighetstaxering utfärdades av Kungl. Maj:t särskilda anvisningar såvitt angick taxering av vattenfallsfastighet.

Till befordrande av enhetlighet och jämnhet vid allmän fastighetstaxering har före upptagandet av taxeringsarbetet efter Kungl. Maj:ts förordnande avhållits möten i Stockholm med landskamrerarna och ett antal skogssakkunniga samt, sedan år 1944, taxeringsintendenterna. Ifrågavarande möten, som avhållits i slutet av september eller början av oktober året näst före taxeringsåret, har utmynnat i gemensamma uttalanden rörande de grunder som bör tillämpas vid den allmänna fastighetstaxeringen.

Senast den 25 oktober året näst före taxeringsåret kallar länsstyrelsen ordförande i berednings- och fastighetstaxeringsnämnderna samt de landstingsvalda ledamöterna i de sistnämnda, en beredningsnämndsledamot för varje kommun och eventuellt andra sakkunniga till sammanträde inför landskamreraren. Vid sammanträdet föreslås av de närvarande på grundval av en av landskamreraren lämnad redogörelse för fastighetspriser m. m. enhetsvärden för jordbruksfastigheter. Jämväl i fråga om annan fastighet kan överenskommas om enhetliga grunder för taxeringen. Vidare skall lokala skogstaxeringsanvisningar fastställas.

Innan det egentliga taxeringsarbetet börjar hålles å landet ett sammanträde inför ordföranden i fastighetstaxeringsnämnden. I sammanträdet deltar ordförandena i beredningsnämnderna inom fastighetstaxeringsdistriktet och de av landstinget utsedda ledamöterna i fastighetstaxeringsnämnderna. Vid mötet sker överläggning rörande värderingsgrunderna.

Därefter börjar beredningsnämnden sitt arbete, som skall vara avslutat senast 15 december året näst före taxeringsåret. Nämndens förslag skall hållas tillgängligt viss tid inom kommunen för offentlig granskning. Senast 5 januari taxeringsåret får skriftliga erinringar mot förslaget göras hos beredningsnämndens ordförande. Har erinran avgivits, hålles senast 15 januari sammanträde med beredningsnämnden, som yttrar sig däröver. Senast 20 januari överlämnas till fastighetstaxeringsnämndens ordförande deklarationer och andra handlingar.

Fastighetstaxeringsnämndens arbete påbörjas senast 1 februari och skall vara avslutat senast 25 mars. Senast 31 mars sändes fastighetslängderna till den lokala skattemyndigheten. Samtidigt sändes deklarationer och övriga handlingar till länsstyrelsen. En avskrift av fastighetslängden framlägges till offentlig granskning under 14 dagar före 15 maj.

Fastighetstaxeringen i stad skall vara påbörjad senast 15 december året näst före taxeringsåret och vara avslutad senast 25 mars taxeringsåret (i Stockholm senast 15 juni).

Besvär hos fastighetsprövningsnämnden skall anföras senast 15 maj taxeringsåret (i Stockholm senast 10 augusti). Arbetet i nämnden skall vara avslutat senast 30 juni samma år (i Stockholm senast 31 oktober).

Till ledning vid allmän fastighetstaxering skall för varje fastighet, med vissa undantag, av fastighetens ägare utan anmaning avgivas *allmän fastighetsdeklaration* senast 15 september året näst före taxeringsåret. Föreligger vid ingången av år, då allmän fastighetstaxering inte äger rum, beträffande viss fastighet sådant förhållande att fastigheten skall åsättas nytt taxeringsvärde har fastighetens ägare att avgiva *särskild självdeklaration* utan anmaning.

I detta sammanhang torde få erinras om att 1947 års taxeringssakkunniga i sitt betänkande med förslag till inrättande av en riksskattenämnd m. m. (SOU 1949: 62) föreslagit, att riksskattenämnden skulle övertaga ledningen av det förberedande arbetet för allmän fastighetstaxering. Enligt förslaget skulle uppdragas åt nämnden att införskaffa och sammanställa material, avsett att läggas till grund för överläggningarna å det allmänna fastighetstaxeringsmötet — det s. k. Stockholmsmötet — vilket fortsättningsvis skulle anordnas i riksskattenämndens regi. Nämnden skulle vidare på grundval av det å mötet framlagda materialet och de gjorda uttalandena meddela rekommendationer till ledning vid upprättandet av länsanvisningarna samt att landskamrerarnas förslag skulle överses av riksskattenämnden.

I proposition nr 39/1951 vari riksdagen förelades förslag om inrättande av riksskattenämnden framhöll departementschefen att i princip intet fanns att erinra mot de sakkunnigas förevarande förslag. En naturlig uppgift för riksskattenämnden syntes vara att övertaga ledningen av det förberedande arbetet för allmän fastighetstaxering. Då emellertid riksskattenämnden skulle träda i verksamhet den 1 juli 1951, då åtskilligt av förarbetet till 1952 års allmänna fastighetstaxering redan skulle vara utfört eller i allt fall organiserat, fann departementschefen det inte lämpligt att låta riksskattenämnden i detta läge övertaga förberedelsearbetet. På grund härav och då nämndens befattning med senare fastighetstaxeringar än den, som ägde rum år 1952, var avhängig av de erfarenheter som vid riksdagens bifall till proposition nr 39/1951, i vilken proposition upptagits fråga om ändrade bestämmelser för fastighetstaxering av skogsmark och växande skog, kom att vinnas vid tillämpning av ifrågavarande bestämmelser, borde riksskattenämndens befattning med fastighetstaxeringen slutligt lösas först längre fram.

De sakkunniga

De sakkunniga framhåller, att de problem av skiftande beskaffenhet, som i hög grad komplicerar taxeringen för inkomst och förmögenhet, i allmänhet inte föreligger beträffande fastighetstaxeringen. Behovet av taxeringskontroll är jämförelsevis obetydligt, eftersom den fastighetsägarna åliggande deklarationsplikten i allmänhet fullgöres på tillfredsställande sätt och uppgifterna avser objekt, vilkas förekomst och allmänna beskaffenhet

är väl kända eller utan större omgång kan utrönas. Taxeringsförfarandets karaktär blir av helt annan art än vid taxeringen för inkomst och förmögenhet. Förfarandet går allmänt sett ut på att med ledning av normer, som upprättats på grundval av sakkunnigundersökningar, verkställa uppskattningar, som i huvudsak måste grunda sig på allmän erfarenhet och uppfattning samt medverkan av på olika områden sakkunniga personer. Den rörlighet och föränderlighet, som gör inkomst- och förmögenhetstaxeringen så svår att bemästra, föreligger inte beträffande föremålen för fastighetstaxeringen. Dessa föremål är ofta tämligen oförändrade från den ena taxeringen till den andra, och uppkommande frågor av tveksam beskaffenhet hänför sig mera till skiljaktigheter i uppfattningen om värdenivåer och uppskattningsgrunder än till bristande kännedom om föremålen för uppskattningen. Det bör slutligen framhållas, anför de sakkunniga, att det av fastighetstaxeringen föranledda expeditionella arbetet är av väsentligt mindre omfattning än det motsvarande arbete, som inkomst- och förmögenhetstaxeringen tvingar till.

Därefter anföres följande.

De erinringar, som ansetts kunna riktas mot resultatet av fastighetstaxeringen, har vanligen gått ut på att taxeringarna icke varit tillräckligt jämna inbördes eller att taxeringsvärdena icke åsatts med tillräckligt beaktande av den allmänna prisnivå, som bort ligga till grund för värderingen. Erinringarna hänför sig sålunda i huvudsak till resultatet av taxeringsmyndigheternas värdering och alltså icke till sättet för deklarationsplikstens fullgörande eller till möjligheterna att utöva taxeringskontroll eller därmed jämförliga omständigheter. Visserligen är vissa detaljuppgifter i fastighetsdeklarationerna, exempelvis om areal, virkesförråd, byggnadsbestånd o. d., stundom av mindre tillfredsställande beskaffenhet, men brister i sådana hänseenden torde i huvudsak kunna hänföras till bristande förmåga att lämna riktiga uppgifter. I varje fall förekommer endast i sällsynta undantagsfall, att oriktiga uppgifter lämnas i syfte att undgå skatt. Bristfälliga uppgifter i fastighetsdeklarationerna kan väl förorsaka taxeringsmyndigheterna merarbete och tveksamhet om hur uppskattning bör ske, men sådana uppgifter medför icke de allvarliga risker för skatteundandragande, som följer av oriktiga uppgifter till ledning för inkomst- och förmögenhetstaxeringen. Efter hand torde vidare en allt bättre grund för fastighetstaxeringen erhållas, eftersom taxeringen kan grundas icke blott på det till varje taxering inkommande materialet utan även på material från föregående taxering, som varit föremål för granskning och rättelse.

Av det anförda framgår, framhåller de sakkunniga, att några väsentliga fördelar för närvarande knappast står att vinna genom organisatoriska förändringar med avseende å fastighetstaxeringens handhavande. I själva verket torde de nu gällande bestämmelserna av nämnda art inrymma tillräckliga möjligheter att åstadkomma en så tillfredsställande fastighetstaxering som det över huvud taget är möjligt att åstadkomma med hänsyn till de vanskligheter av olika slag, som denna i regel på uppskattning beroende taxering alltid måste erbjuda. De ytterligare förbättringar, som

står att vinna, torde böra eftersträvas huvudsakligen genom att förberedelserna för de allmänna fastighetstaxeringarna inom ramen för gällande bestämmelser planeras och genomföres på sådant sätt, att taxeringsorganen erhåller ett så tillfredsställande material som möjligt till ledning för sina bedömanden. I detta hänseende har huvudvikten hittills brukat läggas på taxeringen av jordbruksfastighet, medan förberedelserna beträffande annan fastighet varit av betydligt mindre omfattning och huvudsakligen varit beroende av lokala initiativ.

Enligt de sakkunnigas mening är det påkallat att ökad uppmärksamhet ägnas åt taxeringen av annan fastighet dels på grund av sådan fastighets värdemässigt sett alltmer ökade betydelse och dels på grund av den betydelse för inkomsttaxeringen, som fastighetstaxeringen enligt numera antagna författningsändringar kommer att få i vad avser vissa fastigheter — en- och tvåfamiljsfastigheter samt bostadsföreningars och allmännyttiga bostadsföretags fastigheter.

De sakkunniga upplyser, att det totala taxeringsvärdet för jordbruksfastighet i riket vid 1953 års taxering uppgick till 13 680,5 miljoner kr., under det att motsvarande belopp för skattepliktig annan fastighet utgjorde 43 621,5 miljoner kr. Härav torde enligt vad därefter anföres framgå, att med hänsyn till fastigheternas betydelse såsom skatteobjekt taxeringen av annan fastighet bör ägnas minst lika stor uppmärksamhet som taxeringen av jordbruksfastighet.

Enligt den schablonmetod, som från och med 1955 års taxering skall ligga till grund för beräkning av inkomst av såväl det stora flertalet en- och tvåfamiljsfastigheter som bostadsföreningars och vissa allmännyttiga bostadsföretags fastigheter, sker inkomstberäkningen i huvudsak på det sättet, att bruttointäkten uppskattas till 3 procent av fastighetens taxeringsvärde, varefter såsom omkostnad får avdragas ränta å gäld samt, i förekommande fall, tomträttsavgäld. För att nämnda schablonmetod skall leda till en likformig och rättvis inkomstberäkning är det självfallet av synnerlig betydelse, att taxeringen av de fastigheter, varå schablonmetoden skall tillämpas, sker så jämnt och likformigt som möjligt.

De sakkunniga framhåller, att i fråga om taxering av jordbruksfastighet för närvarande är meddelade tämligen utförliga bestämmelser rörande förberedande åtgärder i syfte att främja en likformig och rättvis uppskattning. Med hänsyn till den skiftande beskaffenheten av annan fastighet synes det inte böra ifrågakomma att på motsvarande sätt i detalj reglera erforderligt förberedande arbete för främjande av taxeringen av annan fastighet. Lämpliga undersökningar och åtgärder synes kunna vidtagas inom ramen för den rådgivande och vägledande verksamhet, som riksskattenämnden har att utöva och som bör omfatta såväl inkomsttaxeringen som fastighetstaxeringen. De sakkunniga hänvisar beträffande sistnämnda taxering till uttalande i prop. nr 64/1951 sid. 81.

Avslutningsvis anför de sakkunniga, att beträffande taxeringsorganisationen för allmän fastighetstaxering denna — såsom för närvarande är fallet — av de sakkunniga utformats fristående från den för årlig taxering avsedda organisationen. Skulle de sakkunnigas förslag om anställande av tjänstemän för arbetet med den årliga taxeringen komma att helt eller delvis genomföras, bör sådan personal i den utsträckning som finnes lämpligt kunna anlitas för göromål och uppdrag i samband med allmän fastighetstaxering.

Det nu återgivna innefattar en redogörelse för de sakkunnigas allmänna synpunkter. I den mån ändring i gällande regler ifrågasatts, har skälen därför angivits i en specialmotivering till de olika paragraferna. I ett senare sammanhang återkommer jag till de sakkunnigas förslag och motivering till vissa speciella föreskrifter. Beträffande huvuddragen av de sakkunnigas förslag torde här följande få återgivas.

De sakkunniga föreslår vissa åtgärder i syfte att arbetet med den allmänna fastighetstaxeringen skall kunna börja tidigare än vad nu är fallet. Sålunda förordas bland annat att distriktsindelningen för den allmänna fastighetstaxeringen skall vara verkställd senast 30 april, ledamöter i beredningsnämnd vara valda senast 30 juni och sammanträde för förberedande överläggningar inför landskamreraren hållas senast 1 oktober, allt året näst före taxeringsåret. Vidare föreslås att fastighetsprövningsnämndens arbete, som enligt gällande bestämmelser skall vara avslutat senast 30 juni taxeringsåret, får pågå till och med utgången av augusti under taxeringsåret.

Förslaget innefattar en fullständig omredigering av taxeringsförordningens bestämmelser rörande allmän och särskild fastighetstaxering. Som förut antytts avser jag att framdeles inom finansdepartementet låta verkställa en teknisk revision av taxeringsförordningen. Ett slutligt ställningstagande till de sakkunnigas förslag i detta hänseende bör därför anstå i avvaktan på ifrågavarande revision. I nu förevarande sammanhang bör inte heller till prövning upptagas de sakkunnigas förslag i vad avser besvärsförfarandet och vissa därmed förenade spørsmål, vilka frågor skall överses i samband med den tillämnade utredningen rörande en ändamålsenligt utformad taxeringsorganisation.

Remissyttrandena

Genomgående understrykes i remissyttrandena att huvudvikten bör läggas vid förberedelserna för de allmänna fastighetstaxeringarna. Inemot hälften av remissinstanserna förklarar sig dela de sakkunnigas mening att några väsentliga fördelar för närvarande inte står att vinna genom organisatoriska förändringar med avseende å fastighetstaxeringens handhavande eller uttalar att de i princip intet har att erinra mot vad de sakkunniga an-

fört. Yttranden av sådan innebörd har avgivits av överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Uppsala, Kristianstads, Malmöhus och Norrbottens län, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet och Sveriges industriförbund.

I flertalet övriga remissyttranden förordas däremot vissa förändringar i organisationen. Frågan om en central ledning för förberedelserna till allmän fastighetstaxering behandlas sålunda i några yttranden.

I anledning av de sakkunnigas uttalande att riksskattenämnden bör inom ramen för sin rådgivande och vägledande verksamhet vidtaga lämpliga åtgärder för främjande av en likformig taxering av annan fastighet påpekar *riksskattenämnden*, att nämndens funktion i samband med en kommande allmän fastighetstaxering har lämnats oreglerad vid nämndens tillkomst. För att nämnden, på sätt som de sakkunniga förutsatt, skall kunna delta i förberedelserna för en kommande allmän fastighetstaxering torde därför erfordras att denna fråga nu tages upp till förnyad prövning och att det klarlägges på vad sätt och i vilka avseenden nämnden skall medverka i detta sammanhang. Om nämnden engageras i förberedelserna för 1957 års allmänna fastighetstaxering, synes det önskvärt att ett sådant klarläggande av riksskattenämndens ställning inte fördröjes, eftersom det torde vara angeläget att undersökningar tämligen snart inledas bl. a. om möjligheterna att förbättra taxeringen av annan fastighet.

Efter att inledningsvis ha återgivit de sakkunnigas nyss berörda uttalande beträffande riksskattenämnden säger sig *länsstyrelsen i Kristianstads län* vilja understryka betydelsen av att taxeringen av annan fastighet vid kommande allmänna fastighetstaxeringar grundligt förberedes. Då det är en angelägen uppgift att taxeringen av annan fastighet såvitt möjligt sker till riktiga belopp och då taxeringen av jordbruksfastighet föregås av omfattande statistiska undersökningar rörande förhållandet mellan taxeringsvärden och erlagda köpeskillingar bör liknande undersökningar under central ledning ske jämväl beträffande annan fastighet.

Konungariket Sveriges stadshypotekskassa förklarar sig vilja ansluta sig till de synpunkter, som de sakkunniga anfört i fråga om vikten av att ökad uppmärksamhet ägnas åt taxeringen av annan fastighet.

Länsstyrelsen i Uppsala län uttalar däremot, att tillämpningen av enhetliga normer vid taxeringen av annan fastighet i städer och samhällen på grund av att byggnaderna ofta är av olika typ och beskaffenhet inte ger rättvisande resultat. Då inom beredningsnämnderna i regel inte förefinnes tillräcklig kännedom om de enskilda fastigheternas inre beskaffenhet, anser länsstyrelsen det vara nödvändigt att fastigheterna besiktigas i nödig omfattning i samband med taxeringsarbetet.

Länsstyrelsen förutsätter emellertid i sitt yttrande att länsanvisningarna för den allmänna fastighetstaxeringen skall granskas av riksskattenämnden.

I några yttranden behandlas frågan om sammanslagning av berednings- och fastighetstaxeringsnämnderna till en enda nämnd för taxeringen i första instans.

Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund framhåller i sitt yttrande att, även vid ett genomförande av de åtgärder som av de sakkunniga föreslagits för att taxeringsarbetet skulle kunna börja tidigare än förut, man kunde befara att tiden för arbetet i beredningsnämnden inte blev tillräcklig. Fastighetstaxeringsnämndernas befattning har på ett flertal håll inskränkt sig till prövning av inkomna erinringar emot beredningsnämndens förslag samt en och annan ändring av enstaka taxeringsvärden.

Genom en sammanslagning av berednings- och fastighetstaxeringsnämnderna till en nämnd skulle inte endast möjliggöras för första instansen att utföra arbetet på ett tillfredsställande sätt. Dessutom skulle, om arbetet utfördes av en nämnd, finnas tillräcklig tid för denna nämnd att allt eftersom taxeringsarbetet fortskrider underrätta vederbörande fastighetsägare om föreslaget taxeringsvärde, vilket i den mån erinringar däremot inkommer kan justeras. Genom detta förfarande torde antalet besvär till prövningsnämnderna avsevärt nedbringas.

För att vinna jämnhet och likformighet i taxeringen borde enligt vad därefter anføres sakkunniga biträden tillhandahållas åt taxeringsnämnderna med uppgift att under landskamrerarens eller taxeringsintendentens ledning inom ett visst område, förslagsvis fögderi, följa taxeringsnämndernas arbete.

Förbundet tillägger, att den ledning av taxeringsarbetet, som sålunda förutsattes, i regel torde kunna anförtros åt de lokala skattemyndigheterna, d. v. s. häradsskrivarna.

Länsstyrelsen i Stockholms län erinrar om att tidigare vid olika tillfällen diskuterats huruvida inte åtskilliga fördelar skulle vinnas — främst i fråga om tiden för fastighetsprövningsnämndens arbete — om det dubbelarbete, som prövning av taxeringar i såväl beredningsnämnd som fastighetstaxeringsnämnd innebär, kunde bortfalla. Det synes inte vara tvivel underkastat att man genom en sammanslagning av de ifrågavarande nämnderna skulle ernå åtskilliga fördelar. Emellertid har de sakkunniga på annat sätt sökt tillgodose önskemålet om längre tid för arbetet inom fastighetsprövningsnämnden.

Länsstyrelsen framför även tanken att särskilda konsulenter under taxeringsintendentens ledning skulle följa beredningsnämndernas arbete.

I det av *länsstyrelsen i Värmlands län* avgivna yttrandet upplyses att av 72 av länsstyrelsen tillfrågade ordförande i berednings- och fastighetstaxeringsnämnder 31 förordat övergång till ett system med enbart fastighetstaxeringsnämnd för landsbygden. Länsstyrelsen anför, att självfallet skulle åtskilligt vinnas med en sådan förenkling, men jämnheten i taxeringen kan för närvarande därigenom äventyras och, även om särskilda åt-

gärder för tryggande av jämnheten insattes — vilket också vissa ordförande framfört i olika förslag — synes tiden ännu ej mogen för sådan ändring. Den har ej heller föreslagits av de sakkunniga. För egen del anser länsstyrelsen, att som ett framtidsmål borde kunna siktas på en reform med endast fastighetstaxeringsnämnder.

De av de sakkunniga föreslagna åtgärderna i syfte att förberedelserna för allmän fastighetstaxering skall kunna ske i god tid och att beredningsnämnderna skall kunna påbörja sitt arbete tidigare än vad nu är fallet tillstyrkes eller har lämnats utan erinran i flertalet yttranden. Några remissinstanser anser emellertid att de föreslagna åtgärderna inte är tillräckliga.

Riksskattenämnden framhåller sålunda, att med hänsyn till den tidsnöd, som regelmässigt utmärker den allmänna fastighetstaxeringen och varit en väsentlig orsak till dess ofta bristfälliga resultat, torde böra undersökas om det inte skulle vara möjligt att påbörja arbetet tidigare. En förutsättning härför synes vara att fastighetsdeklarationerna avlämnas tidigare än den 15 september året före taxeringen, förslagsvis senast den 1 juli. Detta skulle innebära en förskjutning bakåt i tiden av hela tidsschemat; bl. a. finge arbetet med statistik o. dyl. något koncentreras och påskyndas, det förberedande sammanträdet inför landskamreraren (121 § i de sakkunnigas förslag) finge hållas redan under augusti o. s. v. Med hänsyn till de ökade krav på fastighetstaxeringen, som kommer att ställas genom att denna taxering nu fått ytterligare direkt betydelse för inkomsttaxeringen, skulle man gärna se att möjligheterna för en sådan förändring av tidsschemat närmare undersöktes. — Att man härvid bör välja en så tidig deklarationstid som den 1 juli kan motiveras även med att denna tidpunkt torde vara relativt läglig för jordbrukarna, medan däremot ett fastställande av deklarationstiden till exempelvis någon gång i augusti skulle för jordbrukarna ställa sig högst olämplig med hänsyn till skördearbetet.

Länsstyrelserna i Malmöhus och Västmanlands län förordar att tidpunkten för fastighetsdeklarationens avlämnande bestämmes till 15 augusti. — *Länsstyrelsen i Uppsala län* föreslår att sagda tidpunkt fastställas till 1 september.

Inte någon remissinstans har anfört invändningar mot en utsträckning av tiden för arbetet i fastighetsprövningsnämnden. Däremot har av några remissinstanser ifrågasatts en ytterligare utsträckning av tiden.

Länsstyrelsen i Stockholms län uttalar sålunda, att länsstyrelsen för sin del helst skulle se att nämnden fick arbeta till och med den 30 september. Under sommarmånaderna är det nämligen på grund av den allmänna semestertiden svårt att forcera arbetet. Taxeringsmännen, sakkunniga och många skattskyldiga är på grund av resor ofta under dessa månader svår-anträffbara så att arbetet fördröjes eller rent av förhindras. Någon olägenhet

av att förlänga arbetstiden ytterligare en månad synes inte vara att befara. — I samma riktning uttalar sig *länsstyrelsen i Örebro län*.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller, att bl. a. med hänsyn till den betydelse taxeringsvärdena å en- och tvåfamiljshus har vid inkomsttaxeringen en fördubbling av antalet besvärsmål var att förvänta jämfört med 1952 års allmänna fastighetstaxering. Någon saklig handläggning av besvärsmålen kan med säkerhet inte ske förrän omkring den 1 juli, då länsprövningsnämndens arbete avslutats. Detta arbete ökar år efter år. För länsstyrelsens taxeringssektion och för fastighetsprövningsnämnden torde det inte vara möjligt att inom den föreslagna tiden 15 maj—31 augusti på ett tillfredsställande sätt fullgöra dem åliggande stora arbetsuppgifter beträffande fastighetstaxeringen. Länsstyrelsen anser sig därför böra föreslå en utsträckning av tiden för fastighetsprövningsnämndens handläggning av besvärsmål till den 1 oktober.

Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att fastighetsprövningsnämnden bör få pågå till den 1 oktober.

I det av *Sveriges lantbruksförbund* avgivna yttrandet framhålles att vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag att meddelande om av fastighetstaxeringsnämnden åsatt värde skall ske med posten, vilket kan beräknas ske till den 15 april, skulle tiden för anförandet av besvär till fastighetsprövningsnämnden generellt kunna sättas till den 15 juni. Därigenom vunnas, att besvärstiden uppginge till 2 månader, vilket är den vanliga besvärstiden i taxeringsprocessen. Tiden för fastighetsprövningsnämndsarbetet bör enligt förbundets uppfattning utsträckas jämväl för länen till den 31 oktober, d. v. s. samma tid som gäller och har föreslagits gälla för Stockholms stad. Därigenom beredes fastighetsprövningsnämnd möjlighet att på ett riktigare sätt kunna tillse, att de åsatta taxeringsvärdena blir likformiga, inte bara inom de egna länen utan jämväl i förhållande till angränsande län. För den skattskyldige är det dessutom av betydelse att arbetet på prövningsnämndsstadiet inte måste bedrivas i så forcerad takt att av honom påfordrade uppgifter och utredningar onödigt behöver forceras.

Å andra sidan ifrågasättes av andra remissinstanser om inte beredningsnämnder borde införas även i städerna.

Riksskattenämnden anför sålunda.

Principiellt kan det möta betänkligheter att på detta sätt utöka antalet instanser. Sedan frågan sist diskuterades, inför 1952 års allmänna fastighetstaxering, ha emellertid, enligt vad som framhållits inom nämnden, nya omständigheter tillkommit, som kunna tala för en sådan utökning. Dels torde erfarenheterna från den senaste fastighetstaxeringen ha styrkt uppfattningen att en sådan förberedande instans skulle vara av värde också i städerna och dels har lagstiftningen om inkomsttaxering för en- och tvåfamiljsfastigheter tillkommit med ökade anspråk på en riktig fastighetstaxering. Man torde få vara beredd att lägga ned ett betydande arbete på taxeringen av en- och tvåfamiljshus. Hyresvärdena å dylika fastigheter

ha alltid, och särskilt på senare år, tillmätts stor betydelse av de skattskyldiga och därigenom medfört ett stort antal skattetvister. Det kan förutses att detta intresse hos de skattskyldiga efter omläggningen kommer att överflyttas till de för inkomsttaxeringen grundläggande taxeringsvärdena. Dessa omständigheter, liksom över huvud taget den tendens till ökat antal besvär som föreligger på skatteområdet, torde, enligt vad som framhållits inom nämnden, motivera att man på nytt tar upp frågan om beredningsnämnder i städerna. Detta skulle närmast innebära att de nuvarande fastighetstaxeringsnämnderna i städerna gjordes om till beredningsnämnder och att man mellan dem och fastighetsprövningsnämnden inrättade ett mindre antal fastighetstaxeringsnämnder, vilket vore möjligt om fastighetstaxeringen i stad kunde börja tidigare, på samma sätt som på landsbygden. Härigenom skulle möjlighet vinnas till en mera grundlig genomgång av materialet, varjämte en hel del av det korrigerings- och utjämningsarbete, som nu skjutes över till prövningsnämndsstadiet — och som på grund av tidsnöd delvis aldrig blir fullgjort — kunde göras undan i ett tidigare skede.

Liknande uttalande göres av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

Länsstyrelsen i Jönköpings län framhåller att i den mån fastighetsförhållandena i stad och på landet är olikartade, har den nuvarande olikheten i organisationen varit berättigad. Emellertid har under senare tid åtskilliga landsbygdssområden förenats med stad, utan att därför fastighetsförhållandena i de överflyttade områdena nämnvärt förändrats.

Efter att ha berört bland annat svårigheten att med gällande organisation vinna viss enhetlighet i bedömandet inom å ena sidan de stora landsbygdssområden, som förlagts inom städer, och å andra sidan angränsande bygder ifrågasätter länsstyrelsen, om inte en uppmjukning kunde göras i författningsföreskriften, att »i stad» och »på landet» skall tillämpas olika organisationer. Det torde — såvitt gäller städer, som deltagar i landsting — böra finnas möjlighet att för staden i dess helhet eller för lämpligt avgränsad del därav tillämpa den för landsbygden stadgade organisationen. Då det inte torde kunna uteslutas, att förhållandena inom köping eller annat område å landsbygden är sådana, att den enklare för stad avsedda organisationen kan tillämpas, torde även böra lämnas möjlighet till dylik jämkning. Huruvida länsstyrelsen skall äga självständigt besluta om avsteg i ena eller andra riktningen från den normala organisationen kan vara tveksamt.

I det av *Sveriges industriförbund* avgivna yttrandet anmärkes att den av de sakkunniga föreslagna anordningen enligt vilken anvisningar, som skall tillämpas vid taxering, utfärdas först efter det att de deklarationer, som skall ligga till grund för samma taxering, redan avlämnats, givetvis är principiellt förkastlig och understundom kan försvåra avgivandet av tillförlitliga deklarationer. Det förberedande sammanträdet inför landskamreraren bör hållas i så god tid före den dag, som kan bli bestämd för deklarationernas avlämnande, att anvisningarna i skälig tid dessförinnan kan göras tillgängliga för deklaranterna.

Departementschefen

För jämnhet och enhetlighet vid den allmänna fastighetstaxeringen är det förberedande arbetet av grundläggande betydelse. Det är sålunda av vikt att detta arbete bedrivs på ändamålsenligt sätt. En naturlig åtgärd kunde vara att de förberedande åtgärderna, som nu utföres på olika håll, lades under central ledning. Då 1947 års taxeringssakkunniga i sitt betänkande föreslog att riksskattenämnden skulle övertaga ledningen av det förberedande arbetet för allmän fastighetstaxering, uttalade jag också, som förut berörts, i proposition nr 64/1951 min principiella anslutning till förslaget. På anförda skäl stannade jag emellertid för att inte då förorda att riksdagen förelades något förslag i ämnet. Ett av skälen härtill var att enligt min mening, innan slutlig ställning togs till riksskattenämndens befattning med fastighetstaxeringen, de erfarenheter, som vid riksdagens bifall till proposition nr 39/1951 kom att vinnas vid tillämpningen av de nya bestämmelserna rörande taxering av skogsmark och växande skog, borde avvaktas.

Jag får emellertid erinra om att innebörden av riksdagens beslut i anledning av proposition nr 39/1951 är att de nya bestämmelserna skall tillämpas först vid 1957 års allmänna fastighetstaxering. Visserligen utfördes vid 1952 års taxering i enlighet med riksdagens beslut vissa provtaxeringar med tillämpning av ifrågavarande bestämmelser, varefter åt särskilda sakkunniga uppdrogs att undersöka utfallet av nämnda provtaxeringar. Detta utredningsarbete är ännu inte avslutat. Någon egentlig erfarenhet av tillämpningen av förevarande bestämmelser föreligger sålunda inte. Läget är följaktligen i förevarande avseende i stort sett detsamma som då förslag om inrättandet av riksskattenämnden förelades riksdagen. Skäl kan alltså fortfarande anföras mot uttryckliga bestämmelser i taxeringsförordningen om riksskattenämndens medverkan vid det förberedande arbetet inför fastighetstaxeringen. Ett ytterligare skäl häremot är att de former under vilka Stockholmsmötet i fortsättningen skall hållas torde böra närmare än som är möjligt i detta sammanhang övervägas.

Om sålunda frågan om riksskattenämndens medverkan vid förberedelsearbetet inte nu bör upptagas till slutlig lösning, finnes självfallet möjlighet för Kungl. Maj:t att åt riksskattenämnden uppdraga handhavandet av sådana förberedelser för allmän fastighetstaxering, som inte genom riksdagsbeslut ankommer på annan. I vilken omfattning detta bör ske får framdeles närmare övervägas.

Det å Stockholmsmötet framlagda undersökningsmaterialet och på grundval härav vid mötet gjorda uttalanden skapar i och för sig vissa förutsättningar för enhetlighet i de s. k. länsanvisningarna till ledning för fastighetstaxeringen. Ifrågavarande uttalanden är emellertid på intet sätt bindande utan utgör endast rekommendationer till de länsvis ordnade överläggningarna vid vilka grunderna för fastighetstaxeringen lokalt bestämmes.

Intet hindrar därför att avsteg sker från de vid Stockholmsmötet gjorda uttalandena. Verkställda undersökningar beträffande taxeringsutfallet visar också att mindre önskvärda ojämnheter i taxeringen länen emellan förekommit. Orsakerna här till torde i regel kunna återföras till olikheter redan i de till ledning vid taxeringen utfärdade anvisningarna. 1947 års taxeringssakkunniga föreslog därför, under hänvisning till sagda omständigheter, att riksskattenämnden borde granska landskamrerarnas förslag till länsanvisningar och hjälptabeller innan de fastställdes. För egen del finner jag att det skulle vara till uppenbar fördel för en jämn och likformig taxering, om länsanvisningarna blev föremål för en central översyn, lämpligen inom riksskattenämnden, innan taxeringsarbetet påbörjas. Jag förordar därför en föreskrift om riksskattenämndens medverkan i sådant avseende.

Såsom riksskattenämnden och länsstyrelsen i Uppsala län framhållit, synes åtskilliga skäl tala för att de anvisningar för fastighetstaxeringen, varom förslag skall framläggas vid sammanträde inför landskamreraren enligt 59 § 1 mom., borde fastställas av fastighetsprövningsnämnden, på samma sätt som anvisningarna för den årliga taxeringen fastställas av länsprövningsnämnden. Enligt min mening torde fastighetsprövningsnämnden äga bättre förutsättningar att vid fastställande av anvisningarna beakta en riktigt avvägd taxeringsnivå såväl inom länets olika delar som gentemot andra län än deltagarna i förberedande sammanträden inför landskamreraren, vilka sammanträden ofta avser endast en del av ett län. Ett genomförande av det ifrågavarande förslaget måste antagas medverka till bättre likformighet i taxeringen. För egen del förordar jag därför, att länsanvisningarna för fastighetstaxeringen skall fastställas av fastighetsprövningsnämnden. Härav föranledda förskjutningar i tidsschemat återkommer jag till i ett senare sammanhang.

Med den nuvarande organisationen av fastighetstaxeringsarbetet får i allmänhet samtliga däri engagerade beskattningsnämnder arbeta under en pressande tidsnöd. Beredningsnämnderna torde i regel inte kunna börja sitt arbete förrän under första hälften av november månad, då länsanvisningarna föreligger klara, och har sålunda mellan en till en och en halv månad för sitt arbete, en tid som i de flesta fall får anses vara alltför kort för att nämnderna skall hinna verkställa en likformig och riktig taxering. Fastighetstaxeringsnämnderna på landet skall slutföra sitt arbete under en tid av knappa två månader. Fastighetsprövningsnämnden — bortsett från Stockholm — skall slutligen fullgöra sin verksamhet under en och en halv månad. Då emellertid under denna tid yttranden skall infordras över anförda besvär från berednings- och fastighetstaxeringsnämndernas ordförande är den effektiva tiden för beredning och avgörande av besvärsmålen hos prövningsnämnden i själva verket än kortare. Det är mot bakgrunden av nu angivna förhållanden som man bör se de av 1950 års skatte-

13 — *Bihang till riksdagens protokoll 1955. 1 saml. Nr 160*

lagssakkunniga föreslagna åtgärderna i syfte att beredningsnämnderna skall kunna börja sitt arbete tidigare än nu är fallet och att fastighetsprövningsnämnderna skall få längre tid för sin verksamhet.

I åtskilliga över de sakkunnigas förslag angivna yttranden anses de förordade åtgärderna inte vara tillräckliga. För att bereda ökad tid för arbetet i första instans ifrågasättes sålunda i vissa yttranden en sammanslagning av berednings- och fastighetstaxeringsnämnderna till en nämnd. Andra remissinstanser förordar att möjligheten att fastighetsdeklarationerna avlämnas tidigare än 15 september året före taxeringsåret med motsvarande förskjutning av hela tidsschemat undersökes.

Med hänsyn till fastighetstaxeringens omedelbara betydelse för beräkningen av inkomst av såväl det stora flertalet en- och tvåfamiljsfastigheter som bostadsföreningar och vissa allmännyttiga bostadsföretags fastigheter, finner jag det än mer angeläget än tidigare med åtgärder i syfte att främja ett förbättrat fastighetstaxeringsresultat.

Vad först beträffar fastighetstaxeringen på landet finner jag i likhet med de sakkunniga och det övervägande antalet remissinstanser att åtgärder till främjande av en bättre taxering i första hand bör ske genom att beredningsnämndernas arbetsperiod utökas. Härigenom torde kunna skapas bättre förutsättningar för en mera ingående utredning av de förhållanden, som i det enskilda fallet påverkar en fastighets taxeringsvärde, och därmed en riktigare avvägning av taxeringsvärdena mellan de olika fastigheterna inom beredningsdistriktet. Med det sagda har jag tagit ställning mot en sammanslagning av berednings- och fastighetstaxeringsnämnderna till en nämnd, vilket enligt min mening inte kan medverka till en mer likformig taxering. Ingående undersökningar, som i tidigare sammanhang verkställts, har inte heller funnits motivera förslag i sådan riktning.

Mot tanken att framflytta tidpunkten för fastighetsdeklarationernas avlämnande kan vissa erinringar riktas. Jag anser mig inte kunna utan en närmare utredning föreslå en sådan åtgärd. Vissa andra åtgärder synes emellertid möjliga att genomföra.

Ett hinder för beredningsnämnderna att enligt nu gällande ordning börja sitt arbete tidigare än som sker är att länsanvisningarna inte kommit nämnderna tillhanda förrän omkring 1 november, vilket beror på att det förberedande sammanträdet inför landskamreraren med de hittills tillämpade tiderna för Stockholmsmötet inte kunnat hållas förrän i slutet av oktober. Det är uppenbart att om länsanvisningarna kunde fastställas tidigare, motsvarande förlängning av tiden för arbetet i beredningsnämnden kunde vinnas. Då deklarationerna skall vara avlämnade 15 september, bör arbetet i beredningsnämnden börja i relativt nära anslutning härtill och lämpligen omkring 1 oktober. Detta skulle innebära en tidsvinst på ca en månad. Om emellertid den av mig tidigare förordade anordningen godtages enligt vilken länsanvisningarna skall granskas av riksskattenämnden, innan

de fastställas av fastighetsprövningsnämnden, måste omkring en månad förflyta mellan det förberedande sammanträdet inför landskamreraren och fastställelsen. Detta innebär, att nämnda sammanträde måste äga rum senast i slutet av augusti. För att detta skall vara möjligt måste Stockholmsmötet hållas i början av sagda månad eller förläggas till någon av månaderna maj eller juni året före taxeringsåret. Under hand gjorda undersökningar visar, att det statistiska material m. m., som kan vara tillgängligt vid ett Stockholmsmöte i september—oktober, skulle i huvudsak kunna vara att tillgå redan några månader tidigare.

Förutom den för taxeringsarbetet betydelsefulla tidsvinsten, som ett förläggande av Stockholmsmötet till maj månad skulle medföra, talar följande skäl för en sådan anordning. Med Stockholmsmötet förlagt till hösten har det inte endast varit en mycket kort tid tillgänglig för att på grundval av de vid mötet gjorda uttalandena kunna färdigställa tabeller m. m. till ledning för upprättandet av länsanvisningarna utan även en alltför knapp tid för landskamrerarna att tillräckligt studera detta material. Förberedelsearbetet inom länen har därjämte infallit under oktober månad, då ett ytterst forcerat arbete pågår i länsprövningsnämnden. I själva verket torde det vara ett från landskamrerarhåll ofta framfört önskemål att Stockholmsmötet förläggas till maj månad året näst före taxeringsåret. Av det sagda framgår att vissa ändringar bör göras i skogsvärderingsinstruktionen angående den tid, inom vilken statens skogsforskningsinstitut har att fastställa centrala skogstaxeringsanvisningar samt till länsstyrelsen avlämna arealuppgifter m. m. och skogsstyrelsen att till länsstyrelsen lämna uppgifter om virkespriser m. m. Det torde emellertid inte böra ifrågakomma att nu vidtaga dessa ändringar utan först vid en senare tidpunkt och i samband med ett ställningstagande på grundval av utredningen om skogstaxeringsreglernas lämpliga utformning.

Med åberopande av det tidigare anförda förordar jag alltså följande tidschema för förberedelsearbetet för allmän fastighetstaxering. Med stöd av uttalanden vid Stockholmsmötet eller vid den i riksskattenämndens regi eller på annat sätt anordnade sammankomst, som kan finnas böra ersätta Stockholmsmötet, i maj och på grundval av övrigt material upprättar landskamreraren förslag till länsanvisningar, som diskuteras vid förberedande sammanträden inför landskamreraren jämlikt 59 § 1 mom. senast den 20 augusti. Förslaget med de jämkningar däri, som nyss angivna överläggningar kan ha föranlett, insändes därefter till riksskattenämnden senast 25 augusti. Efter granskning återställs anvisningarna jämte de erinringar, granskningen givit anledning till, senast 15 september. Förslaget med erinringar framlägges därefter för fastighetsprövningsnämnden, som har att fastställa anvisningarna för taxeringsarbetet. Anvisningarna bör under sådana förhållanden kunna vara tillgängliga senast 30 september, varefter det egentliga taxeringsarbetet kan börja.

För närvarande föreligger ingen skyldighet för beredningsnämnd att underrätta fastighetsägare om taxeringsvärde, som föreslagits vid allmän fastighetstaxering. I stället är föreskrivet att fastighetslängderna skall vara under viss tid offentligen framlagda. Då detta sätt att bringa resultatet av fastighetstaxeringen till fastighetsägarnas kännedom varit av begränsat värde för dessa, har anordningen väckt berättigad kritik. De sakkunniga har föreslagit att underrättelse om fastställt taxeringsvärde skulle lämnas sedan fastighetstaxeringsnämnden avslutat sitt arbete. Underrättelseskyldigheten skulle ankomma på lokal skattemyndighet. Under remissbehandlingen har förslaget rönt invändningar. Flera remissinstanser har framhållit att denna skyldighet bör ankomma på fastighetstaxeringsnämndens ordförande; lokal skattemyndighet skulle inte medhinna arbetet under den begränsade tid som står till förfogande. I något yttrande har framhållits att erinringar från fastighetsägarens sida borde komma till uttryck på ett tidigt stadium, så att den fastställande nämnden eller alltså på landsbygden fastighetstaxeringsnämnden kunde taga hänsyn härtill. Med den av de sakkunniga föreslagna anordningen inställer sig vissa betänkligheter bland annat med hänsyn till att erinringarna mot taxeringsvärdena skulle kunna beaktas först i andra instans i form av besvär till fastighetsprövningsnämnden. En stark ökning av antalet besvär till fastighetsprövningsnämnden kunde därför förväntas. Då det vore av stor betydelse beträffande taxeringen av samtliga fastigheter att erinringar från fastighetsägarnas sida kunde prövas redan i första instans, borde underrättelse om föreslagna taxeringsvärden utsändas av beredningsnämndsordföranden. Efter övervägande av olika på frågan inverkan omständigheter förordar jag att det skall åligga ordförande i beredningsnämnd att utsända skriftlig underrättelse om föreslagna taxeringsvärden. Detta skulle dock närmast ha karaktär av en serviceåtgärd. Systemet med utläggandet av längderna å plats inom kommunen synes nämligen erforderligt att bibehålla.

För att underlätta utsändandet av underrättelserna bör dessa avfattas å blanketter som av länsbyrån på förhand iordningställts med fastighetsbe-teckning samt ägarens namn och adress. Ordföranden skulle följaktligen i huvudsak endast ha att ifylla föreslagna värden. Blankett bör innehålla anvisning om vad den har att iakttaga som vill anföra erinringar gentemot förslaget eller anföra besvär till fastighetsprövningsnämnden.

Jag förordar, att beredningsnämndens arbete skall vara avslutat senast 10 december och att föreskrivna underrättelser skall vara utsända senast 15 december året näst före taxeringsåret. Erinringar mot beredningsnämndens förslag bör liksom för närvarande vara ingivna till ordföranden senast 5 januari taxeringsåret. Då det kan antagas, att ett betydligt större antal erinringar än som nu brukar vara fallet kommer att avgivas, därest det av mig förordade underrättelseförfarandet genomföres, föreslår jag

att den i 64 § taxeringsförordningen angivna tiden för behandling av erinringar m. m. utsträcker till 20 januari. Fastighetslängder, deklarationer och andra handlingar bör därefter överlämnas till ordföranden i fastighets-taxeringsnämnden senast 25 januari.

Enligt gällande bestämmelser skall fastighetstaxeringsnämndens arbete taga sin början å landet senast 1 februari under taxeringsåret. Då den av mig förordade anordningen i beredningsnämnd kan antagas medföra bättre förberedande resultat, synes tiden för arbetet i fastighetstaxeringsnämnden kunna avkortas något. Jag föreslår därför att ifrågavarande tidpunkt bestämmas till 5 februari. Därest det föreslagna underrättelseförfarandet i beredningsnämnd godtages, kan det inte ifrågakomma att underrättelse skall tillställas samtliga fastighetsägare även beträffande fastighetstaxeringsnämndens beslut. Jag förordar att fastighetstaxeringsnämndens ordförande skall skriftligen underrätta ägare av fastighet i de fall, då erinringar mot beredningsnämndens förslag inkommit eller då fastighetstaxeringsnämnden, utan att erinringar inkommit, åsatt fastighet annat taxeringsvärde än det av beredningsnämnden föreslagna. Underrättelse bör innehålla upplysning om vad den har att iakttaga som vill anföra besvär över fastighetstaxeringsnämndens beslut. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter för underrättelseförfarandet.

Beträffande förfarandet i stad har under remissbehandlingen förslag väckts om att beredningsnämnd skulle få inrättas även i städerna. Vid prövningen av denna fråga har jag för egen del funnit övervägande skäl tala för att inte tynga taxeringsorganisationen med beredningsnämnder i stad. Med den betydelse taxeringsvärdena, i första hand å en- och två-familjsfastigheter, erhållit genom införandet av schablontaxeringen för inkomst av dylika fastigheter, är det enligt min mening å andra sidan uppenbart att åtgärder bör vidtagas för en mer noggrann och likformig taxering än för närvarande. Om en utsträckning skulle ske av tiden för arbetet i fastighetstaxeringsnämnd i stad, skulle inte endast en mer noggrann prövning i nämnden av de individuella fallen kunna ske utan även större förutsättningar skapas för taxeringsintendenten att hinna övervaka arbetet och åstadkomma tillämpning av enhetliga taxeringsprinciper i fråga om likartade fastigheter. Jag förordar därför, att fastighetstaxeringsnämndens arbete i stad — bortsett från Stockholm — skall påbörjas senast 1 oktober i stället för som nu 15 december året näst före taxeringsåret.

På grund av otillräckliga uppgifter i deklarationerna och av naturliga skäl en inte alltid helt tillfredsställande kännedom om de enskilda fastigheternas beskaffenhet i avseenden, som påverkar värdesättningen, uppkommer lätt i fastighets-taxeringsnämnderna i städerna felbedömningar

och felaktigheter i övrigt. Det synes därför föreligga skäl att ordna arbetet i fastighetstaxeringsnämnden så att rättelse av sådan felaktighet kan ske hos nämnden och inte först hos fastighetsprövningsnämnden. Jag föreslår därför, som ock föreslagits av de sakkunniga, att i lämplig omfattning vederbörande fastighetsägare beredes tillfälle att inom särskilt angiven tid yttra sig över det taxeringsvärde, som för viss fastighet ifrågasättes. De ursprungliga förslagen med de ändringar, som föranledes av inkomna erinringar eller av annan anledning, fastställas därefter av nämnden. Har ändring skett av det ursprungliga förslaget, skall det åligga fastighetstaxeringsnämndens ordförande att underrätta fastighetsägaren om beslutet. Genom den föreslagna anordningen, som måste antagas medföra en bättre taxering och därigenom nedbringa antalet besvär hos fastighetsprövningsnämnden i förhållande till vad som eljest skulle bli fallet, skulle i huvudsak samma resultat uppnås som om beredningsnämnd varit inrättad.

Godtages det av mig förordade underrättelseförfarandet synes likväl fastighetslängderna liksom nu böra framläggas offentligt under 14 dagar före 15 maj taxeringsåret.

Även om en effektivisering av taxeringsarbetet i första instans kan antagas bli följden vid ett genomförande av förut angivna åtgärder, lär man likväl inte med hänsyn till fastighetstaxeringens direkta betydelse för inkomsttaxeringen i vissa fall kunna räkna med möjligheten av att antalet till fastighetsprövningsnämndernas prövning hänskjutna mål och ärenden kommer att i framtiden minska. Åtskilligt talar i stället för att antalet anförda besvär kan komma att öka. Med den tid, som enligt nu gällande ordning står fastighetsprövningsnämnderna till buds, har stora svårigheter förelegat att, innan målen företagits till avgörande i fastighetsprövningsnämnden, hinna verkställa någon utredning utöver den, beredningsnämndsordförandenas och fastighetstaxeringsnämndsordförandenas förklaringar innehåller. De mål, som kräver mera ingående utredning, synes enligt vad under hand meddelats därför ofta ha kommit att avgöras på ett ofullständigt material. En utökning av fastighetsprövningsnämndernas arbetstid får anses i hög grad önskvärd. Detta har också starkt framhållits från länsstyrelsehåll. De sakkunnigas förslag om utsträckning av arbetstiden till 31 augusti under taxeringsåret har emellertid under remissbehandlingen utsatts för kritik såsom varande otillräckligt. Jag anser mig kunna förorda att fastighetsprövningsnämndens arbete skall vara avslutat senast 30 september under taxeringsåret.

VIII. Vissa speciella frågor

I överensstämmelse med vad jag i det föregående anført och förordat har inom finansdepartementet upprättats förslag till ändringar i taxeringsförordningen, kommunalskattelagen, sekretesslagen m. fl. författningar. Rörande vissa i förslagen upptagna bestämmelser i taxeringsförordningen torde ytterligare få anmärkas följande.

6 § 1 mom.

De sakkunniga. För att förberedande sammanträden för fastighetstaxeringen skall kunna hållas i god tid, bör, framhåller de sakkunniga, ledamöter i fastighetstaxeringsnämnder på landet utses redan före landstingets lagtima möte, som enligt landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) skall hållas med början första måndagen i oktober månad. På grund därav har föreslagits, att valet — såsom är föreskrivet beträffande val av ledamöter i särskild taxeringsnämnd — skall ankomma på landstingskommunens förvaltningsutskott. Valet bör ske senast den 30 juni året före taxeringsåret.

Yttranden. I anslutning till detta förslag har *länsstyrelsen i Malmöhus län* ifrågasatt huruvida inte kommunalfullmäktiges val av ledamöter bör ske senast 30 juni året näst före taxeringsåret. Möjlighet förelåg då att kalla även de kommunalvalda ledamöterna av taxeringsnämnden till förberedande sammanträde för allmän fastighetstaxering.

Vidare framhåller *länsstyrelsen i Jönköpings län* att, därest beredningsnämnd inte skall förekomma i stad, det torde vara nödvändigt att länsstyrelsen får rätt att i särskilda fall, där distriktets utsträckning eller andra förhållanden sådant påkallar föreskriva, att antalet kommunvalda ledamöter skall vara fem i stället för tre.

Departementschefen. För egen del har jag i och för sig intet att erinra mot de sakkunnigas förslag. Godtages den av mig i det föregående förordade anordningen att fastighetstaxeringen i stad skall börja samtidigt som på landet, måste emellertid ledamöterna väljas tidigare än nu är fallet. Enligt min mening synes därför generellt böra gälla, att samtliga val skall förrättas senast 30 juni året näst före taxeringsåret. Härigenom tillgodoses även den av länsstyrelsen i Malmöhus län anförda synpunkten.

Jag har heller intet att erinra mot det under remissbehandlingen framkomna förslaget att länsstyrelsen i särskilda fall skall äga förordna, att antalet ledamöter i fastighetstaxeringsnämnd i stad skall vara fem.

§ 7.

Vad som stadgas i 7 § gällande taxeringsförordning har av *de sakkunniga* oförändrat överförs till deras förslag till ny taxeringsförordning.

Yttranden. I det av riksskattenämnden avgivna yttrandet föreslås att de anvisningar för taxeringsarbetet, varom förslag skall framläggas vid det förberedande sammanträdet inför landskamreraren enligt 59 § 1 mom., skall fastställas av fastighetsprövningsnämnden, på samma sätt som anvisningarna för den årliga taxeringen fastställas av prövningsnämnden. Detta skulle skänka erforderlig auktoritet åt anvisningarna och därigenom ge mera stadga åt taxeringsarbetet. Bl. a. torde risken för obefogade avvikelser bli mindre, om fastighetsprövningsnämnden redan från början ställt sig bakom anvisningarna. Riksskattenämnden ser sålunda i denna åtgärd ett medel att åstadkomma bättre likformighet vid taxeringen.

Även länsstyrelsen i Uppsala län ger uttryck för samma uppfattning.

Departementschefen. Som jag tidigare anfört bör det enligt min mening ankomma på fastighetsprövningsnämnden att fastställa länsanvisningarna för allmän fastighetstaxering. En följd härav är att de ytterligare ledamöter som skall ingå i prövningsnämnden måste utses innan länsanvisningarna skall fastställas. Jag förordar därför, att dessa ledamöter skall utses senast den 15 augusti året näst före taxeringsåret. Av ifrågakvarande ledamöter synes sex böra vara förordnade eller valda till ledamöter i fastighetstaxeringsnämnd. Härigenom vinnes viss garanti för att prövningsnämnden tillföres personer som, då prövningsnämndens egentliga verksamhet äger rum, har erfarenhet från taxeringsarbetet i första instans.

20 § 1 mom.

De sakkunniga. I promemorian har föreslagits att uppgifter enligt 18 § skall avlämnas senast 15 juli till länsstyrelsen.

Yttranden. Sveriges häradsskrivareförening påpekar, att lagfartsförteckningar för juni månad det år, då uppgifterna skall lämnas, i regel inte kommit lokal skattemyndighet tillhanda 15 juli.

Departementschefen. Jämlikt föreskrift i kungörelsen den 5 mars 1948, nr 110, är indrivningsdomare skyldig att senast den 20 i varje månad till lokal skattemyndighet insända uppgift å de lagfarter som beviljats nästföregående månad. Enligt min mening bör tidpunkten för fullgörandet av sagda uppgiftsskyldighet bestämmas till den 15 i månaden, vilket är möjligt med hänsyn till gällande expeditionstid i lagfartsärenden. Jag förordar därför den ändringen av de sakkunnigas förslag att uppgifter enligt 18 § skall avlämnas senast 20 juli året näst före taxeringsåret.

26 §.

I 1 mom. av förevarande paragraf har i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit företagits en jämkning, varigenom familjestiftelser och liknande inrättningar ålagts samma obligatoriska deklarationsplikt som nu är föreskriven för aktiebolag och ekonomiska föreningar.

28 §.

Stadgandet i 2 mom. sista stycket har i följd av de nya reglerna om beskattning av bostadsföreningar och bostadsaktiebolag blivit obehövt och föreslås därför upphävt.

29 a §.

I denna paragraf har i anslutning till 18 § i de sakkunnigas förslag upptagits nya bestämmelser om innehållet i bokföringspliktiga rörelseidkares och jordbrukares deklarationer. Den i punkterna 2) och 3) stadgade uppgiftsskyldigheten, som i och för sig är förhållandevis vidsträckt, får sin naturliga begränsning genom avfattningen av däremot svarande frågor i deklarationsblanketterna. Däri kan alltså genom exemplifiering eller på annat sätt en närmare precisering av stadgandets sakliga innebörd uppnås.

Någon motsvarighet till uppgiftsskyldigheten enligt 9) i de sakkunnigas förslag — uppgift i vad mån vid bokföring avvikelser skett från bokföringslagens bestämmelser m. m. — har ej medtagits. Syftet med de sakkunnigas förslag torde bli tillgodosett genom det av mig föreslagna stadgandet i 57 a §.

32 a §.

I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag har här införts bestämmelser av innebörd att vissa stiftelser och föreningar, som anser sig åtnjuta skattefrihet helt eller delvis, skall avlämna särskilda uppgifter till ledning för bedömning av frågan om sådan frihet förefinnes. Den i sakkunnigförslaget upptagna bestämmelsen (24 §) har dock jämkats såtillvida, att taxeringsintendent äger medge befrielse från uppgiftsskyldigheten, oavsett huruvida denna vid något tillfälle fullgjorts.

33 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de uppgifter till ledning vid annans taxering som skall lämnas utan anmaning. Hithörande frågor har i huvudsak behandlats i det föregående. I anslutning till vad som förordats i vissa yttranden har skyldighet införts för fysisk person som innehaft annan fastighet att lämna löneuppgift rörande vicevärdar, portvakter m. fl., dock endast såvitt angår belopp om minst 500 kronor per år.

57 c §.

I paragrafen upptas de tidigare förordade bestämmelserna om taxeringsrevision. Av paragrafens lydelse torde framgå, att taxeringsrevision hos den, som är deklarations- eller uppgiftspliktig först efter anmaning, må ske oavsett huruvida han förut anmanats att avge deklaration eller uppgift.

59 § 2 mom.

Yttranden. I några remissyttranden anmärkes, att landskamrerarnas och taxeringsintendenternas arbetsuppgifter i samband med fastighetstaxeringen bör anges på ett klarare sätt än hittills.

Riksskattenämnden framhåller sålunda, att landskamrerarna liksom hittills bör leda de förberedande överläggningarna, vid vilka grunderna för fastighetstaxeringen uppdrages. Sedan detta skett synes det naturligt att landskamrerarens insats i det följande förläggas till prövningsnämndsstatiet. Det samråd, som fastighetstaxeringsnämndens ordförande har att söka för förberedande sammanträden inför den allmänna fastighetstaxeringen, bör ske med taxeringsintendenten och inte landskamreraren.

Departementschefen. Jag biträder riksskattenämndens förslag.

140 §.

Lydelsen av andra stycket har jämkats med hänsyn till de nya reglerna om taxeringsrevision i 57 c § och om rätt att ta del av hemliga allmänna handlingar i 52 §. I fråga om hemlig uppgift som lämnats av myndighet föreligger tystnadsplikt enligt första stycket, jämfört med 56 och 57 §§.

IX. Departementschefens hemställan

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1) *förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);*

2) *lag om ändrad lydelse av 62 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);*

3) *förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;*

4) *förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;*

5) *förordning angående ändrad lydelse av 7 § förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar; samt*

6) *lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ulf Thorselius

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Författningsförslag	3
<i>Förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379)</i>	3
<i>Förslag till lag om ändrad lydelse av 62 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)</i>	27
<i>Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt</i>	28
<i>Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt</i>	29
<i>Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 7 § förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar</i>	30
<i>Förslag till lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar</i>	31
I. Inledning	32
II. Gällande bestämmelser i huvuddrag	34
Taxeringsorganen m. m.	34
Deklarationsplikt	37
Uppgifter till ledning vid annans taxering	39
Taxeringsarbetet i första instans	41
Förfarandet hos prövningsnämnderna	43
Besvär till kammarrätten och regeringsrätten	45
III. Allmänna synpunkter på en reform av taxeringsförfarandet	46
Direktiven.....	46
De sakkunniga.....	47
Brister i deklarations- och taxeringsförfarandet.....	47
Självdeklarationerna s. 47 — Kontrollen s. 52 — Taxeringsorganisationen m. m. s. 53 — Förfarandet hos skattedomstolarna s. 56 — Eftertaxering s. 57.	
Allmänna synpunkter i reformfrågan.....	57
Huvudpunkterna i de sakkunnigas förslag.....	61
Remissyttrandena.....	64
Departementschefen.....	75
IV. Deklaration och taxeringskontroll	81
Självdeklarationen.....	81
De sakkunniga.....	81
Yttranden.....	86
Departementschefen.....	97

<i>Uppgifter till ledning vid annans taxering</i>	103
De sakkunniga.....	103
Yttranden.....	105
Departementschefen.....	112
<i>Taxeringskontrollen</i>	116
De sakkunniga.....	116
Remissyttranden.....	118
Departementschefen.....	122
<i>Sekretessfrågor</i>	124
Inskränkningar i taxeringskontrollen.....	124
Gällande bestämmelser s. 124 — De sakkunniga s. 126 — Yttranden s. 128.	
Sekretesskydd för taxeringshandlingar.....	135
Gällande bestämmelser m. m. s. 135 — De sakkunniga s. 136 — Yttranden s. 139.	
Departementschefen.....	143
V. Eftertaxering	149
Gällande bestämmelser m. m.....	149
De sakkunniga.....	150
Yttranden.....	153
Departementschefen.....	159
VI. Påföljder för oriktig deklaration m. m.	165
Gällande bestämmelser m. m.....	165
De sakkunniga.....	166
Särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen	166
Övriga frågor.....	167
Yttranden.....	168
Särskild avgift såsom bidrag till kostnaderna för taxeringskontrollen	168
Övriga frågor.....	174
Departementschefen.....	178
VII. Fastighetstaxering	179
Gällande bestämmelser i huvuddrag m. m.....	179
De sakkunniga.....	183
Remissyttranden.....	186
Departementschefen.....	192
VIII. Vissa speciella frågor	199
IX. Departementschefens hemställan	202